

Seintetes R Kaufmann David rabbi kop-
xoi tanár unal

922/IV

ספר במדבר

mely első tokeletly

וגקרא גם כן

חומש הפקודים

יהיא

ספר רביעי

מהמשה חומשי תורה

מוגה על פי המסרת

עם

תרגום לשון חגר

ובאור מספיק להבנת המקרא והתרגום

מאת

היום בר"ש הכהן ז"ל

המסוגה

היינריך דייטש

מורה ומנהל כבית הנוך המורים ומורה לשון עבר וארמית בבית הנוך הרבנים

בודאפעשט

שנת והגות בהם יומם ולילה לפק

KAUFMANN

DÁVID

KÖNYVTÁRA

B. 922/IV

NUMERI. במדבר.

ספר במדבר

ועקרא גם כן

חומש הפקודים

והיא

ספר רביעי

מהמשה חומשי תורה

מוגה על פי המסרת

עם

תרגום לשון הגר

ובאור מספיק להבנת המקרא והתרגום

מאת

היום בר"ש הכהן ז"ל

המכונה

היינריך דייטש

מורה ומנהל בבית הנדך המורים ומורה לשון עבר וארמית בבית הנדך הרבנים

בודאפעשט

שנת והגות בהם יומם ולילה לסיק

NUMERI

VAGYIS

MÓZES NEGYEDIK KÖNYVE

MASSZORETIKUS SZÖVEGGEL

MAGYARRA FORDITOTTA

ÉS

NYELVTANI S TÁRGYI MAGYARÁZATOKKAL ELLÁTTA

DEUTSCH HENRIK

AZ ORSZ. IZR. TANÍTÓKÉPEZDE IGAZGATÓJA ÉS AZ ORSZ. RABBIKÉPZŐ-INTÉZET
RENDKIVÜLI TANÁRA.

MINDEN JOG FENTARTVA

BUDAPEST, 1889

A SZERZŐ TULAJDONA

Rövidítések magyarázata.

<i>acc.</i> = accusativus	<i>M.</i> = Mózes
<i>adj.</i> = adjectivum	<i>nif.</i> = nifál (נִפְעַל)
<i>Bir.</i> = Birák	<i>nom. regens.</i> = nomen regens (נִסְמָךְ)
<i>constr. praegn.</i> = constructio praegnans	<i>nominat. absol.</i> = nominativus absolutus
<i>conv.</i> = conversum	<i>nön. v. nn.</i> = nőnemű
<i>egyessz.</i> = egyesszám	<i>obj. v. object.</i> = objectivus
<i>é. m. m. h.</i> = és még más helyen	<i>part.</i> = participium
<i>é. m. s. h.</i> = és még sok helyen	<i>pass.</i> = passivum
<i>é. p.</i> = és pedig	<i>p.</i> = például
<i>Ezek.</i> = Ezekiel	<i>Példb.</i> = Példabeszédek
<i>felj.</i> = feljebb	<i>perf.</i> = perfectum
<i>finit.</i> = finitum	<i>pi.</i> = piél (פִּיעַל)
<i>fön. v. fn.</i> = főnév	<i>rag.</i> = ragozott
<i>fut.</i> = futurum	<i>Sám.</i> = Sámuel
<i>gen.</i> = genitivus	<i>stb.</i> = s a többi
<i>gen. part.</i> = genitivus partitivus	<i>st. constr.</i> = status constructus (יחס הסמיכות)
<i>hif.</i> = hifil (הִפְעִיל)	<i>sz.</i> = személy
<i>hn.</i> = himnemű	<i>sz. szöveg</i> = szent szöveg
<i>hithp.</i> = hithpáél (הִתְפַּעֵל)	<i>tbsz. v. tsz.</i> = többesszám
<i>imp.</i> = imperativus	<i>t. i.</i> = tudniillik
<i>inf.</i> = infinitivus	<i>u. m.</i> = ugymint
<i>Jer.</i> = Jeremiás	<i>verb.</i> = verbum
<i>Jes.</i> = Jesájás	<i>v.</i> = vers
<i>Jos.</i> = Jósue	<i>V. ö.</i> = Vesd össze
<i>Kir.</i> = Királyok	<i>voc.</i> = vocativus
<i>köv.</i> = következő	<i>Zsolt.</i> = Zsoltár
<i>L. v. l.</i> = lásd	
<i>mn.</i> = melléknév	

MÓZES NEGYEDIK KÖNYVE.

I. FEJEZET.

Isten parancsolja Mózesnek, hogy és mikép számlálja Izrael fiait (1—16). Mózes, Áron és a tizenkét törzs főnökei teljesítik Isten ezen parancsolatát (17—19). A számláltak száma törzsönként (20—46). Lévi nemzetsége nem számláltatik ez alkalommal (47). A leviták hivatása a hajlék körül (48—54).

- 1 És szóla az Örökkévaló א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 Mózeshez Szinái pusztájában, a találkozás sátrában, בְּמִדְבָּר סִינַי בְּאֶהָל מוֹעֵד בְּאֶהָל
 a második hónap elsején, a לְחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית
 második esztendőben, mi- לְיַצְאֲתֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר :
 után kijöttek Egyiptom föl- שָׂאוּ אֶת־רֹאשׁ כָּל־עֵדֶת בְּנֵי־
 2 dérről, mondván : Vegyétek בְּנֵי־
 fel Izrael gyermekei egész közönségének fősszegét esa-

(1) במדבר סיני באהל מועד, *Szinái pusztájában, a találkozás sátrában.* Ámbár a Mózes harmadik könyvében foglalt törvények is *Szinái pusztájában, a találkozás sátrában,* nyilatkoztattak ki Mózesnek, még sem tekinthető fölöslegesnek e helyen a kinyilatkoztatás helyének e meghatározása, mivel ezzel a szent szöveg arra figyelmeztet bennünket, hogy a következő, a népszámlálást illető intézkedések, történtek még mielőtt elhagyták a Szináj pusztáját, húsz nappal előbb, mielőtt útnak indultak Kenáán felé (V. ö. alább 10, 11 - 12). — באהל לחודש השני בשנה השנית וגו', *a második hónap elsején, a második esztendőben stb.* Ezen pontos időmeghatározásból kitűnik, hogy a Mózes harmadik könyvében foglalt törvények kinyilatkoztatása és az abban eladott események is, épen *egy* hónap alatt folytak le. Mert a második év első hónapjának *első* napján állította fel Mózes a hajlékot. (V. ö. M. II. 40, 17). Ezen hónap alatt tehát kell, hogy történt legyen : a hajléknak meg Áron és fiainak az istenszolgálatra való felavatása. (V. ö. M. III. 9, 1—24), továbbá a peszách-ünnep megülése (V. ö. M. IV. 9, 5) és a M. III. könyvében foglalt összes törvények kinyilatkoztatása. (2) *שאו את ראש בני,* *vegyétek fel a fősszegét* stb. *למשפחתם לבית אבתם,* ezen jelentéséről I. M. II. 30, 12. — *למשפחתם לבית אבתם,* *családjaik, atyai házuk szerint.* Nemcsak Izrael fiainak *fősszegét,* hanem a törzsek, családok és atyai házak egyes fértiszemélyeit fejenként

ládjaik, atyai házuk szerint,
 a nevek felsorolásával, min-
 den férfiszemélyt, fejenkint,
 3 húsz évestől és följebb,
 mindenkit, ki a hadsereggel
 kivonúl Izraelben, — számlál-
 játok meg azokat seregeik
 4 szerint, te meg Áron. És
 veletek legyenek: egy-egy
 férfi minden törzsből, mind-
 egyik legyen feje atyjai házá-
 5 nak. És ezek a férfiak nevei,
 kik mellétek álljanak:
 R'uben nemzetségéből: Eli-
 6 czûr, S'déur fia; Simon nem-
 zetségéből: S'lúmiël, Cúri-
 7 saddâi fia; Judából: Nách-
 8 sôn, Áminádâbh fia; Isszá-
 9 kharból: N'thánêl, Czúâr fia; Z'b-
 10 hulûnból: Eliûbh, Ché-
 lôn fia József fiaiból, Efrájim-
 ból: Elisámâh, Ámmihûd

יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחְתֶּם לְבֵית אֲבֹתֵם
 בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת כָּל־זָכָר לְגִלְגֻלְתֶּם:
 מִן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּל־
 יָצָא צֶבֶא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם
 רִצְבֹּאתֶם אִתָּהּ וְאֶהְרֹן: וְאֹתְכֶם
 יְהִיוּ אִישׁ אִישׁ רִמְפָּה אִישׁ רֹאשׁ
 לְבֵית־אֲבֹתָיו הוּא: וְאֵלֶּה שְׁמוֹת
 הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יַעֲמְדוּ אִתְּכֶם
 לְרֹאשֹׁן אֱלִיעֶזֶר בֶּן־שְׂדִיאוּר:
 לְשִׁמְעוֹן שְׁלֵמִיאֵל בֶּן־צִוְרִישַׁדַּי:
 לְיְהוּדָה נַחֲשֹׁן בֶּן־עַמִּינָדָב:
 לְיִשְׂשָׁכָר נַתָּנָאֵל בֶּן־צֹוֹעֵר:
 רֹבֵלֵן אֱלִיאָב בֶּן־חֶלֶן: לְבִנְיָ-
 יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֱלִישַׁמַּע בֶּן־

meg névszerint kellett számba venni. — במספר שמות, a nevek felsorolá-
 sával, azaz: névlajstrom szerint. — במספר e helyen igenév (mint משלה),
 származik מספר-ból, melynek alapjelentése: irni: átvitt értelemben:
 olvasni, felsorolni. — לגלגלתם birtokragozott tsz. főnév ל viszonyítóval.
 Egyesszáma גלגלת (származik מגלגל-ből, ez pedig גלל [hengeríteni]-ből) fejét
 vagy koponyát jelöl, hengerded alakjáról, azért: לגלגלתם, fejenként
 (3) ומעלה, és följebb; מעלה voltaképen nn. főnév (származik עלה [föl-
 menni]-ből), fölmenést jelent; כן-ו-vel construálva időhatározói jelen-
 téssel bírván, azt jelenti: bizonyos időtől fogva és följebb. — כל יצא
 צבא, mindenkit, a ki a hadsereggel kivonúl. יצא olykor az accusativust
 vonzza (V. ö. M. II. 9, 29. és még sok helyen), יצא pedig mindenféle
 nagyszámu tömeget jelöl, leggyakrabban: hadsereget. (4) ואתכם יהיו וגו'
 és veletek legyenek stb. Mivel minden egyes törzs férfiai külön-külön
 kellett számba venni (L. felj. a 2. v.), azért Mózesen és Áronon kívül a
 tizenkét törzsfőnöknek is jelen kellett lenni a népszámlálás alkalmával. —
 וראש בית אבתיו, szószerint: az atyai ház feje, azaz: a nemzetség fejedelme. (5) לראשון, szósz. Rubhen-
 től, értsd: Rubhên nemzetségéből. A ל ezen jelentését l. M. I. 44, 20.
 és még sok helyen. (10) לבני יוסף לאפרים, József fiaitól, Efrájimból,
 értsd: Efrájim nemzetségéből, mivel József utódjai két nemzetséget ké-

fia: M'nássêhból: Gamliél.
 11 P'dâhzûr fia; Binjámínból:
 12 Abhidân, Gidóni fia; Dán-
 ból: Achîezer, Ammisadâi
 13 fia; Ásêrbûl: Pâgiël, Okhrân
 14 fia; Gâdból: Eljászáf, D'ûël
 15 fia; Nafthaliból: Achirá, Épân
 16 fia. Ezek a közönség meg-
 hívottjai, atyjuk nemzetsé-
 geinek fejedelmei; Izrael
 ezredeinek fejei valának ôk.
 17 És Mózes és Áron vevék
 ezeket a férfiakat, kik név-
 18 szerint megjelöltettek, és az
 egész közönséget egybe-
 gyűjtötték a második hónap
 elsején, hogy kimutassák
 származásukat családjaik
 szerint, atyai házuk szerint;
 a nevek felsorolásával, húsz
 évestől és följebb, fejenkint,
 19 a mint az Örökkévaló meg-
 parancsolta volt Mózesnek, úgy megszámlálá őket a
 20 Szinái pusztájában. És valának Rubhênnék, Izrael első-

עמיהוד למנשה גמליאל בן
 פדהצור: לבנימין אבידן בן
 גדעוני: לדן אחיעזר בן-עמישדי:
 לאשר פגעאל בן-עכרן: לגד
 אריסר בן-דעואר: לנפתלי
 אחירע בן-עינן: אלה קריאי
 העדה נשיאי ממות אבותם
 ראשי אלפי ישראל הם: ויקה
 משה ואהרן את האנשים האלה
 אשר נקבו בשמות: ואת כל-
 העדה הקהירו באחד לחדש
 השני ויתקדו ער-משפחתם
 לבית אבתם במספר שמות
 מן עשרים שנה ומעלה
 לגדולתם: כאשר צוה יהוה
 את-משה ויפקדם במדבר
 סיני: ס לוי ויהיו בני-ראובן בכר

peztek: *Efrájim* nemzetségét és *Menassêh* nemzetségét, (16) קריאי אלה
 העדה, ezek a község meghívottjai, értsd: a község előkelő emberei, kiknek
 felügyelete alatt az egyes törzsek álltak. קריאי, olvass (קר) part.
 pass. kál קרא (hivni)-ból. — ראשי אלפי ישראל, *Israel* ezredeinek fejei.
 A törzsek ezredekre (אֲלָפִים) osztlak fel. A törzsek fejedelmei azért az
 ezredek fejeinek is neveztetnek. (17) ויקה fut. conv. kál (לקה)-ból) egyes-
 számban, daczára annak, hogy két alanyra vonatkozik; mivel az igeállít-
 mánynak, ha az alanyt megelőzi, evvel sem száunra, sem nemre nézve nem
 kell megegyeznie. V. ö. M. I. 47, 28 és még sok helyen. — נקבו perf. nifál
 קָבַ (melynek voltaképi és átvitt értelemben vett jelentését I. M. I.
 30, 29.)-ból, azért: megjelöltettek. (18) ויתקדו fut. conv. hiþp. גָּלַד-
 ból, a váv ו consecutivum, azért: hogy; התקדו על-, származsát kimutatni,
 azért: ויתקדו על משפחתם וגו', hogy kimutassák származásukat családjaik
 szerint stb. (19) כאשר צוה ה' את משה וגו', értsd: את משה: כאשר צוה ה'
 לפקד אתם ויפקדם, a mint az Örökkévaló parancsolta Mózesnek, (hogy ôket

- szülöttének fiai, nemzetségeik, családjaik szerint, atyjai házuk szerint, a nevek felsorolásával, fejenkint, minden férfiszemély, húszévestől és följebb, minden, a ki a hadsereggel kivonul:
- 21 számláltjaik Rúben nemzetségéből: negyvenhatezer és
- 22 ötszáz. Simon fiaiból, nemzetségeik, családjaik szerint, atyai házuk szerint; számláltjaik a nevek felsorolásával, fejenkint, minden férfiszemély, húszévestől és följebb, minden, a ki a hadsereggel kivonul — számláltjaik Simon nemzetségéből: ötvenkilenczezer és háromszáz.
- 24 Gád fiaiból, nemzetségeik, családjaik szerint, atyai házuk szerint, a nevek felsorolásával, húszévestől és följebb, minden, a ki a hadsereggel kivonul — számláltjaik Gád nemzetségéből: negyvenötezer hatszáz és
- 26 ötven. Juda fiaiból, nemzetségeik, családjaik szerint, atyai házuk szerint, a nevek felsorolásával, húszévestől és följebb, minden, a ki a hadsereggel kivonul — számláltjaik, Juda nemzetségéből: hetvennégyezer és hat-
- 28 száz. Isszakhâr fiaiból, nemzetségeik, családjaik szerint,

ישראל תולדתם למשפחתם
 לבית אבתם במספר שמות
 לגלגלתם כל־זכר מִבֶּן עֶשְׂרִים
 שָׁנָה וּמַעְלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא׃
 כא פְּקֻדֵיהֶם לַמִּטָּה רֵאוּבֵן שֵׁשָׁה
 וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וְחֲמִשׁ מֵאוֹת׃

כב פ לִבְנֵי שִׁמְעוֹן תּוֹלְדֹתֵם
 לַמִּשְׁפָּחָתֶם לְבֵית אֲבוֹתֶם פְּקֻדֵי
 בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת לְגִלְגֻלְתֶּם כֹּל־
 זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה
 כג כֹּל יֵצֵא צָבָא׃ פְּקֻדֵיהֶם מִמִּטָּה
 שִׁמְעוֹן תִּשְׁעָה וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף
 כד וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃ פ לִבְנֵי גָד

תּוֹלְדֹתֶם לַמִּשְׁפָּחָתֶם לְבֵית
 אֲבוֹתֶם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן
 עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כֹּל יֵצֵא
 כה צָבָא׃ פְּקֻדֵיהֶם לַמִּטָּה גָד חֲמִשָּׁה
 וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת
 לו וְחֲמִשִּׁים׃ פ לִבְנֵי יְהוּדָה
 תּוֹלְדֹתֶם לַמִּשְׁפָּחָתֶם לְבֵית
 אֲבוֹתֶם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן
 עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כֹּל יֵצֵא

כז צָבָא׃ פְּקֻדֵיהֶם לַמִּטָּה יְהוּדָה
 אַרְבָּעָה וְשֵׁבַע אֶלֶף וְשֵׁשׁ
 כח מֵאוֹת׃ פ לִבְנֵי יִשְׂשָׁכָר
 תּוֹלְדֹתֶם לַמִּשְׁפָּחָתֶם לְבֵית

számba vegye), úgy számláld őket stb. (22) פקדיו ragozott többesszámú part. pass. kál פקד בól. Az egyesszámú birtokos rag vonatkozik az egész törzsre, míg a tsz. rag: יהם, a törzs egyes tagjaira vonatkozik.

- atyai házuk szerint, a nevek felsorolásával, húsz évestől és följebb, minden, a ki a hadsereggel kivonul —
- 29 számláltjaik Isszakhâr nemzetségeiből: ötvennégyezer és négyszáz. Zebhûlûn fiaiból, nemzetségeik, családjaik szerint, atyai házak szerint, a nevek felsorolásával, húsz évestől és följebb, minden, a ki a hadsereggel kivonul —
- 31 számláltjaik. Zebhûlûn nemzetségéből: ötvenhétezer és négyszáz. József utódjaiból: Efrâjim fiaiból, nemzetségeik, családjaik szerint, atyai házuk szerint, a nevek felsorolásával, húsz évestől és följebb, minden, a ki a hadsereggel kivonul —
- 33 számláltjaik, Efrâjim nemzetségéből: negyvenezer és ötszáz.
- 34 M'nasêh fiaiból, nemzetségeik, családjaik szerint, atyai házuk szerint, a nevek felsorolásával húsz évestől és följebb, minden, a ki a hadsereggel kivonul —
- 35 számláltjaik, M'nasêh nemzetségéből: harminczkétezer és
- 36 kétszáz. Binjâmîn fiaiból, nemzetségeik, családjaik szerint, atyai házuk szerint; a nevek felsorolásával, húsz évestől és följebb, minden, a ki a hadsereggel
- 37 kivonul — számláltjaik Binjamîn nemzetségéből: harminczötezer és

אֶתְכֶם בְּמִסְפַּר שְׁמֹת מִן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כֹּל יֵצֵא
כֹּס אָבָא: פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה יִשְׁשָׁכֶר
אַרְבַּעַה וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע
ל מֵאוֹת: פ לִבְנֵי זְבוּלֹן תּוֹלְדֹתֵם
לְמִשְׁפַּחְתֶּם דְּבֵית אֲבֹתֵם בְּמִסְפַּר
שְׁמֹת מִן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה
לא כֹּל יֵצֵא אָבָא: פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה
זְבוּלֹן שִׁבְעָה וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף
לב וְאַרְבַּע מֵאוֹת: פ לִבְנֵי יוֹסֵף
לִבְנֵי אֶפְרַיִם תּוֹלְדֹתֵם
לְמִשְׁפַּחְתֶּם דְּבֵית אֲבֹתֵם בְּמִסְפַּר
שְׁמֹת מִן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה
לז כֹּל יֵצֵא אָבָא: פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה
אֶפְרַיִם אַרְבַּעִים אֶלֶף וְחֲמִשִּׁ
לד מֵאוֹת: פ לִבְנֵי מְנַשֶּׁה תּוֹלְדֹתֵם
לְמִשְׁפַּחְתֶּם דְּבֵית אֲבֹתֵם
בְּמִסְפַּר שְׁמֹת מִן עֶשְׂרִים
שָׁנָה וּמַעְלָה כֹּל יֵצֵא אָבָא:
לה פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה מְנַשֶּׁה שְׁנַיִם
וּשְׁרִשִׁים אֶלֶף וּמֵאוֹת: פ
לו לִבְנֵי בְנִימִן תּוֹלְדֹתֵם לְמִשְׁפַּחְתֶּם
דְּבֵית אֲבֹתֵם בְּמִסְפַּר שְׁמֹת
מִן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כֹּל
לז יֵצֵא אָבָא: פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה
בְּנִימִן חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף

(32) לבני יוסף לבני אפרים. József utódjaiból: Efrâjim fiaitól. V. ö. felj.

38 négyszáz. Dán fiaiból, nemzetségeik, családjaik szerint, atyai házuk szerint, a nevek felsorolásával, húsz évestől és följebb, minden, a ki a hadsereggel kivonul —
 39 számláltjaik, Dán nemzetségéből: hatvankétezer és
 40 hétszáz. Asêr fiaiból nemzetségeik, családjaik szerint, atyai házuk szerint, a nevek felsorolásával, húszévestől és följebb, minden, a ki a
 41 hadsereggel kivonul — számláltjaik, Ásêr nemzetségéből: negyvenegyezer és öt-
 42 száz. Naftalí fiaiból, nemzetségeik, családjaik szerint, atyai házuk szerint, a nevek felsorolásával, húszévestől és följebb, minden, a ki a hadsereggel kivonul —
 43 számláltjaik, Naftalí nemzetségéből ötvenháromezer
 4 és négyszáz. Ezek a számláltak, kiket számlált Mózes, és Áron és Izrael fejedelmei: tizenkét férfi, minden atyai házból egy-egy férfi
 45 voltak. És valának Izrael fiainak számláltjai, atyai házuk szerint, húsz évestől és följebb minden,
 46 a ki a hadsereggel kivonul Izráelben — és valának az összes

לָהּ וְאַרְבַּע מֵאוֹת: פּ לְבְנֵי דָן
 תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחַתָּם לְבֵית
 אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמֹת מִבֶּן
 עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה כָּל יֵצֵא
 לָהּ צָבָא: פּ קְדֻדָּהִם לְמִטָּה דָן שְׁנַיִם
 וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וְשֶׁבַע מֵאוֹת פּ
 לְבְנֵי אֲשֶׁר תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחַתָּם
 לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמֹת
 מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה כָּל
 יֵצֵא צָבָא: פּ קְדֻדָּהִם לְמִטָּה אֲשֶׁר
 אֶחָד וְאַרְבַּעִים אֶלֶף וְחֲמִשׁ
 מֵאוֹת: פּ בְּנֵי נַפְתָּלִי תּוֹלְדֹתָם
 לְמִשְׁפַּחַתָּם לְבֵית אֲבֹתָם
 בְּמִסְפַּר שְׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים
 שָׁנָה וְמוֹעֵלָה כָּל יֵצֵא צָבָא:
 פּ קְדֻדָּהִם לְמִטָּה נַפְתָּלִי שְׁלֹשָׁה
 וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת:
 מִד אֱלֹהֵי הַפְּקָדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה
 וְאַהֲרֹן וְנִשְׂאֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנַיִם
 עֶשְׂרֵי אִישׁ אִישׁ־אֶחָד לְבֵית־
 מִה אֲבֹתָיו הֵיוּ: וַיְהִיו כָּל־פְּקוּדֵי
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם מִבֶּן
 עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה כָּל־יֵצֵא
 מו צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל: וַיְהִיו כָּל־הַפְּקָדִים

10. v. (42) בני נפתלי e helyen annyit jelent, mint: לבני נפתלי, Naftalí fiaitól (46) és valának az összes számláltak stb. Ez csak a fenttebbi (45. v.) בני ישראל-nek az ismétlése, mivel az állitmány: שש מאות אלף וגו' a közbeszúrt mondatrészek: לבית אבות וגו' következtében a mondat alanyától rávolra esik. V. ö. alább 14; 14—16. és még

számláltak: hatszázezer meg
háromezer és ötszáz és öt-
47 ven. De a leviták, atyai
nemzetségeik szerint, nem
számláltattak közöttök. És
48 szóla az Örökkévaló Mózes-
49 hez, mondván: Mindazáltal
Lévi nemzetségét ne szám-
lald, és azoknak a főszámát
ne vedd fel Izrael fiai közé.

50 Te pedig rendeld a levitá-
kat a bizonyság hajléka
fölé és minden edényei fölé,
és egyáltalában minden fölé,
a mi hozzá tartozik: ők
hordozzák a hajlékot, és
minden edényeit és ők lás-
sák el a szolgálatot körülötte, és a hajlék körül táborozzanak

51 És mikor a hajlék elindul, szedjék le azt a leviták, és mikor a.

שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
וְחָמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים: וְהַלְוִיִּם
לְמִטָּה אֲנַתְּם לֹא תִתְּקַדְּדוּ
מִתּוֹכֶם: פ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה לֵאמֹר: אַךְ אֶת־מִטָּה לְוִי
לֹא תִתְּקַדְּדוּ וְאֶת־רֹאשֵׁם לֹא תִשָּׂא
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְאֵתָה הַתְּקַדְּדוּ
אֶת־הַלְוִיִּם עַד־מִשְׁכַּן הָעֵדוּת
וְעַל כָּל־כֵּלָיו וְעַל כָּל־אֲשֶׁר־לָוִי
הֵמָּה יִשְׂאוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־
כָּל־כֵּלָיו וְהֵם יִשְׁרְתוּהוּ וְסָבִיב
לְמִשְׁכַּן יְהוָה: וּבְנִסְעַת הַמִּשְׁכָּן
יִירִדוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבַחֲזֹת

más helyen. — שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים, *hatszás ezer és három ezer és ötszáz és ötven*. V. ö. M. II. 38. 26., a hol épen annyinak mondatnak a húsz esztendőstől és följebb való számlált férfiak, ámbár azon számlálás hét hónappal előbb történt. Feltűnő mindenesetre, hogy hét hóup mulva a szám ugyanaz. Ez azonban úgy magyarázható meg, hogy a számláltak közül a hét hónap alatt épen annyian haltak meg, a hányan újra a húszévesek sorába léptek. (47) לֹא תִתְּקַדְּדוּ, *nem számláltattak*. perf. הִתְּקַדְּדוּ-ból. Ez, úgy látszik, a szenvedő formája a hitpáelnek, mely utóbbi inkább eselekvő jelentésű. V. ö. M. III. 13. 55. (49) אַךְ אֶת מִטָּה לְוִי לֹא תִתְּקַדְּדוּ, *mindazáltal Lévi nemzetségét ne számlald* stb. t. i. Izrael gyermekei közt, mivel a Lévi-nemzetségbeliek külön voltak számlálandók. L. alább 3, 14. (50) וְאֵתָה הַתְּקַדְּדוּ, *te pedig rendeld* stb. A váv utána elején ellentétes, azért: *pedig*. הַתְּקַדְּדוּ imp. hitl. הִתְּקַדְּדוּ-ból. V. ö. M. I. 41, 34. — עַל מִשְׁכַּן הָעֵדוּת, *úgy értendő, mintha lenne: a hajlék fölé, melyben a bizonyság tábláinak székreénye állott*. V. ö. M. II. 30, 26. — הֵמָּה יִשְׂאוּ, *ők hordozzák* stb. Ezzel magyarázza, mi legyen voltaképen a leviták hivatása — יִשְׁרְתוּהוּ tárgyragozott fut. piél שָׁרַת (*kisérti* [valakit], *körüljárni*)-ból, azért: *és ők lássák el a szolgálatot körülötte*. (51) יִירִדוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם, *szedjék le azt a leviták*, értsd: bontsák fel azt alkatrészeire. A leviták alatt itt csak Áron és fiai érthetők, kik szintén Lévi nemzetségből szár-

hajlék táborba száll, állit-
sák tel azt a leviták; és
az idegen, ki közeledik, öles-
52 sék meg. És Izrael gyer-
mekei táborozzanak, ki-ki
táboránál, és ki-ki zászlajá-
53 nál, seregeik szerint. A le-
viták pedig táborozzanak
a bizonyság hajléka körül,
hogy ne legyen harag Iz-
rael gyermekeinek közön-
sége ellen. És a leviták
őrizzék a bizonyság hajlé-
54 kának őrizetét. És megeselekedék Izrael gyermekei; mind a
szerint, a mint megparancsolta vala az Örökkévaló Mózesnek,
akképen cselekedtek.

הַמִּשְׁפָּן יָקִימוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְהוֹרֵ
נב הַקָּרֵב יוֹמְתוֹ: וְהָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אִישׁ עַל־מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל־דָּגְלוֹ
ננ לַעֲבֹאתָם: וְהַלְוִיִּם יִחְנוּ סָבִיב
לְמִשְׁכַּן הָעֵדוּת וְלֹא־יִהְיֶה קֶצֶף
עַל־עֵדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׁמְרוּ
הַלְוִיִּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן
נד הָעֵדוּת: וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּן
עֲשׂוֹ: שְׁלִישִׁי

II. FEJEZET.

A törzsek táborozása a hajlék körül és minden egyes törzs létszáma (1—31). A tizenkét törzs összes száma a leviták nélkül (32—34)

És szóla az Örökkévaló
1 Mózeshez és Áronhoz, mond-
2 ván: Mindenki Izrael gyer-

א ב וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
ב אַהֲרֹן לֵאמֹר: אִישׁ עַל־דָּגְלוֹ

maztak; mert a többi levitáknak halálbüntetés mellett el volt tiltva a hajlék leszedéséhez nyúlni. L. alább 4, 19. — וּבַחֲנֹת קָנָה (letelepedik)-ból. — וְהוֹרֵ וְנִי, és az idegen stb., értsd: ki erre a munkára nincs hivatalva. (52) אִישׁ עַל מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל דָּגְלוֹ. ki-ki táboránál, és ki-ki zászlajánál. Valamint a leviták, úgy az izraeliták számára ki lett jelölve úgy elindulásuk, mint táborba szállásuk rendje, meg a zászló, melyhez ki-ki tartozott. L. alább 2, 2—31. (53) וְהַלְוִיִּם יִחְנוּ סָבִיב לְמִשְׁכַּן הָעֵדוּת, a leviták pedig táborozzanak a bizonyság hajléka körül, értsd: közvetlen közelségében; mert bizonyos távolságban az izraeliták is táboroztak a hajlék körül. L. alább, 2, 2. — וְלֹא יִהְיֶה קֶצֶף וְנִי, hogy ne legyen harag stb. értsd: ne engedjenek idegennek közeledni a hajlékhoz, mert különben Isten haragja megindulna Izrael ellen. — וְשָׁמְרוּ הַלְוִיִּם אֶת מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן הָעֵדוּת, szószerint: és a leviták őrizték a bizonyság hajlékának őrizetét, értsd: lássák el, a mi ellátnivaló van a bizonyosság hajléka körül.

(2) בַּאתֵּי לְבֵית אֲבֹתָם, atyai házuk jelei szerint, minden zászlónak más-más színe meg más-más jelvényei valának. — מִנְּגַד, vele szemközt.

- mekei közül szálljon táborba zászljánál atyai házuk jelei szerint; távolról a találkozás sátra körül szálljanak táborba. És a kik táboroznak vala napkelet felől: Juda táborának zászlaja, seregenkint; Juda gyermekeinek fedelme pedig vala: Náchsôn, Áminádâbh fia; és hadserege és számláltjai: hetvennégyezer és hatszáz. És a kik táboroznak vala mellette: Isszákhâr törzse; és Isszákhâr gyermekeinek fedelme: N'thânêl, Czuâr fia; és serege és számláltjai: ötvennégyezer és négyszáz. (Azután) Z'bhûlûn törzse; és Z'bhûlûn gyermekeinek fedelme: Eliâbh, Chélôn fia; és serege és számláltjai: ötvenhétezer és négyszáz.
- 9 Mindnyájan, kik számláltattak Juda táborához: százezer és nyolczvan-

azaz: átellenében (נגד) távolról (בְּרֵי). V. ö. feljebb 1. (53) קדמה מורחה, A viiágtáj megjelölésére szolgáló e kettős kifejezésről I. M. II. 27, 30. — דגל מחנה יהודה ונגד, *Juda táborának zászlaja* stb. értsd: ez és zászlajához tartozók. (L. 4—9.) táboroznak vala keletről. Mind a tizenkét törzs négy zászló alá volt beosztva, három-három törzs egy-egy zászló mellé, u. m. Júdá, Isszákhâr és Zebhûlûn táborai *Juda zászlaja* alá; Rubhên, Simon és Gâd táborai *Rubhên zászlaja* alá; Efrájim, Menasêh és Binjámin táborai *Efrájim zászlaja* alá, és végre Dán, Asêr és Naftáli táborai *Dân zászlaja* alá. (L. 3—30. (4) ופקדיהם, וצבאו, szó szerint: és hadserege és számláltjai, értsd: kik hadseregéhez számláltattak, mintha lenne: ופקדיו צבאו. A tsz. birtokos rag: יהם — a hadsereg *egyeseire* vonatkozik; ellenben ופקדיו szóban (alább a 6. versben) az egyesszámú birtokosrag וצבאו-ra vonatkozik. — A mi pedig a számláltaknak — úgy az egyes, mint az összes táboroknak — számaint illeti, úgy csak a fönnebbi (1, 2) számlálásnak eredménye az, mely itt a táborok helyeinek kijelölése alkalmából újra felemlítettik. (5) והחנים עליו, és a kik mellette táboroznak vala; עליו ezen jelentéséről I. M. I. 28, 2. és még sok helyen. (6) וצבאו ופקדיו V. ö. felj. 4. (9) ראשונה alakjára

- ezer, és hatezer és négyszáz, seregeik szerint, elől induljanak. Rúbhên táborának zászlaja dél felől, seregei szerint, Rúbhên gyermekeinek fejedelme: Eliczûr, 11 S'déûr fia; és serege és számláltjai: negyvenhatezer 12 és ötszáz. És a kik táboroznak vala mellette; Simeon törzse; és Simeon gyermekeinek fejedelme: 13 Slúmiël, Czúrisáddâi fia; és serege és számláltjaik: ötvenkilencezer és háromszáz. 14 Meg Gád törzse, és Gád fiainak fejedelme: Eljászâf 15 R'úël fia; és serege és számláltjaik, negyvenötezer 16 és hatszáz és ötven. Mindnyájan, kik számláltattak Rúbhên táborához: százezer és ötvenegyezer és négyszáz 17 és ötven, seregeik szerint, és második rendben induljanak.

Azután induljon a találkozás sátora t. i. a leviták tábora, a táborok kö-

nézve nn. rendszámnevén רֵאשִׁי-ból, de itt határozó gyanánt használtatik, mintha lenne: בְּרֵאשִׁי (V. ö. M. I. 38, 28.), azért: *elől*. (10) תִּמְנָה. E szó származását l. M. II. 26. 18. — רְעוּאֵל, feljebb (I, 13. v.) neveztetik רְעוּאֵל-nek. A ך meg ך nem ritkán tulajdonnevekben felváltják egymást. V. ö. דורנים (M. I. 10, 4) és רודנים (Kron I. 10, 6.); דִּישֵׁת (M. I. 10, 3.) és דִּישֵׁת (Kron I. 1, 6.) (16) ושנים יסעו, *második rendben induljanak*, שָׁנַיִם voltaképen tsz. hn. rendszámnevén, tehát: *másodrendűek*, de itt, mint ראשנה (L. felj. 9. v.) és שְׁלִישִׁים (L. alább 24. v.), határozó gyanánt használtatik. (17) אהל מועד *ahel* itt értelmézvénye az előtte való מועד *ahel*-nek, azért: *tudnillik*. — בתוך המחנת, *a táborok közepe*tté, értsd: az első két hármastábor után. V. ö. alább 10, 21. — כאשר יחנו כן יסעו, *a mint táboroznak, úgy indulnak vala*, azaz: a hajlék és a kik azt hordozták mindig a táborok közepe. — על ידו,

וּשְׁמַנִּים אֶלֶף וְשֵׁשֶׁת-אַלְפִים
וְאַרְבַּע-מֵאוֹת לְצְבֹאתֶם רֵאשִׁנָּה
יִסְעוּ: ם הַגֵּל מִחֲנֵה רְאוּבֵן
תִּימְנָה לְצְבֹאתֶם וְנִשְׂא לְבְנֵי
רְאוּבֵן אֶלְיָצוּר בֶּן-שְׂדִיאוּר:
יֵא וְצְבֹאוֹ וּפְקָדָיו שֵׁשָׁה וְאַרְבָּעִים
יב אֶלֶף וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת: וְהַחֹנָם
עָלָיו מִפֶּה שְׁמֵעוֹן וְנִשְׂא לְבְנֵי
שְׁמֵעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן-צֹרִישְׂדִי:
יג וְצְבֹאוֹ וּפְקָדֵיהֶם תְּשַׁעַה וְחֲמִשִּׁים
יד אֶלֶף וְשָׁלֹשׁ מֵאוֹת: וּמִפֶּה נָדָב
וְנִשְׂא לְבְנֵי נָד אֶלִיסָף בֶּן-
יז רְעוּאֵל: וְצְבֹאוֹ וּפְקָדֵיהֶם חֲמִשָּׁה
וארבעים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת
יח וְחֲמִשִּׁים: כָּל-הַפְּקָדִים לְמַחֲנֵה
ראובן מֵאֵת אֶלֶף וְאַחַד וְחֲמִשִּׁים
אֶלֶף וְאַרְבַּע-מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים
יט לְצְבֹאתֶם וְשָׁנַיִם יִסְעוּ: ם וְנִסַּע
אהל-מועד מִחֲנֵה הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ

zepette; a mint táboroznak, úgy indulnak vala, ki-ki az ő helyén, zászlaik mellett. Efrájim táborának zászlaja, seregei szerint, nyugat 18 felől; és Efrájim gyermekeinek fejedelme: Elisámâ, Ám 19 mihûd fia; és serege és számláltjaik: negyvenezer és öt-20 száz. És mellette M'násêh törzse; és M'násêh gyermekeinek fejedelme: Gám-21 liêl, P'dácûr fia; és serege és számláltjaik: harmincz-22 kétezer meg kétszáz. Azután Binjámîn törzse; és Binjámîn gyermekeinek fejedelme: Abhidân, Gidôni fia; 23 és serege és számláltjaik: harminczötezer és négyszáz. 24 Mindnyájan, kik számláltattak Efrájim táborához: százezer és nyolczezer és száz, seregeik szerint; és har-25 madrendben induljanak. Dân táborának zászlaja észak felől, seregei szerint; és Dân gyermekeinek fejedelme: Achiêzer, Ammisáddâi fia; 26 és serege, és számláltjaik: hatvankétezer és hét-27 száz. És a kík táboroznak vala mellette: Ásêr törzse; és Ásêr 28 gyermekeinek fejedelme: Págiêl, Okhrân fia; és serege és 29 számláltjaik: negyvenegyezer és ötszáz. Azután Náftháli törzse; és

הַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר יִחַנּוּ בֵּן יַסְעוּ
אִישׁ עַל-יְדוֹ לְדִגְלֵיהֶם: ׀
יח דָּגַל מַחֲנֵה אַפְרַיִם לְצַבְאֹתָם
יִמָּה וְנִשְׂאֵי לְבָנֵי אַפְרַיִם אֲלֵי-שִׁמְעַ
יט בֶּן-עַמִּיחֹד: וַצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם
אַרְבַּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת:
כ וְעָרְוּ מִטְּהַ מְנַשֶּׁה וְנִשְׂאֵי לְבָנֵי
מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן-פְּדָהצֹר:
כא וַצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְשָׁלֹשִׁים
כב אֶלֶף וּמֵאוֹתָיִם: וּמִטְּהַ בְּנִימָן
וְנִשְׂאֵי לְבָנֵי בְּנִימָן אֲבִיהֶן בֶּן-
כג גְּדֵעֹנִי: וַצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה
וְשָׁלֹשִׁים אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת:
כד כָּל-הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה אַפְרַיִם מֵאֵת
אֶלֶף וְשִׁמְנַת-אַלְפִים וּמֵאוֹת
לְצַבְאֹתָם וְשָׁלֹשִׁים יַסְעוּ: ׀
כה דָּגַל מַחֲנֵה דָן צַפְנָה לְצַבְאֹתָם
וְנִשְׂאֵי לְבָנֵי דָן אַחִיעֶזֶר בֶּן-
כו עַמִּישַׁדַּי: וַצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם
וְשָׁלֹשִׁים אֶלֶף וְשִׁבְעַת מֵאוֹת:
כז וַהֲחֲנִים עָרְוּ מִטְּהַ אֲשֶׁר וְנִשְׂאֵי
לְבָנֵי אֲשֶׁר פְּנַעִיאֵל בֶּן-עֶכְרָן:
כח וַצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אֶחָד וָאַרְבַּעִים
כט אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת: וּמִטְּהַ

helyén; י' ezen jelentéséről I. M. II. 2, 5. — לדגליהם, zászlaik szerint, értsd: zászlaik mellett. (24) שלשים, harmadik rendben V. ö. feljebb 16. v.

Náftáli gyermekeinek fejedelme: Achirá, Enán fia; és serege és számláltjaik: ötvenháromezer és négyszáz. Mindnyájan, kik számláltattak Dán táborához: száz-ezer és ötvenhétezer és hatszáz; utoljára induljanak, zászlaik szerint. Ezek Izrael gyermekeinek számláltjai, atyai házuk szerint; a táborok összes számláltjai, seregeik szerint: hatszáz-ezer és háromezer és öt-száz és ötven. De a leviták nem számláltattak Izrael gyermekei közt, a mint megparancsolta vala az Örökkévaló Mózesnek. És megcselekedék Izrael gyermekei; mind a szerint amint, megparancsolta vala az Örökkévaló Mózesnek, úgy táboroztak zászlaik mellett és úgy indultak, ki-ki családjai szerint, atyai házával.

III. FEJEZET.

Aron fiai és hivatásuk (1-4). A leviták Aron és fiai mellé rendeltetnek segédkezés végett a hajlék szolgálatában (5-10), az elsősülöttek helyett. (11-13). A leviták számláltatnak családjaik szerint (14-20), Gersón családjai, ezeknek száma és tisztje (21-26). K'háth családjai, ezeknek száma és tisztje (27-32). M'rári családjai, ezeknek száma és tisztje (33-37). Kijelöltetik Mózes és Aron helye a táborban és tisztjök a hajlék körül (38-39). Az elsősülöttek a leviták (40-43), azok fölös száma pedig esüst által váltatnak ki (44-51).

1 Meg ezek Aron és Mózes **וַיִּמְשָׁה וַאֲלֵה תְּוֹלְדֹת אֶהֱרֹן וַיִּמְשָׁה** א

(32) **בַּל פְּקִדֵי הַמַּחֲנֶה** stb. V. ö. a magyarázatot feljebb a 4. vershez. (33) **הַתַּפְּקִדוֹ**, e szó származását meg jelentését I. feljebb 1. 47. (34) **אִישׁ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ עַל בֵּית אֲבֹתָיו** ki-ki családjai szerint, atyai házával. **לְ** ezen jelentéséről I. M. V. 22, 6.

(1) **וַיִּמְשָׁה וַאֲלֵה תְּוֹלְדֹת אֶהֱרֹן וַיִּמְשָׁה** Még ezek Aron és Mózes nemzetségei, és

נִפְתָּלִי וְנִשְׂיָא לְבְנֵי נִפְתָּלִי אחרע בין עיני; וצבאו ופקדיהם
שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וָאַרְבַּע מאות: בדר הפקדים למחנה דן
מֵאֵת אֶלֶף וְשֵׁבַע וַחֲמִשִּׁים מאת אלף ויש מאות לאחונה
אֶלֶף וְיֵשׁ מֵאֹת לְאַחֲוֵהָ יסעו לדגיהם: פ אלה פקודי
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם כָּל־ פקודי המחנת לצבאתם שש
מֵאֹת אֶלֶף וְשֵׁבַע אֲלָפִים לחמש מאות וחמשים: והלויים
לֹא הִתְּפַקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לא אשר צוה יהוה את-משה:
כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל כָּל־ לחמש מאות ויש מאות לאחונה
אֶלֶף וְיֵשׁ מֵאֹת לְאַחֲוֵהָ וכן נסעו איש
לְמִשְׁפַּחְתּוֹ עַל־בֵּית אֲבֹתָיו: פ רביע

- nemzetségei, a mely napon az Örökkévaló szólt Mózeshoz a Szinái hegyén. És ezek Áron gyermekeinek nevei: Nádâbh, az elsőszülött, azután Abhihû, Eleázâr és Ithâmâr. Ezek Áron fiainak, a felkent áldozároknak nevei: kiknek kezeit betöltötte az áldozári szolgálatra. De Nádâbh és Abhihû meghalának az Örökkévaló színe előtt, mikor bemutattak idegen tüzet az Örökkévaló színe elé a Szinái pusztájában, gyermekeik pedig nem voltak nekik; és Eleázâr és Ithâmâr ellátták a papi szolgálatot atyjuk, Áron előtt. És szóla az Örökkévaló Mózeshoz, mondván: Léptesd elő Lévi törzsét, és állítsd azt a főpap Áron elé, hogy szolgálják ôt. És őrizték őrizetét és az egész közönség

pedig előbb sorolja fel Áron nemzetségeit (2—4) és azután Lévi nemzetségeivel egyetemben Mózes nemzetségeit. L. alább 27. v. — *בהר סיני*, a Szinai hegyén, még mielőtt t. i. a szent hajlék felállítottat, Nádâbh és Abhihû még éltek (2) *נדר הבכר* annyi mint: *נדר הבכר*, Nadâbh az elsőszülött; *ואביהוא וני*, *אזלן Abhiû* stb. (3) *המשחים*, kik fölkenettek; mert Áron fiai mind fölavattattak a kenetolajjal papi szolgálatra. V. ö. M. II. 28, 41. — *ידם מלא*. Ennek szószerinti és átvitt értelemben vett jelentését l. M. II. 28, 41. és még más helyen. (4) *בהקריבם* alanyragozott inf. hifil *קרב*-ból, annyit tesz, mint: *כאשר הקריבו*, *mikor bemutattak*. V. ö. M. III. 10, 1. *ויהיו* fut. conv. piél *יהו* (áldozár)-ból (denominativum), azért: *és ellátdk a papi szolgálatot*. — *על פני אהרן* *אביהם*, *על פני אהרן* *אביהם*, *atyjuk Áron előtt*, értsd: vezetése alatt, mert ő volt a főáldozár. (6) *הקרב* imp. hif. *קרב* (közeledni)-ból, azért: *léptesd elő*. — *והעמדת אתו וני*, *והעמדת אתו וני*, *és állítsd azt* stb. értsd: add melléje. *אתו* vonatkozik *מטה*-re, mely hn. egyessz. főnév. — *וישרתו*, *hogyan szolgálják ôt*, a tbsz. ige szintén *מטה*-re vonatkozik, mivel a gyűjtőnév a héberben majd egyes, majd többesszámú alanynak vétetik, a *váv* *וישרתו* elején pedig czélt jelöl (consecutívum), azért: *hogyan* (7) *את משמרתו*, *őrizetét*, értsd: a mire vigyázni az ő kiváló hivatása. V. ö. M. II. 29, 44. *ואת משמרת כל העדה*, *és az egész közönség őrizetét*; mert az egész

őrizetét a találkozás sátra előtt, végezvén a hajlék 8 körüli szolgálatot. Ugyanis őrizzék a találkozás sátrának minden eszközeit és Izrael gyermekeinek őrizetét, végezvén a hajlék körüli szolgálatot. És add a levitákat Áronnak és fiai-
 9 nak; rendelkezésére bocsájtatnak ők ő neki Izrael 10 gyermekeitől. És Áront és fiait is rendeld, hogy óvatosan lássák el áldozári tisztségöket. És közember, a ki közel járúl, ölessék meg.
 11 És szóla az Örökkévaló Mózeshez, mondván: Én pedig 12 íme, én vettem a levitákat Izrael gyermekei közül minden elsőszülöttért, mely megnyitja anyja méhét, Izrael gyermekei között, hogy a leviták enyéim 13 legyenek. Mert enyém minden elsőszülött, a mely napon meg-

מִשְׁמֶרֶת כָּל-הָעֵדָה לִפְנֵי אֹהֶל
 מוֹעֵד לַעֲבֹד אֶת-עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן;
 וְשָׁמְרוּ אֶת-כָּל-כְּלֵי אֹהֶל מוֹעֵד
 וְאֶת-מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד
 אֶת-עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן; וְנָתַתִּיהָ
 אֶת-הַלְוִיִּם לְאַהֲרֹן וּרְבֵנָיו נְתוּנִים
 נְתוּנִים הַיּוֹמָה לּוֹ מֵאֵת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל; וְאֶת-אַהֲרֹן וְאֶת-בְּנָיו
 תִּפְקֵד וְשָׁמְרוּ אֶת-כְּהֻנַּתְם וְהָרָד
 הַקָּרֵב יוֹמָת; פ וַיְדַבֵּר יְהוָה
 אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר; וְאַנִּי הִנֵּה
 לִקְחָתִי אֶת-הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל-בְּכוֹר פֶּטֶר
 רֶחֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי
 הַלְוִיִּם; כִּי לִי כָּל-בְּכוֹר בְּיוֹם

közönség érdeke volt, a melvet a leviták a hajléknál képviseltek. (8) ושמרו את כל כלי אהל מועד וגו' *ugyanis őrizzék a találkozás sátrának minden eszközeit* stb. E versben a szent szöveg közelebbről határozza meg, miben áll vala a leviták hivatása és miáltal képviseljek Izrael közönségét a hajléknál. (9) נתן נתנים part. pass. kál נתן (adni valakinek, valakinek rendelkezésére bocsátani valamit)-ból, azért: נתנים נתנים המה לו: *rendelkezésére bocsájtatnak ők neki.* — מאת בני ישראל, *Izrael gyermekeitől,* hogy Izrael gyermekeit képviseljek, kiknek halálbüntetés mellett el volt tiltva a hajlékhoz közeledni. L. felj. 1, 51. (10) תפקד, *rendel.* פקד, ezen jelentéséről l. M. 40, 4 — ושמרו את כהונתם, *hogy óvatosan lássák el áldozári tisztségöket,* értsd: hogy ki-ki közülök pontosan végezze áldozári teendőit. (12) וְאַנִּי föltétlen nevező. A vāv ellentétes jelentésű, azért: *Én pedig.* Értelme: ámbár izrael gyermekeinek nem szabad a hajlékhoz közeledni, de a levitákat elfogadtam stb. — והיו לי הלויים, *hogy a leviták az enyéim legyenek,* értsd: hogy közelebb járulhassanak a szentélyben való szolgálathoz. (13) כִּי לִי כָּל-בְּכוֹר, *mert enyém minden elsőszülött,* mióta t. i. megvertem Egyiptom minden elsőszülöttét, magamnak szenteltem: Izrael

vertem minden elsőszülöttét Egyiptom földén, magamnak szenteltem minden elsőszülöttet Izraelben, embertől baromig; enyéim legyenek. Én vagyok az Örökkévaló.

- 14 És szóla az Örökkévaló Mózeshez, a Szinái pusztájában,
15 mondván: Számláld meg Lévi fiait, atyai házuk szerint, családjaik szerint; minden férfiszemélyt egy hónapostól és följebb számláld meg őket. És Mózes megszámlálá őket az Örökkévaló parancsolata szerint, úgy, a mint neki parancsolatott. És ezek valának Lévi fiai neveik szerint: Gersôn és K'hâth és M'rârî. És ezek Gersôn fiainak nevei családjaik szerint: Libhnî és Simî. És K'hâth fiai, családjaik szerint: Amrâm és Jicz-hâr, Chebhrôn és Uzziêl. És

M'rârî fiai, családjaik szerint: Machlî és Mûsi; ezek Lévi családjai, 21 atyai házuk szerint. Gersöntól a libhnî család és a simî család; ezek

הַפְתִּי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
הַקְדַּשְׁתִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל
מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה לִי יְהוּ אֲנִי
יְהוָה: פ חֲמִישִׁי וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַר סִינַי לֵאמֹר:
טו פַּקֵּד אֶת־בְּנֵי לֵוִי רֵבִית אֲבֹתָם
לְמִשְׁפַּחָתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ
טז וְמַעְלָה תִּפְקְדֵם: וַיִּפְקֹד אֹתָם
מֹשֶׁה עַל־פִּי יְהוָה כְּאֲשֶׁר צִוָּה:
יז וַיְהוּ־אֱלֹה בְּנֵי־לֵוִי בְשֵׁמֹתָם
יח גִּרְשׁוֹן וַקֵּהַת וּמְרָרִי: וְאֵדָה
שִׁמּוֹת בְּנֵי־גִרְשׁוֹן לְמִשְׁפַּחָתָם
יט לִבְנֵי וְשִׁמְעִי: וּבְנֵי קֵהַת
לְמִשְׁפַּחָתָם עֲמֶרֶם וַיְצַהַר חֲבֵרוֹן
כ וַעֲזִי־אֵל: וּבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפַּחָתָם
מַחֲלִי וּמוּשִׁי אֱלֹה הֵם מִשְׁפַּחַת
כא הַלֵּוִי לְבֵית אֲבֹתָם: לְגִרְשׁוֹן
מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי וּמִשְׁפַּחַת
הַשִּׁמְעִי אֱלֹה הֵם מִשְׁפַּחַת

minden elsőszülöttét. V. ö. M. II. 13, 2. — לי יהו, *enyéim legyenek*. t. i. a leviták az elsőszülöttek helyett. (15) תפקד ומעלה חדש מבן, *egy hónapostól és följebb számláld őket*, mert az elsőszülöttek helyébe léptek. V. ö. alább 18, 16. Ellenben szolgálatuk czéljából számláltattak harminczéves-től és följebb. L. alább 4, 3. — תפקד tárgyragozott fut. kál תפקד-ból „számlálni” értelmében, azért: *számláld őket*. (21) גרשוון, *Gersöntól*. A ל ezen jelentését l. feljebb 1, 5. משפחת הלבני, *a libhnî-i család*. הלבני annyi mint: הלבני; (ép úgy השקעי = השקעי; mert לבני a tulajdonnév; hogy belőle származéknevet (patronymicum) képezzünk, szükséges, hogy a képző: — újra hozzájáruljon, mely azonban könnyebb kiejtés végett

- 22 a gersunnita családok. Szám-
láltjaik, szám szerint, min-
den férfiszemély, egy hó-
napostól és följebb, — szám-
láltjaik: hétezer és ötszáz.
- 23 A gersunnî családok tábo-
rozzanak nyugat felől a haj-
24 lék mögött. És a gersunnîta
25 családfő: Eljászáf, Láél fia. És
Gersön fiainak őrizete a találko-
zás sátrában: a hajlék és a sátor;
annak takarója és a választó
függöny a találkozás sátrának
26 bemenetén. És az udvar hál-
függönyei, és a választó füg-
göny az udvar bejáratán, mely
a hajlék és az oltár körül van,
27 és annak kötelei minden munkájához. És K'eháthtól az ám-

elmarad. V. ö. M. 1, 6, 25. (22) פקדיהם úgy értendő, mint: משפחת פקודי הגרשני (V. ö. fejl. 2, 4); ismétlődik pedig azért, mivel különben az állít-
mány: ונשיא אלפים וגו' igen távolra esik. V. ö. fejl. 1, 46. (23) אחרי
אחרי, a hajlék mögött, értsd: a hajlék nyugati oldaláról. אחרי itt annyit
jelent, mint אַחֲרֵי (L. M. II. 26, 12.), hátulsó oldal, azaz: nyugat, ellentétben
אֶלֶּיךָ-mal, elől, azaz: kelet. Ily módon nevezetik meg a דָּל: jobb,
és az אֶשְׁכֵּנִי: bal. V. ö. M. I. 14, 15. (24) ונשיא בית-אב לגרשני, és
a gersunnita családfő. Míg Izrael gyermekei minden törzsének (שֵׁבֶט) volt
egy fejedelme (נָשִׂיא), addig Lévi nemzetsége három főcsaládja (atyai ház)
mindegyikének egy-egy főnöke, נָשִׂיא בֵּית-אָב, családfő volt. (25) ומשמרת
ומשמרת, és Gersön fiainak őrizete stb. értsd: a mit nekik kellett a
hajlék elindulásakor őrizet alá venni. (V. ö. atább 4, 22—28.), a hol a szent
szöveg a húszévestől és följebb való leviták számbavétele alkalmából
ebbeli szolgálatukat pontosan meghatározza. — המשכן, értsd: יריעות
יריעות, a hajlék szőnyegei, (V. ö. alóbb 4, 25.), a hatszor font fonálból
valók. V. ö. M. II. 26, 1—6. — והאהל, és a sátor, értsd: a kecskebőrből
való szőnyegek (יריעות עוים). V. ö. M. II. 26, 7. — מכסהו, takarója, t. i.
bőrtakarója. V. ö. ugyanott 14. (26) אשר על המשכן ועל המזבח סביב, mely a hajlék
és az oltár körül van, értsd: az udvar, (הַחֵצֵר), mely a hajlék-
ot (מִשְׁכָּן) és az oltárt, (t. i. a rézoltárt) körülvette. — מיתריו; a rag,
וְיִי vonatkozik az előtte való מִשְׁכָּן-ra. (27) ולקחת, és K'háthtól. A ל

râmi család, és a jiczhâri család, és a chêbroni család és az ozziêli család; ezek a k'hâthi családok, 28 számszerint, minden férfi-személy egy hónapostól és följebb: nyolcezer és hatszáz; a szentség őrizetének 29 őrei. K'hâth fiainak családjai táborozzanak a hajlék 30 oldalán dél felől. És a k'hâthi családok atyja-házának fejedelme: Eliczâfán, Uzîel fia. 31 Azoknak az őrizete pedig: a láda és az asztal, és a gyertyatartó és az oltárok, és a szentség edényei, melyekkel szolgálnak vala rajtuk; és a választó függöny 32 és minden szerszáma. És a Lévi nemzetségeinek legfőbb fejedelme: Eleázâr, Áron főpap fia; (az ő tisztje) a felügyelete azok fölött, kik őrizik a 33 szentség őrizetét; M'râritól a machli család és a mûsi család; ezek

וּמִשְׁפַּחַת הַיִּצְחָרִי וּמִשְׁפַּחַת
הַחֲבֵרֹנִי וּמִשְׁפַּחַת הָעֹזִיִּיאֵלִי אֵלֶּה
כֹּה הֵם מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי: בְּמִסְפָּר
כָּל־זָכָר מִבְּנֵי־הַקֹּדֶשׁ וּמַעֲלָה
שְׁמֹנֶת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת
כֹּה שְׁמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ: מִשְׁפַּחַת
בְּנֵי־קַהַת יִהְיוּ עַל יַד הַמִּשְׁכָּן
ל תִּימְנָה: וְנִשְׂיָא בֵּית־אֲבִי
ל מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי אֲלֵי־עֶפְרַיִם בֶּן־
לֵוִי עֹזִיאֵל: וּמִשְׁמֶרֶתֶם הָאֵחָדִים
וְהַשְּׁלֵחִים וְהַמְנַדְּרִים וְהַמְזַבְּחִים
וְכֹהֵן הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בָהֶם
ל ב וְהַמִּסְךָ וְכֹל עֲבֹדָתוֹ: וְנִשְׂיָא
נִשְׂיָאֵי הַלְוִי אֲלֵעֹר בֶּן־אֲדֹנָיו
הַכֹּהֵן פְּקֻדַת שְׁמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת
ל הַקֹּדֶשׁ: לְמֹרֵי מִשְׁפַּחַת הַמַּחֲלִי
וּמִשְׁפַּחַת הַמוּשִׁי אֵלֶּה הֵם

ezen jelentéséről I. feljebb 1, 5. (28) שמרי משמרת הקדש, szószerint: a szentség őrizetének őrei, értsd: kik azokat a dolgokat őrizték, melyekből a szentség (קֹדֶשׁ) volt készítve. (31) והמזבחת, és az oltárok, t. i. az arany- és rézoltár. — המסך értsd: פְּרֻטַת הַמִּסְךָ az elválasztó kárpít, mely elválasztotta a szentséget a szentségek szentségétől. V. ö. M. II. 35, 12.— וְכֹל עֲבֹדָתוֹ úgy értendő, mintha lenne: és minden szerszáma.— (32) וְנִשְׂיָאֵי הַלְוִי, szószerint: Lévi fejedelmeinek a fejedelme, értsd: a fejedelem, kinek a három családfő alá volt rendelve, azaz: *Lévi nemzetségeinek legfőbb fejedelme.* — פְּקֻדַת שְׁמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ, mind a négy név vonzati viszonyban van egymással. שְׁמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ mind azokat jelöli, kiknek őrizete alatt a szentély állott (L. felj. 28). פְּקֻדַת שְׁמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ, felügyelet azok fölött, kiknek őrizete alatt a szentség állott. A mondat pedig hiányos, mivel teljesen így hangzanék: 'פְּקֻדַת שְׁמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ, az ő tisztje a fel-

- 34 a m'rári családok. És számláltjaik, számszerint, minden férfi személy, egy hónapostól és följebb: hatezer és
- 35 kétszáz. És a m'rári családok atyai házának fejedelme: Czúriël, Abichâjil fia; azok táborozzanak a hajlék
- 36 oldalán észak felől. És M'rári fiainak őrizete és felügyelete alatt: a hajlék deszkái és annak rúdjai és oszlopai és talpai; és minden edényei
- 37 és minden munkája. És az udvar oszlopai köröskörül és azoknak talpai, és sze-
- 38 gei és ezeknek kőtelei. És a kik táboroznak vala a hajlék előtt, kelet felől, a találkozás sátra előtt, napkelet felől: Mózes és Áron, és fiai, kik őrzik vala a szentély őrizetét Izrael gyermekeinek őrizete gyanánt;
- 39 és a közember, ki közel járúl, ölessék meg. A leviták minden számláltjai, kiket Mózes és Áron számláltak az Isten parancsolatára, családjaik szerint, minden férfiszemély, egy hónapostól és följebb: huszonkétezer.

ügyelet stb. L. a fordítást. L. feljebb 28. (38) והחנים וגי—משה ואהרן ובני הנשים וגי, ובניו, értsd: משה ואהרן ובני הנשים וגי, *Mózes, Áron és fiai táboroznak vala* stb. *למשמרת בני ישראל*, szó szerint: *Izrael gyermekeinek őrizete gyanánt*, értsd: *Izrael gyermekei szolgálatában.* (39) *שנים ועשרים אלף*, *huszonkétezer*. Ezen szám nem egyezik meg pontosan a számlált leviták három számrészlet-összegével, mely teszen: *kétezer és három százat*. Mert Gersón fiai száma: 7,500; K'hâth fiai száma 8,600; M'rári fiaié pedig: 6,200, összesen: 22,300. E 300 levita hagyományos magyarázat szerint *elszülött* volt és azért összesen nem válhattak meg az *elszülöttek* közül — kik összesen 22,273-an voltak (L al. 43. v.) — többet mint 22,000-et.

- 40 És mondá az Örökkévaló מ שׁי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 Mózesnek: Számláld meg פָּקֵד כָּל־בְּכוֹר זְכוֹר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 Izrael gyermekeinek minden מִבֶּן־חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה, וְשֵׂא אֶת
 férfinemű első szülöttjét, egy מִסְפָּר שְׁמֹתָם; וְלָקַחְתָּ אֶת־
 hónapostól és följebb, és הַלְוִיִּם לִי אֲנִי יְהוָה תַּחַת כָּל־
 41 vedd fel neveik számát. És בְּכוֹר בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵת בְּהֵמַת
 vedd nekem a levitákat — הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בְּבֵהֶמַת
 én vagyok az Örökkévaló מִבֶּן יִשְׂרָאֵל; וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה
 — Izrael gyermekeinek minden כָּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־כָּל־
 elsőszülötteért; és a בְּכוֹר בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל; וַיְהִי כָל־
 leviták barmait Izrael gyer- מִבְּכוֹר וְזָכוֹר בְּמִסְפָּר שְׁמֹת מִבֶּן־
 mekeinek első fajzású bar- חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה לַפְּקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם
 42 maiért. És Mózes megszámlála őket, a mint az Örök- וְעֶשְׂרִים אֶלֶף שְׁלֹשָׁה וְשִׁבְעִים
 kévaló megparancsolta neki: מֵד וּמֵאֲתָיִם; וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 minden elsőszülöttet Izrael מֵה' לֵאמֹר: קַח אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת
 43 fiai közül. És valának minden כָּל־בְּכוֹר בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵת־
 férfinemű elsőszülöttek, a nevek felsorolásával, egy בְּהֵמַת הַלְוִיִּם תַּחַת בְּהֵמַתָּם
 hónapostól és följebb, számláltjaik szerint: huszonné- מו וַיְהִי־לִי הַלְוִיִּם אֲנִי יְהוָה; וְאֵת
 44 És szóla az Örökkévaló Mó- פְּדוּיֵי הַשְּׁלֹשָׁה וְהַשְּׁבַעִים
 45 zeshez, mondván: Vedd a levitákat Izrael gyermekei minden elsőszülöttjeiért, és a leviták
 barmait azoknak barmaiért; és legyenek a leviták enyéim. Én
 46 vagyok az Örökkévaló. A mi pedig a kétszázhetvenhárom vált-

Ezért a szent szöveg itten csak 22,000 levitát számlál. (41) ולקחת וגו' szószerint: vedd stb. értsd: el fogod választani azokat a többi izraelitáktól, hogy enyéim legyenek, azaz szolgálatomnak szenteltessenek, az elsőszülöttek helyett, kik mielőtt az arany borju imádásával vétekkeztek, az oltár körüli szolgálatot végezték. V. ö. M. II. 24, 5. — בקהמת függő alakja בקהמתnak. (45) וקחאת הלויים וגו' vedd a levitákat stb. Jóllehet Isten, erre már fent, (11. versben) az elsőszülöttek számbavétele alkalmával figyelmeztette Mózeset, a parancsolatot, mely szerint azt tényleg végrehajtsa, mégis csak e helyen intézi hozzá, azért van itt parancsaló mód: וקח (46) ואת וגו' illeti; pedig feltétlen tárgyeset (accus. absol.) azért: a mi pedig a váltáságot illeti; pedig függő alakja פדוייםnak, mely többes számban (mint:

ságdíját illeti, kik Izrael gyermekeinek elsőszülöttjei közül meghaladták a levi-
 47 ták számát, úgy végy öt-öt sékelt egy-egy főre, a szent-
 ség sékele szerint vegyed.
 48 Húsz gerá a sékel. És add az ezüstöt Áronnak és fiainak a számelettiek vált-
 49 ságdíjául. Vevé tehát Mózes a váltáságpénzt a számfölöttiektől, kik többen voltak a leviták által meg-
 50 váltottaknál. Izrael gyermekeinek elsőszülötteitől vette az ezüstöt; ezer háromszáz és hatvanöt sékelt a szentség sékele szerint.
 51 És Mózes adá a megvál-

והמאתים העדפים על-הלוים
 מ מבכור בני ישראל: ולקחת
 המשת המשת שקלים לגלגלת
 בשקל הקדש תקח עשרים
 מה גרה השקל: ונתתה הכסף
 לאהרן ולבניו פדויו העדפים
 מה כהם: ויקח משה את כסף
 הפדוים מאת העדפים על פדויו
 הלוים: מאת בכור בני ישראל
 לקח את-הכסף המשה וששים
 וישלש מאות ואלף בשקל
 נא הקדש: ויתן משה את-כסף
 הפדוים לאהרן ולבניו על-פי
 יהוה כאשר צוה יהוה את-
 משה: פ שביעי

tottak pénzét Áronnak és fiainak, az Örökkévaló meghagyása szerint, a mint megparancsolta vala az Örökkévaló Mózesnek.

IV. FEJEZET.

A leviták szolgálati ideje (1—3). Mit K'hâth fiainak kelle hordozniok, mikor Áron és fiai lebontották a hajlékot (4—15). Elédzár tisztsége (16). Áron és fiai tisztje a hajlék körül (17—20). A mit Gersôn fiainak kelle hordozniok a hajlék eszközeiből (21—28). A mit M'râri fiainak hordozniok kellett (29—33). K'hâth fiainak a száma (34—37). Gersôn fiainak a száma (38—41). M'râri fiainak a száma (42—45). Az összes szolgálattelvő leviták száma (46—49).

1 És szóla az Örökkévaló — ד וידבר יהוה אל-משה ואל-
 Mózeshez és Áronhoz, mond-

ים נקרים, וקנים és még hasonló tsz. főnevek elvont fogalmat jelöl, azért: *váltásg.* — העדפים ונוי, kik meghaladják stb. V. ö. feljebb 39. v. עדפים part. kál, תוה ערה, melynek tulajdonképi jelentését l. M. II. 26, 18. (47) ולקחת המשת המשת שקלים ונוי, úgy végy öt-öt sékelt stb. A vâv ולקחת ige elején a szoros összefüggést jelöli, melyben e vers az előbbi mondattal áll, melynek utórészét képezi, azért: úgy. A főszámnév kettőztetése által pedig a héberben (mint a magyarban) az *osztószám* fejeztetik ki, azért: *öt-öt.*

- 2 ván : Vedd fel K'háth fiainak
 főszámát Lévi fiai közül,
 családjaik szerint, atyai há-
 3 zuk szerint, harminczévestől
 és följebb, ötvenéves koráig,
 mindenkit, ki a sereghez
 jön, hogy mnknát végezzen
 4 a találkozás sátrában. Ez
 K'háth fiainak szolgálata a
 találkozás sátrában ; a
 5 szentségek szentsége. És
 Áron és fiai menjenek be,
 mikor a tábornak indulnia
 kell és szedjék le a választó
 kárpítot, és takarják be
 azzal a bizonyosság szekré-
 6 nyét. És tegyenek arra
 táchás-bőr takarót és terít-
 senek egy egészen égkék
 ruhát fölül, és illeszszerék
 7 bele rudjait. És az Isten színe elé tett kenyér asztalára terítsenek
 égkék ruhát, és tegyék arra a tálakat és a csészéket és a tisztító

ב אהרן לאמר : נשא את-ראש
 בני קהת מתוך בני לוי
 למשפחתם לבית אבתם : מן
 שלשים שנה ומעלה ועד בן
 חמשים שנה כל-בא לצבא
 לעשות מלאכה באהל מועד :
 ד ואת עבדת בני-קהת באהל
 מועד קדש הקדשים : ובה
 אהרן ובניו בנסע המחנה
 והורידו את פרכת המסך וכסוי
 בזה את ארון העדת : ונתנו עליו
 כסוי עור תחש ופרשו בגד
 כליל תכלת מלמעלה ושמו
 בדיו : ועל שלחן הפנים
 יפרשו בגד תכלת ונתנו עליו
 את-הקערת ואת-הכפת ואת-

(2) נשא inf. a parancsoló módú ige : נָשָׂא (L. felj, 40. v.) helyett.

(3) מן שלשים שנה ומעלה וגי', *harmincz évestől és feljebb.* stb. Mivel ez ízben azokat veszi számba, kiknek a szentély körül szolgálatot kelle tenniök, azért csak a harmincz évestől és feljebb valók valának számlálándók.

(4) קדש הקדשים, a szentségek szentsége. Ez alatt a *szentély* mindazon edényei, szerei és eszközei értetnek, melyek a következő (5—14) versekben felsoroltatnak, u. m. : a frigláda, az asztal, a gyertyatartó, a két oltár, a kárpítok és azok szerei, melyeket K'háth fiai a hajlék útnak indulásakor hordozás végett felvettek. (5) והורידו את פרכת המסך, *és szedjék le az elválasztó kárpítot*, mely t. i. elválasztotta a szentséget (קָדֹשׁ) a szentségek szentségétől (קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים). — ארון העדת úgy értendő, mint : ארון לחת העדת. (6) כסוי alakjánál fogva part. pass. kál מְכֻסָּה-ból, itt azonban annyit jelent, mint : מְכֻסָּה L. alább 8. és 11. v. — ושמו בדיו, *és illeszszerék rudjait*, nem pedig : *és ereszszerék bele* (mint alább 11. és 14. versekben), mivel a szekrény rudjai mindig a gyűrükben maradtak. V. ö. M. II. 25, 15. (7) שלחן הפנים, *értsd : שלחן לַחֵם הַפָּנִים*, a vonzónév hiányával. — הקערת — קשות הנסך, e nevek tárgyi és etymologiai magyará-

és borító csöveket; és a mindenkori kenyér legyen rajta.
 8 És borítsanak azokra karmazsinszínű ruhát, és takarják be azt táchás-bőrtakaróval; és illeszszék abba
 9 rúdjaikat. És vegyenek égkék ruhát és takarják be a világításra való gyertyatartót és lámpáit, hamuvevőit és serpenyőit, és minden olajedényeit, melyeket ahhoz
 10 használnak. És tegyék azt és minden edényeit táchás-bőr takaróba és tegyék a
 11 saroglyára. És az arany oltárra terítsenek égkék ruhát és takarják be azt táchás-bőr takaróval. és illeszszék
 12 bele rúdjaikat. És vegyenek minden szolgálati edényt, melyekkel szolgálatot tesznek vala a szentségben, és tegyék azokat égkék ruhába, és takarják be azokat táchás-bőr takaróval; és tegyék saroglyára.
 13 És tisztítsák meg az oltárt a hamutól, és terítsenek reá
 14 biborrhát, és tegyék arra minden edényeit, melyekkel szolgálnak rajta: a serpenyőket, a villákat és a lapátokat és a medencéket, az oltár minden edényeit; és terítsenek arra táchás-

הַמְנַקִּיִּת וְאֵת קִשׁוֹת הַנֶּסֶד וְלֶחֶם הַתָּמִיד עָלָיו יִהְיֶה: וּפְרָשׁוּ עֲלֵיהֶם בְּגָד תּוֹלַעַת שָׁנִי וְכִסּוּ אֹתוֹ בְּמַכְסֵה עוֹר תַּחַשׁ וְשָׂמוּ אֶת־בְּדִיּוֹ: וְלָקְחוּ אֶבְנֵי תַכְלֵת וְכִסּוּ אֶת־מִנּוֹת הַמָּאוֹר וְאֶת־נִרְתִּיהָ וְאֶת־מַלְקָחֶיהָ וְאֶת־מַחְתֵּתֶיהָ וְאֵת כָּל־כְּלֵי שְׂמֹנֶה אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ־לָהּ בָּהֶם: וְנָתַנּוּ אֹתָהּ וְאֶת־כָּל־כְּלֵיהָ אֶל־מַכְסֵה עוֹר תַּחַשׁ וְנָתַנּוּ עַל־הַמּוֹט: וְעַל מִזְבַּח הַזֹּהֵב וּפְרָשׁוּ בְּגָד תַכְלֵת וְכִסּוּ אֹתוֹ בְּמַכְסֵה עוֹר תַּחַשׁ וְשָׂמוּ אֶת־בְּדִיּוֹ: וְלָקְחוּ אֶת־כָּל־כְּלֵי הַשֵּׁרֶת אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ־בָם בַּקֹּדֶשׁ וְנָתַנּוּ אֶל־בְּגָד תַכְלֵת וְכִסּוּ אֹתָם בְּמַכְסֵה עוֹר תַּחַשׁ וְנָתַנּוּ עַל־הַמּוֹט: וְדִשְׁנוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וּפְרָשׁוּ עָלָיו בְּגָד אַרְגָּמָן: וְנָתַנּוּ עָלָיו אֶת־כָּל־כְּלֵי שְׂרָתוֹ אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ עָלָיו בָּהֶם אֶת־הַמַּחְתֹּת אֶת־הַמְזוֹרָת וְאֶת־הַמְזוֹרָת כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ וּפְרָשׁוּ עָלָיו כְּסוּי

zatát l. M. II. 25, 29. (10) ונתן על המוט, és tegyék a saroglyára; voltaképen מוט rudat jelöl (L. M. III. 26, 12.), de itt, mint az összefüggésből kiderül, saroglyát jelöl. (13) ודשנו perf. conv. piél, származik דשן (hamu)-ból (denominativum) meg azt jelenti: a hamut elvenni. (14) את המחתרות את המחתרות e nevek tárgyi és etymológiai magyarázatát l. M. II. 27, 3.

bőr takarót és illeszszék
 15 bele rúdjaít. És mikor Áron
 és fiai elvégezték betakarni
 a szentséget és a szentség
 minden edényeit, a tábor
 indulásakor, azután bemen-
 nek vala K'hâth fiai, hogy
 azt felvigyék, hogy ne nyúl-
 janak a szentséghez és meg-
 ne haljanak; ezek K'hâth
 fiainak terhei a találkozás
 16 sátrában. Eleázárnak, Áron
 főpap fiának tisztje: a vilá-
 gításra való olaj és a füs-
 tőlő szerek, és a minden-
 napi lisztáldozat, és a ke-
 netolaj; a felügyelet az egész
 hajlékra és mindenre mi benne
 van, a szentségre és edényeire.
 17 És szóla az Örökkévaló Mózes-
 hez és Áronhoz, mondván: Ne
 18 engedjétek kiveszni a k'hâthi
 19 családok törzsét a leviták közül: hanem ezt cselekedjétek velök, hogy
 éljenek, és meg ne haljanak, mikor közelednek a szentségek szent-

טו עֹר תַחַשׁ וְשֵׁמוּ בְדָוּ: וְכִלָּהּ
 אֹהֶרֶן וּבָנָיו לְכַפֹּת אֶת־הַקֹּדֶשׁ
 וְאֶת־כִּרְתֹּנֵי הַקֹּדֶשׁ בְּנֹסֶע
 הַמַּחֲנֶה וְאֶחָד־מֵן יָבֹאוּ בְנֵי־
 קָהָת לְשֵׂאת וְלֹא־יָגֵעוּ אֲלֵ־
 הַקֹּדֶשׁ וּמֵתוּ אֵלֶּה מִשָּׂא בְנֵי־
 טז קָהָת בְּאַהֲלֵ מוֹעֵד: וּפְקֻדַת
 אֲלֵעָזָר | בֶּן־אֹהֶרֶן הַכֹּהֵן שֹׁמֵן
 הַמֵּאוֹר וְקִטְרֹת הַסַּמִּים וּמִנְחַת
 הַתָּמִיד וְשֹׁמֵן הַמִּשְׁחָה פְּקֻדַת
 כֹּל־הַמִּשְׁכָּן וְכֹל־אֲשֶׁר־בּוֹ בְּקֹדֶשׁ
 יז וּבְבָלָיו: פ מַפְטִיר וַיְדַבֵּר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֹהֶרֶן לֵאמֹר:
 יח אִל־תְּכַרְוִיתוּ אֶת־שִׁבְטֵ מִשְׁפַּחַת
 יט הַקָּהָתִי מִתּוֹךְ הַלְוִיִּם: וְזֹאת |
 עֲשׂוּ לָהֶם וְחַי וְלֹא יָמָתוּ
 בְּגִשְׁתֶּם אֶת־קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים

(15) וכִלָּהּ — וְאֶחָד־מֵן יָבֹאוּ בְנֵי־ (15) *mikor elvégezte volt — akkor bemennek vala stb.*
 A két vāv vonatkozó kötőszók *mikor-akkor* értelmében alkalmaz-
 tatik. — וְאֶחָד־מֵן יָבֹאוּ בְנֵי־, *mikor elindul vala a tábor*, t. i. Jehudáh táborá-
 nak zászlaja. V. ö. felj. 2, 17. Alább 10, 17. (16) *פקדת כל המשכן וגו'*
az egész hajlék felügyelete stb. Eleázárnak, Áron fiának kettős tisztje vala,
 u. m.: 1. a világitásra való és a kenet-olaj, a füstölőszerek és a minden-
 napi lisztáldozat megőrzése; 2. a hajlék szerei — melyeket K'hâth
 fiai hordoztak (L. felj. a 4. verset) — fölötti felügyelet V. ö. 3, 32.
 (18) *אל תכרייתו וגו'*, *ne engedjétek kiveszni stb.* Értsd: ne engedjétek, hogy
 a hajlékhoz és ennek szereihöz másképen, mint törvényszabta módon,
 közeledjenek, mivel különben elvesznének: ti pedig, kik azt megenged-
 nétek, okai lennétek vesztőknek. A hifil ezen jelentését lásd M. II, 10, 1.
 és még több helyen. (19) *קדש הקדשים את קדש הקדשים* szószerint: midőn
 megközelítik a szentségek szentségét. ("בגשתם את" ragozott inf. kál. kál-
 ből "את" vonzattal) értsd: *mikor közelednek a szentségek szentségéhez*, hogy

ségéhez; Áron és fiai men-
jenek be és rendeljék őket,
mindeniket szolgálatára és
20 terhére; hogy be ne men-
jenek nézni, mikor betakar-
ják a szentséget, mert meg-
hálnának.

21 És szóla az Örökkévaló
22 Mózeshez, mondván: vedd
fel Gersôn fiainak főszámát
is, atyai házuk szerint, esa-
23 ládjaiak szerint; harmincz-
évestől és följebb, ötven
évesig, számláld meg őket,
mindenkit, ki a sereghez jut,
hogy szolgálatot tegyen a
24 találkozás sátrában. Ez a
gersunnî családok szolgálata,
munkában és teherhordo-
25 zásban. Ők hordozzák a
hajlék szőnyegeit és a tal-
lálkozás sátrát, takaróját
és a táchás takarót, mely
rajta volt, fölül, és a választó kárpitot a találkozás sát-
26 rának bejáratán. És az udvar hálófüggőnyeit és a vá-

אָהֲרֹן וּבָנָיו יָבִיאוּ וְשָׂמוּ אוֹתָם
אִישׁ אִישׁ עַל־עַבְדָּתוֹ וְאֶל־
כ מִשָּׂאוֹ: וְלֹא־יָבִיאוּ לִרְאוֹת כְּבֹלַע
אֶת־הַקֹּדֶשׁ וּמָתוּ:

נְשֵׂא

כא וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
כב נְשֵׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם־
הֵם לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם:
כג מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה עַד
כד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִפְקַד אוֹתָם
כה כָּל־הַבָּא לְצִבְאָה לְעַבְד
לַיהוָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: וְזֹאת עַבְדַּת
לז מִשְׁפַּחַת הַגֵּרָשִׁי לְעַבְד וּלְמִשָּׂא:
מז וְנִשְׂאוּ אֶת־זִרְיֹעַת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־
נז אֹהֶל מוֹעֵד מִכִּסְּהוֹ וּמִכִּסְּהָה
הַתְּחָשׁ אֲשֶׁר־עָלָיו מִרְמַעְלָה
וְאֶת־מִסְךְ פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
כו וְאֶת קַלְעֵי הַחֲצֵר וְאֶת־מִסְךְ

azt hordozás végett átvegyék, — וְשָׂמוּ אוֹתָם וּנ', és rendeljék őket stb. וְשָׂמוּ perf. conv. kál. שִׂים (tenni)-ből, itt, a mint az összefüggésből kitetszik — azt jelenti: rendeljék. (20) כְּבֹלַע viszonyított inf piel קָבַל (kálban: elnyelni, piélben: ugyanaz; átvitt értelemben: betakarni)-ből, azért: mikor betakarják (22) נְשֵׂא inf. parancsoló módu ige (נָשָׂא) helyett. V. ö. Mózes II. 20, 8. — הֵם גַּם a helyett: אֵתָם גַּם, mert ha a személyes névmás a főnév mellett nyomatékoság kedvéért alkalmaztatik, a névmás mindig *nevező* esetben marad. V. ö. M. I. 10, 21. (23) לְצִבְאָה לְעַבְדָּה ige meg főnév ugyanazon tőből (mint a következő עַבְדָּה (לְעַבְדָּה); az ige származik צָבָא (sereg) használtatik úgy a hadseregről, mint a hajlék körül szolgálattevő csapatról)-ból, azért: לְצִבְאָה לְעַבְדָּה, sereget összeseregeltetni, azaz: a sereghez jutni. (24) וְלִשְׂאֵת מִשָּׂא, értsd: a teherhordozásra. (25) אֶת אֹהֶל מוֹעֵד, a találkozás sátrát, értsd: a kecske bőrből való szőnyegetek (יריעת עוֹיִם). — מִכִּסְּהוֹ, takaróját, értsd: a kosbörtakarót. (26) אֲשֶׁר עָלָה

- lasztó függőnyt az udvar kapujának bejáratán, mely a hajlék és az oltár körül vagyon, és köteleiket és minden szolgálati edéyeiket; és mindent, mi azokkal történik, ők tegyék meg.
- 27 Áronnak és fainak parancsára történjék a gersunniták minden szolgálata mind teherhordozási, mind munkálkodási szolgálatuk; és bizzatok reájuk őrizés végett minden terhököt. Ez a gersunniták családjainak szolgálata a találkozás sátrában; és őrizetük légyen Ithâmárnak, Áron főpap fiának
- 29 keze alatt. M'râri fiait, családjaik, atyai házuk szerint, számláld meg őket. Harmincz évestől és följebb, ötven évesig, számláld meg őket; mindeniket, ki a sereghez jut, hogy tegyen
- 31 szolgálatot a találkozás sátránál. És ez hivatalos terhök egyáltalában minden hivatalos munkájok a találkozás sátrában: a hajlék

פֶּתַח | שַׁעַר הַחֵצֵר אֲשֶׁר עַל-
 הַמִּשְׁכָּן וְעַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת
 מִיתְרֵיהֶם וְאֵת-כָּל-כְּלֵי עֲבֹדַתְם
 וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם
 כֹּו וְעַבְדוּ: עַל-פִּי אֲהֲרֹן וּבְנָיו
 תִּהְיֶה כָּל-עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרִשְׁנִי
 לְכָל-מִשְׁאֵם וְלִכְל עֲבֹדַתְם
 וּפְקֻדַתְם עֲלֵיהֶם בְּמִשְׁמַרְתָּ אֵת
 כֶּה כָּל-מִשְׁאֵם: וְאֵת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת
 בְּנֵי הַגֵּרִשְׁנִי בְּאֹהֶל מוֹעֵד
 וּמִשְׁמֹרֶתָם בְּיַד אִיתָמָר בִּן-
 כֶּט אֲהֲרֹן הַכֹּהֵן: ׀ כִּי בְנֵי מִרְרִי
 לְמִשְׁפַּחַתְם לְבֵית-אֲבֹתָם תִּפְקֹד
 לֵי אַתֶּם: מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה
 וְעַד בְּיַחְמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹדָם
 כָּל-תֵּבָא לְצִבְיָא לְעַבְדוֹ אֶת-
 לֵא עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: וְזֹאת
 מִשְׁמַרְתָּ מִשְׁאֵם לְכָל-עֲבֹדַתְם
 בְּאֹהֶל מוֹעֵד קִרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן

בַּיִת: מֵעַתָּה וְעַד-כֵּן יַעֲשֶׂה לָהֶם כְּכָל-אֲשֶׁר יִצְוֶה אֲהֲרֹן וּבְנָיו
 וְעַבְדוּ: עַל-פִּי אֲהֲרֹן וּבְנָיו תִּהְיֶה כָּל-עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרִשְׁנִי
 לְכָל-מִשְׁאֵם וְלִכְל עֲבֹדַתְם וּפְקֻדַתְם עֲלֵיהֶם בְּמִשְׁמַרְתָּ אֵת
 כָּל-מִשְׁאֵם: וְאֵת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת בְּנֵי הַגֵּרִשְׁנִי בְּאֹהֶל מוֹעֵד
 וּמִשְׁמֹרֶתָם בְּיַד אִיתָמָר בִּן-מִרְרִי לְמִשְׁפַּחַתְם לְבֵית-אֲבֹתָם
 תִּפְקֹד לֵי אַתֶּם: מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בְּיַחְמִשִּׁים
 שָׁנָה תִּפְקֹדָם כָּל-תֵּבָא לְצִבְיָא לְעַבְדוֹ אֶת-עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד:
 וְזֹאת מִשְׁמַרְתָּ מִשְׁאֵם לְכָל-עֲבֹדַתְם בְּאֹהֶל מוֹעֵד קִרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן

melly a hajlék és az oltár körül vagyon, értsd: melyek az egész épületet és a rézoltárt környezik. על ezen jelentését l. alább 17, 25. ואת כל אשר יעשה להם ועבדו, és mindent, a mi azokkal történik, ők tegyék meg, értsd: mindent, a mi hozzájuk (t. i. az imént említett szerekhez) tartozik, ők lássanak el. (27) לכל משאם ולכל עבדתם, úgy értendő, mintha lenne: לכל עבדת משאם ולכל עבדתם, mind teherhordozási, mind munkálkodási szolgálatuk. — ומשמרתם עליהם, szószerint: bizzatok reájuk őrizetben, értsd: őrizés végett. (28) ומשמרתם, szószerint: és őrizetük, értsd: hivataluk. — ביד איתמר, szószerint: Ithâmar keze alatt, értsd: közvetlen felügyelete alatt. — וזאת משמרת משאם לכל (31) — וזאת משמרת משאם לכל משמרת עבדתם, szószerint: hivatalos terhök, egyáltalában minden hivatalos munkájok,

deszkái, és rúdjai, és osz-
 32 lopai, és talpai, és az ud-
 var oszlopai körös körül, és
 talpaik, és szögeik, és kö-
 teleik, egyáltalában minden
 szereik mindenféle szolgálá-
 tukra; és nevek szerint
 számláljátok meg az őrizé-
 sükre és hordozásukra bí-
 33 zott eszközöket. Ez M'râri
 fiai családjának tisztje, és
 egyáltalában az ő szolgálá-
 latjuk a találkozás sátrá-
 ban, Ithâmárnak, a főpap
 34 Áron fiának keze alatt. És
 számlálák Mózes és Áron,
 és a község fejedelmei a
 k'hâthi fiakat, családjaik
 szerint és atyai házuk sze-
 35 rint. Harminczévestől és föl-
 jebb, ötven évesig, mindeniket,
 ki a sereghez jutott, szolgálatot
 tenni a találkozás sátránál.
 36 És valának számláltjaik család-
 jaik szerint: kétezer hétszáz és
 37 ötven. Ezek a k'hâthi családok
 számláltjai, mind, a ki szolgálá-
 tot tesz vala a találkozás sátrá-
 ban, melyeket számláltak Mózes és Áron az Örökkévaló paraneso-
 38 latára, Mózes által. És Gersôn fiainak számláltjai, családjaik és atyai
 39 házuk szerint. Harminczévestől és följebb, ötven évesig, mindenik,

לב ובריהו ועמודיו ואדניו: ועמודי
 החצר סביב ואדניהם ויתדתם
 ומיתריהם לכל-כליהם ולכל
 עבדתם ובשמת תפקדו את-
 32 לך כלי משמרת משאם: זאת
 עבדת משפחת בני מררי לכל-
 עבדתם באהל מועד ביד איתמר
 33 לב בן-אחרן הכהן: ויפקד משה
 ואחרן ונשיאי העדה את-בני
 הקהתי למשפחתם ולבית
 34 לה אבתם: מבין שלשים שנה
 ומעלה ועד בן-חמשים שנה
 כלי-הבא לצבא לעבדה באהל
 35 לו מועד: ויהיו פקדיהם למשפחתם
 אלפים שבע מאות וחמשים:
 36 לו אלה פקודי משפחת הקהתי
 כלי-העבד באהל מועד אשר
 פקד משה ואחרן על-פי יהוה
 37 לו בן-ד-משה: ם שני ופקודי
 בני גרשון למשפחתם ולבית
 38 לו אבתם: מבין שלשים שנה
 ומעלה ועד בן-חמשים שנה

értsd: a mit nekik hivatalból hordozni és munkálkodni kell (32) ויתרתם ומיתריהם, és szegeik meg köteleik, t. i. az oszlopoknak, mert az udvar hálóinak (קלעי החצר) szegeit meg köteleit Gersôn fiai kezelték. V. ö. felj. 26. — ובשמת תפקדו את-כלי משמרת משאם, szószerint: és név szerint számláljátok meg hivatalos terhek eszközeit, értsd: név szerint szolgáltassátok át nekik az edényeket, melyeket hivatalból hordoznak. (40) ויהיו פקדיהם

ki a sereghez jutott, hogy szolgálatot tegyen a talál-
 40 kozás sátrában; és valá-
 nak számláltjaik, családjaik
 szerint, atyai házuk szerint:
 kétezer és hatszáz és har-
 41 minez. Ezek Gersôn fiai
 családjainak számláltjai, mind,
 a ki szolgál vala a találkozás
 sátrában, kiket számláltak Mó-
 zes és Áron az Örökkévaló
 42 parancsolatára. És M'râri fiai
 családjainak számláltjai, esa-
 ládjaik szerint, atyai házuk
 43 szerint, harminczévestől és
 följebb, ötven évesig, mind-
 denik, ki a sereghez jutott
 szolgálatot tenni a találkozás
 44 sátrában, valának számláltjaik,
 családjaik szerint: háromezer
 45 és kétszáz. Ezek M'râri fiai
 családjainak számláltjai, kiket
 számláltak Mózes és Áron, az
 Örökkévaló parancsolatára,
 46 Mózes által. Mind a szám-
 láltak, kiket számláltak Mózes
 és Áron, és Izrael fejedelmei
 a leviták közül, családjaik
 47 szerint és atyai házuk szerint,
 harminczévestől és följebb,
 ötven évesig, mindenik, ki
 bement, kogy végezzen akár munka féle, akár teherféle szolgálá-
 48 tot a találkozás sátrában; Valának számláltjaik: nyolcezer és

כֹּל־הָבֹא לְצָבָא לְעַבְדָּהּ בְּאֵהָל
 מוֹעֵד: וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתֶּם
 לְבַיִת אֲבֹתָם אֲלֵפִים וְשֵׁשׁ
 מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים: אֵתָּה פְקֻדֵי
 מִשְׁפַּחַת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כֹּל־הָעֹבֵד
 בְּאֵהָל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה
 וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה: וּפְקֻדֵי
 מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפַּחְתֶּם
 לְבַיִת אֲבֹתָם: מִבְּנֵי שְׁלֹשִׁים
 שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים
 שָׁנָה כֹּל־הָבֹא לְצָבָא לְעַבְדָּהּ
 בְּאֵהָל מוֹעֵד: וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם
 לְמִשְׁפַּחְתֶּם שְׁלֹשֶׁת אֲלֵפִים
 וּמֵאוֹתָיִם: אֵתָּה פְקֻדֵי מִשְׁפַּחַת
 בְּנֵי מְרָרִי אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה
 וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:
 כֹּל־הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה
 וְאַהֲרֹן וּנְשֵׂי־יִשְׂרָאֵל אֶת־
 הַלְוִיִּם לְמִשְׁפַּחְתֶּם וּלְבַיִת
 מוֹעֵד: מִבְּנֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
 וּמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה
 כֹּל־הָבֹא לְעֹבֵד עֲבֹדַת עֲבָדָהּ
 וְעֹבֵדַת מֹשֶׁה בְּאֵהָל מוֹעֵד:
 מוֹעֵד וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם שְׁמֹנֶת אֲלֵפִים

és valának számláltjaik. Az alanyismétlés oka az, mivel az állítmány: וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתֶּם אֲלֵפִים וגו' a még feljebb (38 v.) kitett alanytól — a közbeszúrt mondatok és mondatrészek következtében — igen távolra esik. V. ö. feljebb 1, 46. (48) וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם וגו'. L. az előbbi megjegyzést a 40. vers kezdetéhez.

49 ötszáz és nyolczvan. Az Örökkévaló parancsolatára Mózes által, rendelte őket, mindeniket munkájára és terhére. És rendelései valának úgy, mint az Örökkévaló megparancsolta vala Mózesnek.

מִשְׁׁוֹמֵשׁ מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים: עַל־פִּי
יְהוָה פָּקַד אֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה
אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־
מִשְׁאוֹ וּפְקָדוֹ אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: פ שְׁלִישׁ

V. FEJEZET.

Mely tisztátalanok a táborból kibocsátandók (1—4). Ha valaki hűtlenséget követ el, hogyan teheti jóvá elkövetett hibáját (5—8). Az áldozásokat illető adományok (9—10). A férjéül elhajló asszonyról szóló törvény (11—31).

1 És szóla az Örökkévaló
2 Mózeshez, mondván: Parancsold meg Izrael gyermekeinek, hogy bocsássanak el a táborból minden poklost, és minden magfolyóst, és mindenkit, ki tisztátalanná lett holt testen; Akár férfi-, akár nőszemély bocsássatok el, ki a táborból bocsássátok azokat; hogy meg ne fertőztessék

ה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵאמֹר: צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּשְׁלְחוּ מִן־הַמַּחֲנֶה כָּל־צְרוּעַ
וְכָל־זֹב וְכָל־טָמֵא לְנֶפֶשׁ: מְזַכֵּר
עַד־נִקְבָּה תִּשְׁלְחוּ אֶל־מַחֲוֵיץ
לְמַחֲנֶה תִּשְׁלְחוּם וְלֹא יִטְמְאוּ
אֶת־מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁבֵן

(49) על פי ה' ביד משה פקד על פי ה' וגו' (49) az Örökkévalónak parancsolatára Mózes által rendelte őket (t. i. Mózes). — על עבדתו ועל משאו, szó szerint: munkájára és terhére, értsd: a munkára, melyet végeznie, és terhére, melyet hordoznia kelle. — ופקדו ופקדוֹ ragozott tsz. hn. part. פְקָדוֹים oly értelemben, mint: וְקָגִים, azért: rendelései valának.

(2) מִשְׁוֹמֵשׁ מֵאוֹת וּכְלִי־זָב וְכָל־צְרוּעַ כֻּל־מַגְפוּלָּיִים, és minden, ki tisztátalanná lett holt testen; háromféle tisztátalan a háromféle táborral szemben: az udvar hálóin (קִלְעִים) belül volt az Isten dicsőségének tábora (מַחֲנֶה שְׂכֵנִיה); az udvar hálóin kívül a hajlék körül: a leviták tábora (לְוִיִּתָּה); és végre a legszélsőbb ugyancsak a hajlék mind a négy oldaláról Izrael tábora (מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל). A poklós (צְרוּעַ) ki lett utasítva mind a három táborból (V. ö. M. III. 14. 46; 14. 8.); a magfolyós (זֹב) lakhatott ugyan Izrael táborában, de ki volt zárva az Isten dicsőségének és a Levitáknak táborából, és végre, a ki tisztátalanná lett holt testen (טָמֵא לְנֶפֶשׁ) bemehetett a leviták táborába is, de nem az udvar hálóin belül. (3) מְזַכֵּר וְעַד נִקְבָּה, szó szerint: férfi-személytől nőszem-

- 4 lakom. És cselekvének Izrael gyermekei ekképen és elbocsáták azokat, ki a táborból, a mint az Örökkévaló szólott Mózeshez, akképen cselekedtek Izrael gyermekei. És szóla az
- 5 Örökkévaló Mózeshez, mond-
- 6 ván : Szólj Izrael gyermekeihez : férfiú, vagy asszony, ha embertársán bünt és ez által hűtlenséget követ el az Örökkévaló ellen, és a személy megismerte bűnét ;
- 7 akkor vallják meg vétüket, melyet elkövettek ; és térítse meg a mi által vétkezett, értéke szerint, és ötödrészét tegye még hozzá, és adja annak, a ki ellen vétkezett.
- 8 Ha pedig nincs rokona a férfiúnak, hogy megtérítse a vétek tárgyát : akkor a vétek tárgya, mely megtérítettik, az Örökké-

mélyig, értsd : *akár férfi- akár nőszemély.* (6) איש אראשה כי יעשו מכל, *akár férfi vagy asszony, ha embertársán bünt és ez által hűtlenséget követ el az Örökkévaló ellen.* Ha embertársunkon akármily igazságtalanságot követünk el, akkor egyszersmind hűtlenséget, azaz bünt követünk el Isten ellen. V. ö. M. III. 5. 21. ואשמה még a föltételes mondathoz tartozik, azért : *és bűnét megismerte.* (7) והתודו, Ezen igével kezdődik az utómondat, azért : *akkor vallják be,* t. i. a férfiú vagy az asszony. והתודו származását és etymologiai jelentését l. M. III. 5. 5. והמישתו, ennek a tárgyi magyarázatát l. ugyanott 24. *לאשר וגו'.* értsd : *annak, a ki stb.* (8) *ואם אין לאיש גאל,* *ha pedig nincs rokona a férfiúnak,* a kinek t. i. tartozik az okozott kárt megtéríteni. Hagyományos magyarázat szerint, a szent szöveg e helyen a zsidóvallásra áttért idegen (גר)-t érti, kinek rokonsága nem volt Izraelben ; és épen e körülmény miatt ezen törvény—, mely már M. III. ugyanott fordul elő — itt újra talál kifejezést. — האשם szószerint : a vétek ; itt azonban : a *vétek tárgya.* לה' המושב, *mely megtérítettik az Örökkévaló tiszteletére.* מושב part. pass. hifil שוב (visszatérni)-ből. A lámed לה' elején lámed ethicus, azért : *az Örökkévaló tiszteletére, azaz : tisztelete végett :* ellenben

való tiszteletére, az áldozáré; az engesztelésre való koston kívül, melylyel engesztelni fog érte. És minden ajándék, egyáltalában Izrael gyermekeinek összes szentségei, melyeket bevisznek, az áldozárnak, övéi 10 legyenek. A mi valakinek szentségeit illeti, övéi azok, a mit pedig valaki az áldozárnak ad, övé legyen. És szóla az Örökkévaló Mózes-12 hez, mondván: Szólj Izrael gyermekeihez, és mondd nekik: ha valakinek a felesége férjétől elhajol, és hűtlen-13 séget követ el ellene, és valaki hál vele és elmarad rejtve férje szemei elől, ő t. i. titkolt, azonban meg-

לִיהוָה לִבְהֵן מִלֶּבֶד אֵיל הַכַּפְּרִים
 אֲשֶׁר יִכְפְּרוּ בוֹ עֲוֹנוֹ: וְכָל-
 תְּרוּמָה לְכָל-קִדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר-יִקְרִיבוּ לִבְהֵן לוֹ יְהוָה:
 וְאִישׁ אֶת-קִדְשֵׁיו לֹא יִהְיֶה אִישׁ
 אֲשֶׁר-יִתֵּן לִבְהֵן לוֹ יְהוָה: פ
 וְכִי יוֹדֵבֵר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
 יב לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי-
 תִשְׁטֵה אִשְׁתּוֹ וּמַעַלָּה בּוֹ מַעַל:
 וְשָׁכַב אִישׁ אֶתָּה שְׁכַבְתָּ-זָרָע
 וְנָעַלְמָם מֵעֵינַי אִיִּשָׁה וְנִסְתַּרְתָּה

a lámed לכה elején sajátító, azért: az áldozáré. — מלבד איל הכפרים, az engesztelési koston kívül. V. ö. M. III. 5, 25. (9) וכל תרומה לכל קדשי בני ישראל וגו', és minden ajándék, egyáltalában Izrael gyermekeinek összes szentségei stb. A „lámed” לכל elején összefoglaló, azért: egyáltalában. V. ö. M. II. 27, 3. אשר יקרבו לכה, a melyeket bevisznek az áldozárnak, értsd: a melyet a törvény kijelölt, hogy az áldozárnak adják. לו יהיה, övé legyen, t. i. az áldozáré, értsd: az ő tulajdona az, melylyel ő szabadon rendelkezik. (10) ואת קדשיו ואיש את קדשיו, a mi valakinek szentségeit illeti, לו יהיו, az övéi azok, értsd: adhatja azokat akarmelyik áldozárnak, egészen tetszése szerint. — איש אשר יתן לכה וגו', a mit pedig valaki az áldozárnak ad stb. az aztán az áldozáré, azaz: az áldozár tulajdona. (12) איש איש כי תשטה אשתו, ha valakinek felesége férjétől elhajol, azaz: ferje ellen hűtlenné válik, a mint azt maga a szent szöveg közelebbről magyarázza, hozzátevén: ומעלה בו מעל, és hűtlenséget követ el ellene. תשטה fut. kál. שָׁטָה-ból, mely rendesen el- vagy kitérni jelöl, átvitt érte. emben: férjétől hűtlenül elhajolni, innen a nő, ki a házassági hűtlenség gyanujába esett, új hébernyelven [ישֵׁה = סוֹטֵה]-nak nevezetik. — ונעלם מעיני אשה, azaz: nem tudta biztosan, hanem csak gyanakodott. — ונסתרה, δ (az asszony) t. i. eltitkolta; a váv a szó elején magyarázó, azért: tudniillik, ונסתרה perf. nif. סָתַר (elrejtteni, eltitkolni)-ból; de iten azért használtatik

fertőztetett, tanú nincs el-
 14 lene, rajta sem kapták, ha
 férjét megszállja a félté-
 kenység lelke, hogy féltse
 feleségét, ez pedig megfer-
 tőztette magát; vagy meg-
 szállja a féltékenység lelke,
 hogy féltse feleségét, ő pe-
 dig meg nem fertőztetett;
 15 akkor vigye a férfi a fele-
 ségét az áldozárhoz, és
 vigye be áldozatát érette:
 tized Éfa árpalsztet; ne
 öntsön arra olajat és ne
 tegyen rá tömjént, mert a
 féltékenység lisztáldozata az,
 a megemlékeztetés liszt-
 áldozata, bünt emlékeztető.

16 És az áldozár léptesse elő, és állítsa őt az Örökkévaló
 17 színe elé. Előbb pedig vegyen az áldozár szent vizeket

וְהָיָה נִטְמָאָה וְעַד אֵין בָּהּ הָיָה
 לֹא נִתְפָּשָׂה: וְעַבְר עָלָיו רִוְחָ-
 קִנְאָה וְקִנְאָה אֶת-אִשְׁתּוֹ וְהָיָה
 נִטְמָאָה אוֹ עַבְר עָלָיו רִוְחָ-
 קִנְאָה וְקִנְאָה אֶת-אִשְׁתּוֹ וְהָיָה
 לֹא נִטְמָאָה: וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת-
 אִשְׁתּוֹ אֶל-הַכֹּהֵן וְהֵבִיא אֶת-
 קַרְבָּנָהּ עֲלֶיהָ עֲשִׂירֵת הָאֵיפָה
 קֶמֶחַ שְׂעִירִים לֹא יֵצֵק עָלָיו שֶׁמֶן
 וְלֹא-יִתֵּן עָלָיו לִבְנֵה פִירְמִנְחַת
 קִנְאָת הוּא מִנְחַת זָכָרֹן מִזְבַּחַת
 עֹן: וְהִקְרִיב אֶתָּה הַכֹּהֵן
 וְהֶעֱמִדָהּ לִפְנֵי יְהוָה: וְלָקַח
 הַכֹּהֵן מִיַּם קִדְשִׁים בְּכֵל־חָרָשׁ

a nifál, [mely olykor visszaható (reflexív) jelentéssel bír], mivel ő maga az eltitkolás tárgya. — והיא, ő azonban. A váv והיא elején ellentétes jelentésű, azért: *azonban*. — ועד אין בה, meg tanu nincsen ellene, értsd: egy tanu sincs ellene; mert ha az lenne, akkor más büntetés alá esik, és még annál inkább akkor, ha két tanu tanuskodik ellene. — וקנאה (meg- vagy elfogni)-ból, azért; לא נתפשה szó szerint: nem fogott el, értsd: *bűnös tétén nem kapták*. (14) ועבר עליו וגי, ha őt megszállja stb., t. i. az ő férjét. — וקנא, hogy féltse. A váv az ige elején ı consecutivum, azért: hogy — והיא לא נטמאה, ő azonban meg nem fertőztetett. A váv והיא elején ellentétes jelentéssel bír, azért: *azonban*. (15) *כי מנחת קנאת הוא*, mert a féltékenység lisztáldozata az; azért legyen árpalsztból és azért ne öntsön reá olajat és ne tegyen reá tömjént. קנאת tsz. קנאה-ból, mint שפחות egyesszáma: שפחה. — מזבחת עון, bünt emlékeztető, melyet t. i. az asszony netalán elkövetett. מזבחת nn. part. hifl. זכר (emlékezni)-ból. (16) והקריב אתה וגי, léptesse elő stb., mert az asszonyra vonatkozik; az ige ezen jelentéséről pedig I. M. III. 1, 2. והעמידה, és állítsa őt, t. i. az asszonyt. (17) ולקח הכהן וגי, előbb pedig vegyen az áldozár stb. Hogy ez előbb történt, még mielőtt az asszonyt előléptette volna, az kitűnik a következő versből, mely avval kezdődik,

cserépedénybe és a porból, mely legyen a hajlék fenekén, vegyen az áldozár és tegye
 18 a vízbe. És állítsa az áldozár az asszonyt az Örökkévaló színe elé, és bontsa fel az asszony feje haját, és tegye tenyereire a megemlékeztető lisztáldozatot, féltékenység lisztáldozata az ; — és az áldozár kezében legyenek a keserűség vizei, legyenek a keserűség vizei,
 19 az átokhozók. És esküdtesse meg őt az áldozár és mondja az asszonyhoz : ha nem hált veled más férfi, és ha el nem hajoltál tisztátalanságra férjedtől : menten maradsz ezen
 20 keserű, átokhozó vizektől. De ha elhajoltál férjedtől, és ha megfertőztetted magadat, és más férfi közöszült veled férjeden kívül :

וּמִן־הַעֲפָר אֲשֶׁר יְהִיֶה בְּקִרְקַע
 הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וַיִּתֵּן אֶל־
 הַמַּיִם: וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן אֶת־
 הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפְרַע אֶת־
 רֹאשׁ הָאִשָּׁה וַיִּתֵּן עַל־כַּפֶּיהָ אֶת־
 מִנְחַת הַזִּכְרוֹן מִנְחַת קִנְיָת הָאִשָּׁה
 וּבִיד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מִן הַמַּרִּים
 הַמַּאֲרִים: וְהִשְׁבִּיעַ אֶת־הַכֹּהֵן
 וַאֲמַר אֶל־הָאִשָּׁה אִם־לֹא שָׁכַב
 אִישׁ אִתְּךָ וְאִם־לֹא שָׁטִית
 טְמֵאָה תַחַת אִישׁ הַנָּקִי מִמִּי
 הַמַּרִּים הַמַּאֲרִים הָאֵלֶּה: וְאִתְּ
 כִּי שָׁטִית תַּחַת אִישׁ וְכִי
 נִטְמַאת וַיִּתֵּן אִישׁ בֶּן־אֶתֶר
 שָׁכַבְתוּ מִבְּלָעָרִי אִישׁ:

hogy a vízbe, és állítsa stb. E parancsolat kétszer fordul elő. Ez úgy értendő, hogy az első az asszonynak az áldozár elé való állítását általában, a másik pedig az áldozárnak az asszonynyal szemben való eljárását határozza meg. מים קדשים, szent vizeket, melyek t. i. a vízmedenczében a hajlékban voltak (V. ö. M. II. 30, 18.) és minek következtében szentek voltak — אשר יהיה וּגִי, mely legyen stb. azaz : ezen czélra legyenek előkészítve. — בקרקע המשכן, a hajlék fenekén, — קרקע négy betűjű főnév származik קָרַע (beszúrni)-ből (V. ö. M. III. 19, 28.) és használtatik úgy a hajlék, mint a tenger fenekéről V. ö. Amos 9, 3. (18) ופרע את ראש האשה, mintha lenne : a keserűség vizei, értsd : a vizek, melyeknek keserves hatása lehet. — המארים az átokhozók mert a hiányzó dágest az első ר-ben. (19) טמאה módhatározó gyanánt áll, és annyit jelent mint : tisztátalanságra. L. a következő verset. — הנקי nn. imp. נָקָה (tisztán, menten lenni)-ből. Itt azonban a parancsoló mód inkább az áldozár óhaját fejezi ki meg reményét, hogy az átokhozó vizek az asszonynak nem fognak ártani, azért : menten maradsz. — (20) שִׁכַבְתוּ ragozott nn. főnév שָׁכַבְתָּ-ból. V. ö. M. III. 18, 20. — מבלערי

21 és esküdtesse meg az áldozár az asszonyt az átok-
 esküvel és mondja az áldozár az asszonyhoz: te-
 gyen az Örökkévaló tégedet az átok-
 eskü példájává néped között, adván az Örök-
 kévaló beesni tomporodat
 22 és feldagadni hasadat. És
 bemenjenek ezen átokhozó
 vizek beleidbe, hogy feldag-
 asszák a méhet és apasz-
 szá a tomport. És az asz-
 szony mondja: Ámen! Ámen!
 És az áldozár írja föl eze-
 ket az átkokat papírlapra,
 és törülje el a keserű vi-
 zekkel. Mikor itatta az asz-
 szonynyal a keserű átokhozó
 25 vizeket, akkor menjenek beléje az átokhozó vizek keserűekké. Azután
 vegye az áldozár a féltékenység lisztáldozatát az asszony
 kezéből és tegyen lengetést a lisztáldozattal az Örökkévaló színe

כא והשבע את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה ימן יהיה אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך בתת יהיה את ירכך נפלת ואתי בשנך כב צבה: ובאו המים המארים האלה במעריך לצבות בטן ולנפיל ירה ואמרה האשה אמן אמן: כג וכתב את האלת האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים כד והשקה את האשה את מי המרים המארים ובאו בה המים כה המארים למרים: ולקה הכהן מיד האשה את מנתת המנאת והניף את המנחה לפני יהוה:

E szó származását l. M. I. 14, 24. (21) בשבעת האלה, az átok-
 esküvel, értsd: esküvés, mely alkalommal az esküvő átkot mond magára eskü-
 szegés esetére. V. ö. M. I. 24, 41. — לאלה ולשבעה, a helyett: לשבעה
 (henyadis), átok-*eskü példájává*, azaz: esküvés alkalmával te léssz példája
 az átoknak, melyet az esküvő magára mond. — בתת viszonyított inf. kál
 נתן-ból. — צבה nm. melléknév a hn. צבה-ból, töve: צב as mint a nn. צב
 a hn. צבה-ból, töve: צב. — (22) לצבות helyett, azért: *hogy feldagasszák*, ép úgy a következő
 להנפיל helyett, azért: *hogy apaszszák*. — אמן (inf. hif. אמן-ból), *hogy apaszszák*. — אמן
 voltaképen melléknév: *hű, igaz*; itt azonban oly értelemben használtatik: *úgy legyen*; (23) בספר
 papírlapra, mivel ספר (töve: ספר, vakarni, simítani) voltaképen a vakart
 v. simított íróanyag (pergamen)-ről volt használatban, és csak átvitt érte-
 lemben *könyvet* jelöl. — (24) והשקה — ובאו וגי. A két váv e két szó
 elején két vonatkozó kötőszó gyanánt áll, azért: *úgy, hogy mikor itatja — akkor
 bemennek beléje* stb. — והניף *úgy* értendő, mintha lenne: *és vál-
 janak keserűekké*. — (25) ולקה הכהן, az áldozár vegye stb. A következő
 két versben (25, 26.) a szent szöveg a *sorrendet* jelöli meg, mely szerint az

előtt és mutassa azt be az
 26 oltáron, és markolja az áldozár a lisztáldozat illatrészét, és párologtassa el az oltáron, és azután ittassa meg
 27 az asszonnyal a vizeket. Mikor megitatta vele a vizeket, léssen, ha megfertőztetett és hűtlenkedett hűtlenséggel az ő férje ellen: akkor bemennek beléje az átokhozó vizek és válnak keserűekké, és feldagad az ő méhe és apad az ő tompora, és léssen az asszony átokká az ő népe között.
 28 De ha az asszony meg nem fertőztetett, hanem tiszta ő, menten marad, sőt magzatossá válik. Ez a féltékenység törvénye, mikor az asszony elhajol férjétől, és megfertőztetetik, vagy
 30 ha valamely férfi, kit megszall a féltékenység lelke, félti feleségét: állítsa az asszonyt az Örökkévaló színe elé, és az áldozár éselekedjék vele mindezen törvény sze-

וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ: וְקָמַן
 הַכֹּהֵן מִן־הַמַּטֵּה אֶת־אֲזִיקֹתָהּ
 וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ וְאַחַר יִשְׁקֶה
 כו אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־הַמַּיִם: וְהִשְׁקֶה
 אֶת־הַמַּיִם וְהִתָּה אִם־נִטְמָאָה
 וְתַמְעַל מֵעַל בְּאִישָׁהּ וְכָאוּ בָּהּ
 הַמַּיִם הַמֵּאֲרִים לְמַרִים וְעַבְתָּהּ
 כח בְּמִנְהָ וְנִפְלְתָה וְרָכָה וְהִתָּה הָאִשָּׁה
 לְאַלֶּהָ בְּקִרְבַּ עֲמָהּ: וְאִם־לֹא
 נִטְמָאָה הָאִשָּׁה וְסַחֲרָה הוּא
 כט וְנִקְתָּה וְנִזְרְעָה זֶרַע: זֹאת תֹּוֹרַת
 הַקְּנָאִת אֲשֶׁר תִּשְׁמְרָה אִשָּׁה
 ל אִשׁ תַּחַת אִישָׁהּ וְנִטְמָאָה: אוֹ אִישׁ
 אֲשֶׁר תַּעֲבֹר עָלָיו רִיחַ קְנָאָה
 וְקָנָא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהַעֲמִיד אֶת־
 הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וַעֲשֵׂה לָּהּ
 הַכֹּהֵן אֶת־כָּל־הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

áldozár szertartásos teendőit a *סוּפָה*-val szemközt végezze — *והקריב אתה*, és vigye ast, t. i. a lisztáldozatot. — (26) *אוֹזֵרָתָהּ*. E szó származását és jelentését l. M. III. 2, 2. (27) *והשקה* tárgyragozott perf. híf. *שקה*-ból (annyi mint *אתה והשקה* L. felj. 24. v.) a *váv* pedig *והשקה* elején nem *váv conversivum*, hanem időköti: *mikor* jelentésével bír, azért: *והשקה* — *והיתה וגו'* — *השקה*, a *mikor itatta akkor legyen* stb. (28) *ונקתה* perf. conv. níf. *נקה* (ment lenni)-ból, azért: *úgy menten marad* t. i. az átkozó vizek nem fognak neki ártani. — *ונזרעה* *זרע* *שֹׁט* *magzatossá válik*. Ez merő ellentétet képez a káros következményekkel, melyekkel az átkozó víz őt fenyegette, azt jelentvén: nemesak hogy az átkozó víz nem válik kárára, sőt inkább hasznára. *ונזרעה* perf. conv. nífál. *נבע* (vetni)-ból, a következő *זרע* pedig főnév *נבע* helyett, mivel pauzában áll. (30) *אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר עָלָיו וגו'* — *והעמיד את האשה וגו'* — *vagy valamely férfi, kit megszall stb.* — állítsa az asszonyt stb., hogy az asszony ártatlansága vagy bűnös vclta törvényszabta módon kideríttessék és a féltékeny férj

31 rint. Ekkor menten marad a férj a büntől: az asszony pedig viselje bűnét.

VI. FEJEZET.

A tartózkodót (nászir) illető törvény (1–21). Milyen áldást mondjanak Áron és utódjai Israel népére (22–27).

- 1 És szóla az Örökkévaló: **וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:**
 2 Mózseshez, mondván: Szólj Izrael gyermekeihez, és mondd nekik: ha férfú vagy asszony kiváló fogadalmat tesz, a tartózkodás fogadalmát, hogy tartózkodni fog az Örökkévaló tiszteletére, bor- és részegítő italtól tartózkodjék, eczetet borból meg eczetet részegítő italból ne igyék és semmiféle szőlő-ázottat ne
 3 igyék, és szőlőt, akár frisset, akár aszaltat, ne egyék. Tartózkodásának minden napjai alatt, mindabból, a mi a

gyanújában érőszakos bánásmódra el ne ragadtassék. (31) *igy a férj menten marad minden büntől*, mert hiszen törvény szerint járt el, nem engedvén meg magának gyanúba esett felesége ellen valami törvénytelen eljárást.

(2) *בפלא לנדר*, kiváló fogadalmat tesz, mivel a fogadalom rendkívüli volta hangsúlyoztatik, azért az *adverbiális* fogalom igealakban a *cselekvés* szó pedig infinitívussal van kifejezve. V. ö. M. III. 27, 2. *להויר* inf. hífil *נדר* (tartózkodni)-ből bennható értelemben, vagy úgy értendő, mintha lenne: *נפשו*, *להויר* *נפשו*, hogy magát visszatartsa, azaz: *hogyan tartózkodjék* (3) *מין ושכר יויר*, *bor és részegítő italtól tartózkodnia kellett*. Ha názirságot fogadott, *bor és részegítő italtól tartózkodnia kellett*. V. ö. az előbbi verset. — *וכל משרת ענבים וגו'* az előbbi jelentéssel. V. ö. az előbbi verset. — *משרת* nn. függő alakú főnév *משרה*-ből, származik *שרה*-ből, mely igealak héber nyelvben nem fordul elő; de annál gyakrabban találkozunk vele a misnai (uj-héber) nyelvben, például: *יויר ששרה פתו ביון*, a *nászir, ki kenyéret borba áztatta*. — *לחים*, tsz. hn. melléknév töve *לח* (laha), puha, nedves lenni, azért: *ענבים לחים*, *friss szőlő* (4) *וגו' מחרצנים ועד וגו'* sz. szerint: *szőlőmagtói szőlőhéjig*, értsd: *a szőlő magvából meg a szőlő héjából*

- szőlőből készül, a szőlőmag-
 5 tól a szőlőhéjig, ne egyék.
 Tartózkodási fogadalma egész
 idején borotva ne jöjjön fejére;
 a napok elteléseig, a melyek
 alatt tartózkodik az Örökké-
 6 való tiszteletére, legyen szent,
 feje haját hagyja vadon meg-
 nőni. Mindazon napokon,
 melyeken tartózkodik az Örök-
 7 kévaló tiszteletére, holt test-
 hez be ne menjen. Atyján
 és anyján, fivéréen és nővéren
 meg ne tisztátalanítsa magát,
 mikor azok meghaltak; mert
 Istenének dísze fején van.
 8 Tartózkodásának egész idején szent ő az Örökkévalónak.
 9 Ha valaki felette rögtön meghal mellette és megfer-
 tözteti ékes fejét: nyírja meg fejét tisztulása napján; a

מִהַרְצָנִים וְעַד־וְגַל לֹא יֵאָכֵל:
 כְּלֵי־יְמֵי נְדָר נִזְרוּ תַעַר לֹא־יַעֲבֹר
 עַל־רֹאשׁוֹ עַד־מְלֵאת הַיָּמִים
 אֲשֶׁר־יִזְרֹו לַיהוָה קִדְשׁ יִהְיֶה גְדֻלָּתוֹ
 פְּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ: כְּלֵי־יְמֵי הַזִּירוּ
 לַיהוָה עַל־נַפְשׁ מִת לֹא יִבֹּא:
 לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאֶחְתּוֹ
 לְאִשְׁמָא לְהֵם בְּמָתָם כִּי נִזְר
 אֶלְהֵיו עַל־רֹאשׁוֹ: כָּל יְמֵי נְדָרוֹ
 קִדְשׁ הוּא לַיהוָה: וְכִי־יָמוּת מִת
 עִלּוֹ בַּפֶּתַע פְּתָאֵם וְטָמְא רֹאשׁ
 נִזְרוֹ וְגִקַּח רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם טְהַרְתּוֹ

ból, מִהַרְצָנִים tbsz. hn. főnév מִרְצָן (szőlőmag)-ból, így nevezetik héberül a szőlő magva a rajta levő horpadás (מִרְצָן bevágni)-ról, וְגַל pedig (töve: וְגַל [= וְגַל] tisztának, átlátszónak lenni): szőlőhéj, így nevezetik, mivel vékony és átlátszó. (5) בְּלֵ יְמֵי נְדָר נִזְרוּ וְגַל, szó szerint: tartózkodása fogadalmának minden napjain, értsd: egész tartózkodási fogadalmának idején. נִזְרוּ ragozott főnév נִזְרָה-ból, mely נִזְר (tartózkodni)-ból származik, azért: נִזְרוּ, tartózkodása. — תַעַר Ennek etymologiai meg tárgyi magyarázatát l. alább 8, 7. עַד מְלֵאת הַיָּמִים, az idő (voltaképen: a napok) elteléseig. — מְלֵאת inf. kál מְלֵא-ból. — פְּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ úgy értendő, mintha lenne: וְגַל שְׂעַר רֹאשׁוֹ פְּרַע וְגַל (V. ö. Ezekiel 44, 20) az infinit. (וְגַל) határozott módú ige (וְגַל) helyett (V. ö. M. I. 41, 43.); פְּרַע pedig főnév (származik פְּרַע [szétbontani]-ból) módhatározó értelmében. L. a fordítást. (6) הַזִּירוּ ragozott inf. hífil נִזְרָה-ból, beható jelentéssel. L. felj. 2. v. — עַל נַפְשׁ מִת וְגַל, holt testhez stb V. ö. M. III. . . (7) בְּמָתָם alanyragozott inf. kál מָתָה-ból, szó szerint elhaldsukkor, feloldva: mikor elhaltak. — נִזְרוּ אֶלְהֵיו, Istenének dísze. נִזְרוּ voltaképen tartózkodást jelent (V. ö. feljebb 4. v.); átvitt értelemben a kitüntető ékességet, melyet a tartózkodó fején hord. (9) וְכִי יָמוּת מִת וְכִי יָמוּת, és ha valaki felette rögtön meghal. פְּתָאֵם, rögtön: (képeztetik מִתָּה-ból [az ע-nak א-ra való változásával]) פְּתָאֵם (szintén azt jelenti, azért: פְּתָאֵם = felette rögtön. — רֹאשׁ נִזְרוּ, ékes fejét. נִזְרוּ származását, voltaképi meg átvitt értelemben vett jelentését l.

- hetedik napon nyírja meg
 10 azt. És a nyolczadik napon
 vigyen be két gerliczét vagy
 két galambfit az áldozárhoz,
 a találkozás sátrának beme-
 11 netéhez; és az áldozár mu-
 tassa be az egyiket bűnáldo-
 zatnak és a másikat égőáldo-
 zatnak és engeszteljen érte,
 bűne miatt, melyet elkövetett
 a holt test által; és szentelje
 12 meg fejét az napon. És tar-
 tózkodik (újra) az Örökkévaló
 tiszteletére tartózkodása nap-
 jain; és vigyen be egy egy-
 éves juhot vétekáldozatnak.
 De az előbbi napok elesnek,
 mert tisztátalanná lett diszes
 13 feje. És ez a tartózkodónak
 törvénye, a mely napon eltel-
 nek tartózkodása napjai, vigyék be őt a találkozás sátrának
 14 bemenete elé. Ő pedig mutassa be áldozatát az Örök-
 kévalónak: egy egyéves hibanelküli juhot égő áldozatul
 és egyéves hibanelküli jerkét bűnáldozatul, és egy hiba-

בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יַגְלִחֵנוּ: וּבַיּוֹם
 הַשְּׁמִינִי יָבֵא שְׁתֵּי תְּרִים אוֹ
 שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶל־הַבֵּהֶן אֶל־
 פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וַעֲשֵׂה הַבֵּהֶן
 אֶחָד לַחֲטָאתָ וְאֶחָד לְעֹלָה וּכְפֹר
 עֲדוּ מֵאִשֶׁר חָטְאָה עַל־הַנֶּפֶשׁ
 וּקְדַשׁ אֶת־רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא:
 וְהִזִּיר לַיהוָה אֶת־יָמֵי נְזוֹרוֹ וְהִבִּיא
 כֶּבֶשׂ בֶּן־שָׁנָתוֹ לְאַשֶׁם וְהִימִים
 הָרִאשֹׁנִים יַפְלוּ כִּי טָמֵא נְזוֹרוֹ:
 וְזֹאת תּוֹרַת הַנְּזִיר בַּיּוֹם מִלֹּאֶת
 יָמָיו נְזוֹרוֹ יָבִיא אֹתוֹ אֶל־פֶּתַח
 אֹהֶל מוֹעֵד: וְהִקְרִיב אֶת־קָרְבָּנוֹ
 לַיהוָה כֶּבֶשׂ בֶּן־שָׁנָתוֹ תָּמִים
 אֶחָד לְעֹלָה וּכְבִשָּׂה אֶחָת בֶּתֶר
 שְׁנֹתָהּ תְּמִימָה לַחֲטָאתָ וְאֵיל־

feljebb 5., 7. — בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי ביום טהרתו tisztulása napján, azaz: tisztátalansága
 hetedik napján. טְהַרְתוֹ ragozott טְהַרָה-ból. V. ö. M. III. 12, 4.
 (11) מֵאִשֶׁר חָטְאָה úgy értendő, mintha lenne: מחטאתו אשר חטא, bűne miatt,
 melyet elkövetett. L. a fordítást. — עַל הַנֶּפֶשׁ על annyit jelent, mint עַל נֶפֶשׁ
 על, holt test által. — וּקְדַשׁ אֶת רֹאשׁוֹ, így szenteli fejét újból, értsd: az
 által, hogy tisztátalanságától törvényesen megszabadult, újból szenteli
 magát „názir“-nak. A vāv וקדש elején értelmező, azért: így. (12) והזיר
 perf. conv. hifil נזר-ból. (V. ö. feljebb 6, 2.), szószerint: tartózkodjék,
 azért: והזיר את ימיו נזרו, és tartózkodjék újra tartózkodása napjain ele-
 nek, azaz: nem vétetnek számba. — כִּי טָמֵא נְזוֹרוֹ oly értelemben veendő,
 mintha lenne: כִּי טָמֵא רֹאשׁ נְזוֹרוֹ, azért: mert tisztátalanná lett ékes feje.
 טָמֵא e helyen perf. kál (nem melléknév), mint: טָמֵא. — (13) מִלֹּאֶת L.
 felj. 5. v. — יָבִיא אֹתוֹ, vigyék őt be. יָבִיא e helyen személytelen ige értel-
 mében használtatik, azért: vigyék be. V. ö. M. I. 48. 2. és még sok helyen.
 (14) וְזֹאת תּוֹרַת בֵּת שְׁנֹתָהּ V. ö. M. III. 14, 10. e szavakhoz a megjegy-

nélküli kost örömládozatúl; 15 és egy kosarat kovásztalan kenyérrrel: lisztlángból való pogácsákat, olajjal vegyítve, és kovásztalan lepényeket, olajjal megkenve; és a hozzátartozó liszt- és italáldozatokat. És az áldozár vigye az Örökkévaló színe elé; és mutassa be bűnáldozatát és égőáldozatát. És a kost mutassa be örömládozatúl az Örökkévalónak a kovásztalanokkal telt kosár mellett; és mutassa be az áldozár lisztáldozatát és 18i italáldozatát. A tartózkodó pedig nyirja meg a találkozás sátra bemenetén ékes fejét és vegye ékes fejének haját, és tegye a tűzre, mely az

19 örömládozat alatt vagyon. És az áldozár vegye a lapoczkát, főve, a kosból, és egy kovásztalan kalácsot a kosárból, és egy kovásztalan

אֶחָד תָּמִים לְשָׁלֵמִים: וְסֵל מִצּוֹת 15
סֵלֶת הַלֶּת וְגַי וְרִקְיָי מִצּוֹת
מִצּוֹת מְשָׁחִים בְּשֶׁמֶן וּמִנְחָתָם 16
וְנִסְכֵיהֶם: וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי 17
יְהוָה וְעָשָׂה אֶת־הַפָּאֵתוֹ וְאֶת־
עֲלֹתוֹ: וְאֶת־הָאֵיל יַעֲשֶׂה זָבַח 18
שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סֵל הַמִּצּוֹת
וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־
נִסְכּוֹ: וְגִדָּה הַנְּזִיר פֶּתַח אֹהֶל 19
מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נִזְרוֹ וְלָקַח אֶת־
שַׁעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ וְנָתַן עַל־הָאֵשׁ
אֲשֶׁר־תַּחַת זָבַח הַשְּׁלָמִים: 20
וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזֹּרֵעַ בְּשֵׁלָה 21
מִזֶּה־הָאֵיל וְהֵלֶת מִצֵּה אֶחָת מִן־
הַסֵּל וְרִקְיָק מִצֵּה אֶחָד וְנָתַן

zést. (15) וסל מצות, és egy kosarat kovásztalan kenyérrrel. — A héber nyelvben az *edény* neve vonzati viszonyban áll tartalmának nevével. V. ö. M. I. 40, 16, מצות וגוי וריקיי מצות. V. ö. M. III. 7, 12. — ומנחתם, és a hozzátartozó liszt- és italáldozatokat, melyek t. i. az égő- és örömládozatokhoz tartoznak, mert a bűnáldozathoz (חטאת) italáldozat (נְסִיכִים) nem hozatott. (16) והקריב הכהן לפני ה', és az áldozár vigye az Örökkévaló színe elé, t. i. az oltárhoz, mely az Isten színe előtt állott, azaz: a találkozás sátra bejáratán; והקריב pedig e helyen csak azt jelenti: vigye oda, V. ö. M. III. 1, 2. (17) על סל המצות, a kovásztalanokkal telt kosara mellett; על ezen jelentéséről I. M. II. 2, 5. (18) את ראש נזרו, ékes fejét, V. ö. felj. 9. (19) ולקח הכהן את הזרע בשלה, és az áldozár vegye a lapoczkát főve a kosból, melylyel együtt lett főve. Ez pedig kivüláglik a בשלה szóból, mivel ez állítmány lévén, megmondja: mikor vegye az áldozár a lapoczkát a kosból? Mikor t. i. már meg volt főve, a kossal együtt. Ha ellenben בשלה jelzője lenne הַזֹּרֵעַ-nak, azt jelentvén: a főtt lapoczkát; akkor így hangzanék: הַזֹּרֵעַ הַבְּשֻׁלָה, mivel a jelzőnek meg kell egyeznie a főnévvel, mely hez tartozik, nemcsak számra, nemre, hanem a

lepényt, és adja a tartózkodó tenyereire, miután levágatta
 20 magának ékes fejehaját. És az áldozár tegyen azokkal lengetést az Örökkévaló színe előtt, szentség az, az áldozáré a meglendített szegyen és a leemelt czombon kívül; és azután ihatik bort a tartózkodó. Ez törvénye a tartózkodónak, ki (tartózkodást) fogad, áldozata az Örökkévaló tiszteletére tartózkodásáért, mindazon kívül, mi vagyonaából kitelik; fogadalma szerint, melyet fogad, akképen cselekedjék törvényes fogadalmán kívül. És szóla az Örökkévaló Mózeshez, mondván: Szólj Áronhoz és fiaihoz következőképen: ekképen áldjátok meg Izrael fiait, mondván nekik: Áldjon meg tégedet az Örökkévaló és ol-

על-כפי הנזיר אחר התגלהו
 א את-נזרו: והניף אותם הפהן
 תנופה לפני יהוה קדש הוא
 לפהן על חזה התנופה ועל שוק
 התרומה ואחר ישתה הנזיר יין:
 זאת תורת הנזיר אשר ידו
 קרבנו ליהוה על-נזרו מלבד
 אשר-תשיג ידו כפי נדרו אשר
 ידו בן יעשה על תורת נזרו: פ
 וידבר יהוה אל-משה לאמר:
 דבר אל-אהרן ואל-בניו לאמר
 פה תברכו את-בני ישראל
 כר אמור להם: ס יברכה יהוה

mutató *hē* (ה' הידעה) -re nézve is. V. ö. M. I. 29, 2. — *אחר התגלהו את נזרו* úgy értendő, mintha lenne: *אחר התגלהו את אשר ראש נזרו*, *miután levágatta magának ékes feje haját.* — *אחר התגלהו* ragozott inf. hitpáél גלה-ból. (20) *קדש* על חזה התנופה, *הוא* szentség az, t. i. a זרע, mely közösnemű főnév. — *ועל שוק*, *הוא* a meglendített szegyen kívül; על ezen jelentéséről l. alább 28, 24. *ושתה* (21) *זאת* *אשר ידו נדר* már nem köteleesség, hanem engedmény. L. a fordítást. (21) *אשר ידו נדר* Ez így kiegészítendő: *וזאת תורת הנזיר לה'*; *אשר ידו נדר* V. ö. feljebb 2. v. — *קרבנו לה'*, *értsd*: *הוא* *תורת-קרבנו לה'*, *meg es áldozatát illető törvény.* — *על נדר נזרו* úgy értendő, mintha lenne: *על נדר נזרו*, *tartózkodása fogadalmáért*; mert az említett áldozatot be kellett mutatnia, mint *תartózkodónak* (נזיר), még ha semmiféle áldozatot nem fogadott volna. — *מלבד-ידו*. Ez közbeszúrt mondat, azt jelentvén: hogy ha még más áldozatokat akarna, vagy ígért volna bemutatni, akkor tehetsége meg ígérete szerint cselekedjék. — *על תורת נזרו*, *értsd*: *על תורת נדר נזרו* *törvényes tartózkodási fogadalmán kívül.* (23) *כה תברכו את בני ישראל*, *értsd*: e szavakkal, nem pedig (V. ö. alább 27. v.) másképen. — *אמר* infinitivus parancsoló módú (אמר) ige helyett. V. ö. M. II. 20, 8. és még sok helyen. (24) *יברכה*, *áldjon meg tégedet* — földi jóléttel. — *וישמר*, *és ottalmazzon* — minden balszerencsétől. (25) *ואר*

- 25 talmazzon. Világítson reád az Örökkévaló arcának fényével
 26 és kegyelmezzen neked. Az Örökkévaló fordítsa feléd orczáját, és szerezzen neked
 27 békeséget. És tegyék nevetemet Izrael gyermekeire, és én megáldom őket.

נַה וַיִּשְׁמְרָךְ: ס יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו
 וְאֵלֶיךָ וַיְחַנֶּךָ: ס יֵשָׂא יְהוָה |
 פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם: ס
 וַשְּׁמוֹ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְאֲנִי אֲבָרְכֶם: חֲמִישׁ

VII. FEJEZET.

A törzsek fejedelmeinek ajándékai az oltár felavatása alkalmával (1—11) Minden fejedelemnek miben volt ajándéka (12—13). Az ajándékok összegzése (84—88). Mózes hallja Isten szavát, mely szól vala hozzá a két Kerubhim közül (89).

- 1 És lön, a mely napon Mózes elvégezte volt a hajlék felállítását és midőn felkené azt, és felszentelé azt és minden eszközeit és az oltárt és minden eszközeit, és felkené
 2 és megszentelé azokat: akkor elhozták Izrael fejedel-

א וַיְהִי בַיּוֹם בְּלוֹת מֹשֶׁה לְהַקִּים
 אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ
 אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ
 וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וַיִּמְשַׁחם וַיְקַדֵּשׁ
 אֹתָם: וַיִּקְרְבוּ נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל

פני úgy értendő, mintha lenne: יאר ה' אור פניו, világítson reád arcának fényével (V. ö. Zsolt. 4, 7.), értsd: árássa reád gazdag malasztját. — ויהך, és kegyelmezzen neked, hogy böles belátással az igazságot szeressed, keressed és megismerjed. (26) ישא ה' פניו אליך, az Örökkévaló fordítsa feléd orczáját, értsd: részesítsen folyton atyai szeretetében — וישם לך שלום, és szerezzen neked békeséget, azaz: lelki nyugalmat, mely az ember valódi boldogságának főtényezője. A mondottakból kitűnik, hogy az áldásnak, melyet Áron és fiai Izrael gyermekeire mondtak, három főmozzanata: Anyagi jólét, szellemi fejlődés és erkölcsös élet. — (27) ושמו את שמי וגו', és tegyék nevetem stb. értsd: oszszák neki az áldást az én nevemben. ואני אברכם, és én megáldom őket, t. i. Izrael gyermekeit; mert az áldás egyedül Istentől ered.

(1) ויהי ביום בלות משה להקים את המשכן, és lön, a mely napon Mózes elvégezte volt a hajlék felállítását stb. Itt a szent szöveg ujra felveszi a történet fonalát, melyet a végből ejtett el (M. II 40, 16—38), hogy az áldozatokat, Áron és fiait, Lévi nemzetségét és más összefüggő és alkalmi törvényeket előadhassa. V. ö. M. III. 9, 1. — IV, 1, 1. בלות inf. piel בלה-ból; ביום midőn elvégezte stb. — כאשר בלה וגו' jelent, mint: וימשחם ויקדש אתם. E három szó röviden összefoglalja az előmondatot, azért: ויקריבו וגו' (2). E szóval kezdődik az

- mei, az ő atyjuk házának fejei, ezek a törzsek fejedelméi, ugyanazok, kik felügyeltek a számláltak fölött, és bevivék áldozatukat az Örökkévaló színe elé; hat fődött szekeret és tizenkét barmot, két-két fejedelem egy-egy szekeret és egy ökröt mindegyik; és mikor azokat elhozták a hajlék elé: Mondá az Örökkévaló Mózesnek, következőképen: vedd el tőlük, és legyenek, hogy munkát végezzenek a találkozás sátránál és add azokat a levitáknak, mindegyiköknek szolgálatához mérve. És Mózes bevé a szekereket és a barmokat, és adá azokat a Levitáknak: Két szekeret és négy barmot adott Gersôn fiainak, szolgálatukhoz mérve; és a

utómondat, azért: *akkor elhozták* stb. — הם העמדים על הפקדים, ugyanazok, a kik felügyeltek a megszámláltak fölött (V. ö. felj. 1. 4) ezen jelentéséről I. M. I, 18, 8. — (3) *ויביאו, és bevivék.* Az állitmány ezen ismétlése azért szükséges, mivel az első állitmány ויקריבו (a 2. vers elején), a közbe szúrt sok alany következtében, a mondat objectumától: את-קרבתכם-tól távolra esik. V. ö. feljebb 1, 46. és még más helyen. — (4) *עגלת צב* vonzati viszonyban álló két főnév. Az első: *עגלת* függő alakú tsz. főnév, melynek független alakja: *עגלות* egyesszámban: *עגלה, szekér*; a másik *צב* (többszámú: *צבאים*), származik *צָבָב*-ből, melynek etymologiai jelentése bizonytalan, de úgy látszik, hogy rokon *צָבָב*-ből, azért: *fődött*. — *עגלה על-שני הנשאים*, úgy értendő, mintha lenne; *עגלה עגלה וגו'*, két-két fejedelem egy-egy szekeret. V. ö. M. II. 25, 35 — *ויקריבו אותם וגו'*. Ez a következő versekkel függ össze, azért: *és mikor azokat elhozták* stb. I. a fordítást. — (5) *קח מאתם, vedd el tőlük*, t. i. a szekereket az ígás marhákkal együtt. — *והיו לעבד וגו', hogy munkát végezzenek* stb. — *איש כפי עבדתו* mindegyiköknek szolgálatához képest, azoknak t. i., kik nagyobb munkát végeztek, több; azoknak pedig, kik kisebb munkát végeztek, kevesebb szekeret és ígás marhát boesáss rendelkezésükre. L. al. a 7. és 8. v. — (8) *לבני מררי כפי עבדתם, M'rári fiainak szolgálatukhoz mérve* kétannyi szekeret és ígás mar-

négy szekeret és a nyolcz barmot adta M'rârî fiainak szolgálatukhoz mérve, mely Ithámár, Áron főpap fiának keze alatt volt. K'hâth fiainak pedig nem adott, mert a szentség szolgálata van rajtuk, vállon hordják vala. És bemutatták a fejedelmek az oltár felavatási ajándékait, a mely napon felkenték azt; és mikor elvívék a fejedelmek áldozatukat az oltár elé: Mondá az Örökkévaló Mózesnek: egy-egy fejedelem minden napon így mutassák be áldozatukat az oltár felavatására. És lőn, ki az első napon bemutatja vala áldozatát, Náchson, Áminádábh fia, Juda nemzetségből. Áldozata pedig vala: egy ezüst tál, súlya százharmincz sêkel, egy ezüst csésze, hetven sêkel a szentség sêkele szerint, mind a kettő tele lisztlánggal, olajjal

הַעֲנִלְתָּ וְאֵת שְׁמֹנֶת הַבָּקָר נָתַן
 לְבְנֵי מֵרָרִי כְּפִי עֲבַדְתֶּם בְּיַד
 אִיתְמַר בֶּן־אֲהֵרֹן הַכֹּהֵן; וּלְבְנֵי
 קַהַת לֹא נָתַן כִּי־עֲבַדַת הַקֹּדֶשׁ
 עֲלֵיהֶם בְּכַתְּףֵי יִשָּׂאוּ: וַיִּקְרִיבוּ
 הַנְּשִׂאִים אֶת הַנְּזֻחַת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם
 הַמִּישָׁח אֹתוֹ וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים
 אֶת־קֶרְבָּנָם לְפָנֵי הַמִּזְבֵּחַ:
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְשִׂיא
 אֶחָד לְיוֹם נְשִׂיא אֶחָד לְיוֹם
 וַיִּקְרִיבוּ אֶת־קֶרְבָּנָם לְהִנְזַף
 הַמִּזְבֵּחַ: ׀ וַיְהִי הַמִּקְרִיב בְּיוֹם
 הָרִאשׁוֹן אֶת־קֶרְבָּנֹו נְחֹשֶׁן בֶּן־
 עַמִּינָדָב לְמִטְּהָ יְהוּדָה: וַקֶּרְבָּנֹו
 קַעֲרֹת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
 מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
 שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |

hát adott, mint Gersôn fiainak, mivel M'erârî fiai hordozták a hajlék deszkáit és egyéb nehezebb részeit, oszlopait, talpait stb. V. ö. felj. 4, 31—32. — 'איתמר בן אהרן. Ez vonatkozik az előtte álló: עבדתם szóra és úgy értendő: szolgálatuk, mely Ithámár keze alatt volt. — (9) עבדת הקדש עלהם szó szerint: a szentség szolgálata van rajtuk; értsd: tisztességükhöz tartozott az eszközökről gondoskodni, melyek a szentségben voltak elhelyezve, mint a szekrény, az asztal és a gyertyatartó. L. felj. 4, 15. — ויקריבו הנשאים את קרבנם את הoltár felavatási ajándékát. L. a következő verset. — ויקריבו הנשאים את קרבנם את הoltár felavatási ajándékát. L. a következő verset. — Mikor a fejedelmek ajándékait bemutatták — (11) akkor mondá stb. — נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום, egy-egy fejedelem minden napon. A szám- meg a tárgy név megkettőztetése az osztószám megjelölésére szolgál, l. feljebb 3, 47. (13) קערת, függő alakja קערה (tál)nak. — שששים ומאה שקל, értsd: száz harmincz sêkel, מורק hn. 16-

- 14 vegyítve, lisztáldozatúl. Egy kanál, tíz sêkel, aranyból való, tele füstölő szerekkel.
- 15 Egy fiatal tulok, egy kos, egy egyéves bárány, égő áldozatnak. Egy kecskebak
- 16 bűnáldozatnak. És örömäldozatnak: két barom, öt kos, öt bak, öt egyéves bárány. Ez Náchsonnak, Amminádábh
- 17 fiának áldozata. A második napon áldozott N'thânél, Czuâr fia, Izákhâr fejedelme.
- 18 Ez bemutatott áldozatául egy ezüst tálat, súlya százharmincz sêkel, egy ezüst csészét, hetven sêkel, a szentség sêkele szerint, mind a kettő tele lisztlánggal, olajjal
- 19 vegyítve, lisztáldozatnak. Egy kanalat, tíz sêkel, aranyból,
- 20 tele füstölő szerekkel. Egy fiatal tulkot, egy kost, egy egyéves bárányt égő áldozatnak. Egy kecskebakot
- 21 bűnáldozatnak. És örömäldozatnak két barmot, öt kost, öt bakot, öt egyéves bárányt. Ez N'thânêlnak, Czuâr fiának
- 22 áldozata. A harmadik napon Z'bhúlún fiának fejedelme:

מִלְאִים סִלַּת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
 ד לְמִנְחָה: כֶּפֶף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב
 טו מְלֵאָה קְטֹרֶת: פֶּר אֶחָד בֵּין
 זֶבֶד בְּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ-אֶחָד בֵּין
 טז שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׁעִיר-עֹיִם אֶחָד
 יז לְחַטָּאת: וְלוֹבֶה הַשְּׁלָמִים בְּקָר
 יח שְׁנַיִם אֵילִם הַמִּשְׁהָ עֵתוּדִים
 יט הַמִּשְׁהָ כֶּבֶשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה הַמִּשְׁהָ
 כ זֶה קָרְבַּן נְחֹשֶׁן בֶּן-עַמִּינָדָב: פ
 כא כַּיּוֹם הַשֵּׁנִי הַקָּרִיב נִתְנָאֵל בֵּין
 כב צֹעֵר נָשִׂיא וְשֹׁשְׁבֵר: הַקָּרִב אֶת-
 כג קָרְבָּנוֹ קְעֶרֶת-כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים
 כד וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזָּרֶק אֶחָד כֶּסֶף
 כה שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
 לו שְׁנֵיהֶם מִלְאִים סִלַּת בְּלוּלָה
 לז בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כֶּפֶף אֶחָת עֶשְׂרֵה
 לח זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: פֶּר אֶחָד בֵּין
 לט בְּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ-אֶחָד בֵּין
 מ שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׁעִיר-עֹיִם אֶחָד
 מא לְחַטָּאת: וְלוֹבֶה הַשְּׁלָמִים בְּקָר
 מב שְׁנַיִם אֵילִם הַמִּשְׁהָ עֵתוּדִים הַמִּשְׁהָ
 מכ כֶּבֶשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה הַמִּשְׁהָ
 מד זֶה קָרְבַּן נִתְנָאֵל בֶּן-צֹעֵר: פ
 מה כַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא לְבָנֵי זְבוּלֹן

név, származik וְרָק (vetni, hinteni)-ből, azért: csésze (vagy egyéb edény, melyből hintették). — (14) עֶשְׂרֵה זָהָב, annyit tesz, mint: עֶשְׂרֵה שֶׁקֶל זָהָב, tíz sêkel (nehéz) aranyból való, mert וְרָק vonatkozik כֶּפֶף-ra. — (19) הַקָּרִיב, את קרבנו. Az állitmány: הַקָּרִיב ismételtetik, mivel a közbeszúrt mondatrészek következtében, kiegészítőjétől igen távolra esik. V. ö. feljebb 3. (24) כַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא לְבָנֵי זְבוּלֹן, értsd: כַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא לְבָנֵי זְבוּלֹן, a harmadik napon mutatta be áldozatát stb. — נָשִׂיא לְבָנֵי זְבוּלֹן,

- 25 Eliábh, Chélôn fia. Ennek áldozata: egy ezüst tál, súlya százharmincz sêkel, egy ezüst csésze hetven sêkel, a szentség sêkele szerint, mind a kettő tele lisztlánggal, olajjal vegyítve, lisztáldozatnak. Egy kanál, tíz sêkel, aranyból, tele füstölőszerekkel. Egy fiatal tulok, egy kos, egy egyéves bárány égőáldozatnak. Egy kecskebak bűnáldozatnak. És öröméldozatnak két barom, öt kos, öt bak, öt egyéves bárány. Ez Eliábhnak, Chelôn fiának áldozata. A negyedik napon R'úbén fiainak fejedelme: Elicûr, S'dêur fia.
- 31 Ennek áldozata: egy ezüst tál, súlya százharmincz sêkel, egy ezüst csésze, hetven sêkel, a szentség sêkele szerint, mind a kettő tele lisztlánggal, olajjal vegyítve, lisztáldozatnak. Egy kanál, tíz sêkel, aranyból, tele füstölőszerekkel. Egy fiatal tulok, egy kos, egy egyéves bárány égőáldozatnak. Egy kecskebak bűnáldozatnak. És öröméldozatnak két barom, öt kos, öt bak, öt egyéves bárány. Ez Elicûrnak, S'dêur fiának áldozata. Az ötödik napon Simon fiainak fejedelme: S'lumiël, Cûrisaddai

כה אֱלִיָּאֵב בֶּן־חֵלֹן: קָרְבָּנוֹ קַעֲרֹת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים כו סֵלֶת בְּלוּלָהּ בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כֶּף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: כז פֶּר אֶחָד בֶּן בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: כח שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: כט וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זָה ל קָרְבָּנוֹ אֱלִיָּאֵב בֶּן־חֵלֹן: פ בַּיּוֹם הָרִבְעִי נָשִׂיא לְבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצִיֹר לֹא בֶן־שְׁדֵי־אוּר: קָרְבָּנוֹ קַעֲרֹת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים לב סֵלֶת בְּלוּלָהּ בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כֶּף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: לג פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: לד שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: ולזבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זָה קָרְבָּנוֹ אֱלִיצֹר בֶּן־שְׁדֵי־אוּר: פ בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי נָשִׂיא לְבְנֵי שִׁמְעוֹן לו שְׁרֵמְיָאֵל בֶּן־צֹרִישְׁדִי: קָרְבָּנוֹ

- 37 fia. Ennek áldozata: egy ezüst tál, súlya százharmincz sêkel, egy ezüst csésze, hetven sêkel, a szentség sêkele szerint, mind a kettő tele lisztlánggal, olajjal vegyítve, 38 lisztáldozatnak. Egy kanál, tiz Sêkel, aranyból, tele füstölőszerekkel. Egy fiatal tulok, egy kos, egy egyéves 40 bárány égőáldozatnak. Egy 41 kecskebak bűnáldozatnak. És örömáldozatnak két barom, öt kos, öt bak, öt egyéves bárány. Ez S'lûmielnek, Czûri- 42 Saddai fiának áldozata. A hatodik napon Gâd fiainak fejedelme: Eljászâf, D'uël 43 fia. Ennek áldozata: egy ezüst tál, súlya százharmincz sêkel; egy ezüst csésze, hetven sêkel, a szentség sêkele szerint; mind a kettő tele lisztlánggal, olajjal vegyítve, 44 lisztáldozatnak. Egy kanál, tiz sêkel, aranyból, tele füstölő szerekkel. Egy fiatal tulok, egy kos, egy egyéves 46 bárány égőáldozatnak. Egy 47 kecskebak bűnáldozatnak. És örömáldozatnak két barom, öt kos, öt bak, öt egyéves bárány. Ez Eljászafnak 48 D'uël fiának áldozata. A hetedik napon Efrâjim fiainak fejedelme: Elisâmâ, Ammihûd 49 fia. Ennek áldozata: egy

קֶעֶרֶת־בַּסֶּפֶּה אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
 מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
 שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |
 מֵלֵאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
 לַח לְמִנְחָה: כֶּף אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב
 לֹט מֵלֵאָה קִטְוֹת: פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
 אֵיל אֶחָד בְּבֶשֶׁת־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
 מֵלֵעֵלָה: שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת:
 מֵא וְלוֹבַח הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
 חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה בְּבָשִׂים
 בְּנֵי־שְׁנָה חֲמִשָּׁה זָרָה קֶרֶבֶן
 שְׁלֹמִיאֵל בֶּן־צֹוּר־יִשָּׁדָי: פ שִׁי
 מֵב בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי נָשִׂיא לְבִנִּי גֵד
 מִנ אֵילִסָּף בֶּן־דְּעוּאֵל: קֶרְבֵּנוֹ קֶעֶרֶת־
 כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
 מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
 שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |
 מֵלֵאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
 מֵד לְמִנְחָה: כֶּף אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב
 מֵה מֵלֵאָה קִטְוֹת: פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
 אֵיל אֶחָד בְּבֶשֶׁת־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
 מֵו לֵעֵלָה: שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת:
 מֵז וְלוֹבַח הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
 חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה בְּבָשִׂים
 בְּנֵי־שְׁנָה חֲמִשָּׁה זָרָה קֶרֶבֶן
 מֵח אֵילִסָּף בֶּן־דְּעוּאֵל: פ בַּיּוֹם
 הַשְּׁבִיעִי נָשִׂיא לְבִנִּי אֶפְרַיִם
 מֵט אֵילִישָׁמַע בֶּן־עַמִּיהוּד: קֶרְבֵּנוֹ

ezüst tál, súlya százharmincz sêkel; egy ezüst csésze, hetven sêkel, a szentség sêkele szerint; mind a kettő tele lisztlánggal, olajjal vegyítve, 50 lisztáldozatnak. Egy kanál, tíz Sêkel, aranyból, tele füstőlő szerekkal. Egy fiatal tulok, egy kos, egy egyéves 52 bárány égőáldozatnak. Egy 53 kecskebak bűnáldozatnak. És örömáldozatnak két barom, öt kos, öt bak, öt egyéves bárány. Ez Elisámának, Ammi- 54 hûd fiának áldozata. A nyolczadik napon M'násêh fiainak fejedelme: Gámliél, 55 Pdaheûr fia. Áldozata: egy ezüst tál, súlya százharmincz sêkel, egy ezüst csésze, hetven sêkel, a szentség sêkele szerint, mind a kettő tele lisztlánggal, olajjal vegyítve, 56 lisztáldozatnak. Egy kanál, tíz sêkel, aranyból, tele füstőlő szerekkal. Egy fiatal tulok, egy kos, egy egyéves 58 bárány égőáldozatnak. Egy 59 kecskebak bűnáldozatnak. És örömáldozatnak két barom, öt kos, öt bak, öt egyéves bárány. Ez Gámlielnek, Pdáh- 60 eûr fiának áldozata. A kilenchezedik napon Binjámîn fiainak fejedelme: Ábhidân, Gi- 61 doni fia. Ennek áldozata: egy ezüst tál, súlya százhar-

קֶעֶרֶת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |
מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
לְמִנְחָה: כֶּף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב
מִלֵּאָה קִמְדָת: פֶּר אֶחָד בִּין
בְּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בִּין
שְׁנָתוֹ לְעֵלָה: שְׁעִיר־עִיִּם אֶחָד
לְחַטָּאת: וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בְּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה
כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זָרָה
קָרְבַן אֱלִישִׁמֶע בֶּן־עַמִּיהוּד: פ
בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לְבָנֵי מִנְשָׁה
בְּמִלְאֵאל בֶּן־פְּדָהצֹר: קָרְבָּנוֹ
קֶעֶרֶת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |
מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
לְמִנְחָה: כֶּף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב
מִלֵּאָה קִמְדָת: פֶּר אֶחָד בִּין
בְּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בִּין
שְׁנָתוֹ לְעֵלָה: שְׁעִיר עִיִּם אֶחָד
לְחַטָּאת: וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בְּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה
כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זָרָה
קָרְבַן נְמִלְאֵאל בֶּן־פְּדָהצֹר: פ
בַּיּוֹם הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לְבָנֵי בְנִימִן
אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעָנִי: קָרְבָּנוֹ קֶעֶרֶת־
כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה

mincz sêkel, egy ezüst csésze, hetven sêkel, a szentség sêkele szerint, mind a kettő tele lisztlánggal, olajjal vegyítve, lisztáldozatnak. Egy kanál, tiz sêkel, aranyból, tele füstölő szerekkel. Egy fiatal tulok, egy kos, egy egyéves bárány égőáldozatnak. Egy kecskebak bűnáldozatnak. És örömaldozatnak két barom, öt kos, öt bak, öt egyéves bárány. Ez Abhidânnak, Gidonî fiának áldozata. A tizedik napon Dâni fiainak fejedelme: Achiêzer, Ámmisaddâi fia. Ennek áldozata: egy ezüst tál, súlya százharmincz sêkel, egy ezüst csésze, hetven Sêkel, a szentség Sêkele szerint, mind a kettő tele lisztlánggal, olajjal vegyítve, lisztáldozatnak. Egy kanál, tiz sêkel, aranyból, tele füstölő szerekkel. Egy fiatal tulok, egy kos, egy egyéves bárány égőáldozatnak. Egy kecskebak bűnáldozatnak. És örömaldozatnak két barom, öt kos, öt bak, öt egyéves bárány. Ez Achiêzernek, Amisaddâi fiának áldozata. A tizenegy-

משקלה מזרק אחד כסף שבעים
שקל בשקל הקדש שניהם |
מלאים סלת בלולה בשמן
למנחה: כף אחת עשרה זהב
מלאה קטורת: פר אחד בין
בקר איל אחד כבש אחד בין
שנתו לעלה: שעיר עזים אחד
לחטאת: ולזבח השלמים בקר
שנים אילם חמשה עתרים
חמשה כבשים בני שנה חמשה
זה קרבן אבידן בין גדעני: פ
ביום העשירי נשא לבני דן
אחייער בין עמישדי: קרבנו
קצרת כסף אחת שלשים ומאה
משקלה מזרק אחד כסף שבעים
שקל בשקל הקדש שניהם |
מלאים סלת בלולה בשמן
למנחה: כף אחת עשרה זהב
מלאה קטורת: פר אחד בין
בקר איל אחד כבש אחד בין
שנתו לעלה: שעיר עזים אחד
לחטאת: ולזבח השלמים בקר
שנים אילם חמשה עתרים
חמשה כבשים בני שנה חמשה
זה קרבן אחיעור בין עמישדי:
פ שבעי ביום עשתי עשר יום

ez körülirt st. constructus, annyit jelent, mint : נשא בני וכולן : (72), ביום עשתי (72)
ביום עשתי העשר : ביום העשתי עשר, vagyis : ביום עשתי העשר :
a tizenegyedik nappán. V. ö. M. III. 25, 10. עשתי

dik napon Asêr fiainak fejedelme: Pagiêl, Okhrân fia.
 73 Ennek áldozata: egy ezüst tál, súlya százharmincz sêkel, egy ezüst csésze, hetven sêkel, a szentség sêkele szerint, mind a kettő tele lisztlánggal, olajjal vegyítve, liszt-
 74 áldozatnak. Egy kanál, tíz sêkel, aranyból, tele füstölő
 75 szerekkel. Egy fiatal tulok, egy kos, egy egyéves bárány
 76 égőáldozatnak. Egy kecske-
 77 bak bűnáldozatnak. És örömáldozatnak két barom, öt kos, öt bak, öt egyéves bárány. Ez Págiêlnek, Okhrân
 78 fiának áldozata. A tizenkettedik napon Naftáli fiainak fejedelme: Achirâh, Énân
 79 fia. Ennek áldozata: egy ezüst tál, súlya százharmincz sêkel, egy ezüst csésze, hetven sêkel, a szentség sêkele szerint, mind a kettő tele lisztlánggal, olajjal vegyítve,
 80 lisztáldozatnak. Egy kanál, tíz sêkel, aranyból, tele füstölő szerekkel. Egy fiatal tulok, egy kos, egy egyéves
 81 bárány égőáldozatnak. Egy kecskebak bűnáldozatnak. És örömáldozatnak két barom, öt kos, öt bak, öt egyéves

נְשִׂיא לְבָנֵי אֲשֶׁר פָּגְעִיאל בֶּן-
 עֵי עֵכְרֹן: קָרְבָּנוֹ קְעֻרַת־כֶּסֶף אֶחָת
 שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזָּרֶק
 אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
 הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים סֵלֶת
 עַד בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כֶּף אֶחָת
 עֵשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה קְטֹרֶת: פָּר אֶחָד בֶּן-
 אֶחָד בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ-
 עֹ אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֵלָה: שְׁעִיר־
 עֹ עִים אֶחָד לְחַטָּאת: וְלוֹבֵה
 הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
 חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים
 בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זָה קָרְבַּן
 פָּגְעִיאל בֶּן־עֵכְרֹן: פ
 עַד בְּיוֹם שְׁנַיִם עָשָׂר יוֹם נְשִׂיא לְבָנֵי
 עַט נַפְתָּלִי אַחֲרָע בֶּן־עֵינָן: קָרְבָּנוֹ
 קְעֻרַת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
 מִשְׁקָלָהּ מִזָּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
 שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
 מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
 לְמִנְחָה: כֶּף אֶחָת עֵשְׂרֵה זָהָב
 פֹּא מִלֵּאָה קְטֹרֶת: פָּר אֶחָד בֶּן
 בְּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן
 פֶּב שְׁנָתוֹ לְעֵלָה: שְׁעִיר־עִים אֶחָד
 פֶּג לְחַטָּאת: וְלוֹבֵה הַשְּׁלָמִים בְּקָר
 שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה
 כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זָה

alakjánál fogva függő alakja a többes számú עֲשָׂתִים vagy páros számú עֶשֶׂר יוֹם (egy-
 egyes száma: עֶשֶׂת), mely formák azonban sehol sem fordulnak elő; a
 jelentés azonban az összefüggésből eléggé kiviláglik. (78) בְּיוֹם שְׁנַיִם עָשָׂר יוֹם.

- barány. Ez Áchirának, Énân 84 fiának áldozata. Ez az oltár felavatása, midőn felkenték azt Izrael fejedelmei részéről: tizenkét ezüst tál, tizenkét ezüst csésze, tizenkét arany 85 kanál. Mindenik tál súlya százharmincz sêkel ezüst, és mindenik csésze hetven. Valamennyi edénynek ezüstje: kétezer és négyszáz sêkel, a szentség sêkele sze- 86 rint. Tizenkét arany kanál tele füstölő szerekkel, tíz-tíz sêkel vala súlya mindenik kanálnak, a szentség sêkele sze- 87 rint; valamennyi kanál aranyának súlya: százhúsz sêkel. Minden barom égőáldozat- 88 nak: tizenkét tulok, tizenkét kos, tizenkét egyéves bárány és lisztáldozataik; és tizenkét kecskebak bűnáló- 88 zatnak. És minden barom örömaldozatnak: huszon- négy tulok, hatvan kos, hatvan bak, hatvan egyéves bárány. Ez az oltár felavatása, 89 miután felkenték azt. És mikor Mózes bement a találko-

A rendszámóv ezen képzéséről l. felj. a 72 versben. (84) ביום המשה אתו midőn ast felkenték. ביום ezen értelmét l. felj. 3. 13. és még sok helyen. Egyébiránt a szövegből is világosan kitünik, hogy az oltár ezen felavatása nem egy napon ment végbe, hanem tizenkét napon. המשה inf. nif. eselekvő jelentéssel, mit vonzata: אתו bizonyít V. ö. M. III, 6, 13. (88) אחרי המשה אתו, miután ast felkenték, értsd: felkenése napjától kezdve tizenkét nap múltával. — (89) וכבא inf. kál ובוא-ból, a vâv a szó elején vonatkozó lévén, annyit jelent, mint: וכאשר בא, mikor bement. — לדבר אתו, hogy szóljon vele, értsd: hogy Isten szent akaratát vele közölje. — וישמע

zás sátrába, hogy szóljon vele (az Isten), hallá a szót, mely neki szól vala a födélzet felül, mely vala a bizonyosság ládáján, a két Kherùbh közül, és parancsolá neki.

VIII. FEJEZET,

A gyertyatartó mi módon való meggyújtásáról (1–3). A gyertyatartó munkája (4). A leviták szentelése (5–22) és szolgálati ideje (23–26).

בהעלתך.

1	És szóla az Örökkévaló	א ה	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה	א
2	Mózeshez, mondván: Szólj Áronhoz és mondd neki: mikor meggyújtod a lámpákat: a gyertyatartóval szemközt	ב	לְאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהֵעֲלֹתְךָ אֶת־הַנְּרוֹת אֶל־מִוֶּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יְאִירוּ שִׁבְעַת הַנְּרוֹת: וַיַּעַשׂ כֵּן אַהֲרֹן אֶל־מִוֶּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה הֵעֲלָה נְרֹתֶיהָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנוֹרָה מִקְשָׁה זָהָב עַד־יְרֵכָה עַד־פְּרָחָהּ מִקְשָׁה הִוא כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הִרְאָה יְהוָה אֶת־	ב
ג
ד
3	lámpa. És Áron így cselekvék: a gyertyatartóval szemben levő oldal felé gyújtotta meg a lámpáit, a mint az Örökkévaló megparancsolta			
4	vala Mózesnek. És ez a gyertyatartó munkája: vert aranyból, mind a szára, mind a virága vert munka vala; a minta szerint, melyet az Örökkévaló mutatott			

את-הקול, hallá a szót, értsd: az Isten szótát. — מדבר אליו, mely neki szól vala, t. i. Mózesnek. מדבר אליו annyi mint מתקבץ part. hitbp. דבר-בól, a dágés a ד-ban pótolja a jellemző ת hangot. V. ö. Mózes III. 14, 11. מעל הכפרת וגו', a födélzet felül stb., t. i. azon helyről, a hol Isten dicsfénye jelent meg. V. ö. M. III. 16, 2. — וידבר אליו és parancsolá neki. Ez még tartozik a fönnbbi הקול-hoz. L. a fordítást.

(2) בהעלתך ragozott inf. hífl. עלה (felszállni)-ból azért: mikor telteszed (t. i. a lámpákat), átvitt értelemben: mikor meggyújtod. V. ö. M. II. 27, 21. (3) אל מול פני המנורה וגו' szószerint: a gyertyatartó színe elé stb. értsd: a gyertyatartóval szemközt levő oldalra. V. ö. M. II. 25, 37. (4) מקשה. Ennek a magyarázatát l. M. II. 25, 31. — עד ירכה עד פרח, szószerint: szára is, virágja is, értsd: a legnagyobbtól kezdve a legapróbb részig, mely rajta volt, mind, azért: mind a szára, mind a virágja. — כמראה וגו' a minta szerint stb.

- Mózesnek, akképen készítette
 5 a gyertyatartót. És szóla az
 Örökkévaló Mózeshez, mond-
 ván: Vedd a levitákat Izrael
 fiai közül és tisztítsd meg
 7 őket. És ekképen cselekedjél
 velök, hogy megtisztítsad
 őket: hints reájuk tisztító
 vizet, előbb pedig borotvál-
 ják egész testüket, és mossák
 meg ruháikat, és így meg-
 8 tisztúlnak. És vegyenek fia-
 tal tulkot és annak lisztáldo-
 zatát lisztlángból, olajjal ve-
 gyítve; és egy másik fiatal
 tulkot végy bűnáldozatnak.
 9 És léptesd a levitákat a ta-
 lálkozás sátra elé, és gyűjtsd
 egybe Izrael gyermekeinek
 10 egész közönségét. És mikor
 a levitákat előlépteted az Örökkévaló színe elé, támaszszák Izrael
 11 gyermekei kezeiket a levitákra. És Áron tegyen a levitákkal az Örök-

מִשֶׁה בֶּן עֲשָׂה אֶת־הַמִּזְבֵּחַ: פ
 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ה
 קַח אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ו
 וְטַהַרְתָּ אֹתָם: וְכַדַּחְתָּעֲשֶׂה לָהֶם ז
 לְטַהַרֵם הִזָּה עֲלֵיהֶם מִי הַטָּהַר
 וְהַעֲבִירוּ תַעַר עַל־כָּל־בָּשָׂרָם
 וְכַבְּסוּ בְגָדֵיהֶם וְהִטְהָרוּ: וְלָקְחוּ ה
 פֶּר בֶּן־בֶּקֶר וּמִנְחָתוֹ סֶלֶת בְּלוּלָה
 בְּשֶׁמֶן וּפְר־שְׁנֵי בֶן־בֶּקֶר תִּקַּח ט
 לְחַטָּאת: וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם
 לִפְנֵי אֱהֵל מוֹעֵד וְהִקְדַּלְתָּ אֶת־
 כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְהִקְרַבְתָּ י
 אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי יְהוָה וְסַמְּכוּ
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְרֵדֵיהֶם עַל־
 הַלְוִיִּם: וְהִנִּיף אֹהֶרֶן אֶת־הַלְוִיִּם יא

מִשֶׁה hn. főnév רָאָה (látni)-ból, azért: מִשֶׁה tulajdonképen: látvány, itt azonban תְּבִנִית értelmében használtatik. V. ö. M. II. 25, 40. (7) לְטַהַרֵם tárgyragozott inf. piél, annyi mint: לְטַהַר אֹתָם, hogy tisztítsad őket, azaz: hogy alkalmatosakká tegyed őket szent szolgálatuk kivételére. — הִזָּה עֲלֵיהֶם מִי הַטָּהַר, hints reájuk tisztító vizet. הִזָּה imp. הִזָּה (fröcesen)-ból. מִי הַטָּהַר e helyen azon áldozatot jelöli, melynek hamujából a tisztító vizet (מִי נִדְרָה) készítették. V. ö. alább 19, 9. הַטָּהַר igének ezen jelentését pedig lásd Mózes II. 29, 36. — וְהַעֲבִירוּ תַעַר עַל כָּל בָּשָׂרָם — előbb pedig borotválják egész testüket — וְהַעֲבִירוּ perf. conv. hifil. עָבַר (átmenni)-ból. הַעֲבִיר תַעַר (szó szerint: borotvát átvezetni) annyit tesz, mint: borotválni. V. ö. felj. 6, 5 A dolog természetéből kiderül, hogy a borotválásnak a tisztító vízzel való hintést meg kellett előznie, azért: וְהַעֲבִירוּ, előbb pedig stb. — וְהִטְהָרוּ perf. conv. hitp. = וְהִתְטָהְרוּ = a dágés ט-ben pótolja a jellemző ת hangot. A ט meg a ה alatti hangváltásnak az okát l. M. III. 16, 20. (8) פֶּר בֶּן־בֶּקֶר (8) E kifejezés jelentését lásd M. III. 1, 5. (9) וְהִקְרַבְתָּ perf. conv. hif. קָרַב (közeledni)-ból, azért: léptesd elő. V. ö. feljebb. (10) 11) וְהִנִּיף — וְהִקְרַבְתָּ. A két vāv e két

- kévaló színe előtt lengetést, mint Izrael gyermekeitől való ajándékkal; és legyenek, hogy szolgálják az Örökkévaló szolgálatát. A leviták pedig támaszszák kezeiket a tulkok fejére; és mutasd be az egyiket bűnáldozatnak, és a másikat égőáldozatnak, az Örökkévaló tiszteletére, hogy engesztelj a levitákért. És állítsd a levitákat Áron elé és fiai elé; és tégy velök lengetést az Örökkévaló tiszteletére. És válaszd ki a levitákat Izrael gyermekei közül, és a Leviták enyéim legyenek. És aztán menjenek be a leviták, hogy szolgálják a találkozás sátrát. És tisztítsd meg őket, miután velök lengetést tettél. Mert ők rendelkezésemre bocsájtatnak számomra Izrael fiaitól, mindazokért, kik anyjuk méhét először megnyitják; Izrael minden elsőszülöttét vettem

תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת־עַבְדֹת
יְהוָה: וְהַלּוֹיִם יִסְמְכוּ אֶת־יְדֵיהֶם
עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וַעֲשֵׂה אֶת־
הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה
לְיהוָה לְכִפּוּר עֲרֵי־הַלּוֹיִם:
וְהַעֲמַדְתָּ אֶת־הַלּוֹיִם לִפְנֵי אֶהֱרֹן
וּלִפְנֵי בְנָיו וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה
דַּ לְיהוָה: וְהִבְדַּלְתָּ אֶת־הַלּוֹיִם
מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי
טו הַלּוֹיִם: וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹאוּ הַלּוֹיִם
לְעֹבֵד אֶת־אֱהֱרָאֵל מוֹעֵד וְטַהַרְתָּ
טז אֹתָם וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה: כִּי
נְתָנִים נְתָנִים הִמָּה לִי מִתּוֹךְ־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פְּטוּרַת כָּל־
רְחֵם בְּכוֹר כָּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל

ige elején vonatkozó kötőszók gyaná nt használtak, azért: *mikor előléptetted — akkor lengessen.* — מאת בני ישראל, Izrael gyermekeitől, értsd: jeléül annak, hogy a leviták Izrael gyermekeitől elkülönítettek. L. alább a 14. verset. (13) והנפת וגו' és tégy velök lengetést stb. Fönn (a 11. versben) a szent szöveg előre bocsátja, hogy léptesse elő a levitákat a velök teendő lengetés céljából; itt azonban Isten egyenes parancsolatjáról szól, hogy és mily rendben azt végezze. (15) והנפת וגו'. E helyen a וא' והנפת szó elején nem וא' conversivum, hanem időh' atározó jelentésével bir, azért: *miután lengetted.* (16) כי נתנים נתנים המה לי, mert rendelkezésemre bocsájtatnak ők számomra, értsd: szolgálatomra. V. ö. feljebb 3, 9. — פטרת függő alakja פטרה (= פטר) -nak, származik פטר (átörni)-ből, azért: פטרת רחם, vagyis פטר רחם a mi az anyaméhet nyitja. V. ö. M. II. 13, 1. — תחת כל בכור, úgy értendő, mintha lenne: *mintha lenne: Izrael gyermekei minden elsőszülöttéért.* (17) ביום הבתי וגו' szószerint: mely napon megvertem, azaz: *mikor megvertem.* V. ö. feljebb

- 17 őket magamnak. Mert enyém
minden elsőszülött Izrael
fiai között, mind az emberek,
mind az állatok közül; mi-
kor minden elsőszülöttet meg-
vertem Egyiptom földén, ma-
18 gamnak szenteltem őket. És
vevém a levitákat minden
elsőszülött helyett Izrael
19 gyermekei közül. És adám
a levitákat rendelkezésére
Áronnak és fiainak Izrael
fiai közül, hogy szolgálják
Izrael fiainak szolgálatát a
találkozás sátrában, és hogy
engeszteljenek Izrael fiaiért,
hogy ne legyen csapás Iz-
rael fiai között, mikor Izrael
fiai közelednek a szentség-
20 hez. És megeselekedék Mó-
zes és Áron, és Izrael gyer-
mekeinek egész közönsége a
levitákkal, mind a szerint,
a mint az Örökkévaló megparancsolta Mózesnek a leviták felől,
21 akképen cselekedtek velök Izrael gyermekei. És a leviták tisztíták
magukat, és megmosák ruháikat; és Áron tőn velök lengetést
az Örökkévaló színe előtt, és Áron engesztelte érettök, hogy

(19) את הַלְוִיִּם נִתְּנִים וּגְוִי, és adám a levitákat rendelkezésére stb. V. ö. fel-
jebb 3, 9. וּגְוִי — וּגְוִי, hogy ne legyen csapás Izrael
gyermekei között. V. ö. M. II. 30, 12. — (20) כִּן עָשָׂו צוּה — כִּן עָשָׂו צוּה a
mint parancsolta — akképen cselekedtek. Az előbbi: וַיַּעַשׂ וּגְוִי, a vers kez-
detén az isteni parancsot teljesítését általában jelenti, míg ez utóbbi mon-
dat azt fejezi ki, hogy Mózes, Áron és Izrael gyermekei, mindent, a mit
Isten nekik tenni parancsolt, pontosan, kellő időben, és rendben, elvégezték. V.
ö. M. I. 6, 22. II. 40, 16. és még más helyeken. — (21) וַיַּחַמְטֹאוּ fut. conv.
hithp. חָמַטָא-ból melynek jelentését a piélben lásd M. II. 29, 36. Ugyan
ezen jelentéssel bír e helyen is reflexív értelemben, azért: és tisztították

22 megtisztítsa őket. És azután bementek a leviták, hogy végezzék szolgálatukat a találkozás sátrában Áron előtt és fiai előtt; a mint az Örökkévaló megparancsolta Mózesnek a leviták felől,

23 akképen cselekedtek velök. És szóla az Örökkévaló Mózes-

24 hez, mondván: Még ez a levitákra nézve: huszonöt évestől és följebb menjen be, hogy csatlakozzék a sereghez, a találkozás sátrának

25 szolgálatában. És ötven évestől kezdve térjen vissza a szolgálatot tevő seregből, és

26 ne dolgozzék többé. Hogy segédkezzék atyafiainak a találkozás sátrában, őrizvén őrizetet, de munkát ne végezzen; ekképen cselekedjél a levitákkal hivatalukban.

כב לַטְהָרָם: וְאַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לְעַבֵּד אֶת־עַבְדְּתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי אֹהֶל וּלְפָנָי בְּנֵי אֲשֶׁר צִוִּיהָ יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה עַל־הַלְוִיִּם

כג כִּן עָשׂוּ לָהֶם: ס וַיְדַבֵּר יְהוָה

כד אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: זֹאת אֲשֶׁר לְלוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה

כה וּמַעֲלָה יָבֹא לְצִבְאָ צִבְאָ בְּעַבְדַּת אֹהֶל מוֹעֵד: וּמִבֶּן חָמֵשׁ שָׁנָה

כו יֵשׁוּב מִצִּבְאָ הָעַבְדָּה וְלֹא יַעֲבֹד מוֹעֵד לְשֹׁמֵר מִשְׁמֶרֶת וְעַבְדָּה

כז לֹא יַעֲבֹד כִּכְהֵן תַּעֲשֶׂה לְלוִיִּם בְּמִשְׁמֶרֶתָם: פ שְׁלִישִׁי

IX. FEJEZET.

Meghagyatik, hogy a pészách-áldozat annak idejében törvényszerűen készítették (1—5). Másod-pészáchról szóló törvény (6—14). A felhő felemelkedése és leereszkedése jelül szolgál az Izraelitáknak, mikor kell elindulni és hol táborba szállani (15—23).

1 És szóla az Örökkévaló Mózeshez a Szinai pusztájában, a második évben, mi-

ט וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַר־סִינַי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיתָה

magukat. (22) את משה על הלוים, כאשר צוה ה' את משה על הלוים, a mint az Örökkévaló parancsolta Mózesnek a leviták felől. צוה jelentésének vonzata folytán való módosulásairól I. M. II. 1, 20. és még sok helyen. (24) זאת אשר ללוים, szó szerinti; hogy összeseregeljén sereggel, értsd: hogy csatlakozzék a sereghez. (26) ושרת perf. conv. piél שרת-ból, mely jelentésében úgy különbözik עבד-tól, hogy az utóbbi mindenféle szolgálatról használatos, az első pedig rendszeren csak segédszolgálatról használtatik, azért: és segédkezzék. — במשמרתם ragozott tsz. nn. főnév; rag nélkül: משמרות az egyes-számu משמרת-ból.

(1) az első hónapban, a második évben — az első hónapban.

- után kijöttek Egyiptom földéről, az első hónapon,
 2 mondván: Hogy Izrael fiai üljék meg a Peszách ünnepét annak idejében. Ezen
 3 hónap tizennegyedik napján, a két este között üljétek meg azt, annak meghatározott idejében; minden törvényei és szertartásai szerint
 4 üljétek meg azt. És szóla Mózes Izrael gyermekeihez, hogy üljék meg a Peszách ünnepét. És megülék a Peszách ünnepét az első hónapban, a hónap tizennegyedik napján, a két este között, a Szinai pusztájában; mind a szerint, a mint az
 6 Örökkévaló megparancsolta Mózesnek, úgy cselekedtek Izrael gyermekei. És lön, hogy némely férfiak, kik tisztátalanokká lettek, ember holtteste által nem ülhették meg a Peszách ünnepét az

Világos, hogy e parancsolat egy hónappal előbb adatott Mózesnek, mint az, mely a népszámlálásra vonatkozik. L. felj. 1, 1—2. Ebből már a legvilágosabban kiderül, hogy a szentírás a történet dolgokat nem azon rendben sorolja elő, a mint azok előadták magukat, hanem inkább a benső összefüggés szerint, melyben azok hasonló történetekkel vannak, majd előbb, majd utóbb. Így a népszámlálásra illető intézkedést nagy fontosságához képest a könyv élére, a pészách ünneplésére vonatkozó parancsolatot pedig utána helyezi; dacára annak, hogy az utóbbi előbb történt, szóval: אין מוקדם ומאוחר בתורה, a „tóránban“ a történet dolgok nincsenek elbádvva azon időrend szerint, melyben tényleg lefolytak. — (2) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו, hogy üljék meg Izrael gyermekei a pészách ünnepét annak idejében. Mivel a második év első hónapjának középső napjain volt, hogy Izrael fejedelmei bemutatták ajándékaikat a hajlék, illetőleg az oltár felavatására, azért kellett ez alkalommal újra figyelmeztetni az izraelita népet, hogy e miatt el ne mulassza a pészách-ünnepet annak idejében, törvény szerint megülni. — (6) ויהי אנשים a helyett: ויהיו אנשים; mivel a héberben az igeállítmány, ha az alanyt megelőzi, nem egyezik meg vele szükségképen száma és nemre nézve. V. ö.

- napon és járulának Mózes elé és Áron elé ugyanazon napon. És mondák azon férfiak nékie: Mi tisztátalanok vagyunk ember holtteste által; miért zárossunk ki hogy be ne mutassuk az Örökkévaló áldozatát annak idejében Izrael gyermekei között? És mondá nekik Mózes: Megálljatok, hadd halljam, mit fog parancsolni az Örökkévaló felőletek. És szóla az Örökkévaló Mózeshez, mondván: Szólj Izrael fiaihoz, mondván: valaki tisztátalan lészen holttest által, vagy messze úton lesz közületek, vagy nemzedékeitek közül;
- 11 és meg akarja ülni a Pészach ünnepét az Örökkévaló tiszteletére, a második hónap tizennegyedik napján; a két este között üljek meg azt,

לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנָי אֶהְרֵן בַּיּוֹם
 הַהוּא: וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה
 אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם
 לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקָּרִיב אֶת־
 קָרְבָן יְהוָה בְּמַעַדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים מֹשֶׁה
 עֲמְדוּ וְאִשְׁמְעָה מִהֲיִצְיָהּ יְהוָה
 לָכֶם: פ וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ בִּיְיָהוּה טְמֵא
 לְנֶפֶשׁ אִו בְּדַרְךְ רַחֲקָה לָכֶם אִו
 לְדֹרֹתֵיכֶם וְעִשָּׂה פֶסַח לַיהוָה:
 בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם
 בֵּין הָעֶרְבִים יַעֲשֵׂוּ אֹתוֹ עַל־

M. I. 47, 28. (7) לְנֶפֶשׁ אָדָם, ember holtteste által. V. ö. M. III. 21, 1. נִגְרַע fut. nif. נִגְרַע-ból, voltaképen: levonni, (V. ö. Mózes III: 27, 18.) csökkenteni; átvitt értelemben: kizárni (valamiből), azért: לָמָּה נִגְרַע, miért zárossunk ki? — את קרבן ה', az Örökkévaló áldozatát, értsd: a pészach-áldozatot. (8) עֲמְדוּ, megálljatok, azaz: ne menjetek el addig, míg nem hallottam, mit parancsol az Örökkévaló felőletek. — וְאִשְׁמְעָה hosszabbult fut. kál, óhajtást fejez ki, azért: hadd halljam. — אֶל־מֹשֶׁה, nem pedig: nektek, mivel ekkor kell vala: אֶתְכֶם. V. ö. M. II. 1, 22. (10) אִישׁ אִישׁ אִישׁ אִישׁ לָכֶם או לְדֹרֹתֵיכֶם כי úgy értendő, mintha lenne: אִישׁ אִישׁ לָכֶם או לְדֹרֹתֵיכֶם, valaki közületek, vagy nemzedékeitek közül, ha leszen stb. V. ö. M. III. 1, 2. — וְעִשָּׂה פֶסַח לַה' és ülni akarja a pészachot az Örökkévaló tiszteletére. A וְעִשָּׂה igében ׀ conversivum, mert jövő idejű ige: יִדְבֹר előzi meg. V. ö. M. II. 12, 48. (11) בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי וְגו', készítse azt a második hónapban stb. Ez képezi az előbbi versben foglalt föltételező mondathoz az utómondatot, azért: akkor stb. — עַל מִצּוֹת וּמִרְרִים, kovásztalan kenyérral és keserű füvekkel. Evvel törvény szerint pótolja mulasztását. Egyéb szertartásos teendői a pótló pészach (פֶסַח שֵׁנִי) alkalmából nem valának. Sem a kovászos ételtől tartózkodnia, sem az ünnepet újra megülnie nem kellett. — כָּכָל חֻקָּה, a pészach minden törvénye szerint stb., értsd: a pészach áldozat

- kovásztalan kenyérrel és keserű füvekkel egyék meg azt.
- 12 Ne hagyjanak belőle semmit reggelig, és csontot meg ne törjenek abban; a Peszach minden törvénye szerint mutatassák be azt. Ha pedig valaki tiszta, úton sem volt, és mégis elmulasztja bemutatni a Pészách áldozatát, azon személy irtassék ki nemzetségei közül; mert az Örökkévaló áldozatát nem mutatta be annak meghatározott idejében; viselje bűnét azon
- 14 férfi. De ha tartózkodik nálatok idegen, és be akarja mutatni a Peszách áldozatát az Örökkévaló tiszteletére: a Peszách törvénye és szertartása szerint mutassa be. Egy törvény legyen nálatok, mind
- 15 az idegennek, mind pedig a honfinak. És a mely napon felállították a hajlékot, a felhő elfödte a hajlékot a bizonyosság sátra felől; és
- 16 este vala a hajlék fölött, mint egy tüzlátvány reggelig. Így vala

יב מצות ומורים יאכלהו: לא ישאירו ממנו עד-בקר ועצם לא ישברו-בו ככל-הקת הפסח יעשו אתו: והאיש אשר-הוא טהור ובדרך לא-היה והדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמה בני קרבן יהיה לא הקריב במעדו חטאו ישא האיש ההוא: וכי-יגור אתכם גר ועשה פסח ליהוה בתקת הפסח וכמשפטו פן יעשה הקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרה טו הארץ: ס רביעי וביום הקים את-המשכן פסח הענן את-המשכן לאהל העדת ובערב יהיה על-המשכן במראה-אש טז עד-בקר: פן יהיה תמיד

törvénye szerint. — (13) *ובדרך לא היה* és *az úton sem volt*, úgy hogy nem volt megakadályozva annak idejében a pészách-áldozat készítésében. — *קרבן ה'*, az Örökkévaló áldozata, úgy nevezi itt a szent szöveg a pészách áldozatot. (14) *וכי יגור אתכם גר ונו'* E törvényt lásd M. II. 12, 48. Itt azonban azért szükséges azt újra meghagyni, mivel az első *egyiptomi* pészách (פסח לדרות) *העדת* nemzedékeknek (15) *ביום הקים את-המשכן ונו'* szólr és *אזרה* magyarázatát lásd ugyanott, (15) *הקים את-המשכן ונו'* V. ö. M. II. 40. 17, 23—38. — *משכן אהל העדת*, a körülírt status constructus (V. ö. M. I. 29, 9) és csak annyit jelent, mint: *משכן אהל העדת*, a *bizonyosság sátrának hajlékát*, *אהל ארון* pedig úgy értendő, mint *אהל ארון*, a *lahat* *העדת*, a sátor, mely *alatt* állt a szekrény, melyben a bizonyosság táblái voltak. V. ö. M. II. (16) *יהיה* futurum elbeszélő múlt értelmében. Ez különösen akkor alkalmaztatik, mikor időközönként ismétlődő dologról van szó,

- mindig: a felhő elfödi vala
 azt, és tűzlátvány éjjel.
- 17 És mihelyest a felhő fel-
 emelkedett a sátor felül,
 azonnal indúlnak vala Izrael
 gyermekei; s a mely helyen
 a felhő alászáll vala, ott tá-
 borba szállnak vala Izrael
 gyermekei. Az Örökkévaló
 parancsolatára indúlnak vala
 Izrael gyermekei, és az
 Örökkévaló parancsolata sze-
 rint szállnak vala táborba;
 mindaddig, míg a felhő a haj-
 lék fölött marad vala, tábo-
 roznak vala. És ha a felhő
 sok ideig maradt a haj-
 lék fölött: Izrael gyermekei megfigyelték az Örökkévaló figyelmező-
 tetését és nem indúlnak vala. És történt, hogy a felhő marad
 vala a hajlék fölött egynehány napig; az Örökkévaló paran-

הָעֶנָן יִכְסֶּנּוּ וּמֵרָאֵה אֱשׁ
 לַיְלָה: וְלַפִּי הַעֲלוֹת הָעֶנָן מֵעַל
 הָאֹהֶל וְאַחֲרָיו כִּן יִסְעוּ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וּבִמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכַּן שָׁם
 הָעֶנָן שָׁם יִחַנּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: עַל-
 פִּי יְהוָה יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל-
 פִּי יְהוָה יִחַנּוּ כָּל-יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכַּן
 הָעֶנָן עַל-הַמִּשְׁכָּן יְחַנּוּ: וּבַהֲאָרֶץ
 הָעֶנָן עַל-הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים
 וְשִׁמְרוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-מִשְׁמַרְתּוֹ
 יְהוָה וְלֹא יִסְעוּ: וְיֵשׁ אֲשֶׁר יְהוָה
 הָעֶנָן יָמִים מֵסַפֵּר עַל-הַמִּשְׁכָּן
 עַל-פִּי יְהוָה יִחַנּוּ וְעַל-פִּי יְהוָה

mint e helyen a felhőről, mely mindig leereszkedett, valahányszor a hajlék volt táborba szállandó és viszont fölemelkedett, mikor volt elindulandó. — (17) *הָעֶנָן* *לַפִּי* tulajdonképi és átvitt értelemben vett jelentését lásd: M. III. 25, 16. *הָעֶנָן* pedig inf. nifal *עָלָה* (felszállni)-ból. — *וְאַחֲרָיו*, azonnal indúlnak vala stb. *בְּנֵי*, e helyen, a megfelelő kötőszó, melyet a vers kezdetén levő: *וְלַפִּי* maga után vonz, azért: *azonnal*. *יִסְעוּ* pedig fut. kál *יָסַע*-ből (melyben a *ן* sohasem pótolatik), a fut. ezen jelentését l. felj. 16. v. (18) *עַל פִּי ד' וְגו'*, *Isten parancsolatára* stb., mely a felhő leereszkedése által lön jelezve. (19) *וּבַהֲאָרֶץ* úgy értendő, mintha lenne: *ha a felhő sokáig maradt* stb. L. alább 22. v. — *וְשִׁמְרוּ* *אֶת-מִשְׁמַרְתּוֹ* szószerint: őrizték — Isten őrizetét, a szöveg összefüggéséből kiviláglik, hogy e helyen átvitt értelemben alkalmazva, azt jelenti: *megfigyelték az Örökkévaló figyelmeztetését*. — (20) *וְיֵשׁ אֲשֶׁר* *וְגו'*, *történt, hogy* stb. *יֵשׁ* tulajdonképen főnév, azt jelentvén: *a mi van*, olykor: *a mi történik*. A szent szöveg t. i. e (20—22) versekben előadja, mi történt az izraelita néppel negyven évi vándorlásain a pusztában, mikor egyik helyről a másikra költöztek. — *מֵסַפֵּר* *יָמִים* *egynehány napig*, *מֵסַפֵּר* főnév *מֵסַפֵּר* (számlálni)-ból, *számot* jelöl általában, de különösen *csekély számot*,

- trombitát, vert munkával csinálnád azokat; és szolgáljanak neked a közönség egybehívására, és a táborok megindítására. És mikor azokkal egyet fúnak, akkor gyülekezzenek egybe hozzád az egész közönség, a találkozás sátrának bemenetéhez; de ha csak egygyel egyhúzámban fúnak, akkor gyülekezzenek egybe hozzád a fedelmek, Izrael ezreinek fejei. És ha riadót fúttok, induljanak el a táborok, melyek táboroznak kelet felől.
- 6 Ha pedig riadót fújtok másodszor, akkor induljanak el a táborok, melyek táboroznak dél felől; riadót fújjanak indulásukra. És mikor össze kell gyűjteni a gyülekezetet, egy húzámban fújjatok és ne riadózzatok. Áron fiai pedig, az áldozárok, fújják a trombitákat; ezek legyenek nektek örök törvényül

ból. — מקשה, e szó etymologiai és tárgyi jelentését, l. M. II. 25, 31. — למקרא főnévi igenév, az aramnyelv módjára alakult inf. kál. (V. ö. feljebb I, 2.); ép úgy a következő: וְלִמְסַע (3) ותקעו—ונועדו. A két 1 e két ige elején vonatkozó kötőszók gyanánt használtak, azért: *mikor-akkor*. A mi a két ige voltaképi és átvitt értelemben vett jelentését illeti, úgy תקעו töve: תַּקַּע, voltaképen: *beleütni*. (L. M. I. és még más helyen); — תקע בשופר v. תקע בהצוצרה, a harsonát vagy trombitát fúni; נועדו pedig perf. nifál יָעַד (meghatározni)-ból, melynek átvitt értelemben vett jelentését l. M. II. 25, 22 (5) ותקעתם תרועה ונוי' *mikor riadót fútok* stb. תְּרוּעָה nn. főnév, származik רוּעָה (lármázni)-ból, azért: תַּקַּע תְּרוּעָה, *riadót fúni*. — החנים hn. part. kál, vonatkozik הַמְחִנֹּת-ra, mely közönsnemű főnév. V. ö. M. I. 32, 9. (6) תרועה יתקעו למסעיהם *riadót fújjanak elindulásukra*, értsd: e riadó volt a táborok indulásának jele. — תתקעו ולא תריעו, *fújjatok egyhuzamban, ne pedig riadót*. Mivel תַּקַּע voltaképi jelentése: *beleütni* (l. feljebb 3.), azért átvitt értelemben (תרועה hozzáadása nélkül) *egy huzamban (תקיעה) fúni*. (8) והיו לכם לחקת עולם *meg esek legyenek nektek örök törvényül*, hogy azokat, t. i. adott alkalommal (l. a következő verset) igénybe

- 9 nemzedékről nemzedékre. És ha háborúba mentek, föl-
deteken, az ellenség ellen, ki-
titeket háborgat, riadozzatok a
trombitákkal, és meg fogtok
emlékeztetni az Örökkévaló,
Istenetek színe előtt, és meg
fogtok szabadítani ellensé-
geitektől. És örömetek nap-
jain és ünnepeiteken, és hó-
napjaitok első napjain fúj-
jatok a trombitákkal égő- és
örömmáldozataitok mellett, hogy
legyenek nektek emlékezetül
Istenetek színe előtt. Én az
11 Örökkévaló, a ti Istenetek. És lőn a második évben, a má-
sodik hónapon, a hónap huszadik napján, hogy a felhő

vegyétek. — (9) *és ha háborúba mentek.* — *וכי תבאו מלחמה* (9) *és ha háborúba mentek.* — *בוא* nem ritkán accusativust vonz. V. ö. M. II. 9, 29. és még sok helyen. — *על הצר* az *ellenség ellen.* *צָר* (pauzában: *צִר*) voltaképen: *szorongatót* jelent, származik: *צָרַר* (szorongatni)-ból. L. a következőt. — *והרעתם* perf. conv. hif. רִיעַ-ből, azért: *riadozzatok.* — *ונזכרתם* perf. conv. nifál *זָכַר* (emlékezni)-ből, azért: *meg fogtok emlékeztetni.* — *ונושעתם* szintén perf. conv. nifál *יָשַׁע*-ből (mely a kálban nem fordul elő); hifilben annyit jelent, mint *megszabadítani, segíteni, azért: noshעתם, meg fogtok szabadítani.* — (10) *וביום שמחתכם וגי' és örömetek napján* stb értsd: szombat- és ünnepnapjaitokon. — *על עלתיכם ועל' és זבחי שלמיכם, égő- és örömmáldozataitok mellett,* a melyek t. i. szombat- és ünnepnapokon a *község* részéről bemutatandók voltak. — *לזכרון* emlékezetül. V. ö. M. III. 23, 24. (11) *נעלה* perf. nif. reflexiv értelemben (V. ö. fejl. 9, 17.), azért: emelkedett fel, t. i. a felhő a hajlék fölött, a mi jelül szolgált, hogy útnak induljanak. Ebből már most tudjuk, hogy őseink Chorebh hegye mellett, a szinai pusztájában tizenegy hónap és húsz napig időztek. Mert a 3. hónap elsején, miután kimentek Egyiptomból, eljöttek a Szinai pusztájába (I. M. II. 19, 1.), innen pedig csak most (a második év második hónapjának 20. napján) indultak először. E 11 hónap és 20 nap alatt mindazon események folytak le, melyek M. II. 19. fejezet 1. versétől mindaddig hely-lyel-közzel előfordúlnak, és pedig: az Isteni törvénynek a Szinai hegyén történt kinyilatkoztatása (M. II. 20, 1—17.), az első két táblának a Szinai hegyéről való lehozatala (M. II. 32, 15—19.) Mózes által, az arany borjú imádása (M. II. 32, 6.) és annak szomorú következményei

felemelkedett a bizonyosság haj-
 12 léka fölül. És Izrael gyer-
 mekei elindulának szállá-
 saikra Szinai pusztájából ;
 és a felhő alászalla Párán
 13 pusztájában. És elindulának
 először az Örökkévaló paran-
 14 esolatára Mózes által. És elindúla
 először Júda fiai táborának
 zászlaja, seregeik szerint ; és
 az ő serege fölött vala Nách-
 15 sôn, Amminádâbh fia ; És
 Iszâkhâr fiai törzsének serege
 fölött vala N'thanêl Cuâr fia.
 16 És Zebulûn fiai törzsének se-
 rege fölött vala Eliâbh Chêlôn
 17 fia. Azután lebontatott a haj-
 lék ; és elindulának Gersôn
 fiai és M'rârî fiai, kik a hajlé-
 18 kot hordozák vala. Azután el-
 indúlt Rubên táborának zász-
 laja, seregeik szerint ; és az
 ő serege fölött vala Elicêûr,
 19 Sdêûr fia. És Simôn fiai tör-
 20 zsének serege fölött vala Slumiêl, Czurisaddâ fia. És Gâd fiai
 21 törzsének serege fölött vala Eljâszâf D'ûel fia. Azután elindultak
 a K'hâtîm, kik a szentélyt hordozák vala ; és felállították a hajlékot,

יב מעל משכן העדת: ויסעו בני-
 ישראל למסעייהם ממדבר סיני
 וישכן העגן במדבר פארן:
 יג ויסעו בראשונה על-פי יהוה
 יד ביד-משה: ויסע הגל מחנה
 בני-יהודה בראשונה לצבאתם
 ועל-צבאו נחשון בן-עמינדב:
 טו ועל-צבא מטה בני יששכר
 טז נתנאל בן-ציוער: ועל-צבא
 מטה בני ובילן אליאב בן-
 יז חילן: והורד המשכן ונסעו בני-
 גרשון ובני מררי נשאי המשכן:
 יח ונסע הגל מחנה ראובן לצבאתם
 ועל-צבאו אליצור בן-שדיאור:
 יט ועל-צבא מטה בני שמעון
 כ שלמיאל בן-צורישידי: ועל-
 צבא מטה בני-גד אליסה בן-
 כא דעואל: ונסעו הקהתים נשאי
 המקדש והקימו את-המשכן

(ugyanott), a második két tábla megszerzése (M. II. 34, 1.), a hajlék felállítása (Mózes II. 40, 17.), felavatása (Mózes III. 9, 23.), a népszámlálás és a leviták hivatása (M. IV. 1, 2, 2, 50.) és mindezek után végre az első elindulása Kanáán földre déli határa felé, Kades-Bárnéaig (M. IV. 9, 12, V. 1, 2.). (12) ויסעו—ממדבר סיני למסעייהם: یرسعו. یرتسد: یرسعו למסעייהם: (V. ö. M. II. 17, 1.) és elindulának a Szinai pusztájából szállásaikra, mert sok helyen megálltak, mielőtt megérkeztek Párán pusztájába. V. ö. alább 11, 35. 12, 16. — מדבר פארן az egész nagy pusztát jelöli, mely Kanáántól délre, a Szinai félszigettel szemközt elterjed. — (17) וירד perf. hofál (leszállni)-ból, azért lebontatott, یرتسد: szélylyel vették a hajlékot és felbontották egyes alkatrészeire. — (21) נשאי המקדש, kik a szentélyt hordosták vala, یرتسد: a szentély eszközeit meg edényeit. V. ö. feljebb 4, 4—15. —

- 22 mig amazok elérkeztek. Azután elindult Efráim fiai táborának zászlaja, seregeik szerint; és az ő serege fölött vala Elisárnâ, Ámmihûd fia.
- 23 És M'nássêh fiai törzsének serege fölött vala Gámliël, 24 Pdá-Cûr fia. És Binjámín fiai törzsének serege fölött vala 25 Ábhídân, Gidônî fia. Azután elindult Dán fiai táborának zászlaja, valamennyi tábornak befejezője, seregeik szerint; és serege fölött vala 26 Achîezer, Ámmisáddai fia. És Áser fiai törzsének serege fölött 27 vala Págiél, Okhrân fia. És Náftâlî fiai törzsének serege fölött vala Achirâ, Enân fia.
- 28 Ezek Izrael fiainak szállásai, seregeik szerint és ekképen 29 indulának el. És mondá Mózes

כב עַד-בָּאִם : וְנָסַע הַגָּל מִחֶנֶה
 בְּנֵי-אֶפְרַיִם לְצַבָּאתָם וְעַל-
 צָבָאוֹ אֲרִישָׁמַע בֶּן-עַמִּיהוּד :
 כג וְעַל-צָבָא מִטָּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה
 כד גַּמְלִיאֵל בֶּן-פְּדָהצֹר : וְעַל-צָבָא
 מִטָּה בְּנֵי בְנִימִן אֲבִידֶן בֶּן-
 כה גְּדֵעוֹנִי : וְנָסַע הַגָּל מִחֶנֶה בְּנֵי-
 דָן מֵאַסָּף לְכָל-הַמַּחֲנֵת לְצַבָּאתָם
 וְעַל-צָבָאוֹ אַחִיעֶזֶר בֶּן-עַמִּישַׁדַּי :
 כו וְעַל-צָבָא מִטָּה בְּנֵי אִשֶּׁר פְּגַעִיאֵל
 כז בֶּן-עֶכְרָן : וְעַל-צָבָא מִטָּה בְּנֵי
 כח נַפְתָּלִי אַחִירַע בֶּן-עֵינָן : אֱלֹהֵי
 מַסְעֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְצַבָּאתָם
 כט וַיִּסְעוּ : ס שֵׁשׁ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
 לְחֹבֵב בֶּן-רְעוּאֵל הַמְדִינִי הַתֵּן
 מֹשֶׁה נִסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל-הַמַּקּוֹם
 אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אֵתוֹ אֵתוֹ לָכֶם

Chóbhábhnak, a midjanita R'úél fiának, ki Mózes ipja vala : Mi elköltö-zünk a helyre, melyet az Örökkévaló mondott : azt adni fogom ti nek-

והקימו *és feldlítették*, t. i. Gersón fiai, kik Rübhen tábora előtt indultak. L. felj. 17. — עַד בָּאִם, *mig amazok elérkeztek*, t. i. a K'háthbeliek. (25) מֵאַסָּף לְכָל הַמַּחֲנֵת, *valamennyi tábor befejezője*, értsd : befejező csapatja; מֵאַסָּף (származik אָסַף [begyűjteni]-ból)-nek pedig azért neveztetik, mivel Dán zászlaja alatt nemcsak az utolsó táborok voltak, hanem mindazok is vétettek fel, kik az első táborokból betegség- vagy más akadályok következtében visszamaradtak. — (28) אֱלֹהֵי מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, *ezek Israel gyermekeinek szállásai*; מַסְעֵי függő alakja a tsz. מִסְעִים (töve: נָסַע)-nak, használtatik az elindulásról, továbbá az egyik helyről a másikra való átköltözésről, és végre a szállóhelyek megjelölésére. V. ö. felj. 2. Alább 33, 1, 2. — וַיִּסְעוּ *és ekképen elindulának*, értsd : a fönn (14—27. versekben) leírt sorrendben. — (29) הַתֵּן מֹשֶׁה, az ékjegy (גִּינֵה) szerint, inkább רְעוּאֵל-re, mint חֹבֵב-ra vonatkozik; így aztán egyedül רְעוּאֵל azonos יתרו-*val* (V. ö. M. II. 2, 17.). Chóbhábhnak pedig lenne : Mózes sógora, és חֹבֵב הַתֵּן מֹשֶׁה (Bir. 4. 11.) így lenne fordítandó : *Chóbhábhn, Mózes sógora*. — לָכֶם hosszabbult imp., óhajtást fejez ki,

tek; kérlek, jer el velünk és jót teszünk te veled, mert az Örökkévaló jót ígért Izrael számára. Amaz pedig mondá: Nem megyek, hanem orszá-
gomba és szülőföldemre me-
gyek. Mondá pedig (Mózes);
Kérlek, ne hagyj el minket,
mert azért, mivel ismered
szállásunkat a pusztában, le-
szesz nekünk szemek gya-
nánt. És léssen, ha velünk
még, hogy mind azon jót,
melyet az Örökkévaló velünk
cselekszik, mi te veled meg-
osztjuk. És elindulának az
Isten hegyétől három napi
járó utat; és az Örökkévaló frigyszekrénye indul vala előttük három
napi járó földön, hogy kiszemeljen nekik szállóhelyet. És az
Örökkévaló felhője vala fölöttük nappal, mikor elindultak a

לְכָה אִתָּנוּ וְהִטְבַּנוּ לָךְ כִּי־יְהוָה
דָּבַר־טוֹב עַל־יִשְׂרָאֵל; וַיֹּאמֶר
אֵלָיו לֹא אֵלֶיךָ כִּי אִם־אֶל־אֲרָצִי
וְאֶל־מוֹלְדֹתַי אֵלֶיךָ; וַיֹּאמֶר אֵלָי
נָא תַעֲזֹב אִתָּנוּ כִּי עַל־כֵּן יִדְעַת
הֲנִתָּנוּ בַּמִּדְבָּר וְהֵייתָ לָנוּ לְעֵינָיִם;
וְהָיָה כִּי־תֵלֶךְ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטּוֹב
הַהוּא אֲשֶׁר יִיטִיב יְהוָה עִמָּנוּ
לֵג וְהִטְבַּנוּ לָךְ; וַיִּסְעוּ מֵהָר יְהוָה
דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאָרוֹן בְּרִית־
יְהוָה נָסַע לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת
לַד יָמִים לְתוֹר לָהֶם מִנּוּחָה; וַעֲנַן
יְהוָה עֲלֵיהֶם יוֹמָם בְּנִסְעֵם מִן־

azért: *kérlek, jer el.* — והטבנו perf. conv. hif. טוב igéből, mely kálban ben-
ható, hifilben pedig átható jelentéssel bír V. ö. M. I. 4, 7. II. 1, 20. דבר טוב
על ישראל, *jót ígért Izrael számára.* — על ישראל *valaki javára ígéretet tenni.*
(31) בי על כן. E kapcsoló kötőszó jelentéséről l. M. I. 18, 5. הנתנו rago-
zott inf. kál הנה (táborozni)-ből, azért: הנתנו. a merre táborba szálljunk, *szál-
lásunkat.* — לעינים *szemek gyanánt.* Valamint ezek a botlástól, úgy te óvni
fogsz bennünket minden bailépéstől a pusztában teendő úton. (32) והיה
לך *és léssen mindazon jó, melyel jót*
*teszen velünk Isten, jót teszünk veled, azaz: mindazon jót, melyet az Örökké-
való velünk cselekszik, mi te veled megosztjuk,* értsd: szívesen engedjük, hogy
az ígért földének birtoklásában részed legyen יטיב fut. hifil טוב-*ből; והטבנו*
pedig perf. conv. hif. טוב igéből. L. felj. 29. v. (33) ויסעו—דרך שלשת
ימים *és elindulának három napi járó útra,* értsd: hogy három napi járó
útat tegyenek, hogy minél előbb bemehessenek az ígért földre. — וארון ברית
ימים *és az Örökkévalónak frigyszekrénye indul*
vala előttük, t. i. e három napi járó úton. — ותור להם מנוחה, *hogy kisse-
meljen nekik szállóhelyet, a hol t. i. táborba szálljanak.* תור inf. kál תור
(= *שור* nézni)-ből. (34) ווענן ה'—יומם *és az Örökkévalónak felhője —*
nappal. Ez, valamint az ארון, kijelölték nekik a helyet, a hol táborba száll-
janak. — *midőn elindultak vala a táborból.* Ez időhatározói

35 táborból. És lőn, mikor a szekrény elindul vala, mondá Mózes: Kelj föl, óh Örökkévaló! hogy széledjenek el ellenségeid, és hogy fussanak, a kik téged gyűlölnek, a Te 36színed elől. Mikor pedig nyugalomra tért, mondá: Térj vissza, óh Örökkévaló! Izrael ezredeinek tízezrei közé.

mondatrész nemcsak 'ה ענין ד', hanem a fönnnebbi (33. v.) 'ה ארון ברית ד' is vonatkozik, oly értelemben, hogy a felhő és a szekrény nekik a szállóhelyet kijelölték, mikor elindultak vala a táborból, értsd: azon helyről, a hol eddig áboroztak a Szinai hegye mellett. (35) ויהי בנסע הארון וגו' és lőn, mikor a szekrény elindul vala stb. E vers nem vonatkozik a fönn (33. versben) említett első elindulásra, hanem külön szakaszt képez, azt jelentvén, hogy Mózes ilyképen könyörgött, valahányszor a szent szekrény a pusztában nyugalomhelyéről elindult. Hasonlóan a következő (36.) vers ama rövid, de bájos könyörgést tartalmazza, melyet Mózes mondott, valahányszor a szent szekrény nyugalomhelyére tért. Ily értelemben nyilatkozik a talmud: ויהי בני עצמו בנסע הארון ספר-בפני עצמו (Sabbath 116, a) „És mikor elindult a szekrény“ külön könyvet (szakaszt) képez. A szakasz önálló voltát a hagyomány még azáltal teszi szembetűnővé, hogy a ספר-תורה-ban is e két (35—36) vers két zárójel: [] közt áll. — יָנְסוּ és יָפְצוּ két rövidült futurum, mert óhajtást jelölnek. Egyébiránt a két ige rokonjelentésű ige, valamint a két ragozott név: אויבך és משנאיך rokonjelentésű főnevek, mely gondolatismétlés a héber költészet egyik szépségét képezi. V. ö. M. I. 4, 23. II. 15, 2. (36) וּבְנָהּ alanyragozott inf. כָּלָה (nyugodni)-ból. A ה־ rag i — helyett áll, mint סִיתָה (M. I. 49, 11.) סִיתוּ helyett, לָחָה (M. V. 34, 7.) לָחוּ helyett, és még sok helyen. — שׁוּבָה, hosszabbult imper. כָּלָה (visszatérni)-ből, mert óhajtást fejez ki, azért: óh térj vissza; vonzza az accusativust, mint יצא, בוא V. ö. felj. 10, 9. — רַבְבוֹת רַבְבוֹתֵי függő alakja רַבְבוֹת (egyesszámban רַבְבוֹתָהּ)-nak, mely voltaképen *tízezret* jelent, de olykor, mint itt, sokaságot általában. L. a fordítást.

XI. FEJEZET.

Tűz támad a táborban a nép zúgolódása miatt (1). Mózes könyörgésére a tűz eltűnt (2). A tűz helyét nevezi Tabhérâh-nak (3). A nép vágyódik hús után és irtózik a mannából (4—9). Mózes Isten előtt panaszodik elviselhetlen terhe miatt (10—15). Isten rendel melléje hetven vénet, hogy űt segítsék (16—17), a népnek pedig húst ígér egy hónapra (18—23). Mózes lelke megszállja a hetven vénet (24—30). A fűrj leszáll a tábor körül (31—32). A vágyakozók bűnhődése Kibhroth Ha-Táwâhban (33—35).

1	És a nép panaszkodott, ez visszatetszett az Örökkévaló előtt; és midőn az Örökkévaló meghallá, felgerjede az ő haragja és az Örökkévaló tüze meggyúlada közöttük, és megemészté a tábor szélét.	יָא וַיְהִי הָעַם כְּמַתְּאֲנִים רַע בְּאוֹנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיַּחַר אָפוֹ וַתִּבְעֶר-בָּם אֵשׁ יְהוָה וַתֹּאכַל בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה: וַיִּצְעַק הָעַם אֶל-מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ: וַיִּקְרָא שְׁמֵי הַמָּקוֹם הַהוּא תִבְעֶרָה בִּי-בִעֶרָה בָּם אֵשׁ יְהוָה: וְהָאֶסְפָּסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאוּוּ תֹאדוֹה וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי
2	És a nép kiálta Mózeshez; Mózes pedig könyörge az Örökkévalónak, és a tűz	נִבְעַרָה בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה: וַיִּצְעַק הָעַם אֶל-מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ: וַיִּקְרָא שְׁמֵי הַמָּקוֹם הַהוּא תִבְעֶרָה בִּי-בִעֶרָה בָּם אֵשׁ יְהוָה: וְהָאֶסְפָּסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאוּוּ תֹאדוֹה וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי
3	eltűnik. És hívá azon hely nevét Tábherâhnak, mert meggyuladt közöttük az Örökké-	נִבְעַרָה בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה: וַיִּצְעַק הָעַם אֶל-מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ: וַיִּקְרָא שְׁמֵי הַמָּקוֹם הַהוּא תִבְעֶרָה בִּי-בִעֶרָה בָּם אֵשׁ יְהוָה: וְהָאֶסְפָּסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאוּוּ תֹאדוֹה וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי
4	való tüze. És a gyülevész kivánt; és sírának Izrael	נִבְעַרָה בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה: וַיִּצְעַק הָעַם אֶל-מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ: וַיִּקְרָא שְׁמֵי הַמָּקוֹם הַהוּא תִבְעֶרָה בִּי-בִעֶרָה בָּם אֵשׁ יְהוָה: וְהָאֶסְפָּסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאוּוּ תֹאדוֹה וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי

(1) *וַיְהִי הָעַם כְּמַתְּאֲנִים* és *לֹן*, hogy a nép panaszkodott, azaz: sor-sával nem lévén megelégedve, Istenre panaszkodott, hogy igazságtalanul bánt vele. *כְּמַתְּאֲנִים* part. *הִיֵּחַ* *בְּאוֹנֵי* (panaszt emelni)-ből. — *רַע בְּאוֹנֵי ה'* annyit jelent, mint: *רַע בְּעֵינֵי ה'*, visszatetszett Isten előtt, csakhogy ez utóbbi a látható cselekvésre, az első pedig a hallható beszédre alkalmaztatik. — *וַתֹּאכַל בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה*, és megemészté a tábor szélét, nevezetesen az elégületleneket, kik Istenre panaszkodtak. *ב* *אָכַל אֵת* csak annyit tesz, mint: *אָת*. V. ö. M. II. 12, 43—45. (2) *וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ* és a tűz eltűnik. *וַתִּשְׁקַע* fut. conv. kál *וַתִּשְׁקַע*-ből, melynek tulajdonképi jelentése: *elsüllyedni*, átvitt értelemben, még pedig a tűzről: *eltűnni*. (4) *וְהָאֶסְפָּסָף*, és a gyülevész-nép, mely más helyen *עֶבֶד רַב* (nagy keverék)-nek neveztetik. (V. ö. M. II. 12, 38.) Mint: *בְּאוֹנֵי*-ből *אוֹנֵי*, úgy *בְּאוֹנֵי*-ből *אוֹנֵי* képeztetik. A *וַתִּשְׁקַע* az *א* alatt a mutató *ה* után elmarad, sőt maga az *א* is olykor, p. *הַסּוּרִים* (Préd. 4, 14.) = *הַסּוּרִים* helyett. — *וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל* az ige és a főnév ugyanazon töből (V. ö. M. I. 27, 33.), szösz szerint: kivánságot kivántak, értsd: *erősen kivánt*. — *וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל*, *Israel gyermekei is sírának*, és mondák ismét stb., *וַיִּשְׁבוּ* itt nem önálló jelentésű cselekvés-szó, hanem „ismét“ értelmében veendő módhatározó és tartozik *וַיֹּאמְרוּ* ígéhez,

- dák: Ki ad nekünk húst en-
 5 nünk? Megemlékszünk a hal-
 ra, melyet ingyen enni szok-
 tunk Egyiptomban, az ugor-
 kákra és dinnyékre, és a pár-
 hagymára, és a vörshagy-
 mákra, és a foghagymákra.
 6 És most lelkünk elszáradott,
 nélkülözünk mindent, egye-
 dül a mannára van kilátásunk.
 7 A manna pedig olyan vala,
 mint a koriandrum magva és
 színe mint a b'dólach színe.
 8 A nép szertejárt, és felszedte;
 és megórlék a kézimálomban,
 vagy megtörték a mozsárban,
 és megfőzték a fazékban, és készítettek belőle pogácsákat; és íze olyan
 9 volt, mint az olajos lepény íze. És midőn éjjel a harmat leszállott a

יֹאכְלֵנוּ בָּשָׂר׃ וְזָכְרָנוּ אֶת־הַהֲדָהָה
 אֲשֶׁר־נֹאכַל בְּמִצְרַיִם הֵנָּם אֶת
 הַקִּשְׂאִים וְאֶת הָאֲבֹטְחִים וְאֶת־
 הַחֲצִיר וְאֶת־הַבְּצָלִים וְאֶת־
 הַשּׁוּמִים׃ וְעַתָּה נַפְשֵׁנוּ יִבְשֶׁה
 אֵין כָּל בְּלֹתֵי אֶל־הֵמָּן עֵינֵינוּ׃
 וְהֵמָּן כְּבוֹרֵעַ־גֹּד הוּא וְעֵינֵנוּ כְּעֵין
 הַבְּדֹלַח׃ שָׂמוּ הָעָם וּלְקַטּוֹ וּטְחָנוּ
 בְּרֹחִים אֹז דָּכוּ בַמִּדְבָּה וּבִשְׂאֵי
 בַפְּרוֹר וְעָשׂוּ אֹתוֹ עֲגוֹת וְהָיָה
 טַעְמֹו כְּטַעַם לֶשֶׁךְ הַשָּׁמֶן׃
 וּבִרְדַּת הַטַּל עַל־הַמַּחְנֶה לַיְלִיָּה

azért: és mondák ismét. — אָכַל fut. hifil אָכַל-ból, két accu-
 sativust vonz. (5) זָכְרָנוּ múltidejű ige a jelen idő megjelölésére, mivel még
 mindig visszaemlékeztek, még most is, azért: *megemlékszünk*. — נֹאכַל fut.
 kál אָכַלנוּ értelmében. — הַקִּשְׂאִים tsz. főnév (egyesszámban nem fordul elő),
 származik קָשָׂה = קָשָׂה (kemény)-ből: *uborkák*. — הָאֲבֹטְחִים tsz. himn. négy
 betűjű főnév, egyesszáma: אֲבֹטֶחַ, származik אָבַט (kidomborodni)-ből, így ne-
 veztetik a dinnye domború alakjáról. (6) נַפְשֵׁנוּ יִבְשֶׁה, *lelkünk elszáradt*, azaz:
 ellankad. — אֵין כָּל annyit jelent, mint *הֵמָּן כָּל*, *nélkülözünk mindent*. L. a
 fordítást. — אֵין כָּל בְּלֹתֵי אֶל הֵמָּן szó szerint: egyedül a mannához szemek,
 értsd: *egyedül a mannára van kilátásunk*. L. a fordítást. בְּלֹתֵי szónak szár-
 mazását meg jelentését l. M. I. 43, 3. (7) וְהֵמָּן, *a manna pedig* stb. E
 versekben (7—9.) a szent szöveg a manna alakját, színét és kitünő ízét (V.
 ö. M. II. 16, 14.) írja le, hogy ez által a panaszkodók bűnösségét feltün-
 tesse. — כְּבוֹרֵעַ־גֹּד, Ennek tárgyi magyarázatát l. M. II. 16, 31. — פְּרוֹר függő
 alakja פְּרוֹרֵי-nak, mely rendszeren függő alakban nem változik; de van rá példa
 שֶׁבַע-ban, melynek függő alakja שֶׁבַע. — וְעֵינֵנוּ כְּעֵין בְּדֹלַח *és színe mint a*
b'dólach színe, értsd: tiszta, átlátszó. V. ö. M. I. 2, 12. (8) שָׂמוּ perf. kál
 שָׂמוּ-ból, melynek voltaképi jelentése: *kiterjedni*, azért: *szertejárt a*
nép. — רֹחִים Ennek alakjáról és jelentéséről l. M. II. 11, 5. — דָּכוּ perf. kál
 דָּךְ (= דָּכָה, összetörni)-ből, ebből: מִדְּכָה, *mozsár*. — עֲגוֹת V. ö. M. II. 16,
 31. — לֶשֶׁךְ hn. főnév (a ל nem viszonyító, hanem a tőhöz tartozik) voltaképen:
nedv, velő. (V. ö. Zsolt. 32, 4.) átvitt értelemben az éteit zsíros és jóízű
 voltáról használtatik, azért: *olajos lepény*. (9) וּבִרְדַּת הַטַּל וגו',

- táborra, leszáll vala a manna
 10 reája. És Mózes hallá a népet sírni. családonként, mindenkit sátra bemenetén; és az Örökkévaló haragja igen felgerjede, és Mózes szemei-
 11 ben is visszatetszett. És mondta Mózes az Örökkévalónak: Miért bántál oly rosszul szolgál-
 gáddal, és miért nem találtam kegyelmet szemeidben, hogy ezen egész nép terhét reám
 12 vetetted? Vajjon én fogantam ezt az egész népet, avagy én szültem azt? hogy azt mondd nekem: hordozd őt öledben, a mint hordozza a dajkáló a kisedet; a földre,
 13 mely felől esküdtél atyáinak. Honnan vegyek húst, hogy adjam ezen egész népnek? mert sírnak rám, mondván:

יָרַד הַמָּן עֲלֵינוּ: וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת-הָעָם כִּבְּהַ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ לְפִתְחָהּ אֶהְלֹו וַיַּחַר-אַף יְהוָה מְאֹד וּבְעֵינָי מֹשֶׁה רָע: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה לָמָּה הֲרַעַתָּ לְעַבְדְּךָ וּלְמַה לֹּא מִצִּיתִי הֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם אֶת-מִשְׁחָא בְּלִי יְהִי הָעָם הַזֶּה עָלַי: הֲאֵנֹכִי הָרִיתִי אֶת בְּלִי-הָעָם הַזֶּה אִם-אֵנֹכִי יִלְדֵתִיהוּ כִּי-תֹאמַר אֵלָי שְׂאֵהוּ בְּחִיקְךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאָמֵן אֶת-הַיֶּנֶק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתּוֹ: מֵאֵין לִי בֶּשֶׂר לָתֵת לְכָל-הָעָם הַזֶּה כִּי-יִבְכוּ עָלַי

és midőn a harmat leszállt stb., értsd: midőn este a harmat leszállt a manna is leszállt. וּבְרַדָּה inf. kál יָרַד-ból, annyit tesz, mint: וּבְאֲשֶׁר יָרַד. (10) לְמִשְׁפַּחְתּוֹ, voltaképen: családjai szerint; de itt — a mint az összefüggésből kitűnik — családonként jelent, mert összes családjai sirtak. — וּבְעֵינָי — perf. kál רָע perf. kál מֹשֶׁה רָע, és Mózes szemeiben (azaz: Mózes előtt) visszatetszett. רָע perf. kál רָע-ból. V. ö. felj. 1. (11) הֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם אֶת-מִשְׁחָא בְּלִי, mié-
 11 érted: midőn este a harmat leszállt a manna is leszállt. וּבְרַדָּה inf. kál יָרַד-ból, annyit tesz, mint: וּבְאֲשֶׁר יָרַד. (10) לְמִשְׁפַּחְתּוֹ, voltaképen: családjai szerint; de itt — a mint az összefüggésből kitűnik — családonként jelent, mert összes családjai sirtak. — וּבְעֵינָי — perf. kál רָע perf. kál מֹשֶׁה רָע, és Mózes szemeiben (azaz: Mózes előtt) visszatetszett. רָע perf. kál רָע-ból. V. ö. felj. 1. (11) הֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם אֶת-מִשְׁחָא בְּלִי, mié-
 12 érted: midőn este a harmat leszállt a manna is leszállt. וּבְרַדָּה inf. kál יָרַד-ból, annyit tesz, mint: וּבְאֲשֶׁר יָרַד. (10) לְמִשְׁפַּחְתּוֹ, voltaképen: családjai szerint; de itt — a mint az összefüggésből kitűnik — családonként jelent, mert összes családjai sirtak. — וּבְעֵינָי — perf. kál רָע perf. kál מֹשֶׁה רָע, és Mózes szemeiben (azaz: Mózes előtt) visszatetszett. רָע perf. kál רָע-ból. V. ö. felj. 1. (11) הֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם אֶת-מִשְׁחָא בְּלִי, mié-
 13 érted: midőn este a harmat leszállt a manna is leszállt. וּבְרַדָּה inf. kál יָרַד-ból, annyit tesz, mint: וּבְאֲשֶׁר יָרַד. (10) לְמִשְׁפַּחְתּוֹ, voltaképen: családjai szerint; de itt — a mint az összefüggésből kitűnik — családonként jelent, mert összes családjai sirtak. — וּבְעֵינָי — perf. kál רָע perf. kál מֹשֶׁה רָע, és Mózes szemeiben (azaz: Mózes előtt) visszatetszett. רָע perf. kál רָע-ból. V. ö. felj. 1. (11) הֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם אֶת-מִשְׁחָא בְּלִי, mié-

adj nekünk húst, hadd együk.
 14 Nem bírom én magam ezt az egész népet vinni, mert
 15 nehezebb, mint én. De ha ekképen cselekszel velem, kérek, ölj meg engemet inkább, ha kegyelmet találtam szemeid előtt, hogy ne lássam bal-
 16 sorsomat. És mondá az Örökévelő Mózesnek: Gyűjts egybe nekem hetven férfút Izrael vénei közül, kiket ismersz, hogy ők a nép vénei és tisztviselői; és vidd őket a találkozás sátra elé, és álljanak oda
 17 veled. És alá fogok szállni, hogy szóljak veled ott; és elválasztok a lélekből, mely rajtad vagyon és teszem reájuk; hogy viseljék veled a nép terhét, és hogy

לֵאמֹר תִּנְהַלְנוּ בֶּשֶׁר וְנֹאכְלָהּ׃
 יד לֹא־אֵיכֶל אֲנֹכִי לְבָדִי לְשֵׂאת
 אֶת־כָּל־הָעָם הַזֶּה כִּי כָבֵד מִמֶּנִּי׃
 טו וְאִם־כִּכֶּה | אֶת־עֲשֵׂה לִי הֲרַגְנִי
 נָא הֲרַג אִם־מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ
 טז וְאֶל־אַרְאֶה בְּרַעְיָתִי׃ פ וַיֹּאמֶר
 יז הַיְהִי אֶל־מִשְׁפַּח אֲסַפְּהָ לִּי
 שְׁבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
 יָדַעְתָּ בֵּינֵהֶם זְקֵנֵי הָעָם וְשִׁטְרוּ
 יח וְלָקַחְתָּ אִתָּם אֶל־אֶהָר מוֹעֵד
 וְהִתְיַצְבוּ שָׁם עִמָּךְ׃ יו וּרְדִיתִי
 וְדַבַּרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאֶצְלָתִי מִן־
 הָרֹחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשִׁמְתִי עֲלֵיהֶם
 יט וְנִשְׂאוּ אִתָּךְ בְּמִשְׁאֵ הָעָם וְלֹא־

עַל בְּכָה־נַק (V. ö. M. I. 50, 1.) e helyen ez az értelme. — תנה hosszabbúlt imp. kál בְּכָה־בֹל, mert óhajtást fejez ki. — כִּי כָבֵד מִמֶּנִּי. *mert nehezebb, mint én*, értsd: nehezebb, sem hogy elviselhetném. V. ö. M. I. 32, 11. (15) וְאִם *és*, értsd: nehezebb, mint én. — כִּי כָבֵד מִמֶּנִּי, *de ha ekképen cselekszel velem*, értsd: ha úgy határozad, hogy a népvezetés egész terhe egyedül rám nehezedjék. אֶת־ nönemű forma אֶת־ helyett, rövidség okáért. V. ö. M. V. 5, 24. — הֲרַגְנִי נָא הֲרַגְנִי, *kérek, ölj meg inkább engem*. Az „inkább“ szó az infinitívusban (itt: הֲרַגְנִי) rejlik, mely a határozott módú igéhez, a cselekvés valami nyomatékos voltának megjelölése ezéljából szokott járulni (L. M. I. 2, 16.). Osakhogy *rendesen* (prózában) az infinitívus a verbum finitumot *megelbzi*; költői nyelvben pedig *követi*. V. ö. alább 24, 10. és még sok helyen. — וְאֶל־אַרְאֶה בְּרַעְיָתִי, *hogy ne lássam balsorsomat*, értsd: fáradásaim eredménytelenségét, a mi legnagyobb szerencsétlenségem volna. (16) אֲסַפְּהָ hosszabbúlt imp. kál אֲסַפְּהָ (egybegyűjteni)-ból; az אֶ־ az אֶ־ alatt — helyett áll, mivel az אֶ־ torokhang. V. ö. Jób 33, 5. — וְהִתְיַצְבוּ perf. conv. hithp. וְהִתְיַצְבוּ-ból. (17) וּרְדִיתִי וּגִי, *alá fogok szállni stb.*, t. i. a felhőben a találkozás sátrába, a hol veled beszélek. — וְאֶצְלָתִי perv. conv. kál אֶצְלָתִי-ból, mely voltaképen annyit jelent, mint összekötni (V. ö. M. I. 24, 11), מִן־ kapcsolatában: *elválasztani*. — וְשִׁמְתִי עֲלֵיהֶם, *és teszem reájuk*, hogy t. i. ők is profétai ihletben részesüljenek. — וְנִשְׂאוּ אִתָּךְ בְּמִשְׁאֵ הָעָם, *és viseljék veled a nép terhét*, azaz: a népnevelés terhének viselésében veled osztozkodjanak. נִשְׂאוּ בְּמִשְׁאֵ, mást jelent, mint: נִשְׂאוּ מִשְׁאֵ. *Es* azt jelenti: a

- 18 ne viselkedj te magad. És a népnek mondd: készen tartsátok magatokat holnapra és húst esztek; mert sírtatok az Örökkévaló hallatára, mondván: ki ad nekünk húst ennünk? mert jó dolgunk volt nekünk Egyiptomban. Az Örökkévaló ad tehát nektek húst,
- 19 hogy enni fogtok. Nem egy napon esztek, sem két napon, sem öt napon, sem tíz napon, sem húsz napon;
- 20 Egy álló hónapig, míg kijön orrotokon és undorrá válik nektek; mivelhogy megvetették az Örökkévalót, ki köztetek vagyon és siránkozatok előtte, mondván: miért jöt-
- 21 tünk ki Egyiptomból. És mon-

יח תִּשָּׂא אֶתְּךָ לִבְדֶּךָ; וְאֶל־הָעָם
 תֹּאמֶר הַתְּקַדְּשׁוּ לַמָּחָר וְאִכְלֹתֶם
 בָּשָׂר כִּי בְּבִיתֶם בְּאֶזְרֵי יְהוָה
 לֵאמֹר מִי יֵאכְלֵנוּ בָּשָׂר כִּי־טוֹב
 לָנוּ בְּמִצְרַיִם וְנָתַן יְהוָה לָכֶם
 בָּשָׂר וְאִכְלֹתֶם: לֹא יוֹם אֶחָד
 תֹּאכְלֶינּוּ וְלֹא יוֹמִים וְלֹא חֲמִשָּׁה
 יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים וְלֹא
 כ עֶשְׂרִים יוֹם: עַד הַדֵּשׁ יָמִים
 עַד אֲשֶׁר־יֵצֵא מֵאִפְּכֶם וְהָיָה
 לָכֶם לְזֹרָא יַעַן כִּי־מָאַסְתֶּם אֶת־
 יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וַתִּבְּבוּ
 לִפְנֵי ה' לֵאמֹר לָמָּה זֶה יֵצְאוּ
 כא מִמִּצְרַיִם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שְׁש־
 מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר

dá Mózes: Hatszázezer gyalog a nép, mely között va-

terhet, értsd: az egész terhet viselni; *amas* pedig: a teher-viselésben részt venni. (18) *התקדשו* imp. hitp. *קדש*-ből, mely átvitt értelemben, még pedig hitpáélben, annyit tesz, mint *készülni* (valamire), azért: *készen tartsátok magatokat*, azaz: legyetek arra készen, hogy stb. — *למחר* holnapra. V. ö. M. II. 8, 5. — *ואכלתם*, *hogy enni fogtok*. A *וואכלתם* kezdetén *ו* *conversivum*, de függővé teszi egyszersmind a mondatot az előbbi *התקדשו*-tól, azért: *hogy enni fogtok*. — *ונתן ה' לכם וגו'* *As Örökkévaló ad tehát* stb. A *ונתן* szó elején *ו* *consecutivum*, azért: *tehát*. (19) *לא יום אחד וגו'* *nem egy nap* stb., értsd: nemesak egynehány nap, hanem — (20) *עד הדש ימים* *egy álló hónapig*, értsd: szó szerinti meg tárgyi magyarázatát l. M. I. 29, 14. — *עד אשר יצא מאפכם* *míg kijön orrotokon*, értsd: oly sokat esztek belőle, hogy fel fog bőffenni. — *והיה לכם לזרא* *és undorrá válik nektek*. *זרא* (= *זרה*) nn. főnév, származik *זר*-ből, és — a mint épen e helyből kitűnik — *undort* jelöl. — *יען כי מאסתם את ה' אשר בקרבכם וגו'* *mivel hogy megvetették az Örökkévalót, a ki köztetek vagyon* stb., értsd: a ki szemlátomást fölöttetek örködik és gondoskodik rólatok, hogy bemelessetek az ígért földére és azt elfoglalhassátok; ti pedig még visszakiváncoztok Egyiptomba. (21) *שש מאות אלף רגלי* *hatszázezer gyalog*. Voltaképen hatszázezer és háromezer ötszáz és ötven vol-

gyok; és te azt mondod: húst adok nekik, hogy egyenek
 22 egy egész hónapon. Vajjon juhok és ökrök vágassanak-e le számukra, hogy elég legyen nekik? avagy a tenger minden hala összegyűjtessék-e számukra, hogy elég legyen nekik? És mondá az Örökkévaló Mózesnek: vajjon kurta-e az Örökkévaló keze? most meglátod, vajjon bekövetkezik-e neked ígéretem,
 24 vagy nem? És Mózes kiméne és elmondá a népnek az Örökkévaló szavait, és össze-

אֲנִי בְקִרְבִּי וְאַתָּה אֹמְרֵת בֶּשֶׂר
 אֶתֵּן לָהֶם וְאֶכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים :
 כב הֲצֹאן וּבְקֹר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצֵּא
 לָהֶם אִם אֶת־כָּל־דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֹף
 כג לָהֶם וּמִצֵּא לָהֶם : פ וַיֹּאמֶר
 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הֲיָד הַזֹּאת תִּקְצֹר
 עֲתָה תִּרְאֶה הַיּוֹקֵךְ דְּבָרֵי אִם־
 כד לֹא : וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל־הָעָם
 אֵת דְּבָרֵי יְהוָה וַיֵּאָסֹף שְׁבַע־יָמִים
 אִישׁ מִזִּמְנוֹ הָעָם וַיַּעֲמִד אֹתָם
 כה סְבִיבֹת הָאֹהֶל : וַיֵּרֶד יְהוָה
 בְּעָנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן־

25 gyűjte hetven férfit a nép vénei közül és állítá őket a sátor köré. És alászála az Örökkévaló a felhőben, és szóla hozzá; és elválaszta a

tak; de a szent szöveg beéri ez alkalommal a négy kerek számmal. רגלי (tsz. רגלים, Jer. 12, 15.) származik רגל (láb)-ból, azért: gyalog. V. ö. M. II. 12, 37. (22) הֲצֹאן וּבְקֹר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצֵּא לָהֶם, vajjon juhok és ökrök vágassanak-e le számukra, hogy elég legyen nekik? Értsd: a juhok és ökrök, melyekkel bírtak a pusztában. — אִם אֶת־כָּל־דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֹף לָהֶם וּמִצֵּא לָהֶם, avagy a tenger minden hala összegyűjtessék-e számukra, hogy elég legyen nekik? Értsd: a tenger minden hala, mely a puszta környékén található. Csak a helyi viszonyokra és a rendelkezésére álló segédforrásokra nézve mondja Mózes ehetetlennek a népet egy egész hónapig hússal eltartani (V. ö. felj. 13, 21.) nem pedig egyáltalában és Isten hatalmára nézve, mely határtalan. וּמִצֵּא לָהֶם, hogy elég legyen nekik. מצא ezen jelentése az ige vonzatától függ. Ha t. i. ל viszonyítóval construáltatik: ל־ מִצֵּא annyit jelent, mint: elég valakinek. (23) הֲיָד הַזֹּאת תִּקְצֹר, vajjon kurta-e Isten keze? Értsd: korlátolva vagy-on-e Isten hatalma? יָד, mely voltaképen kezet jelöl, átvitt értelemben a hatalom megjelölésére szolgál. — הַיּוֹקֵךְ tárgyragozott futurum kál kérdő ה-vel, töve: קרה (találni valakire)-ből, mely a személy vagy tárgy nevét (melyre talál) accusativusban vonzza (V. ö. M. I 42, 38. és még más helyen), azért: הַיּוֹקֵךְ דְּבָרֵי, vajjon szavam elérend-e tégedet? azaz: be fog-e következni neked, azaz: a hogy várod. (24) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶל הָעָם וַיְדַבֵּר אֵלֵיהֶם, és Mózes kiméne a néphez és elmondá. — סְבִיבֹת הָאֹהֶל, a sátor köré, értsd: a találkozás sátra köré. סְבִיבֹת nn. tsz. fönév סְבִיבֹת-ból, voltaképen: környékek; mint helyhatározó: köröskörül. (25) וַיֹּאצֵּל fut. conv. híf. אצל (L. feljebb 17.)-

lélekből, mely rajta vala, és adá a hetven férfúra, a vénekre; és lőn, mikor a szellem rájuk szállt, akkor jóslának, de többé nem. És hátra maradának a férfiak közül ketten a táborban, az egyiknek a neve vala Eldád, és a másiknak a neve vala Médád, és megnyugovék rajtuk a lélek, mert ők is voltak a feljegyzettek között, de ki nem mentek a sátor felé; és jóslának a táborban. És elfuta az ifju és megjelenté Mózesnek és mondá: Eldád és Médád jósolnak a táborban. És felele Jozsúé, Núnfia, Mózes segédje fiatal korától fogva, és mondá: Uram, Mózes, tiltsd el őket. És mondá neki Mózes: Vajjon irigykedel-e érettem? Bárcsak az Örökkévaló egész népe jóslókból állana, hogy

הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלוּ וַיִּתֵּן עַל־שִׁבְעִים
אִישׁ הִזְקֵנִים וַיְהִי בְנוּחַ עֲלֵיהֶם
כִּי הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יִסְפוּ: וַיִּשְׂאֲרוּ
שְׁנֵי־אֲנָשִׁים בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד
אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִידָד וַתֵּנֶה
עֲלֵהֶם הָרוּחַ וְהִמָּה בְּכַתְּבִים
וְלֹא יָצְאוּ הָאֲחֵרָה וַיִּתְנַבְּאוּ
כִּי בַּמַּחֲנֶה: וַיִּרְץ הַנְּעָר וַיִּגֵּד לְמֹשֶׁה
וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִידָד מִתְנַבְּאִים
כִּי בַּמַּחֲנֶה: וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון
מִשֵּׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחַרְיוֹ וַיֹּאמֶר
כִּי אֲדֹנָי מֹשֶׁה כְּלֹאֵם: וַיֹּאמֶר לֹא
מֹשֶׁה הַמְקַנָּא אֶתְּהָ לִּי וּמִי יִתֵּן
כְּלָעִם יְהוָה נְבִיאִים בְּיָדֵיתָן

ból, annyi mint נִבְּאוּ (mint נִבְּאוּ [M. II. 10. 21] helyett). כִּי הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ, mikor a szellem rájuk szállt, akkor jóslának. A vāv elején vonatkozó kötőszó gyanánt használtatván, azt jelenti: akkor. — וְלֹא יִסְפוּ, de nem ismételték, értsd: nem jóslának többé (mint ez egyszer) יִסְפוּ perf. kál יָרָךְ (ismétleni)-ből. A וְאֶחָד alatt, azért mivel pauzában van. (26) וַיִּשְׂאֲרוּ שְׁנֵי, két férfi pedig hátramarada, kik ki nem mentek a találkozás sátra elé. Mózes t. i. — így magyarázzák bölcseink — hat-hat férfit választott egy-egy törzsből, így tehát összesen hetvenketten voltak. E két férfi tehát — a hetvenen túl, kik szintén föl voltak jegyezve (וְהִמָּה בְּכַתְּבִים) — szerénységből a táborban maradt, ki nem mentén a találkozás sátra elé. (27) הַנְּעָר, az ifjú, értsd: valami fiatal ember. (28) מִבְּחַרְיוֹ e helyen oly alakú és jelentésű szó, mint: מִבְּחַרְיוֹ, tehát ragozott tsz. főnév; rag nélkül: בְּחָרִים (nem pedig בְּחָרִים) = נְעָרִים, mely fiatalokt jelent, azért: מִשֵּׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחַרְיוֹ, Mózes segédje fiatal korától fogva. — כְּלֹאֵם tárgyragozott imp. kál כְּלֹאֵם-ból, mely voltaképen azt jelenti: visszatartani, elszárni; itt azonban átvitt értelemben: eltiltani, azért: כְּלֹאֵם tiltsd el őket! (29) וַיֹּאמֶר לֹא מֹשֶׁה הַמְקַנָּא אֶתְּהָ לִּי, vajjon irigykedel érettem? Értsd: irigy szemmel nézed-e, hogy kívülem mások is profétái szellemben részesül-

az Örökkévaló adná lelkét re-
30 ájuk! És Mózes betére a
táborba, ő és Izrael vénei.

31 És szél indult meg az Örök-
kévalótól és magával ragada
fűrjeket a tenger felől és el-
szórá a táborra mint egy
napi járó útra egy felől, és
egy napi járó útra más fel-
lől, a tábor körül, és mint-
egy két könyöknyi magas-
32 ságra a föld fölött. És a nép
fölkele, azon egész nap és az
egész éjjel, és az egész má-
sodnap is, és összegyűjté
a fűrjeket; a ki keveset,
tiz chómert gyűjtött, és

kiterjesztve kiterjeszték azokat maguknak a tábor körül.
33 A hús még fogaik között vala, még mielőtt megemész-

יְהוָה אֶת־רוּחוֹ עֲלֵיהֶם: שְׂנֵי
ל וַיֹּאסֶף מֹשֶׁה אֶל־הַמַּחֲנֶה הוּא
לֹא וְזָקְנֵי יִשְׂרָאֵל: וְרוּחַ נֹסַע מֵאֵת
יְהוָה וַיִּנֶּזְ שְׁלֹיִם מִן־הַיָּם וַיִּשֹׁשׁ
עַל־הַמַּחֲנֶה בְּדֶרֶךְ יוֹם כֹּה
וּבְדֶרֶךְ יוֹם כֹּה סְבִיבוֹת
הַמַּחֲנֶה וַיְכַאֲמִתִּים עַל־פְּנֵי
ל ב הָאָרֶץ: וַיִּקֶּם הָעָם כָּל־הַיּוֹם
הַהוּא וּבְלִי־הַלֵּילָה וְכֹל יוֹם
הַמַּחֲנֶה וַיֹּאסֶפוּ אֶת־הַשְּׁלֵוֹ
הַמִּמַּעֵיט אֶסֶף עֵשְׂרֵה חֲמֵרִים
וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שְׂטוּחַ סְבִיבוֹת
ל הַמַּחֲנֶה: הַבָּשָׂר עוֹדְנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם

nek? — *szó szerint: ki adná, azaz: bárcsak.* V. ö. M. V. 5, 26 (30) וַיֹּאסֶף fut. conv. nifál וַיֹּאסֶף-ból, voltaképen: *begyűjtetni, felvenni*; itt átvitt értelemben: *visszatérni, azért: Mózes betére.* (31) וְרוּחַ נֹסַע (31) וְרוּחַ נֹסַע és *Mózes betére.* (32) וַיִּשֹׁשׁ fut. conv. kál נִשֵּׂש (elszórni, elvetni)-ből, azért: *elveté a fűrjeket.* — *szél indult meg az Örökkévalótól, értsd: Isten szelet támasztott* — וַיִּנֶּזְ fut. conv. kál נִזַּז (levágni, leszakítani)-ből (V. ö. M. I. 28, 12.); itt pedig az erős szélre alkalmazva, mely felkapván a fűrjeket, mintegy leszakította a tenger mellékről és elhajtá a pusztá felé, a hol az izraeliták táboroztak. — שְׁלֵוֹ tsz. hn. főnév, mintha שְׁלֵוֹ-ból származnék. Az egyesszámú שְׁלֵוֹ (M. II. 16, 13.) nőnemű. — וַיִּשֹׁשׁ fut. conv. kál נִשֵּׂש (elszórni, elvetni)-ből, azért: *elveté a fűrjeket.* — בְּדֶרֶךְ יוֹם כֹּה וּבְדֶרֶךְ יוֹם כֹּה, *mint egy napi járó útra egyfelől, és mint egy napi járó útra másfelől, értsd: a tábor minden oldalán mint egy napi járó útra földre el voltak szórva a fűrjek.* A két כֹּה helyhatározó (V. ö. M. I. 31, 37.), azért: *egyfelől, másfelől.* — סְבִיבוֹת. E szónak a jelentését l. felj. 7, 24. (32) הַמִּמַּעֵיט úgy értendő, mintha lenne: *הַמִּמַּעֵיט לְאֶסֶף, a ki keveset gyűjtött.* V. ö. M. II. — עֵשְׂרֵה חֲמֵרִים, *tíz chómert.* חֲמֵרִים hn. tsz. főnév חֲמֵר-ből, mely e helyen bizonyos nagy mértéket jelöl, = חֲמֵר-ral. V. ö. M. III. 27, 16. és még más helyen. — וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שְׂטוּחַ, *és kiterjesztve kiterjeszték azokat maguknak.* Az infinitívus שְׁטוּחַ a határozott módú ige után (V. ö. M. I. 31, 15.) a cselekvés nyomatékos voltát jelöli meg. — הַבָּשָׂר עוֹדְנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם, *a hús még fogaik közt volt, értsd: alig ették meg.* — טַרְסַם יִכְרַת, *még mielőtt meg-*

tetett volna és az Örökkévaló haragja felgyúladt a nép ellen, és az Örökkévaló sokat a 34 nép közül megverte. És hívá azon hely nevét: a kivánság sírjainak; mert ott eltemet- 35 ték a kívánczó népet. A kivánság sírjaitól elindult a nép Chacérôth-ba; és maradádnak Chacérôthban.

טַרְסִים יִבְרַת וְאֵף יִהְיֶה חֲרָה בְעַם
וַיִּדַּךְ יְהוָה בְּעַם מִכָּה רַבָּה מְאֹד:
לֹא וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא
קְבֻרֹת הַתְּאוּהָ בִּי־שֵׁם קְבֻרֹת
לֹא אֶת־הָעַם הַמֵּת־אֵינִים: מִקְבֻרֹת
הַתְּאוּהָ נִסְעוּ הָעַם הַצְּרוּת וַיְהִי
בְּהַצְּרוֹת: פ

XII. FEJEZET.

Mirjám és Áron beszéde ³Mózes ellen (1—3). Isten kinyilatkoztatja nekik Mózes próféta szellemének tökéletes voltát (4—8). Mirjám büntetése (9—10). Mózes könyörög Mirjámért (11—13). Mirjám bezáratik a táboron kívül (14—15). A nép megérkezik Párán pusztájába (16).

1 És Mirjám és Áron szólnak Mózes ellen a kusita asszony miatt, a kit elvett,

יב וְתַדְבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה
עַל־אֵרוֹת הָאִשָּׁה הַכִּשִּׁית אֲשֶׁר

emésztetett volna. יִבְרַת fut. nif. יִבְרַת-ból, melynek alapjelentése: *elvágni*; nif. fálban (= אָבַד); *elveszni*, azért: *megemészteni*. מְאֹד és וַיִּדַּךְ ה' בעם מכה רבה מאד, és az Örökkévaló sokat a nép közül megverte. קְבֻרֹת הַתְּאוּהָ különbözik jelentésében a קְבֻרֹת-הַתְּאוּהָ-tól. Az első azt jelenti, hogy a sokaságnak egy részét; az utolsó pedig, hogy az egész sokaságot megverte. (34) קְבֻרֹת הַתְּאוּהָ szó szerinti fordítása; a kivánság sírjai, értsd: a kívánók sírjai, a mint maga a szent szöveg a hely nevét magyarázza: „mert ott eltemették a kéjelgő népet“. — הַמֵּת־אֵינִים tsz. part. hithp. az egyszám után, mivel ugyanis: עָם. mint gyűjtőnév, úgy egyes, mint többesszámú jelzővel és állítmánnyal jár. V. ö. M. II. 13, 17. (35) וַיְהִי בְּהַצְּרוֹת, és maradádnak Chacérôth-ban. — וַיְהִי e helyen oly értelemben áll, mint: וַיִּשְׁבוּ.

(1) ותדבר מרים ואהרן במשה, és szólnak Mirjám és Áron Mózes ellen. ותדבר fut. conv. piél nn. egysz. ige, mert az igeállítmány, — ha megelőzi az alanyt — nem egyezik meg szükségképen számra nézve az alánnyal; nemre nézve ellenben azon névvel egyezik meg, mely közvetlenül követi. (V. ö. Bir. 5, 1.) וַיִּדַּךְ ה' ép úgy ellenséges, mint barátságos értelemben használják. Az összefüggésből kitűnik, hogy e helyen ellenséges értelemben veendő, azért: ellen. — על ארות האשה הכשית, a kusita asszony miatt, kit elvett; ez okot szolgáltatott Mirjám és Áronnak, hogy megvetőleg beszéljenek Mózesről. לָקַח, mert kusita asszonyt vett el. E közbeszúrt mondatban a szent szöveg utólag felemlíti, a mit előbb kell vala megjegyeznie, a

- mert kusita asszonyt vett el. 2 És mondák: Vajjon egyedül csak Mózes által szólott-e az Örökkévaló? Vajjon nem szólott-e mi általunk is? És azt meghallá az Örökkévaló. Mert 3 Mózes, a férfiú, igen alázatos vala minden emberek fölött, kik a földön vannak. És 4 mondá az Örökkévaló hirtelen Mózesnek és Áronnak és Mirjámnak: Menjetek ki ti hárman a találkozás sátra elé. És kimenének ők hárman. 5 És leszálla az Örökkévaló a felhőoszlopban, és megállá a sátor bemenetén és kiáltá:
- 6 Áron és Mirjám! És kimenének mindketten. És mondá: Halljátok csak beszédemet; ha valaki közületek próféta, én, az Örökkévaló látomásban ismertetem meg magamat

mire *האשה הכשית* vonatkozik. (2) *ויאמרו וגו' és mondák stb.* E megvető beszéddel illeték Mózeset. — *הרק אך במשה דבר*, vajjon egyedül csak Mózes-szel beszélt-e? אך רק két kivételező ugyanazon jelentésű kötőszó nyomatékosság kedvéért, azért: *egyedül* — *csak*; *דבר רק ב'* pedig itt barátságos értelemben vendő, úgy mint: *דבר עם*. V. ö. Sam. II. 23. 2 L. a megjegyzést az előbbi vershez. — *וישמע ה'* és meghallá az Örökkévaló. Értsd: elhatározta, hogy őket ezért megbüntesse. (3) *האיש משה ענו מאד*, mert Mózes, a férfiú, igen alázatos vala, azaz: nem ügyelt bántalmazó beszédeikre, és ezentúl is viselkedett irántuk testvéri szeretettel és tisztelettel, mint azelőtt. A *והאיש* elején okadó kötőszó gyanánt használtatik, azért: *mert*; *ענו* (= *עניו*) pedig *ענה* (lealázni magokat)-ból származván, azt jelentvén: *alázatos*. — *מכל האדם* úgy értendő: *מכל האדם* L. a fordítást. (4) *ויאמר ה' פתאם וגו'*, és az Örökkévaló mondá hirtelen, azaz: váratlanul, mert senki közülök nem várta, hogy Isten neki meg fog jelenni. *פתאם*-nak a származását pedig l. felj. 6, 9. — *שלתכם* birtokragozott számnév *שליש* (három)-ból; de genit. part. lévén, a rag (mint pl. *נרדף* szóban) azt jelenti, hogy: *közül*. *שלתכם* tehát voltaképen: három köztetek, azaz: *ti hárman*. Ép úgy *שלתם*, *ők hárman*. (5) *ויצאו* *és kimenének mindketten*, t. i. a gyülekezet sátrából. (6) *נביאים* oly értelemben (mert gen. part. L. az előbbi verset), mintha lenne: *נביא מכם* *próféta közületek*. — *אני ה' במראה אליו אתודע* úgy értendő: *אני ה' במראה*

- vele, álomban szólok vele; 7 nem olyan az én szolgám, Mózes, az egész házamban ő bizalmas: Színről színre szólok vele, világosan és nem rejtélyekben és az Örökkévaló színét szemléli. Miért nem féltetek tehát szólani szolgám, Mózes ellen? 9 És fellobbana Isten haragja 10 ellenök és elméne. És midőn a felhő eltávozott a sátor fölülről, íme Mirjám poklos vala, fehér mint a hó, és mikor Áron Mirjámhoz fordúla, íme, poklos.

אתודע בהלום אֲדַבְרֶנּוּ: לא־ בן עֲבָדַי מֹשֶׁה בְּכָל־בֵּיתִי נֶאֱמַן הוא: פֶּה אֵל־פֶּה אֲדַבְרֶנּוּ וּמְרֹאֵה וְלֹא בְּחִידָת וּתְמִנַת יְהוָה יְבִיט וּמְדוּעַ לֹא יִרְאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדֵי בַמֶּשֶׁה: וַיַּחֲרֵאֵף יְהוָה בָּם וַיִּלְךְ: וְהֶעֱנָן סָר מֵעַל הָאֹהֶל וְהָיָה מֵרִים מְצֹרְעַת בְּשֵׁלֵג וַיִּפֹּן אֶהָרֹן אֶל־מֵרִים וְהָיָה מְצֹרְעַת:

אתודע אליו, én az Örökkévaló megismertetem magamat vele látomásban, értsd: nem ismer meg engem lényegemhez képest, hanem csak jelképes módon. מֹשֶׁה nn. főnév מֹשֶׁה (látni)-ból, használtatik gyakran a jelképről, melyben a próféták az isteni kinyilatkoztatást látták. V. ö. Dániel 10. 7. 8. (7) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמַן הוא, egész házamban ő bizalmas, értsd: egész háztartásomban, azaz: mi módon viselem gondját, úgy a világmindenségnek, mint különösen az embernek. mindazokba ő teljesen be van avatva. (8) פֶּה אֵל פֶּה וגו' szószerint: szájról szájra s'ib. annyit jelent, mint: פְּנִים בְּפָנִים (M. V. 5, 4.) *színről színre*, azaz: oly világos módon, mintha érzékeivel venné észre. — וּמְרֹאֵה és világosan; מְרֹאֵה voltaképen hn. főnév, származik: מֹרֵא (látni)-ból. Gyakran oly értelemben vétetik, mint a nn. מֹרֵא (V. ö. M. II. 3, 3.); de e helyen ellentéte lévén a következő בְּחִידָת-nak, módhatározó gyanánt áll és azt jelenti: világosan. — וַיַּחֲרֵאֵף nn. többsz. főnév, egyesszáma: חִירָה (rejtély), származik חִירָה-ból, mely חִירָה kapcsolatában: חִירָה (Bírák 14, 12.), annyit jelent, mint: rejtélyt feladni. — וַיִּבֵּט, és az Örökkévaló színét szemléli, értsd: Isten valóságát, szent és igaz voltát. Íme, a jellemző különbség Mózes prófétái szelleme és a többi prófétáké közt. Mózes Isten valóságát közvetlenül szemléli, a többi próféták ellenben csak hasonlatok, meg példázatokban. — בְּעַבְדֵי בַמֶּשֶׁה A két ב, e két szó elején Mirjám és Áron vétkének fokozatos voltát jelöli. Ugyanis, ha csak szolgám ellen beszéltek volna, ha nem is Mózes, akkor is vétkeztek; ha Mózes ellen beszéltek, ha nem is az én hű szolgám, akkor is nagy a ti vétkeitek. Menynyivel nagyobb most, hogy becsültetek szolgám, Mózes ellen! (9) וַיִּלְךְ, és elmene, értsd: az isteni jelenség eltűnt. L. a következő verset. וַיִּלְךְ fut. conv. kál יִלְךְ (= יִלְךְ)-ból. A — a ל alatt — helyett, mivel pauzában áll. — מְצֹרְעַת בְּשֵׁלֵג, szószerint: poklos, mint a hó, értsd: fehér mint a hó, mintha lenne: לְבָנָה בְּשֵׁלֵג. V. ö. M. II. 4, 6. (11) בִּי אֲרֵנִי, kérlek uram! בִּי-nek ezen

- 11 És mondá Áron Mózesnek :
 Kérlek, Uram ! ne vedd reánk
 bűnül, a mit esztelenül
 cselekedtünk és vétkezünk.
- 12 Kérlek, ne legyen ő, mint
 a holtan született, mely mi-
 kor kijön anyja méhéből,
 már fele húsa elenyészett.
- 13 És Mózes kiálta az Örökké-
 valóhoz, mondván : óh Isten !
 kérlek, gyógyítsd meg őt !
- 14 És mondá az Örökkévaló Mó-
 zesnek : Ha atyja köpött volna
 orcájába, vajjon nem szégyen-
 lené-e magát hét napig ? zárassék be hét napra a táboron kívül
- 15 és azután vételessék fel. És bezáraték Mirjám a táboron kívül

י" וַיֹּאמֶר אֶהְרֹן אֶל-מֹשֶׁה בְּיַד אֲדֹנָי

אֶל-נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ הַפְּאֵת אֲשֶׁר

יב נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטָאנוּ: אֶל-נָא

תְּהִי כַפַּת אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחֹם

יג אִמּוֹ וַיֵּאכַל הָצִי בְּשָׂרוֹ: וַיִּצַּעַק

מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא

יד רַפָּא נָא לָהּ: פ מַפְטִיר וַיֹּאמֶר

יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאָבִיהָ יִרְק יִרְק

כַּפְּנֶיהָ הֲלֵא תִכְלֹם שִׁבְעַת יָמִים

טו תִּסְגֵּר שִׁבְעַת יָמִים מִחֹיִן לַמַּחֲנֶה

וְאַחַר תֵּאֱסָף: וְתִסְגֵּר מֵרִים מִחֹיִן

jelentését és származását l. M. I. 43, 20. — *תשת* rövid fut. hif. *שׂוּת* (tenni)-ből, mivel óhajtást fejez ki; különben lenne: *תִּשֶׁת*. V. ö. felj. 6, 26. — *נא* perf. nifál *יאל* (tulajdonképen: *נאל*, mely helyesere folytán *נאל* [helytelenül cselekedni] helyett áll)-ből, azért: *אשר נאלנו*, hogy esztelenül cselekedtünk. (12) *כמת* (= *בְּהַפְּתָה*), a holt; itt azonban — a mint az összefüggésből kiderül — *holtan született* jelöl. — *וואכל הצי בשרו*, melynek fele húsa elenyészett. Az egész vers értelme ez: Ne legyen — úgymond Áron — Mirjámnak poklos teste, hasonló amaz idétlen születő gyermek testéhez, melynek fele meg van emészteve, azaz: elenyészett, mikor világra jön. (13) *ויצעק*, kiálta, azaz: könyörgö (V. ö. M. II. 8, 8.). *לאמר*, mondván, értsd e szavakkal könyörgött: *אל נא רפא נא לה*. Kétszer *נא* mély áhítatot fejez ki, melylyel Mózes nővéreért könyörög. L. a fordítást; *רפא* pedig imp. kál *רפא*-ból, mely a gyógyítandó személyt majd accusativusban, majd dativusban vonzza. (14) *וואביה* elején föltételes kötőszó értelmében áll, annyit tesz, mint: *ואם*; ez kitűnik az alább következő *הלא* szóból, mely tőle függ. L. a fordítást. *ירק ירק* inf. és határozott módú igék *ירק*-ből, mely utóbbi formailag egyenlő *ירק*-kal, mely fut. kál *ירק*-ből. V. ö. M. I. 15, 8. — *תכלם* fut. nifál (a kálban nem fordul elő) *תכלם*-ből, bennható jelentéssel. — *תסגר שבעת ימים וגו'*, zárassék be hét napra stb. Mirjám ezen büntetése következék az előbb mondottakból: valamint az atya megszegyenítése legalább hét napi szegényt von maga után, úgy az Isten büntetése legalább hét napra terjedjen. — *תאסף* fut. nifál *תאסף* (begyűjteni)-ből; használtatik a poklosnak a táborba

hét napra; a nép pedig nem indult el, míg Mirjám fel 16 nem vétetett volna. És ezután elindult a nép Chacéróthból, és táborba szállának Párán pusztájában.

לְמַחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים וְהָעָם לֹא
נָסַע עַד-הָאָסָף מָרִים; וְאַחַר
נָסְעוּ הָעָם מַחֲצֹרֹת וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר
פָּאָרָן:

XIII. FEJEZET.

A férfiak nevei, kiket Mózes küldött Kanán földét kikémlelni (1—16). Utasítást kapnak (17—20). A kémek eljárása (21—25). Csüggesztő hírt hoznak a népnek az ígért földéről (26—33).

שְׁלַח.

- 1 És szóla az Örökkévaló
- 2 Mózeshez, mondván: Küldj-el férfiakat, hogy kémeljék meg Kanán földét, melyet adok Izrael fiainak, egy-egy férfiút atyáik minden törzsből küldjetelek, minden előkelőt közülök.
- 3 És Mózes elküldé őket Párán pusztájából Isten engedélyére;
- 4 mindnyájan Izrael fiainak előkelő férfiai valának ők. És

וַיֹּדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת-אֶרֶץ
כְּנָעַן אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטְּרָה
אֲבֹתָיו תִּשְׁלְחוּ כֹל נָשִׂיא בָהֶם:
וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר
פָּאָרָן עַל-פִּי יְהוָה כָּלֶם אַנְשִׁים
רָאִשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הֵמָּה: וְאֵלֶּה

való fölvételéről is. (16) küldj el, és azután elindult a nép Chacéróthból. Ezen mondat nem függ össze a következő: és azután elindult a nép Chacéróthból. Ezen mondat nem függ össze a következő: és azután elindult a nép Chacéróthból. Ezen mondat nem függ össze a következő: és azután elindult a nép Chacéróthból. Ezen mondat nem függ össze a következő: és azután elindult a nép Chacéróthból.

(2) küldj el, t. i. habozás nélkül. Ámbár nem parancsolom, de megengedem. Ezt jelöli a ragozott ל viszonyító, melyet az ige vonz. V. ö. M. I. 12, 1. — ויתרו fut. kál תור (= שור szemlélni)-ből, a vav pedig az ige elején consecutivum, azért: ויתרו, hogy szemléljék meg, azaz: kémeljék. — וישלח, egy-egy férfiút minden törzsből. A szám- s főnév megketőztetése a distributivum megjelölésére szolgál a héberben. V. ö. felj. 3, 47. וישלח, minden előkelőt közülök. כל נשיא בהם, minden előkelőt közülök. Ez kitűnik a következő nevekből, melyek nem fejedelmek nevei. V. ö. felj. 1, 16. (3) על פי ה', az Örökkévaló engedélyére, nem pedig parancsolatra, mert Isten meg nem parancsolta.

- ezek az ő neveik: Rúbhen nemzetségéből: Sammûa Zakkûr fia. Simeon nemzetségéből: Sáfát Chórîi fia. Juda nemzetségéből: Kálébh J'funné fia. Iszákhâr nemzetségéből: Jigâl, József fia. Efrâim nemzetségéből: Hóséa, Nûn fia. Binjámîn nemzetségéből: Páltî, Rafû fia. Z'bhulûn nemzetségéből: Gáddiél, Szódi fia. Józsefnemzetségéből; a M'násêh nemzetségéből: Gáddî, Szuszî fia. Dân nemzetségéből: Ammiél, G'mállî fia. Ásêr nemzetségéből: Szt'hûr, Mikháél fia. Náftalî nemzetségéből: Náchbî, Váfszî fia. Gád nemzetségéből: G'uél, Mákhî fia. Ezek a férfiak nevei, kiket Mózes elküldött, hogy megkémleljék a földet. És Mózes nevezé Hóséát, Nûnfiát, Jehosúának. És Mózes elküldé őket, hogy megkémleljék Kanáán földét és mondá nekik: Menjetek 18fel erre dél felől, fel a hegyre. És nézzétek meg a földet: minemű az, és a népet, a mely azon lakik, vajjon erős-e,

L. a megjegyzést שלח-לך-hoz az előbbi versben. (16) ויקרא משה להושע בן־נון, és Mózes elnevezé Hóséát, Nun fiát, Jehosúá(Fosue)-nak, már előbb is nevezetik Jehosúának (V. ö. p. M. II. 17, 9.), itt azonban mégis helyén van annak felemlítése, mivel itt legelőször Hóséa néven fordul elő. L. felj. 8. בן־נון annyi mint בן־נ. V. ö. M. V. 25, 2. (17) זה itt helyhatározó, azért: *erre*. — *בנגב, dél felől*, értsd: Kanáán déli részén. — *ועליתם את ההר, fel a hegyre*, mely a Kanáán déli részén elnyúlik. V. ö. Jos. 10, 40. (18) *וראיתם מה הוא* *את הארץ מה הוא*, nézzétek meg a földet, minemű az? Ez alatt értendő a föld határa, városai, lakói és egyéb mineműsége, a melyek ezután részletezve vannak. — *ההוּוּ הוּוּ וְגו'* *vajjon erős-e* az stb. A ה betű *הוּוּ* elején kérdő „*hê*”

- vagy erőtlén? vajjon kevés-e, **הַחֶזֶק הוּא הַרְפָּה הַמְעַט הוּא**
 19 vagy sok? És milyen a föld, **אִסְרָב: וְמַה הָאָרֶץ אֲשֶׁר-הוּא**
 a melyen lakik? vajjon jó-e, **יֹשֵׁב בָּהּ הַטּוֹבָה הוּא אֲסִרְעָה**
 vagy rossz? és milyenek a **וְמַה הָעָרִים אֲשֶׁר-הוּא יוֹשֵׁב**
 városok, a melyekben lakik? **בְּהִנֵּה הַבְּמַחֲנִים אִם בְּמִבְצָרִים:**
 vajjon tanyákban-e, vagy vá- **וְמַה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הוּא אִם-**
 20 rakban? És minő a talaj? **רֵוָה הִישִׁיבָה עֵין אִם-אֵין**
 vajjon kövér-e, vagy sovány? **וְהַתְּחֻזְקָתָם וְלִקְחָתָם מִפְּרֵי הָאָרֶץ**
 vajjon van-e rajta fa, vagy **וְהַיְמִים יָמִי בְּבוּרֵי עֵנְבִים: לֹא וְיַעֲלֶוּ**
 nincs? Legyetek erősek és **וַיִּתְּרוּ אֶת-הָאָרֶץ מִמִּדְבַּר-צֹן**
 vegyetek a föld gyümölcsés- **עַד-רְחֹב לְבַא הַמָּת: וְיַעֲלֶוּ**
 21 És fölmenének és megkémle- **בְּנִגְבַּ וַיָּבֹא עַד-חֶבְרוֹן וְשָׁם**
 lélék a földet Czín pusztájából
 Rechóbbig, Chamáth mentén.
 22 És fölmenének délen és jutának Chebronig; és ott valá-

melynek tulajdonképi pontozása: —, mint a következő הַרְפָּה szóban, de az ékezetlen הֵי miatt, mely a kérdő hê-t követi, a — —-re változik (V. ö. felj. 11, 12.). Ép úgy változik a —, ha וְיֹשֵׁב követi azt —-ra, mint הַמְעַט (19) וְמַה וְגוֹ, הָאָרֶץ וְגוֹ, és milyen a föld stb., t. i. egészségi szempontból jó-e vagy rossz? וְגוֹ, הַבְּמַחֲנִים, vajjon táborokban-e stb., értsd: mezővárosokban, melyek hasonlóak a táborokhoz. מַחֲנֶה tsz. főnév מְחַנֵּה (tábor, tanya)-ból viszonyító ב is kérdő ה kapcsolatában, melynek pontozása egészen hasonló a mutató ה pontozásához (t. i. פַּתַּח és utána dágés), de azért mégsem cserélhető fel הַדִּיעָה הֵי-val, mivel est a viszonyítók: בְּכִלִּים mindig megelőzik. V. ö. M. I. 17, 17. — מִבְצָרִים varakban, értsd: fallal kerített városokban. מִבְצָר tsz. מְבַצֵּר-nak, származik: בָּצַר (megerősíteni)-ból. (20) וְמַה הָאָרֶץ, és minő a talaj? Értsd: minő talajú föld az. L. a következőt, mely közelebből magyarázza. — הַשְּׂמֵנָה וְגוֹ, vajjon kövér-e stb. A kérdő ה ezen pontozásáról l. az előbbi verset. — רֵוָה nn. melléknév a hn. רֵוָה-ból (mint וָפָה, hn. רָפָה), származik: רֵוָה (sovány lenni)-ból. — הִישִׁיבָה עֵין, van-e rajta fa? azaz: tenyészik-e rajta mindennemű élőfa, úgy gyümölcsös-mint erdei fa. — וְהַתְּחֻזְקָתָם perf. conv. hithp. חִזַּק (erős lenni)-ból, azért: legyetek erősek. — וְהַיְמִים יָמִי בְּבוּרֵי עֵנְבִים, a napok pedig valának a koránérő szőlők napjai, értsd: oly időben volt, mikor az első szőlők megérnek, a mi Palaestinában rendszeren אָב (= július) havára esik. (21) מִמִּדְבַּר-צֹן, Czin pusztájából, mely Edóm határán van. עַד רְחֹב, Rechóbb-ig, mely Kanáán északi határán feküdt. — לְבַא הַמָּת, Chámáth mentén. Chámáth szintén Kanáán északi határán és Syria (אַרֶם) egyik fővárosa volt. E szerint a kémek bejárták Kanáán déli határát a Középtengerig, innen azután föl nyugatról északi határáig. (22) וַיָּבֹא, egyesszámban mindegyikökre

nak Achimán, Sésáj és Thálmáj Anák gyermekei; Chebrôn pedig hét esztendővel előbb építettett mint Cóban

23 Egyiptomban. És eljutának Eskól völgyéig; és lemetszének ott egy szőlővesszót egy szőlőgerezzel, és vivék azt saroglyán ketten; és a gránát-

24 almából és a fügéből is. Azon helyet pedig neveztek Náchál-Eskólnak, a szőlőgerezd miatt, melyet lemetszettek ottan

25 Izrael fiai. És visszatérének a föld megkémleléséről negy-

26 ven nap múlva. És elmenének és eljutának Mózeshez és Áronhoz és Izrael gyerme-

אֶחֱמָן שֵׁשִׁי וְתַלְמִי וְתִלְמִי הָעֵנָק
וְחֶבְרוֹן שִׁבְעַת שָׁנִים נִבְנְתָה לְפָנָי
כִּי צִעַן מִצְרַיִם: וַיָּבֹאוּ עַד-נַחַל
אֶשְׁכּוֹל וַיְכַרְתּוּ מִשָּׁם זֶמְרֵרֶה
וַאֲשָׁפוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשְׂאֵהוּ
בְמוֹט בְּשָׁנִים וּמִן-הָרִמְמִים וּמִן-
הַתְּאֵנִים: לְמַקּוֹם הַזֶּה הוּא קָרָא
נַחַל אֶשְׁכּוֹל עַל אֲדוֹת הָאֶשְׁכּוֹל
אֲשֶׁר-כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
כִּי וַיִּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֶּץ אַרְבַּעִים
כּוֹ יוֹם: וַיָּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-
אַהֲרֹן וְאֶל-כָּל-עֵדֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל

vonatkozik. — ילידי הענק, az Anák utódjai. Anák tulajdonneve azon óriásnak, kiről később minden óriás neveztetik עֵנָק (óriás)-nak, és ekkor már nem tulajdon-, hanem köznévi. Ez értelemben használtatik a mutató ה-vel is: הָעֵנָק függő alakja a hn. tsz. főnévnek: לְיָדִים, melynek egyesszáma: יָדִים függő alak: וַיְלִיד V. ö. M. I. 17, 12. — וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל רֶפְנִי צִעַן, Chebron pedig építettett hét esztendővel az egyiptomi Cóban előtt. Értsd: régibb város volt mint Cóban Egyiptomban צִעַן = Tanis, régi város alsó Egyiptomban a Nilus jobb karja mellett. A szent szöveg ez alkalommal azért helyezi párhuzamba Hebront Egyiptom leghíresebb városával, hogy szembe-tűnővé tegye a kémei, nevezetesen Josue és Kalébh bátorságát, kik nem riadtak vissza Kanáán e legrégebb és lakosaitól annyira félelmetes városát is meg-szemlélni. (23) וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל אֶשְׁכּוֹל, és eljutának Eskól völgyéig. Jóllehet Eskól nevének csak ezentúl vette föl, még pedig a szőlőgerezdtől, melyet onnan vittek: mégis már eleve is így neveztetik, mert a szentírás előadási modorához tartozik, a helyeket és személyeket már eleve ismeretes nevéken megnevezni. V. ö. M. I. 14, 7. és még más helyen. — וַיִּשְׂאֵהוּ tárgyragozott fut. conv. kál וַיִּשְׂאֵהוּ-ból. — בְּמוֹט viszonyított főnév, melynek származását és jelentését l. M. III. 26, 13. בְּשָׁנִים úgy értendő, mint: בְּשָׁנֵי אֲנָשִׁים, azért: בְּמוֹט וַיִּשְׂאֵהוּ, és vitték azt (t. i. a szőlőgerezdet), saroglyán két emberrel. — וּמִן הָרִמְמִים, úgy értendő: וַיִּשְׂאוּ נֶם מִן הָרִמְמִים. וְנֹגִ, és vivének a gránátalmából is stb. (24) עַל אֲדוֹת הָאֶשְׁכּוֹל וְנֹגִ, a szőlőgerezd miatt stb. V. ö. az előbbi verssel. אֲדוֹת szónak származását és etymologiai jelentését l. M. I. 21, 11. (26) קָדְשָׁה Kádesbe, mely Kádes-Bárneához közel levő helység vala. —

- keinek egész közönségéhez
 Párán pusztájába Kádèsig, és
 hozák nekik hírül, és az
 egész közönségnek, és meg-
 mutaták nekik a föld gyü-
 27 mölcsét. És elbeszélék Leki
 és mondák: Eljutottunk a
 a földre, a hová minket kül-
 döttél, és csakugyan tejjel és
 mézzel folyó föld az; meg-
 28 ez gyümölese. Csakhogy ha-
 talmas a nép, mely a földön
 lakik, és a városok erősek,
 felette nagyok. Anâk gyer-
 29 mekeit is láttuk ott. Amálék
 lakik a déli földön; és a Chittî,
 és a J'buszî, és az Emóri laknak
 a hegyen; és a Kanáánî lakik a
 tenger mellett és a Járdên
 30 partján. De Kálebh lecsitítá a
 népet Mózes ellen és mondá:
 Felmegyünk mi bizony, és elfoglaljuk azt, mert bírni fogunk
 31 vele. De a férfiak, kik felmentek vele, mondták: Nem mehetünk fel

וַיִּשְׁבוּ אֹתָם דָּבַר. A hífil formájú ige a személy- és tárgynevet két acusati-
 vusban vonzza. A magyar nyelvben, mely hasonló vonzást nem ismer, az
 egyik accusativus, kellő viszonyítóval pótlendő. L. a fordítást. Ugyanaz áll a
 következő פָּרָן הָאָרֶץ אֶת פָּרִי הָאָרֶץ-ra nézve. (27) וַיִּסְפְּרוּ לוֹ, és elbeszélék neki,
 t. i. Mózesnek, kinek meghagyásából mentek a földet megszemlélni. — וְהָ
 הֵלֶב וְרֹבֵשׁ. E kifejezés nyelvi és tárgyi magyarázatát l. M. II. 3, 8. — וְהָ
 פְּרִיָה, meg ez gyümölcse, az elhozott szőlőgerezdre mutatva, így nyilatkoztak.
 (28) אַפְסֵי. Alakjánál fogva főnév, mely véget, határt jelöl; mint kivételező
 kötőszó használva, annyit jelent, mint: csak, azért: כִּי עַז הָעַם, csakhogy
 hatalmas a nép. (30) וַיִּהְיֶה כָּל־אֶת הָעַם, Kálèbh lecsitítá a népet. Mikor t. i.
 meghallá, hogy a kémek a föld dicső tulajdonságait csak röviden érinték, a
 hátrányokat pedig éles szavakkal bőven kiemelték, akkor lecsitítá őket. וַיִּהְיֶה
 fut. conv. hífil. (a kálban is így hangzik, mivel az első töbetű torokhang).
 הִסְדָּה (hallgatásra inteni, lecsitítani)-ból, mint וַיַּעַל (hífil és kál) וַיַּעֲלֶה-ból. —
 אֵל מֹשֶׁה, Mózes ellen, értsd: zúgolódásában ellene. — יָכוֹל נוֹבֵל לָהּ, bírunk
 vele. — יָכוֹל annyit jelent, mint: bírni valakivel vagy valamivel. V. ö. M. I.

a nép ellen, mert erősebb
 32 nálunknál. És terjeszték a föld rosz hírét, melyet megkémleltek, Izrael gyermekei közé, mondván: A föld, a melyet bejártunk, hogy megkémleljük azt, olyan, mely lakóit felemészti, és az egész nép, melyet benne lát-
 33 tunk, szálás férfiak. És ott láttuk az óriásokat, Anâk fiait, az óriások közül, és szemeinkben úgy valánk, mint a sáskák, és bizonyára az voltak szemeinkben is.

לְעֹלֹת אֱלֹהִים בִּיְהוָה הוּא
 לֵב מִמֶּנּוּ: וַיֵּצְאוּ דַבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר
 אֹתָהּ אָרֶץ אֲכָלֶת וְיֹשְׁבֵיהָ הוּא
 וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ
 לֵב אֲנָשֵׁי מְדוּת: וְשֵׁם רָאִינוּ אֶת־
 הַנְּפִלִים בְּנֵי עֲנָק מִן־הַנְּפִלִים
 וְנָחַי בְּעֵינֵינוּ כַּחֲנָבִים וְכֵן הָיִינוּ
 בְּעֵינֵיהֶם:

XIV. FEJEZET.

A nép zúgolódása Mózes és Áron ellen (1—5). Ezek arczra borúlnak (6). Josue és Kálébh iparkodnak a népet lecsillapítani (7—9), de es őket kö-
 vel agyonvernü akarja (10). Isten haragja fenyegeti a népet (11). Mózes könyörög a népért (12—19). Isten megbocsátja a népnek (20), de esküszik, hogy az ígért földére be nem mehetnek (21—23); egyedül Kálébh, ki híven követte az Istent (24). Visszavonulás a nádas tenger felé (25). Mózes köze-
 li a néppel Isten fenyegető szavait (26—39). A nép, Isten akarata ellen, há-
 borúba bocsátkozván, nagy vereséget szenved (40—45).

1 **וַתֵּשָׂא כָל־הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת־** א

32, 26. (32) וַיֵּצְאוּ דַבַּת הָאָרֶץ וְגו', *szó szerint: hamis hírt terjesztének stb.,* értsd: *gyalázták a földet.* Előbb egyedül Mózes és Áron előtt gyalázták azt; most ellenben, miután Kálébh szavait ellenezte, az egész nép előtt híresztelték az eltöglalendő föld veszedelmes voltát. דַבַּת, származik דָבַב-ból; וַיֵּצְאוּ pedig annyit tesz, mint rossz híreket terjeszteni. V. ö. Példab. 10, 18. — אָרֶץ אֲכָלֶת וְיֹשְׁבֵיהָ הוּא, *lakóit emésztt föld,* értsd: egészségtelen. — אֲנָשֵׁי מְדוּת, *szálás férfiak,* azaz: magas termetű emberek. מְדוּת tb. nn. főnév מָדָה (mérték)-ből; származik מָדַר (mérni)-ből. (33) הַנְּפִלִים tsz. hn. fő-n (származik נָפַל [esik, rohan]-ból), voltaképen: megrohanók, azért: *óriások.* — וְנָחַי בְּעֵינֵינוּ כַּחֲנָבִים, *és valánk szemeinkben, mint a sáskák,* értsd: sáskáknak képzeltek magunkat, oly kicsinyek voltunk óriási magas termetükhöz képest. — וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם, *és olyanok voltunk az ő szemeinkben.* Ezt is képzeltek, hogy az óriások őtet szintén sáskanemű embereknek tekintik. A félelmetes óriások e pontos leírásával a kének meggyőzni akarták testvéreiket az óriás nép legyőzhetlenségéről, valamint a föld veszedelmes voltáról, melyben csak óriások élnek, közönséges embereknek pedig okvetlenül el kell-veszniök.

(1) וַתֵּשָׂא כָל־הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת־קוֹלָם, úgy értendő, mintha lenne: **ותשא**

- emelé szavát, és sírva fakadt, **קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בְּלִילָה הַהוּא:**
 2 és a nép síra azon éjjel. És **וַיִּלְנוּ עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן כָּל-**
 zúgolódának Mózes és Áron **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל-**
 ellen Izrael minden gyerme- **הָעֵדָה לֹא-מִתְּנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ**
 kei; és mondá nekik az **בְּמִדְבַר הַזֶּה לֹא-מִתְּנוּ: וְלָמָּה**
 egész közönség: Bár haltunk **יְהוּה מִבֵּיא אֲתָנוּ אֶל-הָאֶרֶץ**
 volna meg Egyiptom földén, **הַזֹּאת לָנֶפֶל בְּחֹרֵב נַשִּׁינוּ וְשָׁפְנוּ**
 vagy ezen pusztában bárcsak **יְהוּנו לָבוֹ הַלּוֹא טוֹב לָנוּ שׁוֹב**
 3 meghaltunk volna! És miért **מִצְרַיִמָּה: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו**
 viz bennünket az Örökkévaló **נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשׁוּבָה מִצְרַיִמָּה:**
 ezen földre, hogy kard által **וַיַּפֵּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל-פְּנֵיהֶם**
 elhulljunk, feleségeink és kis- **לִפְנֵי כָּל-קְהַל עַדְתַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:**
 dedeink prédává legyenek? **וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן וְכָל־בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל**
 vajjon nem jobb-e nekünk **מִן-הַתְּרִים אֶת-הָאֶרֶץ קִרְעוּ**
 4 És mondá egyik a másíknak: **בְּגֵרֵיהֶם: וַיֹּאמְרוּ אֶל-כָּל-עַדְתַּת**
 rendeljünk előljárot és tér- **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:**
 5 jünk vissza Egyiptomba. És **וַיֹּאמְרוּ אֶל-כָּל-עַדְתַּת**
 Mózes és Áron arczukra ború- **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֶל-כָּל-עַדְתַּת**
 6 lának Izrael gyermekei közönségének egész gyülekezete **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֶל-כָּל-עַדְתַּת**
 előtt. Josue pedig, Nûn fia, és Kálèbh, J'funnè fia, kik **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֶל-כָּל-עַדְתַּת**
 szintén valának a föld megkémlelői közül, megszagatták **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֶל-כָּל-עַדְתַּת**
 7 ruháikat. És mondák Izrael gyermekeinek egész közönsé-

כל העדה את קולם ויתנו את קולם בבכי, és felemelé szavát az egész közönség és sírva fakadt. Az első mondatban hiányzik tehát a kiegészítő, melyet a második mondat kiegészítője pótol; a második mondat pedig kiegészítő szóval. V. ö. M. I. 45, 2. (2) וַיִּלְנוּ fut. conv. nifal, töve לָן. V. ö. M. II. 16, 4. — לוֹ מִתְנוּ, bár haltunk volna meg. לוֹ rendszeren óhajtást fejez ki, olykor kétséget általában. V. ö. M. I. 50, 15. מִתְנוּ pedig perf. kál מות-ból. (3) נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשׁוּבָה מִצְרַיִמָּה úgy értendő, mintha lenne: לשׁוּב מִצְרַיִמָּה. (4) וַיַּפֵּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל-פְּנֵיהֶם, rendeljünk előljárot, értsd: fővezért. נִתְּנָה hosszabbított fut. kál נָתַן-ból, mert óhajtást fejez ki. V. ö. M. I. 29, 27. (5) וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן וְכָל־בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, Mózes és Áron arczukra borúlának, kétségbe esve a nép elhatározása miatt, hogy visszatér Egyiptomba. Az igeállítmány: וַיַּפֵּל daczára a két alanynak, azért állhat egyszámban, mivel az alanyt megelőzi. V. ö. M. I. 47, 28. (6) מִן-הַתְּרִים, מן התרים וגו': את, azért: מִן-הַתְּרִים, azok kösül, kik a földet megkémlelik vala. — קִרְעוּ בְּגֵרֵיהֶם, megszagatták ruháikat, annyira fájlalták, hogy ők részesei voltak a föld megkémlelésének, a minek most oly szomorú kimenetele volt. (7) מִן-הַתְּרִים. Az alany (הַתְּרִים)

- géhez következôképen : A föld, melyet bejártunk, hogy megkémleljük azt, a föld felette jó. Ha az Örökkévaló kedvet talál bennünk, akkor beviszen minket ezen földre, és nekünk adja azt ; a földet, mely tejjel és mézzel foly.
- 8 Csak ne szegüljetekek ellene az Örökkévalónak és ti ne féljétekek a föld népét, mert a mi kenyérünk ôk ; árnyékuk távozott róluk, az Örökkévaló pedig velünk van ; ne féljétekek ôket. És az egész község mondá, hogy kövel agyonveri ôket ; midôn az Örökkévaló dicsôsége megjelent a találkozás sátrában Izrael minden fiai elött. És mondá az Örökkévaló Mózesnek : Meddig fog megharagítani engem ez a nép ? és meddig nem
- בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֲתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד : שְׁלִישִׁי אִם־הַפִּיץ בָּנוּ יְהוָה וְהֵבִיֵא אֶתֵּנוּ אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת וְנִתְּנָה לָנוּ אָרֶץ אֲשֶׁר־הִיא זֶבֶת חֶלֶב וְדִבְשׁ : אֵךְ בִּיהוָה אֶל־תִּמְרְדוּ וְאַתֶּם אֶל־תִּירְאוּ אֶת־עַם הָאָרֶץ כִּי לִחְמֹנוּ הֵם סָר צֶלֶם מַעֲלִיהֶם וַיְהִיֶה אֶתֵּנוּ אֶל־תִּירָאִים : וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעֵדָה לְרִגּוּם אֶתֶם בְּאַבְנִים וּכְבוֹד יְהוָה נִרְאָה בְּאַהֲל מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : פ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה עַד־אַנְה יִנְאַצְנִי הָעַם הַזֶּה וְעַד־אַנְה לֹא־יֵאֱמִינוּ

isméltése a hosszabb melléknévi mellékmondatban (אשר וגו') leli megokolását. V. ö. M. IV. 1, 46. (8) והביא וגו' — אם הפיץ — *ha akar, akkor beviszen*. A vâv elején vonatkozó kötöszó értelmében veendő, azért: *akkor*. (9) אך בה' והביא — *csak ne szegüljetekek ellene az Örökkévalónak, akkor ti* stb. A vâv elején szintén vonatkozó kötöszó gyanánt áll. L. az előbbi verset. — *כי לחמנו הם*, *mert a mi kenyérünk ôk*, értsd: úgy emésztyük meg ôket, mint kenyérünket: könnyen, veszedelem nélkül. — *ארנךקוק תâvozott róluk*, értsd: az, ki ôket oltalmazná. צלם birtokragozott főnév צל (árnyék, átvitt értelemben: oltalom), származik צלל-ból. (10) וכבוד ה' נראה, midôn az Örökkévaló dicsôsége megjelent. A vâv וכבוד elején függôvé teszi a mondatot az előbbi ויאמרו-tól, oly értelemben, hogy alig nyilvánította a nép a gonosz szándékát Josue és Kálébh ellen, mikor az Örökkévaló dicsôsége már megjelent (11) עד אנה ינאצני, *meddig fog megharagítani engemet?* אנה (= אן) maga helyhatározó; עד-dal kapcsolatban idôhatározó és annyit tesz, mint: *meddig*; ינאצני pedig tárgyragozott fut. piél נאץ (megharagítani)-ból. — *לֹא יאמינו בי*, *nem fognak bízni bennem*. יאמיני fut. hif., töve: אמן, melynek jelentését és vonzatáról I. M. I. 15, 6. — בכל האתות, *mindazon csoda-*

fog bízni bennem mindazon jelek mellett, melyeket tettem
 12 közte. Megverem őt vészhalálal és elpusztítom őt, téged pedig teszek nálánál nagyobb és hatalmasabb nemzetté. És mondá Mózes az
 13 Örökkévalónak: Ha meghallják az egyiptomiak, a kik közül felhoztad ezt a népet hal-
 14 talmaddal, és mondják e föld lakójához, kik hallották, hogy te Örökkévaló vagy e nép között, ki szentől szembe jelentél meg, te Örökkévaló! és felhód áll fölöttök, és felhőoszlopban jársz előttök nappal

כִּי בָלַל הָאֵתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי
 יב בְּקִרְבִּי: אֲבִנוּ בְדָבָר וְאוֹרְשָׁנוּ
 וְאָעֲשֶׂה אִתְּךָ לְגוֹי-גְּדוֹל וְעַצוֹם
 יג מִמֶּנּוּ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה
 וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם בֵּי-הָעֲלִיָּת בְּכַהֲדָךְ
 יד אֶת-הָעַם הַזֶּה מִקִּרְבִּי: וְאָמְרוּ
 אֶל-יֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ
 כִּי-אַתָּה יְהוָה בְּקִרְבֵּי הָעַם הַזֶּה
 אֲשֶׁר-עֵינַי בְּעֵין נְרָאָה | אִתְּךָ
 יְהוָה וְעִנְנְךָ עִמָּד עֲלֵהֶם וּבַעֲמֹד
 עָנַן אַתָּה הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם

jelek mellett. A viszonyító ב itten azt jelenti: mindamellett. V. ö. M. V. 1, 32. (12) אֲבִנוּ tárgyragozott fut. hif. נָבַה-ból, közbeszúrt נ-
 nal (nûn epentheticum) annyit jelent, mint אָבַדְתִּי, vagy: אָבַדְתִּי אֹתְךָ megverem őt. — אֹרְשָׁנוּ szintén tárgyragozott fut. hif. רָשָׁה-ból, melynek voltaképi jelentése: *elfoglalni*, átvitt értelemben: *elpusztítani*. — וְאָעֲשֶׂה אִתְּךָ לְגוֹי גְּדוֹל וְעַצוֹם, *tégedet pedig teszek nagyobb nemzetté stb.*, értsd: utódaidat. V. ö. M. I. 12, 2. (13) וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם, úgy értendő, mintha lenne: *ישמעו יושבי מצרים, ha az egyiptomiak hallani fogják*. A vāv ושמעו elején, feltételes kötőszó jelentésével bírván, a körmondat előrészenek kezdetét jelzi, a melynek utórésze ואמרו szóval (14-ik versben) veszi kezdetét, melynek folytatása: *מבלתי יכלת וגו'* (16. vers). A közbe eső mellékmondatok ezek: *מקרביו* — *העלית* — *כי tartozik* — *מצרים-hoz*; *וגו' אתה* — *כי שמעו* (a 14. végéig), továbbá: *כאיש אחד* — *וגו' והמתה* — *וגו' (a 15. versben) közbeszúrt mondatok, melyek azt tartalmazzák, hogy mit hallottak a népek. — אשר שמעו את שמעך לאמר* — *אשר שמעו* — *אמר* — *וגו' (a 14. vers kezdetén említett) ואמרו-nak, mivel különben a kiegészítő: מבלתי יכלת וגו' igen távolra esnék az igeállítmánytól. E szerint tehát a 13–15. versokban foglalt körmondatnak az alakja — a közbeszúrt mondatok elhagyásával — akképen hangzik: ושמעו מצרים כי המתה את העם הזה כאיש אחד ואמרו מבלתי יכלת וגו' וישחטם במדבר, ha az egyiptombeliek hallani fogják, hogy e népet, mint egy embert öld meg, azt fogják mondani: mivel az Örökkévaló nem bírta e népet bevinni a földre, mely felől nekik esküdt, azért öld meg őket a pusztában. (14) אשר עין בעין נראה, ki szentől szembe jelentél meg, t. i. az izraelita népnek a Szinai hegyén, נראה, hn. perf. nif. ה' אתה pedig (a második) csak ismétlése az előbbinek, é. p. az alany nyomatékosítása cseljából.*

- 15 és tűzoszlopban éjjel: ha megölöd ezt a népet, mint egy embert, mondani fogják a népek, melyek hallották a te híredet, mondván: azért, mivel nem bírja az Örökkévaló bevinni ezt a népet a földre, mely felől esküdött nekik, azért ölte meg őket a pusztában. És most, magasztalódjék fel, kérék, erősséged Uram, a mint szóltál, mondván: Az Örökkévaló hoszantűrő, és nagykegyelmű, vétkeket és bűnt megbocsátó, de büntetés nélkül nem hágy semmit; meglátogatja az atyák vétékét a fiakban harmadik

- 19 és negyedik ízben. Bocsásd meg, kérék, e nép vétékét kegyelmed nagy voltaszerint, úgy a mint megbocsátottál e népek Egyiptomtól minded-

וּבַעֲמוּד אֵשׁ לַיְלָה: וְהַמַּתָּה: אֶת־הָעַם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־שְׁמֹעַךָ לֵאמֹר: מִבְּלַתִּי יָכַלְתָּ יְהוָה לְהַבִּיאַ אֶת־הָעַם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֵם בַּמִּדְבָּר: וְעַתָּה יִגְדַל־נָא כַּחַךְ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: יְהוָה אַרְךְ אַפַּיִם וְרַב־חַסֵּד נִשְׂא עֵינַי וּפְשַׁע וְנִקְמָה לֹא יִנְקָה פֶקֶד עֵינַי אֲבוֹת עַל־בְּנֵי עַל־שֹׁשְׁבֵי וְעַל־רַבְעִים: סָלַח־נָא לְעֵינַי הָעַם הַזֶּה כַּנְּדָל כַּחֲדָד וּכְאֲשֶׁר נִשְׂאָתָה לָעַם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנְּהַר:

(15) *כאיש אחד* — והמתה, *ha megölöd* — *mint egy férfit, értsd*: rögtön és végképen. והמתה perf. conv. hif. והמתה-ból helyett. — *שמעך* birtokragozott főnév: שמע (bir)-ból. V. ö. M. I. 29, 13. (16) *מבלתי יכולת*: szószerint: hatalom hiányából, értsd: *mivel nem bírja*. יכולת nn. főnév, származik יכל (tehetni)-ből. בלתי szónak a származását és etymologiai jelentését l. M. IV. 11, 6. — *ישחתם* tárgyragozott fut. conv. kál שחט (levágni, megölni)-ból. (17) *יגדל* — *נא כהך* szószerint: *magasztalódjék föl az én uram erőssége!* de mivel az összefüggésből kiviláglik, hogy Mózes itt, mint másutt, a második személyben könyörög Istennek, azért ez elypticus kifejezésnek tekintendő és úgy értendő, mintha lenne: *כהך כהך אדני*, vagyis: *יגדל נא כהך אדני magasztalódjék fel, kérék, erősséged, uram!* — *כאשר דברת*, *a mint szóltál*. Ez ízben Mózes hivatkozik Isten végtelen jóságára, melyre Isten őt más alkalommal tanította (V. ö. M. II. 34, 6.). Hogy Mózes itt annak csak egy részét veszi igénybe és nem az egészet (L. ugyanott): ennek az az oka, hogy ez ízben nem könyörög az nép bűne teljes megbocsáttatásáért, hanem csak azért, *hogy Isten ne vessen véget a népek és hogy engedje meg, miszerint a nép lassanként róhassa le bűnét*. (18) *ארך אפיים וגו'*. E kifejezések magyarázatát lásd M. L. ugyanott. (19) *כנדרל חסדך*, *kegyelmed nagy volta szerint*. גדל főnév; nem tévesztendő össze hasonmászarmazású melléknév (גדל)-vel. — *וכאשר נשאתה*. értsd: *וכאשר נשאתה עי*; a mint megbocsátottál. — *עד הנה*. L. M. I.

20 dig. És mondá az Örökkévaló: Megbocsátottam szavad
21 szerint. Azonban, úgy a mint élő vagyok, és az egész föld betelik az Örökkévaló dicsőségével — : hogy mind azon
22 férfiak, kik látják vala dicsőségetet és jeleimet, melyeket tettem Egyiptomban és a pusztában, és megkísértének engem immár tízszer, és nem
23 hallgattak szavamra; ha látni fogják a földet, melyről esküdtem őseiknek. És mindazok, kik megharagítának vala, nem fogják azt látni. De az én szolgám,
24 Kálébh, mivelhogy más lélek volt vele és híven követett engemet, őt beviszem a földre, a hová be-
25 megyen, és ivadéka bírni fogja azt. És az Amaléki és a Kanááni lakik

כ וַיֹּאמֶר יְהוָה סְלַחְתִּי בְדַבְרְךָ:
כא וְאוֹלָם הִיאֲנִי וַיִּמְלֵא כְבוֹד־יְהוָה
כב אֶת־כָּל־הָאָרֶץ: כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים
הָרְאוּ אֶת־כְּבוֹדִי וְאֶת־אֲתֵּי
אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבְמִדְבָּר
וַיִּנְסוּ אֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא
כג שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי: אִם־יִרְאוּ אֶת־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹתָם
כד וְכָל־מְנַאֲצֵי לֹא יִרְאוּהָ: וְעַבְדִּי
כָּלֵב עֵקֶב הִיָּתָה רוּחַ אֱהָרָת
עִמּוֹ וַיִּמְלֵא אֶחָרֵי וְהִבִּיאֲתוּ אֶל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בָּא שָׁמָּה וְזָרְעוּ
כה וַיִּרְשְׁנָה: וְהָעַמְלָקִי וְהַכְּנַעֲנִי

15, 16., hogy ép úgy hely- mint időhatározó gyanánt használható. (20) סְלַחְתִּי בְדַבְרְךָ, megbocsátottam szavad szerint, értsd: nem véggépen, hanem úgy, hogy bűnhődjék érte negyven évig a pusztában és ne mehessen be az ígért földre. L. alább 23, 28—35. (21) וְאוֹלָם הִיאֲנִי szó szerint: ellenben én élek. Esküforma ez, melylyel a szentírás Istenről él, és annyit jelent: oly igaz, a mint élek, vagyis: *élő vagyok.* וְיִמְלֵא כְבוֹד־יְהוָה part. kál הָיָה (= הָיָה)-ból. — וַיִּמְלֵא כְבוֹד־יְהוָה. Esküszavak ezek is: A mint — úgymond Isten — az én dicsőséggemmel betelik a föld, oly igaz, hogy stb. (22) זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים, immár tízszer. azaz már többször. וְהִבִּיאֲתוּ אֶל־הָאָרֶץ időhatározó értelmében l. M. I. 31, 38. (23) אִם־יִרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ, ha látni fogják stb., értsd: nem fogják látni. אִם ezen értelméről l. M. I. 14, 23. és még sok helyen. — וְעַבְדִּי כָּלֵב בִּירוֹתָאֵי birtokragozott part. piél וְעַבְדִּי (megharagítani)-ból. V. ö. felj. 11. — (24) וְהִבִּיאֲתוּ אֶת־הָאָרֶץ, de az én szolgám Kálébh. A vāv ועַבְדִּי elején ellentétes, azért: *de.* Itt pedig azért csak Kálébh említetik ellentétben a többi kémekekkel, és nem Josue is, ki szintén Kálébbhel tartott), mivel Kálébh az, ki nekik a néppel szemben ellentmondott. L. felj. 13, 30. — וְהִבִּיאֲתוּ אֶת־הָאָרֶץ, mivel volt stb. עֵקֶב szónak tulajdonképi és átvitt értelemben vett jelentését l. M. I. 26, 5. — וְהִבִּיאֲתוּ אֶת־הָאָרֶץ elypticus mondat és úgy értendő, mintha lenne: *és híven követte engem.* — וְהִבִּיאֲתוּ אֶת־הָאָרֶץ tárgyragozott perf. conv. hif. בּוֹא igéből. — וְהִבִּיאֲתוּ אֶת־הָאָרֶץ tárgyragozott fut. hif. יִשְׁכְּנוּ (elfoglalni)-ból. — (25) וְהָעַמְלָקִי וְהַכְּנַעֲנִי וגו' és az Amalékita és a Ka-

- vala a völgyben; holnap forduljatok meg, és induljatok el a pusztába a nádas tenger felé 26 vezető úton. És szóla az Örökkévaló Mózeshez és Áron- 27 hoz, mondván: Meddig (néz- zem el) e gonosz közönségnek, hogy zúgolódást keltenek ellenem? Izrael gyermekeinek zúgolódását, melyet elle- nem keltenek, hailottam. 28 Mondd nekik, a mint élő va- gyok, úgymond az Örökké- való, ha nem úgy cselekszem veletek, a hogy szóltatok fü- 29 leimbe. E pusztában hulljanak el holt testeitek, még pedig a megszámláltattak közülötek összes számuk szerint, hús- évestől és fölül, mivelhogy zu- golódást keltettetek ellenem. 30 Ha ti be fogtok menni a földre, mely felől kezemet felemeltem, hogy helyezzelek titeket abba, kivéve Kálëbhet, J'funnë fiát, és

וַיֹּשֶׁב בְּעֵמֶק מֶחָר פָּנּוּ וַסְעוּ לָכֶם
הַמִּדְבָּר דְּרֹךְ יַם־סוּף: רַב־עֵי
כו וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
כו אַהֲרֹן לֵאמֹר: עַד־מָתַי לָעֵדָה
הָרַעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים
עָלַי אֲתִּיתְלַנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים עָלַי שְׁמַעְתִּי:
כה אָמַר אֱלֹהִים חִי־אֲנִי נֹאס־יְהוָה
אִם־לֹא בְּאִשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאוֹנִי
כט בֵּן אֵעֲשֶׂה לָכֶם: בַּמִּדְבָּר הַזֶּה
יָפְלוּ פְּגָרֵיכֶם וְכָל־פְּקָדֵיכֶם לְכָל־
מִסְפָּרָם מִבֵּין עֶשְׂרִים שָׁנָה
ל וּמַעֲלָה אֲשֶׁר הִלִּינְתֶם עָלַי: אִם־
אִתְּכֶם תָּבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
נִשְׁאַתִּי אֲתִּידִי לִשְׁבֹּן אֶתְכֶם בְּהָ
בִי אִם־לֵבַב בְּיָרִיבָנָה וַיְהוֹשַׁע

nánita stb.. értsd: fenyegetnek titeket, azért forduljatok meg és vonuljatok vissza a Vörös tenger felé. — *induljatok el*, azaz: végképen. A vi- szonyító ל ezen jelentését l. M. I. 12, 1. és még sok helyen. (27) *עַד מָתַי* הַזֹּאת הָרַעָה הַזֹּאת. Ez hiányos mondat, úgy értendő, mintha lenne: *עַד מָתַי* הָרַעָה הַזֹּאת אֲפִי אַרְרִךְ, *meddig nézsem el e gonosz közönségnek, azaz a tíz kémnek (tíz férfi képez egy közönséget)*. *אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים* *עָלַי*, kik ellenem zúgolódást keltenek. *מְלִינִים* és *תְּלַנּוֹת* alakjáról l. M. II. 16, 8. (28) *חִי אֲנִי*, szövszerint: élek én, vagyis: *a mint élő vagyok*. V. ö. feljebb 21. *אִם לֹא כְּאִשֶׁר* וְנִי דִּבַּרְתֶּם, *ha nem úgy, a mint szóltatok* stb., értelme: úgy cselekszem. V. ö. felj. 23. (29) *פְּגָרֵיכֶם*: *holttesteitek*. V. ö. M. III. 26, 30. *וְכָל פְּקָדֵיכֶם*, szövszerint: még pedig a megszámláltak közülötek összes számuk szerint. értsd: *a hányan számszerint a megszámláltak közöttetek vannak*. A *וּכְלֵי* elején értelmező, azért: *még pedig*; פְּקָדֵיכֶם pedig genitívus part. azért: *a megszámláltak közöttetek*. *אֲשֶׁר הִלִּינְתֶם עָלַי*, mert zúgolódást keltettetek ellenem. *הִלִּינְתֶם* perf. hif. לוֹן-ból. (30) *אִם אִתְּכֶם תָּבֹאוּ*, *ha bementek*, értelme: nem fogtok bemenni. V. ö. felj. 23. — *אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֲתִּידִי* — *mely felől keze-*

31 Josuet, Nûn fiát. A mi pedig kis gyermekeiteket illeti, kikről azt mondtátok : prédává lesznek, azokat beviszem, hogy megismerjék a földet, melyet
 32 megvetettetek. A ti holt testeitek pedig el fognak hullani e
 33 pusztában. És fiaitok legyenek vándorlók a pusztában negyven évig, és bűnhődjenek hűtlenségtekért, míg elfognak holttesteitek a pusztában.
 34 A napok száma szerint, melyeken megkémleltétek a földet, negyven napon, minden napért egy-egy évet, viseljétek bűneiteket negyven évig, hogy megtudjátok, mi az nekem ellenmondani. Én, az Örökkévaló, szólottam : ha ezt nem cselekszem e gonosz közönséggel, mely ellenem öszszecsődült. E pusztában fogyjanak el, és ott haljanak

לֹא בִדְנוּן : וְטַפְכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם
 לְבוֹ יְהוָה וְהִבִּיאתִי אֹתָם וְיָדְעוּ
 אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ :
 לֹד וּפְגִרְכֶם אֹתָם יִפְּלוּ בַמִּדְבָּר
 לֹד הַזֶּה : וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רַעִים בַּמִּדְבָּר
 אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנִשְׂאוּ אֶת־
 זְנוּתֵיכֶם עִדְתֶם פְּגִרְכֶם בַּמִּדְבָּר :
 לֹד בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־תִּרְתֶּם
 אֶת־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם
 לְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה תִשְׂאוּ אֶת־
 עֲוֹנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וְיָדַעְתֶּם
 לֹד אֶת־תְּגִיאתִי : אֲנִי יְהוָה יִדְבַּרְתִּי
 אִם־לֹא | וְזֹאת אֲעִשֶׂה לְכָל־
 הָעֵדָה הָרַעָה הַזֹּאת הַנּוֹעֲדִים
 עָלַי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יָתֻמוּ וְשָׁם

met felemeltem, értsd : esküdtem. V. ö. M. I. 14, 22. (31) föltétlen tárgyesszben (accusativus absolutus) áll ; azért : *a mi pedig kis gyermekeiteket illeti*. — *והביאתי אתם*, azokat be fogom vinni, t. i. az ígért földére. (32) *ובפגירכם אתם*, úgy értendő, mint : *אשר לכם*, *ובפגירכם*, *a ti holttesteitek pedig*. A héberben a nyomatékoság kedvéért használt névmás mindig nominativusban marad. V. ö. M. I. 4, 26. 49, 8. és még sok helyen. (33) *יהיו רעים*, *legyenek vándorlók*, voltaképen : pásztorok, kik vándorolnak, egyik helyről a másikra. — *ונשאו את זנותכם*, úgy értendő, mint : *ונשאו את עון זנותכם*, szó szerint : és viseljék hűtlenségtek bűnét, értsd : *בűnhődjenek hűtlenségtekért*. *נשא עון* ezen jelentését l. M. II. 34, 6. *זנותכם* pedig birtokragozott tsz. főnév : *זנותים* (származik *זָנָה*-ből), melynek átvitt értelme : *hűtlenség*. — *עד תם וגו'*, *míg elfognak* stb. *תם* infinit. kál *תָּמַם* (elfogyini)-ből. V. ö. M. I. 47, 18. (38) *תנואתי* birtokragozott főnév (származik *נָאָה*-ből), melynek jelentése, még pedig hifilben : *megtagadni* valamit valakitől, vagy *ellentmondani valakinek*, a rag azonban tárgyassz jelentésű (genitivus objectivus), azért : *תנואתי*, *velem szemben való ellenmondás*, annyi mint : *nekem ellentmondani* és *ידעתם* *ואם לא זאת אעשה וגו'* (35) *אם, ha est nem cselekszem* stb., értelme : *esküszöm, hogy fogom cselekedni*. V. ö.

36 meg. A férfiak pedig, kiket Mózes küldött, hogy megkémléjék a földet, és visszatérének és zúgolódásra keltették ellene az egész községet, terjesztvén hamis hírt a földről; azon férfiak, kik gonoszul hamis hírt terjesztének vala a földről, meghalának vészhalálban az Örökkévaló színe előtt. Josue, Nùn fia pedig, és Kalêbh, J'funnê fia, életben maradtak azon férfiak közül, kik mennek vala a földet megkémlélni. 39 És Mózes elmondá ezen igéket Izrael minden gyermekeinek, és a nép nagyon meg-40 szomorodék. És felkelének korán reggel és felmenének a hegy tetejére, és mondák: Ime itt vagyunk, felmegyünk a helyre, mely-41 ről az Örökkévaló szóított, mert vétkezünk. Mózes pedig mondá: Miért

לו ימתו: והאנשים אשר-שלח
 משה לתור את-הארץ וישבו
 ויגונו עליו את-כל-העדה
 לו להוציא דבה על-הארץ: וימתו
 האנשים מוצאי דבת-הארץ
 לה רעה במגפה לפני יהוה: ויהושע
 בן-נון וכלב בן-יפנה היו מן-
 האנשים ההם ההלכים לתור
 את-הארץ: וידבר משה את-
 הדברים האלה אל-כל-בני
 ישראל ויתאבלו העם מאד:
 מ וישבמו בכפר ועלו אל-ראש
 ההר לאמר הננו ועלינו אל-
 המקום אשר-אמר יהוה כי
 מא הטאנו: ויאמר משה למה זה

felj. 23, 28. (36) והאנשים föltétlen alanyeset (nominativus absolutus), melynek állítmánya וימתו (37. v. kezdetén); אשר שלח משה וגו' a vers végéig pedig két közbeszúrt alanyi mellékmondat. L. a fordítást. — ויגונו a קרי szerint (V. ö. M. I. 8. 17.) fut. conv. hifil, azért: zúgolódást keltének. (37) וימתו האנשים, azok a férfiak meghalának. Az alanyismétlésnek az okát l. felj. 1, 46. és még sok helyen. — מוצאי דבת הארץ רעה, kik hamis hírt terjesztének vala, mert magában hamis hírt terjesztetni jelent (V. ö. M. I. 37, 2.), רעה tehát módhatározó, mely külön fordítandó, azért: gonoszul. V. ö. M. I. 37, 2. (39) ויתאבלו העם מאד, és a nép nagyon megszorodék a bűntetés miatt, melyet Isten reá mért. (40) ויעלו אל ראש ההר, és felmenének a hegy tetejére, értsd: készen voltak az ígéret földének elfoglalására, mondván: למה זה אתם עברים את (41) ויאמר משה למה זה, imé, itt vagyunk és felmegyünk. (41) ויאמר משה למה זה 'ה, miért akarjátok áthágni az Örökkévaló parancsolatát? mely szerint most már fölmenni nem szabad. V. ö. M. V. 1, 42. — והוא לא, jelentését a kérdő szó למה kapcsolatában l. M. I. 32, 30. és még sok helyen. — והוא לא, az pedig nem fog sikerülni. A héber nyelvben a meg nem határozott

hágjátok át az Örökkévaló parancsát? ez pedig nem fog 42 sikerülni. Ne menjetek fel, mert az Örökkévaló nincsen köztetek, hogy meg ne veressetek ellenségeitek előtt.

43 Mert az Amalékî és a K'nánî ott vagyon előttetek, és el fognátok esni kard által; annak okáért, mivel hogy elfordultatok az Örökkévalótól, nem léssen az Örökkévaló 44 veletek. De ők vakmerően

felmentek a hegy tetejére; azonban az Örökkévaló frigy- 45 ládája és Mózes nem távoztak a táborból. És leszálla az

אתם עֲבֹרִים אֶת־פִּי יְהוָה וְהוּא מִבְּלֹא תִצְלַח: אֶל־תַּעֲלוּ בִּי אֵין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנְגְּפוּ לִפְנֵי מִן אֵיבֹיכֶם: בִּי הָעֵמֶלְקִי וְהַכְנַעֲנִי שֵׁם לִפְנֵיכֶם וַיַּפְלֵתֶם בַּחֲרֹב בִּי־עַל־בֶּן שִׁבְתָּם מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְלֹא־מִדְּיָהוּהָ יְהוָה עִמָּכֶם: וַיַּעֲפְלוּ לַעֲלוֹת אֶל־רֹאשׁ הַהָר וְאַרְוֹן בְּרִית־יְהוָה וּמִשָּׁה לֹא־מָשׂוּ מִמְּקָרֵב הַמַּחֲנֶה: וַיֵּרֶד הָעֵמֶלְקִי

dologra vonatkozó: az, valamely nőnemű névmás: היא v. זאת. által jelöltetik meg. (42) ולא תנגפו, hogy meg ne veressetek; a ואין elején v consecutivum, azért: hogy. (43) בי העמלקי והכנעני וגו' mert az amalekita és a kánánita stb. V. ö. felj. 25. — בי על כן שבתם, mintba lenne: בי על כן אשר שבתם, mivel hogy elfordultatok. V. ö. M. I. 18, 5. (44) ויעפלו fut. conv. hifil, töve: עָפַל (a kálban nem fordúl elő), *feldagadni*, átvitt értelemben: *felfuvalkodni, vakmerőnek lenni*, azért: ויעפלו לעלות, *vakmerően felmentek*. A módhatározó igealakban van kitéve, mivel az állitmány hangsúlya inkább az adverbialis fogalmat illeti. V. ö. M. I. 27, 20. és még sok helyen. — ארון לחות הברית: ארון, a vonzó név hiányával, ép úgy ארון העדת (M. II. 30. 26.), annyi mint: ארון לחות העדת (ugyanott). Ugyanis a szekrény (ארון), azért neveztetik a bizonyság szekrényének (ארון העדת), vagy a szövetség szekrényének (ארון הברית), mivel abban a *bizonyság táblái* (העדת M. II. 31, 18), vagyis a szövetség táblái (לחות הברית M. V. 9, 9.) őriztettek. — מִשׂוּ perf. kál מִוִּישׁ-ból, melynek magyarázatát l. M. II. 13, 22. (45) ויכוסו tárgyragozott fut. conv. hifil וְיָכֹה-ból. — ויכתומו tárgyragozott fut. conv. piél יָכַת (szétverni)-ből, melynek szabályszerű alakja lenne: וַיִּכְתֹּמוּ, a dágés azonban, aram igeragozás módjára, az első tőbetűben talál helyet. V. ö. M. II. 15, 16. — עד חormáh-ig. Így neveztetett a hely, hol a nagy vereséget szenvedték. V. ö. M. V. 1, 44. Köznevi jelentéssel bíró nevek elején a mutató ה nem épen ritka eset a héber-

Amalékí és a K'náaní, ki lakik vala azon hegyen, és megverék őket és szétűzték őket egészen Charmâig.

XV. FEJEZET.

A fogadott és felajánlott áldozatokról (1—16), a tézsza elsejéről (17—21), a tévedésből vétkező közönség áldozatáról (22—26), a tévedésből vétkező egyes személy áldozatáról (27—29), a szánt szándékból vétkező büntetéséről szóló törvény (30—31). Mivel büntettetett meg, a ki fát szedegetett szombat napján a pusztában (32—36). A szemlélszálra vonatkozó törvény (37—41).

- 1 És szóla az Örökkévaló
 2 Mózeshez, mondván: Szólj
 Izrael gyermekeihez, és mondd
 nekik: ha bementek lakó-
 helyeitek földére, melyet én
 3 adok nektek; és bemutat-
 tok tűzrevaló áldozatot az
 Örökkévalónak, égő- vagy
 örömaldozatot kiváló fogadás-
 vagy szabad akaratból, vagy
 ünnepeiteken, hogy szerez-
 zetek kellemes illatot az Örök-
 kévaló tiszteletére, a barmok-
 4 ból, vagy a juhokból: mutas-
 son be, a ki áldozatát hozza
 az Örökkévalónak, lisztáldo-
 zatúl egy tized lisztlángot, vegyítve egy negyed hîn
 5 olajjal. És egy negyed hîn bort italáldozatúl mutass be

טו וידבר יהוה אל-משה
 לאמר: דבר אל-פני ישראל
 ואמרת אליהם כי תבאו אל-
 ארץ מושבתים אשר אני נתן
 לכם: ועשיתם אשה ליהוה עֹלָה
 אוֹזֹבָה לַפֶּלֶאֱנֶדֶר אוֹ בְנֵדְבָה
 או בְּמַעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רִיחַ נִיחָה
 לַיהוה מִן-הַבָּקָר או מִן-הַצֹּאֵן:
 וְהַקְרִיב הַמִּקְרִיב קָרְבָּנוֹ לַיהוה
 מִנְחָה סֹלֶת עֶשְׂרִין בִּלְוִיל
 בְּרֵבִיעֵית הַחֵין שָׁמֶן: וַיִּין לְלֶסֶד
 רְבִיעֵית הַחֵין תַּעֲשֶׂה עַל-הָעֹלָה

ben. V. ö. p. הָעֵי (M. I. 13, 3.), הַלְבָּנִין (M. V. 11, 24.); הַרְמָה pedig volta-
 képen *pusztulást* jelöl.

(3) ועשיתם וגו' tartozik a föltételes mondathoz, azért: és bemutattok, nem pedig: és mutassatok be — לפלא נדר — a kifejezés grammatikai és tárgyi jelentését l. felj. 6, 2. — בְּנֵדְבָה V. ö. M. III. 7, 16. — רִיחַ נִיחָה l. M. I. 8, 21. (4) וְהַקְרִיב, e szóval a főmondat veszi kezdetét, mely a voltaképi parancsolatot tartalmazza, hogy az említett áldozatok mindegyikéhez még *liszt-* (מִנְחָה) és *italáldozatot* (קָרְבָּן) mutasson be, még pedig az elsőt, hogy tűzben elégetessék és a másikat, hogy öntessék ki az oltáron. — רְבִיעֵית הַחֵין, egy negyed hîn = 3 lóggal. V. ö. M. II. 29, 40. (5) עַל הָעֹלָה, az égőáldozat

- az égő áldozat mellett vagy az örömaldozathoz; mindenik bárányhoz, vagy egy koshoz mutass be lisztáldozatúl két tized lisztlángot, vegyítve egy harmad hîn ollajjal, és egy harmad hîn bort italáldozatúl mutass be, kellemes illatúl az Örökkévaló tiszteletére, és ha tulkot fogsz bemutatni égő- vagy örömaldozatúl kiváló fogadás, vagy örömaldozatképen az Örökkévaló tiszteletére: vigyen be a tulok mellett lisztáldozatúl három tized lisztlángot, vegyítve fél hîn olajjal, és fél hîn bort mutass be italáldozatúl; tűzrevaló, kellemes illatú áldozat, ez az Örökkévaló tiszteletére.
- 11 Eképen készíttessék mindenik ökröhöz, vagy mindenik koshoz, vagy mindenik bárányhoz akár juhokból, akár kecskéből. A szám szerint, melyet bemutattok, a szerint készíttetek mindenikhez, azok száma szerint. Minden honfi akképen mutassa be ezeket, hogy tűzre való kellemes illatú áldozatot hozzon az Örökkévaló tiszteletére. És ha tartózkodik nálatok idegen, vagy köztetek léssen nemzedékeiteknél, és akar bemutatni tűzre való kellemes illatú áldozatot az Örökkévaló tisz-

mellett. על ezen jelentését l. M. I. 18, 2. (10) *tűzrevaló áldozat* stb. vonatkozik a lisztáldozatra, mely elégetett (l. feljebb 4. v.), nem pedig az italáldozatra, mely kiöntetett az oltárra. (Ugyanott.) (12) האורה, ennek etymologiai és átvitt értelemben vett jelentését l. M. II. 12, 48. (14) ועשה, a váv ez ige elején ׀ conversivum. V. ö. M. II. 12, 48. (15) הקהל. A ה e főnév elején felszólító (ה' הקריאה), mely azonban csak az összefüggésből ismerhető meg, mert pontozására egyenlő a ה' הידיעה -éval. — ככם כנר. A két hasonlító

teletére: a mint ti teszitek,
 15 úgy tegye ő is. Gyülekezet!
 Egy törvénytek legyen nek-
 tek és az idegennek, ki ná-
 latok tartózkodik. Örök tör-
 vény ez jövődő nemzedékei-
 teknek! Mint magatok, úgy
 legyen az idegen az Örökké-
 16 való előtt. Egyenlő törvény
 és egyenlő jog legyen nektek
 és az idegennek, ki nálatok
 17 tartózkodik. És szóla az Örök-
 kévaló Mózeshez, mondván:
 18 Szólj Izrael gyermekeihez és
 mondd nekik: mikor bemen-
 tek a földre, a hová én visz-
 19 lek titeket. És léssen, midőn
 esztek a föld kenyeréből,
 ajánljatok fel ajándékot az
 20 Örökkévaló tiszteletére. Tész-
 tátok elsejéből pogácsát ajánl-
 jatok fel ajándékul; mint a
 21 szérűből való felajánlottat, úgy ajánljatok fel azt. Tésztátok zsengejé-
 ből adjatok az Örökkévaló tiszteletére ajándékot nemzedékről nemze-
 22 dékre. Hogy ha tévedtek és nem cselekszitek mindezeket a parancso-

לִיהוֹה בְּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ בֵּן יַעֲשֶׂה׃
 טו הִקְהֵל הִקְהֵל אֶחָת לָכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר
 חֶקֶת עוֹלָם דְּרוֹתֵיכֶם פְּנֵם בְּגֵר
 טז יְהִי לִפְנֵי יְהוָה׃ תּוֹרָה אֶחָת
 וּמִשְׁפָּט אֶחָד יְהִי לָכֶם וְלַגֵּר
 יז הַגֵּר אִתְּכֶם׃ פ שִׁשׁ וַיְדַבֵּר
 יח יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ דַּבֵּר
 אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
 כַּבְּאֲנָם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי
 יט מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה׃ וְהָיָה
 כ באֲכַלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תְּרִימוּ
 כ תְּרוּמָה לַיהוָה׃ רֵאשִׁית עֲרֹסַתְכֶם
 חֶלֶה תְּרִימוּ תְרוּמָה בְּתְרוּמַת גֶּרֶן
 כא בֵּן תְּרִימוּ אֹתָהּ׃ מֵרֵאשִׁית
 עֲרֹסַתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַיהוָה תְּרוּמָה
 כב דְּרוֹתֵיכֶם׃ ס וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא
 תַעֲשׂוּ אֶת כָּל־הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה

כ (comparitívi) alkalmazásáról l M. I. 18, 25. (19) באכלכם alanyragos inf. kál אכל-ból, szószertint: evészekben, azaz: mikor esztek. — תרומה nn. főnév (emelkedni) ból, a ת pedig a szó elején névképző. Használtatik az aján-
 dék megjelölésére általában (M. II. 25, 2.), de különösen azon illetmények-
 ról, melyek az áldozárt illeték: az örömaldozatból (V. ö. M. III. 7, 34.), a
 gabonából, bor és olajból (alább 18, 8—13.), itt pedig a tészta elsejéről. (L. a
 következő verset.) (20) רֵאשִׁית עֲרֹסַתְכֶם חֶלֶה תְּרִימוּ תְרוּמָה, tésztátok elsejéből
 pogácsát ajánljatok fel ajándékul. עֲרֹסַתְכֶם birtokragozott tsz. nn. főnév,
 származik עָרַם (= גָּרַם)-ból, darálni, azért: עָרִיסָה tészta. חֶלֶה nn. főnév (szár-
 mazik הִלֵּל [átfűrní]-ból), használtatik kiváltképen a pogácsáról, melyet át
 szoktak fűrní, itt azonban a darab tésztát jelöli, melyet a tésztából el kellett
 választani és az áldozárnak adoi. (22) וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל־הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה, és nem
 cselekszitek mind ezeket a parancsolatokat, azaz: egyet sem cselekesznék
 belőlök, mivel a bálványimádás bűnébe estetek, a bálványimádás ugyanis

latokat, melyeket az Örökké-
 23 való szólott Mózeshez. Ugyan-
 is mindazokat, miket az Örök-
 kévaló nektek parancsolt Mó-
 zes által; azon naptól kezd-
 ve, melyen az Örökké-
 való parancsolta volt, és
 azután, nemzedékről nem-
 24 zedékre; akkor legyen, ha a
 község szemei előtt elrejtve
 történt tévedésből: akkor az
 egész község áldozzon egy
 fiatal tulkot égő áldozatnak,
 kellemes illatúl az Örökkévaló
 tiszteletére; és annak lisztál-
 dozatát és italáldozatát sza-
 bály szerint, és egy keeske-
 25 bakot bűnáldozatnak. És az
 áldozár engeszteljen Izrael
 gyermekeinek egész közönségeért; és megbocsáttatik nekik, mert
 tévedés volt, ők pedig bevitték áldozatukat, tüzre valót, az Örökkévaló-
 26 nak, és bűnáldozatukat az Örökkévaló színe elé tévedésükért. És meg-
 bocsáttatik Izrael gyermekei egész közönségének, valamint az
 idegennek, ki köztetek lakik, mert az egész néptől téve-

אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה׃
 כִּי אַתְּ כָל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֵלֵיכֶם
 בְּיַד־מֹשֶׁה מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה
 כִּי יְהוָה וְהִלָּאָה לְדֹרֹתֵיכֶם׃ וְהָיָה
 אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נַעֲשִׂיתָ לְשֹׁגְגָה
 וַעֲשֵׂוּ כָל־הָעֵדָה פֶּרַח בֵּין־בְּקָרָו
 אֶחָד לְעֵלָה לְרִיתָ נִיחָה לַיהוָה
 וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׁעִיר־
 כִּי עֵינִים אֶחָד לַחֲפָזָה׃ וּכְפָר הַפֶּהֶן
 עַל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלָחָה
 לָהֶם כִּי־שֹׁגְגָה הוּא וְהֵם הִבִּיאוּ
 אֶת־קָרְבָּנָם אֲשֶׁר לַיהוָה
 וְחַטָּאתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל־שֹׁגְגַתָּם׃
 כִּי וְנִסְלָחָה לְכָל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְלַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם כִּי לְכָל־הָעָם

úgy tekintetik, mint az egész isteni törvény megszegése (המורה בע"ז כנפר) המורה בע"ז כנפר) את אשר צוה ה' וגו' (בכל התורה כלה) *ugyanis mindazokat, miket az Örökkévaló parancsolt stb.* Ez értelmezvénye az előbbi versnek, azért: *ugyanis.* — היום וגו', a naptól kezdve stb., értsd: akár a Szinai hegyén, akár előbb, akár később. — והלאה E szónak magyarázatát I. M. III. 22, 26. (24) ויהיה E szóval kezdődik a főmondat, mely határoz, mi esetre az történnék, azért: *akkor legyen.* — אם מעיני העדה וגו' *ha elmaradt rejtve a község szemei elől.* V. ö. M III. 4, 13. נעשתה nn. igeállítmány, melynek alanya עֵינָה (V. ö. alább 30.) hozzá gondolandó, t. i a szóban forgó bűn. (26) ונסלח לכל וגו' *és megbocsáttatik Izrael gyermekei egész közönségének stb.* Már az előbbi (25. versben) mondatik: ונסלח להם, *hogy megbocsáttatik nekik;* de ott csak az עֵדָה-ról van szó, mely alatt azok értetnek, kik tévedésből e bűn elkövetésére tanították a népet, itt azonban az egész népről, meg az idegenről van szó, mely szintén tévedésből vétkesnek mondatik, jól-

- 27 désből történt. Hogyha pedig egy személy vétkezik tévedésből: mutasson be egy esztendő kecskét bűnáldozatnak. És az áldozár engeszteljen a tévedő személyért, midőn tévedésből vétkezik az Örökkévaló színe előtt; engeszteljen érette és megbocsáttatik neki. Valamint a honfinak Izrael gyermekei közül, úgy az idegennek, a ki közöttök tartózkodik, — egy törvénytek legyen nektek, annak számára, ki tévedésből vétkezik. A mely személy pedig cselekszik daczosan, legyen az akár honfi, akár idegen, az káromolja az Örökkévalót; és az olyan lélek írtassék ki népe közül. Mert az Örökkévaló igéjét megvetette és parancsolatát megszegte; irtva irtassék ki azon lélek, bűne rajta van.

lehet csak tanítóit követte. (27) ואם־נפש אחת תחטא בשגגה, *hogy ha pedig egy személy vétkezik tévedésből*, t. i. a bálványimádás bűnét követvén el. (28) בהטאה hosszabbúlt infinitivus kál תִּשָּׂא־בֹל, mint לשָׂאָה (M. III. 15, 32.) csakhogy az első töbetű, mivel torokhang, א־t vett fel. — לפני ה' tartozik השגגה־hez. נפש־השגגה pedig közbeszúrt mondat. L. a fordítást. ונסלה לו, *és megbocsáttatik neki*, t. i. a bűnös embernek. לוֹ nem vonatkozik נפש־re, mert ez nőnemű, hanem az alatta érhető (אדם) emberre. Ez az oka a himnemű igének is alább 30. és 31. v. (29) האזרה accus. absolut., azért: *a mi a honfit illeti*. Ugyanezt az esetet jelöli a viszonyító „lamed“ ולגר szóban. (Hasonló jelentéssel bír a viszonyító „lamed“ לשָׂאָה szó elején [Zsolt. 16, 3.], ולְשָׂרִים szóban [Jezs. 32, 1.] és még más helyen), azért: *valamint az idegent illetőleg*. — L. a fordítást. — לַעֲשֶׂה בשגגה — תורה אחת egyenlő törvény — legyen nálatok — annak számára, ki tévedésből teszi, értsd: *tévedésből vétkezik*. (30) ביד רמה, szószerint: fölemelt kézzel; átvitt értelemben: bátran (V. ö. M. II. 14, 8.), itt pedig — a mint az összefüggésből kitűnik — *daczosan*. — מנרה part. piél גָּרָה (gyalázni)-ból. (31) הפר perf. hífil פָּרַר (= פִּיר)־ból. A — az első töbetű alatt, mivel pauzában áll, különben lenne: הִפֵּר. — עונה בה. *a bűn rajta van*, értsd: ő maga oka örök

- 32 És valának Izrael gyermekei a pusztában, és találának egy férfiút, ki fát szedegetett a szombat napján. És elvívék őt, kik találják vala őt fát szedegetni, Mózes és Áron és az egész közönség elé. És tevék őt az őrizetbe, mert nem volt kiderítve, mi ténjék vele. És mondá az Örökkévaló Mózesnek: Ölessék meg ez a férfi, az egész közönség verje őt agyon kövekkel a táboron kívül. És az egész közönség kivivé őt, ki a táborból; és agyonverék őt kövekkel, és meghala, a mint az Örökkévaló megparancsolta Mózesnek. És mondá az Örökkévaló Mózesnek következőképen: Szólj Izrael fiaihoz, és mondd nekik:

לֹד יִהְיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר
וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקַשֵּׁשׁ עֵצִים בְּיוֹם
הַשַּׁבָּת: וַיִּקְרְבוּ אֹתוֹ הַמְּצֵאִים
אֹתוֹ מְקַשֵּׁשׁ עֵצִים אֶרֶץ־מִשְׁחָה
וְאֶל־אֶהֱרֹן וְאֶל־כָּל־הָעֵדָה:
לֹד וַיִּנְיְהוּ אֹתוֹ בַּמִּשְׁמֶר כִּי לֹא פָרַשׁ
לֹה מִה־יַּעֲשֶׂה לוֹ: ׀ וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה מוֹת יוּמַת הָאִישׁ רָגוּם
אֹתוֹ בְּאֲבָנִים כָּל־הָעֵדָה מֵהוּיָן
לוֹ לְמַחְנֶה: וַיֵּצִיאוּ אֹתוֹ כָּל־הָעֵדָה
אֶל־מַחֲוֵיץ לְמַחְנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ
בְּאֲבָנִים וַיָּמָת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
לוֹ אֶת־מֹשֶׁה: פ מִפְּטוֹר וַיֹּאמֶר
לֹה יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דִּבְרַ
אֶרֶץ־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם

bűnhődésének. (32) יהיו בני־ישראל במדבר, és valának Izrael gyermekei a pusztában, t. i. Párán pusztájában, a kémek visszaérkezése után, mikor a nép negyven évi bujdosása a pusztában el volt határozva. V. ö. feljebb. מקשש מעים ביום השבת, fát szedegetett a szombat napján, a mit az isteni törvény halálbüntetés mellett tilt. V. ö. M. II. 35, 22. — מקשש part. piél שש (tarlót vagy forgácsokat szedegetni)-ból. V. ö. M. II. 5, 7. (33) המצאים אתו מקשש עצים, kik őt találták fát szedegetni, értsd: kik őt intették és figyelmeztették a törvényszegésre, melyet elkövet, meg a büntetésre, melyet a törvény reá mér; de a bűnös annak daczára (מה ביד רמה l. felj. 30.) nyilván és daczeezal folytatta bűnös tettét. (34) ויניחו אתו במשמר, és tevék őt az őrizetbe, értsd: az e cizlra berendezett őrhelyre. Ezt bizonyítja a פתח a viszonyító ב. alatt, mely a mutató ה -t pótolja; ויניחו אתו במשמר, conv. הניחו (= נניח)-ból. V. ö. M. II. 16, 33 és még sok helyen. — בי לא פרש וגו', mert nem lety világosan meghatározva, hogy minő halállal haljon meg a bűnös; פרש perf. puál שש elválasztani, átvitt értelemben, még pedig piélben: kideríteni)-ból. (35) רגום וגו' inf. kál, úgy értendő, mintha lenne: רגום וגו' אתו וגו', az egész közönség kövesse meg őt stb. (38) ציצת nn. főnév, származik ציץ (tündöklő virág, átvitt értelemben: hajfürt)-ból, itt ellenben — a mint az összefüggés-

hogy csináljanak maguknak szemlélő szálat ruháik szögleteire nemzedékről nemzedékre és adjanak a szögleten levő szemlélő szálakhoz égkék zsinórt. És ez legyen nektek szemlélő szául, mikor azt szemlélitek, emlékezzetek meg az Örökkévaló minden parancsolatáról és teljesítsétek azokat; és ne kövessétek szíveiteket, és szemeiteket mi által ha azokat követitek, hűtlenné válnátok Isten iránt;

40 hogy megemlékezzétek és teljesítsétek minden parancsolataimat és legyetek szentek a ti Isteneteknek. Én vagyok az Örökkévaló, ti Istenetek, a ki titeket kihoztalak Egyiptom földéről, hogy

41

וַעֲשׂוּ לַיהוָה צִיצֵת עַל־כַּנְפֵי בְגָדֵיהֶם לְדָרְתָם וְנָתַנוּ עַל־צִיצֵת הַכֹּנֵף פֶּתִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תַתּוּרוּ אַחֲרָי לְבַכְכֶּם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתֵי יְהוָה וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ

ből kitűnik — rojtot, vagyis szálát jelöl, mely a ruha sarkán szemlélés végett (l. alább a 39. v.) alkalmazandó, azért: szemlélő szál. — על-כנפי בגדיהם — szösz szerint: ruháik szárnyaira, értsd: szögletére. ציצת הכנף vonzati viszony (st. constr.)-ban áll, azért: a ruhaszögleten levő szemlélő szál. — תכלת — E szó tárgyi magyarázatát l. M. II. 25, 4. (39) והיה לכם לציצת és legyen nektek szemlélőszául, t. i. az égkék zsinór. וראיתם אתו וזכרתם את-כל-מצוות וגו' és szemléljétek azt és emlékezzetek meg az Örökkévaló minden parancsolatáról stb. Hogy milyen okból emlékeztessen a ציצת szemlélése minket Isten minden parancsolatainak teljesítésére, azt bölcseink úgy magyarázzák, hogy a kék szín szemlélése az égre, azaz Istenre irányítsa szemünket, úgyszintén a csodatettekre, melyeket Isten Izraelért mivelt a tengeren. L. M. II. 14. fej. — ואחרי עיניכם — és ne kövessétek szíveiteket és szemeiteket, értsd: szívetek és szemeitek minden kívánságái. ואת-תורו fut. kál (melynek származását és tulajdonképi jelentését l. felj. 13, 2.)-ból, mely תור kapcsolatában annyit tesz, mint: követni (valakit v. valamit). — אשר אחרי אתם זנים — אשר אחריהם — és ne kövessétek szíveiteket, értsd: mi által, ha azokat követitek, hűtlenné válnátok Isten iránt. — זנים וגו' part. kál וְנָתַנוּ-ból, melynek tulajdonképi és átvitt értelemben vett jelentését l. M. II. 34, 15. (40) és legyetek szentek. Midőn Isten szent akaratát teljesítjük, akkor szentek vagyunk. (41) אני ה' אלהיכם אשר וגו' én vagyok az Örökkévaló, ti Istenetek, a ki stb., értsd: Isten összes parancsolatai teljesítésére Izrael köteles, mivel Isten

legyek ti néktek Istenetek; מַצְרִים לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים
 én vagyok az Örökkévaló, ti Istenetek. אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם;

XVI. FEJEZET.

Kóre lázadása Mózes ellen (1—19). Intés a népnek, hogy magát távol tartsa a lázadók sátraitól (20—27), mivel ezek rendkívüli módon el fognak veszni (28—30). A föld megnyílik és elnyeli Kóret, vagyonát és embereit (31—34). Tűz emészti meg azokat, kik a füstölőszereket bemutattdk vala (35).

קְרַח

- 1 Ekkor fellázadt Kóre, Jichâr fia, ki Léví fiának, K'hâth'-nak fia volt, és Dâthân és Ábhirâm, Eliâb fiai, és Ön,
- 2 Pelêth fia: Rubhên utódjai, és fellépének Mózes előtt, és kétszázötven férfiú Izrael fiai közül, a község fejedelmei, a gyülekezet hivatottjai, hírneves férfiak. És összegyülekezének Mózes és Áron ellen, és mondák nekik: sokat követeltek magatoknak, mert az egész község, mindnyájan szentek, és ő közöttök vagyon az Örökkévaló; tehát miért emelkedtök ti az Örökkévaló
- 4 gyülekezete fölé? Mikor Mózes ezt hallá, akkor arezra bo-

« מו וַיִּקַּח קְרַח בֶּן-יִצְחָר בֶּן-קָהָת בֶּן-לֵוִי וְדָתָן וְאַבְיָרָם בְּנֵי אֶלִיָּאָב וְאוֹן בֶּן-פְּלֹת בְּנֵי רְאוּבֵן; וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאַנְשִׁים מִבְּנֵי-יִשְׂרָאֵל הַמְּשִׁים וּמֵאֲתָיִים נְשִׂאֵי-עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אַנְשֵׁי-שָׁם; וַיִּקְהָלוּ עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלֵהֶם רַב-לָכֶם כִּי כָל-הָעֵדָה כָּלָם קְדוֹשִׁים וּבְתוֹכָם יְהוָה וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל-קְהָל יְהוָה; וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיַּפֵּל עַל-

kiszabadította Egyiptomból, hogy legyen kiváló népe, melynek szent hivatása: Isten nevét hirdetni, törvényét érvényesíteni és szent akaratát teljesíteni, nemzedékről nemzedékre. — אני ה' אלהיכם, én az Örökkévaló, a ti Istenetek. Értsd: parancsolom azt.

(1) ויקח fut. conv. לקח (venni, vinni, azaz: bírni [mást vagvis magát]) valami ellen, azért: föllázada. — בני ראובן -- vonatkozik mind a háromra: Dathân, Abhirâm és Ön-ra, kik Rubhên nemzetségéből származtak, azért: Rubhên utódjai (nem pedig fiai). (2) קראי מועד E kifejezés magyarázatát l. felj. 1, 16. (3) ויקהלו fut. conv. nifál קהל-ből, mely a kálban nem fordul elő, nifálban pedig azt jelenti: gyülekezni, egybegyűlni; על kapcsolatban: valaki ellen összegyűlni, megtámadás végett. רב לכם, sokat követeltek magatoknak, értsd: nagyobb méltóságot, mint a milyen titeket illet, mint-hogy Mózes a veszérséget, Áron pedig a főpapi hivatalt viselte. — כלם קדושים, mindnyájan szentek, értsd: egyaránt méltók arra. — נתנשאו fut. hithp. נשא (emelni)-ből. azért: נתנשאו, emelkedtek (4) ויפל — וישמע. A két vâv e két

- 5 rúla. És szóla Kórehoz és az ő egész községéhez, mondván: Reggel ki fogja jelölni az Örökkévaló, ki az övé, és ki a szent, hogy hozzá közeledjék; és a kit magának választani fog, azt majd engedi maga elé lépni. Ezt cselekedjétek: vegyetek magatoknak serpenyöket, Kóre és
- 6 egész községe, és vessetek azokba tüzet, és tegyetek arra füstölő szereket az Örökkévaló színe előtt holnap; és léssen: a férfiú, a kit az Örökkévaló választani fog, az a szent. Sokat követeltek magatoknak, ti, Léví fiai! És
- 8 mondá Mózes Kórenak: Halljátok csak, ti, Léví fiai! Kevés-e nektek, hogy Izrael Istene elkülönített titeket Izrael

ה פָּנָיו: וַיְדַבֵּר אֶל-קָרֵחַ וְאֶל-כָּל-עַדְתּוֹ לֵאמֹר בֹּקֶר וַיֵּדַע יְהוָה אֶת-אֲשֶׁר-לוֹ וְאֶת-הַקָּדוֹשׁ וְהַקָּרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר בּוֹ יִקְרִיב אֵלָיו: וְזֹאת עֲשׂוּ קָהֳרֵי לָכֶם מִחֵתוֹת קָרֵחַ וְכָל-עַדְתּוֹ: וַתִּנּוּ בָהֶן אִישׁ וְשִׁמּוֹ עֲלֵיהֶן קִטְוֹת לִפְנֵי יְהוָה מִחֹר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה הוּא הַקָּדוֹשׁ רֵב-לָכֶם בְּנֵי לֵוִי: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-קָרֵחַ שְׂמַעֲנָא בְּנֵי לֵוִי: הֲמַעַט מִכֶּם כִּי-יִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעַדְת

íge elején vonatkozó kötőszók értelmében használva azt jelenti: *mikor—akkor*. יופל על-פניו, akkor *acsra borúla*, t. i. könyörgés végett. V. ö. M. I. 17, 3. (5) *reggel ki fogja jelölni az Örökkévaló, ki az övé*, értsd: kit méltatott arra, hogy lássa el a szolgálatot a hajlék körül. V. ö. felj. 3. 45. בקר tárgy esetben levő főnév, időhatározói jelentéssel (accusativus adverbialis), azért: *reggel*. וידע rövidült fut. hifil וידע-ból. — ואת הקדוש ואת הקריב אליו, szószerint: és a szentet, a kit enged, hogy maga elé járuljon, értsd: *a ki eléggé szent és méltó, hogy színe elé léphessen*; a *vav* והקריב elején *v* consecutivum. ואת אשר יבחרו יקריב אליו, és a kit választani fog, azt majd engedi maga elé lépni. Ez már nem tartozik az előbbi mondathoz. — mivel ekkor fölösleges ismétlése volna a már egyszer mondottaknak — hanem Mózes szavai ezek, melyeket hozzá esatol, mondván: hogy majd az fog lépni az Isten elé, a kit ez alkalommal (l. a 6. és 7. verset) ki fog választani. (6) *est cselekedjétek* stb. Értsd: ekképen készüljétek elő, hogy az léphessen Isten elé, ki ez alkalommal szentnek ki fog jelöltetni. (7) *sokat követeltek magatoknak, Léví fiai!* hiszen titeket választott el Isten, hogy a hajlék körül, ti lássátok el a szent szolgálatot. L. a következő verseket. (9) *המעט מכם וגו'*, *vajjon kevés-e ti nektek* stb., értsd: esekély kitüntetésnek tartjátok-e? A *ה* kérdő. Az alatta levő ופתח-nak az oka, az utána következő ושוא. V. ö.

községétől, és megengedte, hogy hozzá közeledhettek, és végeztétek a szolgálatot az Örökkévaló hajlékában, és hogy álljatok a község elé, hogy szolgálatát ti végezzé-

10 tek? mivel megengedte, hogy te és minden atyafiaid Lévi fiai veled, közelebb léphessetek? azért még a papságot

11 is akarjátok? Azért te, meg egész községed, kik összegyűltetek az Örökkévaló ellen, — mert micsoda Áron, hogy ellene zúgolódást keltetek?

12 És Mózes elküldte, hogy ma-

gához hívassa Dáthánt és Abhirámot, Eliáb fiait; ezek

13 pedig mondták: Nem megyünk fel. Kevés-e, hogy kihoztál minket azon földről, mely tejjel és mézzel foly, hogy megölj minket a pusztában, hanem még uralkodva

ישראל להקריב אתכם אליו
לעבד את-עבדת משכן יהוה
ולעמד לפני העדה לשרתם:
ויקרב אתך ואת-כל אחיך בני-
לוי אתך ובקשתם גם כהנה:
לכן אתה וכל-עדתך הנועדים
על-יהוה ואהרן מה-הוא כי
יב תלונו עליו: וישלח משה
לקרא לדתן ולאבירם בני
אליאב ויאמרו לא נעלה: המעט
יב פי-העליתנו מארץ זבת חלב
ודבש להמיתנו במדבר כִּי-

felj. 13, 18. A viszonyító mêm מכם szó elején מעט szónak a vonzata. V. ö. M. I. 32, 11. — להקריב אתכם אליו, és megengedte, hogy hozzá közeledhettek. V. ö. felj. 3. 6—10. ולעמד לפני העדה לשרתם, és hogy álljatok a község elé hogy szolgálatát ti végezzétek. V. ö. ugyanott 7. v. לשרתם tárgyragozott infin. piél שרת-ból, annyi mint: לשרת אותם. — A rag: ם, nem vonatkozik az előtte való העדה-ra, mert ez nőnemű, hanem az egyesekre, mi alatta értetik. (10) ויקרב אתך וגוי ובקשתם גם כהנה, mivel engedte, hogy te stb. közelebb léphessetek — azért most már a papságot is akarjátok. A két vav ויקרב és ובקשתם elején vonatkozó kötőszók jelentésével bír, azért: mivel — azért. Ebből pedig kiviláglik, hogy a lázadás főoka az volt, hogy Árontól a főpapi méltóságot irigyelték. (11) לכן אתה וכל עדתך הנועדים על ה'. Ez hiányos mondat, mert: אתה וכל עדתך a mondat alanya; ה' alanyi mellékmondat, az állítmány pedig: „vigyáztatok“, az hiányzik. V. ö. M. I. 4, 15. תלונו. A קרי szerint fut. hif., azért: zúgolódást keltetek. V. ö. feljebb 14, 36. (12) וישלח משה וגו', és küldte Mózes stb., hogy magához hívassa a többi lázadókat is, kik nem Lévi nemzetségéből származnak, hogy azokat is figyelmeztethesse a fenyegető veszedelemre; azonban ők daczosan azt üzenték neki: לא נעלה, nem megyünk fel, értsd: nem állunk veled szóba. עלה igének ilyen értelemben való használatát l. M. V. 25, 7. és még sok helyen. (13) המעט. V. ö. felj. 9. v. — בי תשחרר עלינו גם השחרר, hogy még uralkodva

- uralkodni is akarsz rajtunk? תִּשְׂתַּרְר עָלֵינוּ גַּם־הִשְׂתַּרְר; שְׂנִי יד
- 14 Azonfelül sem be nem vittél אֵף לֹא אֶל־אָרְצְךָ וְנָתַתְּ הַלֵּב וְיָדְבֶשׁ הַבְּיָאֵתָנוּ וְתַתֵּן־לָנוּ נַחֲלֹת שָׂדֶה וְכֹרֶם הָעֵינִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנְקֶךָ טו
- 15 Nem megyünk fel. És Mózes מְנַחֵתֶם לֹא חָמוּר אֶחָד מֵהֶם נִשְׂאֵתִי וְלֹא הִרְעֵתִי אֶת־אֶחָד מֵהֶם; וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קָרְחָה אַתָּה וְכָל־עֲדֻתְךָ הָיוּ לִפְנֵי יְהוָה יי
- 16 két sem közülök. És mondá אִישׁ מִחֵתָתוֹ וּגְנַתְתֶּם עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה כֹּהֵנָה; טו
- 17 Örökkévaló előtt, te és ők, és Áron, holnap, és mindenki חָמוּר אֶחָד, וַיִּקְהוּ וְגו' טו

uralkodni is akarsz rajtunk. Az infinitivus: השתרר a verbum finitum השתרר után áll, nagyobb nyomatékosság kedvéért. V. ö. M. I. 31, 15. és még sek helyen. השתרר fut. hithp. שָׂרַר (= uralkodni)-ból, השתרר pedig ugyanazon származású és ragozási formájú infinitivus. (14) אף לא — ותתן לנו úgy értendő: אף לא הביאתנו וגם לא נתת לנו — sem nem adtál nekünk. — העיני האנשים ההם תנקך, *avagy azoknak a férfiaknak a szemeit akarod-e küssúrni?* Értsd: meg akarod-e őket szép szavakkal vakítani, hogy ne lássák a nyomorult állapotot, melybe őket helyezted? A „*hê*” העיני eljén esodálkozást jelöl (ה' התימה) , mely pontozására nézve teljesen meg egyezik a kérdő ה-ével, mely utóbbi — ha torokhang előzi meg — חל-pontoztatik. — לא נעלה. Miután lázadásukat ily módon megokolták volna, előbbi határozatukat utoljára ismétlik, mondván: *nem megyünk fel!* V. ö. feljebb 12. v. (15) ויחר למשה מאד, *és Mózes nagyon boszankodék.* וַיִּרְחַק לִי. M. I. אל תפן אל מנחתם, *ne fordúlj ajándékukhoz,* értsd: ne fogadd el tőlük kegyesen áldozataikat. תפן rövidült fut. kál, mert óhajtást fejez ki, különben a futurum: תִּפְּנֶה. — חמור אחד, *egyiknek a szamarát* (nem pedig: egy szamarat), értsd: mitsem fogadtam el tőlük, a legcsekélyebb értékű tárgyat sem senkitől; חמור אחד vonzati viszonyban áll (st. constr.), é. p. חמור a vonzó és אחד a vonzott név. ולא הרעתי את אחד, *szó szerint: egyiket, azaz: senkit közülök nem bántottam.* הרעתי perf. hifil רִעַע-ből, אחד függő alakja אֶחָד-nak. (16) ויאמר משה אל קרח וגו' *Mózes pedig mondá vala stb.* V. ö. felj. 5—7 verseket. (18) ויקהו וגו' *elviéek tehát*

szert, és mindenki közületek vigye serpenyőjét az Örökkévaló színe elé, kétszáz ötven serpenyőt, meg te, és Áron, 18 kiki serpenyőjét. Mindenki közülök elvevé tehát serpenyőjét, és vetének azokba tüzet és tevének reájok füstölő szereket, és megállanak a találkozás sátrának bemenetén, meg Mózes és Áron. 19 És Kóre összegyűjté ellenök az egész községet a találkozás sátrának bemenetéhez; és megjelene az Örökkévaló dicsősége az egész község 20 előtt. És szóla az Örökkévaló Mózeshez és Áronhoz, mond- 21 ván: Válgatok el ezen községtől, hogy megsemmisítsem 22 őket szempillantást. És ök arczra borulának és mondák: Minden lélek és test hatalmas Istene! Az egy férfiú vétkezik, és te az egész köz-

23 ségre haragszol? És szóla az Örökkévaló Mózeshez, mond- 24 ván: Szólj a községhez, mondván: távozzatok el Kóre, Dáthân

קָטַרְתָּ וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה
אִישׁ מִחֶתְתּוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתוּם
מִחֶתְתּוֹ וְאֶתְהָ וְאֶתְהָן אִישׁ
מִחֶתְתּוֹ: וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֶתְתּוֹ
וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיִּשְׂמוּ עֲלֵיהֶם
קָטַרְתָּ וַיַּעֲמֵדוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד
וּמִשְׁרָה וְאֶתְהָן: וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם
קָרָה אֶת־כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּרָא כְבוֹד־יְהוָה
כֹּל־כָּל־הָעֵדָה: ׀ שְׁלִישִׁי וַיִּדְבֹר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן
כֹּא לֵאמֹר: הִבְדְּלוּ מֵתוֹד הָעֵדָה
כֹּב הַזֹּאת וְאֶכְלָה אֹתָם כְּרִנֵּעַ: וַיִּפְלוּ
עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי
הַרְוּחַת לְכָל־בָּשָׂר הָאִישׁ אֶחָד
יִחְמָא וְעַל כָּל־הָעֵדָה תִּקְרָא: ׀
כֵּן וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
כֹּד דִּבֶּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר הֲעֵלֶי
מִסְבִּיב לְמִשְׁפַּח־קָרָה דִּתְהֵן

stb. Mózes parancsolata szerint. (19) ויקהל עליהם קרה, és Kóre összegyűjté ellenök t. i. Mózes és Áron ellen. — וירא כבוד ה', és megjelene Isten dicsősége, értsd: Isten dicsősége szállt alá a felhőoszlopban (21) הִבְדְּלוּ imp. nif. reflexív értelemben, azért: válgatok el. — כְּרִנֵּעַ, szó szerint: mint egy perczet, azaz: szempillantást. (22) ויפלו על־פניהם, és arczakra borulának, hogy könyörögjenek. — אֱלֹהֵי הַרְוּחַת, mind a lelkek Istene, ki azoknak a teremője, és tudja, ki mit mivel, mit gondol. הָאִישׁ אֶחָד יִחְמָא וְנָ, az egy férfiú vétkezik stb. Már a mondatszerkezetből is kiviláglik, hogy e mondat esodálkozás-képen szól, a „hè” pedig האיש elején nem התימה ה', melynek rendes pontozása torokhang előtt פִּתַח (1. felj. 14.), hanem mutató הידיעה ה', melynek rendes pontozása torokhang előtt פִּתַח. (24) הֲעֵלֶי imp. nif. עֲלָה (felmenni)-ből; ni-

- és Ábhirám hajlékának kör-
 25 nyezetéből. És felkele Mózes
 és elméne Dáthân és Ábhí-
 râmhoz, és elmenének utána
 26 Izrael vénei. És szóla a köz-
 séghez, mondván: Kérlek, tá-
 vozzatok ezen gonosz férfiak
 sátraitól, és ne nyúljatok sem-
 mihez, a mi az övék, hogy
 el ne vesszetek minden bű-
 27 neik miatt. És elköltözködé-
 nek Kóre, Dáthân és Ábhirâm
 hajléka mellől, körös-körül;
 Dáthân és Ábhirâm pedig ki-
 menvén, megállva sátraik be-
 járatán, és feleségeik és gyer-
 28 mekeik és kisdedeik. És
 mondá Mózes: Az által tud-
 játok meg, hogy az Örökké-
 való küldött engem, hogy
 cselekedjem mindezeket a cse-
 29 lekményeket, hogy nem szívemből. Ha ezek meghalnak, mint
 minden egyéb ember meghal, és minden ember büntetése fog reájuk
 30 méretni: nem küldött engemet az Örökkévaló. Ha pedig uj dol-

כה ואבירם: ויקם משה וילך אל דתן ואבירם וילכו אחריו וקני כו ישראל: וידבר אל העדה לאמר סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל הטאתם: ויעלו מעל משכן קרח דתן ואבירם מסביב ודתן ואבירם יצאו נצבים פתח אהליהם ונשיהם ובניהם וטפם: כה ויאמר משה בזאת תדעון כי יהיה שלחני לעשות את כל המעשים האלה ביילא מלבי: כט אם כמות כל האדם ימתן אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם ל לא יהיה שלחני: ואם בריאה

fálban: felvitetni, azért: העלו, távozzatok el. (25) ויקם משה וילך אל דתן ואבירם. És felkele Mózes és elméne Dáthân és Ábhirâmhoz. — Mert ők nem akartak fölmenni Mózeshez (V. ö. felj. 12), Mózes odament ő hozzájuk, hogy őket Izrael vénei jelenlétében figyelmeztesse bűnös igyekezetükre. (26) ואל האם תגעו מעל אהלי האנשים, és ne nyúljatok mindahhoz, a mi az övék; értsd: ne vegyetek magatoknak belőle semmit. — פן תספו בכל הטאתם, hogy elveszettek minden bűneik miatt. értsd: ti is el fognátok veszni, mint ők. תספו fut. nifál סוף (אסף) véget érni. (27) ונצבים ונוי, megállva stb., értsd: teljes nyugodtsággal, nem törődvn Mózes intő szavaival. (28) את כל המעשים האלה, mindezeket a cselekményeket, melyeket t. i. Mózes Isten nevében cselekedett. — כמות כל האדם, szösz szerint: szívemből, értsd: akaratom szerint. (29) כמות כל האדם, értsd: mint minden ember meghal. כמות, viszonyított imp. kál מותból. — ופקדת כל ופקדת כל, értsd: minden ember sorsában fognak részesülni ők is. פקדת függő alakja ופקדת, származik ופקדת, melynek tulajdonképi és átvitt értelemben vett jelentését l. M. I 21, 1. (30) ואם בריאה יבא ה' ונוי, ha pedig az Örökké-

- got teremt az Örökkévaló és a föld megnyitja száját és elnyeli őket és mindazt, a mijük van és leszállnak elevenen a sírba: tudjátok meg, hogy ezen férfiak megharagították, az Örökkévalót. És lőn, midőn befejezte mindezen szavakat elmondani, meghasadt a föld, mely alattuk volt. És a föld felnyitá száját, és elnyelé őket és házaikat, és minden embert, ki Kórehoz tartozott és az egész vagyont. És leszállának ők és mindaz, a mijük volt, elevenen a sírba; és a föld eltakará őket, és elveszének a gyülekezet köréből. Az egész Izrael pedig, kik körös-körül voltak, elfutottak azoknak kiáltására, mert azt mondták: Nehogy a föld minket is elnyeljen. És tűz jött ki az Örökkévalótól és megemészte a kétszázötven férfiút, kik bemutatták vala a füstölő szert.

יִבְרָא יְהוָה וּפָצְתָה הָאָדָמָה אֶת־פִּיהָ וּבִלְעָה אֶתְּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה וַיִּדְעֻתֶם כִּי נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת־לֹא יְהוָה: וַיְהִי כַכֵּלְתוֹ לְדַבֵּר אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּבְקַע לִב הָאָדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם: וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּכְלַע אֶתְּם וְאֶת־בְּתוּחֵם וְאֶת־כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר לְקִרְחָה וְאֶת־כָּל־הַרְכֹּשׁ: לֹא וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה וַתִּכַּסּוּ עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ לֵד וַיֵּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקְּהָל: וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סָבִיבֵתֵיהֶם נִסּוּ לְקַלֵּם כִּי אָמְרוּ פִּי־הַתְּבַלְעֵנוּ לֹא הָאָרֶץ: וְאִישׁ יֵצֵא מֵאֵת יְהוָה וַתֹּאכַל אֶת־הַחֲמֻשִׁים וּמֵאֲתֵיבִים אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקְּטֹרֶת: ׀

való új dolgot teremt stb. בריאה nn. főnév, származik ברא-ból, melyet I. M. I. 1, 1. פיה ragozott főnév, származik פה, melynek függő és raggal kapcsolt alakja: פ; élő lényeknél alkalmazva száját jelent, élettelen dolgoknál „nyilás” megjelölésére szolgál. V. ö. M. I. 43, 12., II. 28. 32. (31) ותבקע fut. conv. nifal תבקע (hasítani, p. fát)-ból; nifalban: hasítottani, vagy hasadni, azért: teremt, és a föld meghasada. (32) ואת כל האדם és minden embert stb., értsd: szolgálait és szolgálóit, nem pedig fiait, kik a lázadásban nem vettek részt, és azért meg sem büntetettek. V. ö. alább 26, 11. (34) לקלם kiáltásukra, értsd: jajveszékélőkre vesztők perczében. A viszonyító ל ezen jelentését I. M. I. 24, 63.

XVII. FEJEZET.

A bűnösök serpenyői emlékezetül az oltár borítékára foráttatnak (1–5). A közönség zúgolódik Mózes és Áron ellen (6–8). Halálcsapás a közönségben (9–10). Áron siet tömjénszójével engesztelni a népet (11–15). A tizenkét törzsfejedelem vesszejei közt egyedül Aroné virágot hajtott (16–24). Ez az ellenszegülők emlékjelétül őriatik meg a bisonyság hajlékában (25). A közönség fél a hajlékhoz közeledni (27–28).

- 1 És szóla az Örökkévaló יְיָ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 2 Mózeshez, mondván: Mondd לָאמֹר: אָמַר אֶל־אֱלֶעָזָר בֶּן־
 Eleázárnak, Áron főpap fiá־ אֶהְרֹן הַכֹּהֵן וְיָרֵם אֶת־הַמַּחְתֹּת
 3 nyaknak, hogy szedje fel a ser־ מִבֵּין הַשְּׂרָפָה וְאֶת־הָאֵשׁ זָרָה
 penyőket az égésből, a tüzet הַלְּאֵה בִּי קִדְשׁוֹ: אֵת מַחְתֹּת
 4 meg vannak szentelve. Ugyan־ הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשָׁתָם וַעֲשׂוּ
 is ezen bűnösök serpenyőit, אֶתֶם רִקְעֵי פָחִים צַפְוֵי לְמוֹזְבֵּה
 kik bűneikért életökkel lakol־ כִּי־הִקְרִיבֶם לִפְנֵי־יְהוָה וַיִּקְדְּשׁוּ
 tak; és csináljanak belőlök וְהָיוּ לְאוֹת לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּקַּח
 vékony lemezeket borítékul אֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן אֶת מַחְתֹּת הַנְּהַשֵּׁת
 az oltárra, mert bemutatták אֲשֶׁר הִקְרִיבוּ הַשְּׂרָפִים וַיִּרְקְעוּם
 5 azokat az Örökkévaló színe הַצַּפְוֵי לְמוֹזְבֵּה: וּזְכָרוֹן לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל
 előtt, és meg lettek szentelve; הַיְיָ
 és legyenek jelül Izrael gyer־
 4 mekeinek. És Eleázár a pap
 5 vevé a rézserpenyőket, melyeket bemutatnak vala az elégettek, és kiter־
 5 jeszték azokat borítékul az oltárnak, emlékezetül Izrael gyerme־

(2) יָרֵם rövidült futurum hifil רִים (fölemelni)-ből, különben lenne: יָרֵם, mivel parancsolatot fejez ki (V. ö. felj. 6, 24.), azért: *szedje fel*. וְיָרֵם imp. kál וַיִּקַּח (szétszórni)-ből, a hifil értelmében, azért: *szórd szélylyel*. הַלְּאֵה-nak a származását és jelentését l. M. I. 19, 9. — *כי קדשו*, mert meg vannak szentelve, azért használtassanak szent ezélokhoz. (3) אֶת מַחְתֹּת הַחֲטָאִים האלה (2. v.), azért: *ugyanis a bűnösök serpenyőit*. — *אשר עשו בנפשם*, úgy értendő, mintha lenne: *אשר עשו בנפשם*, kik lelkek vesztésével tették. וַעֲשׂוּ אֶתֶם רִקְעֵי פָחִים, és csináljanak belőlök vékony lemezeket. וַעֲשׂוּ 3. szem. tsz. ige héber nyelvben a személytelen ige gyanánt használtatik. — *רקעי פחים* vonzati viszonyban álló két főnév, még pedig וַעֲשׂוּ függő alakja רִקְעֵי-nak, származik רִקַע (kinyujtani)-ből; פָחִים pedig (származik פָחָה-ból) lemezeket jelöl; azért: *רקעי פחים, vékony lemezek*. וַעֲשׂוּ főnév származik וַעֲשׂוּ-ból, mely piélben annyit jelent, mint bevonni valamit valamivel (p. aranyat ezüsttel vagy rézzel), azért: *צפוי, boríték*. (4) וַיִּרְקְעוּם tárgyragozott piél formájú ige וַיִּרְקַע-ból. (5) וּזְכָרוֹן, emlékezetül; oly értelemben,

keinek, hogy idegen férfi, ki nem Áron ivadékából való, ne járuljon az Örökkévaló színe elé füstölő szereket áldozni, hogy ne járjon úgy mint Kóre és az ő községe, a mint az Örökkévaló szólott 6 felőle Mózes által. És Izrael gyermekeinek egész közönsége zúgolódik másnapon Mózes és Áron ellen, mondván: Ti öltétek meg az Örökkévaló 7 népét. És lőn, mikor a közönség összegyülekezék Mózes és Áron ellen, hogy a találkozás sátrához fordulának, és íme a felhő elfödte volt azt; és megjelene az 8 Örökkévaló dicsősége. És Mózes és Áron elmenének a 9 találkozás sátra elé. És szóla az Örökkévaló Mózeshez, mond- 10 ván: Fel! váljatok el ezen községtől, hogy megsemmi- 11 sítsem őket szempillantást; és leborulának arezukra. És mondá Mózes Áronnak: Vedd a serpenyőt, és vess abba tüzet az oltárról és tégy füstölő szereket reá, és vidd gyorsan a közönség közé és

לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זָר
אֲשֶׁר לֹא מִזֶּרַע אַהֲרֹן הוּא
לְהִקְטִיר קִטְרֹת לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא-
יְהִי כְקֹרַח וּכְעֵדָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
יְהוָה בְּיַד-מֹשֶׁה לֵאמֹר וַיִּלְנוּ
כָּל-עֵדָת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמִּחֲרַת
עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם
הִמָּתֵם אֶת-עַם יְהוָה: וַיְהִי
בַּחֲקֹתָל הָעֵדָה עַל-מֹשֶׁה וְעַל-
אַהֲרֹן וַיִּפְּנוּ אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד וְהִנֵּה
כִּסְהוּ הָעֲנָן וַיֵּרָא כְבוֹד יְהוָה:
וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל-פְּנֵי אֹהֶל
מוֹעֵד: ס רַבִּיעִי וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: הֲרַמּוּ מִתּוֹךְ
הָעֵדָה הַזֹּאת וְאָכְלָה אֶתֶּם כְּרִנֵּעַ
וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
אֶל-אַהֲרֹן קַח אֶת-הַמַּחֲתָה וְתֵן
עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים
קִטְרֹת וְהוֹלֵךְ מִהֲרָה אֶל-הָעֵדָה

mint fenn (3. v.) לאות, hogy t. i. a jövő nemzedékek tudják, mi történt azokkal, kik Áron papi méltósága ellen fellázadtak. לו משה לוי, כאשר דבר ה' ביד משה לו, *a mint az Örökkévaló szólott felőle Mózes által*, értsd: Kóre felől. L. felj. 23—24. (6) וילנו fut. conv. nifál לוין-ból. V. ö. felj. 14, 2. אתם המתם וגו' *ti öltétek meg stb*, értsd: ti voltatok e nép halálának az oka. המתם perf. hif. ממות-ból, המיתותם helyett. (7) בהקהל vizonyított inf. nifál קהל-ból. Verbum finitummal kifejezve így hangzik: כאשר נקהלה העדה, *midən összegyűlt a község*. (10) הרמו imp. nifál רמם (emelni)-ből, nifálban felemelkedni (távozás végett), azért: הרמו, *váljatok el*. V. ö. felj. 16, 24. העלו. — כרנע, ennek a magyarázatát l. felj. 16, 21. ויפלו על פניהם. L. felj. 16, 22. (11) קטרת ושים קטרת ויהיה עליה קטרת, és vess reá füstölőszert. —

- engesztelj érettök; mert ki-
tört a harag az Örökkévaló
színe elől, megkezdődött a
12 csapás. És Áron vevé, a mint
Mózes szólott, és futa a gyü-
lekezet közé, és íme a csapás
megkezdődött volt a nép kö-
zött; és tevé rá a füstölő
szert és engesztete a népért.
13 És álla a holtak és az élők
között; és megállá a halál-
14 csapás. És valának, kik meg-
haltak a halálesapásban, tizen-
négyezer és hétszáz, azokon
kívül, kik meghaltak Kóre
15 ügye miatt. És Áron vissza-
téré Mózeshez a találkozás
sátorának bemenetéhez; mi-
kor a halálesapás megállt volt.
16 És szöla az Örökkévaló Mó-
zeshez, mondván: Szólj Izrael
17 gyermekeihez és végy tőlük

וּכְפַר עֲלֵיהֶם כִּי יצָא הַקֶּצֶף
יב מִדִּפְנֵי יְהוָה הַחֵל הַנֶּגֶף: וַיִּקַּח
אֶהֱרֹן כַּאֲשֶׁר | דָּבַר מֹשֶׁה וַיֵּרֶץ
אֶל־תַּוֹךְ הַקָּהָל וְהִנֵּה הַחֵל הַנֶּגֶף
בָּעַם וַיִּתֵּן אֶת־הַקְּטֹרֶת וַיִּכְפַּר
יג עַל־הָעָם: וַיַּעֲמֵד בֵּין־הַמֵּתִים
וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֵר הַמִּגֶּפֶה:
יד וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמִּגֶּפֶה אַרְבָּעָה
עָשָׂר אֶלֶף וְשֶׁבַע מֵאוֹת מִדְּבַר
טו הַמֵּתִים עַל־דְּבַר־קָרָה: וַיֵּשֶׁב
אֶהֱרֹן אֶל־מֹשֶׁה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד וְהַמִּגֶּפֶה נִעְצְרָה: פ חֲשִׁישִׁי
טז וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
יז דַּבֵּר | אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח
מֵאֵתֶם מִטְּהָ מִטְּהָ לְבַיִת אֹהֶל
מֵאֵת כָּל־נְשֵׂיהֶם לְבַיִת אֲבֹתָם
שָׁנִים עָשָׂר מֵאוֹת אִישׁ אֶת־

egy-egy vesszőt az ő atyai házuk szerint, minden feje-
delmeiktől, atyai háza szerint, tizenkét vesszőt; minde-

והורק imp. hiñl בִּלְךָ-ból, azért; *vidd.* — כִּי יצָא הַקֶּצֶף וגו', *mert a harag ki-
tört stb.*, értsd: a halálos csapás már-már kezdődött. — הַחֵל perf. hiñl הַחֵל-
ból. V. ö. M. I. 11, 6. (12) וַיִּקַּח אֶהֱרֹן וגו', *Áron vevé, t. i. mindazokat, a
miket Mózes neki parancsolt (l. a 11. verset).* וַיִּתֵּן אֶת הַקְּטֹרֶת úgy értendő,
mintha lenne: וַיִּתֵּן עֲלֵיהֶם אֶת הַקְּטֹרֶת, *és tevé rá (t. i. a tűzre) a füstölő-
szereket.* (13) וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים, *és álla a holtak és az élők között,
hogy megakassza a halálos csapás haladását.* וַתַּעֲצֵר הַמִּגֶּפֶה, *és megállá o
halálesapás.* Ez alkalommal kitűnt, mily üdvös hatása volt a füstölő szernek,
mikor az mutatta be, a ki arra Istentől volt kijelölve, míg annak veszedelmes
volta akkor bizonyult be, mikor idegenek, kik nincsenek arra hivatva, mu-
tatták be. (14) וְהַמִּגֶּפֶה נִעְצְרָה. Ez mint időhatározó mellékmondat az előtte
álló főmondatnál függ össze, azért: *mikor a halálesapás megállt volt.* (17) מִטְּהָ
מִטְּהָ, *egy-egy vesszőt,* a megkettőztetett főnév a héberben az osztó számnevet
pótolja. V. ö. feljebb 3, 47. וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה מֵאֵת כָּל־נְשֵׂיהֶם, *minden fejedelmeiktől stb.*
Ez az előbbinek az értelmezvénye, magyarázván, hogy kitől vegye a vessző-

nik írja nevét az ő vesszőjére.
 18 Áron nevét pedig írad Lévi
 vesszőjére, mert egy vessző
 legyen az ő atyai házuk feje-
 19 delmének. És tedd azokat a
 találkozás sátrába a bizony-
 ság elé, a hol találkozom ve-
 20 letek ottan. És lészen a fér-
 fiu, a kit választok, annak
 vesszeje ki fog virágozni; és
 le fogom csendesíteni magam
 körül Izrael gyermekeinek
 zúgolódásait, melyet ti elle-
 21 netek keltenek. És szóla
 Mózes Izrael gyermekeihez;
 és adának neki valamennyi
 fejedelmeik, egy-egy fejedelem
 egy-egy vesszőt atyai házuk
 szerint, tizenkét vesszőt; Áron
 vesszője pedig volt azoknak
 22 vesszői között. És Mózes le-
 tévé a vesszőket az Örökké-
 23 való színe elé a bizonyság sátrában. És lőn más napon,
 midőn Mózes bemene a bizonyság sátrába, és íme Áron

יִהְיֶה שְׁמוֹ תִכְתֹּב עַל־וֹמֵהוּ: וְאֵת
 שֵׁם אֲהֲרֹן תִּכְתֹּב עַל־מִטָּה לְוִי בִּי
 מִטָּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם:
 יֵשׁ וְהִנַּחְתֶּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי
 הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֲוַעֵד לָכֶם שָׁמָּה:
 ב וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲבַחֲרֶנּוּ בּוֹ
 מִמֵּהוּ יִפְרֹחַ וְהִשְׁפִּיתִי מַעְלֵי אֶת־
 תְּלִמּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם
 כֹּא מְלִינִים עֲלֵיכֶם: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה
 אֶרְדֵּי־בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו
 כָּל־נִשְׂאֵי־אֵיהֶם מִטָּה לְנִשְׂאֵי אֶחָד
 מִטָּה לְנִשְׂאֵי אֶחָד קְבִיבֵת
 אֲבֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר מִטּוֹת
 וּמִמֵּה אֲהֲרֹן בְּתוֹךְ מִטּוֹתָם:
 כב וַיִּנַּח מֹשֶׁה אֶת־הַמִּטּוֹת לִפְנֵי יְהוָה
 בב בְּאֹהֶל הָעֵדוּת: וַיְהִי מִמַּחֲרַת
 וַיָּבֵא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל הָעֵדוּת

ket, (18) *וְאֵת שֵׁם אֲהֲרֹן תִּכְתֹּב עַל־וֹמֵהוּ*, mert az ő atyai házuk fejedelmének egy vesszeje legyen. Értsd: Áronnak, ki Lévi összes családjai fejedelme, szintén egy vesszeje van. Ebből következik, hogy József utódjai ez ízben csak egy törzsnek vétetnek. (19) *וְהִנַּחְתֶּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד* tárgyragozott perf. conv. hifil ינח (= ננה)-ból. V. ö. M. II. 16, 32. — *אֲוַעֵד* fut nifal יעד-*ból*. V. ö. M. II. 29, 42. (20) *וְהִשְׁפִּיתִי מַעְלֵי* — *מעלי*, és ekképen *le fogom csendesíteni magam körül, a melyet ellenetek keltenek*. Értsd: véget vetek egyszer mindenkorra Izrael zúgolódásainak, melyeket ellenetek támasztanak színem előtt. *וְהִשְׁפִּיתִי מַעְלֵי* perf. conv. hif. שפך (lecsendesíteni)-ból, *מעלי* pedig rendszeren: *magamról*, itt azonban kivételesen: *magam körül*. (22) *וַיִּנַּח* fut. conv. hifil ינח (= ננה)-ból. V. ö. M. II. 16, 33. — *בְּאֹהֶל מוֹעֵד* úgy értendő: *לחַת הָעֵדוּת*: *באהל ארון*, a sátorba, a hol a frigláda, melyben a bizonyosság táblái voltak. V. ö. M. II. 31. 18. (23) *וַיָּבֵא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל הָעֵדוּת*, és íme kivirágzott stb., mi alatt értetik úgy a bimbó és a virág felfakadása, valamint a gyümölcs érlelése, a hogy maga a szent szó-

vesszője, mely Lévi házáért
vala, kivirágzott; ugyanis
bimbót fakaszta, és virágot
hajta, és mandolákat érlele.

- 24 És Mózes kihozá mind a
vesszőket az Örökkévaló színe
elől, Izrael minden gyermekei-
hez; és láták és elvívék, kiki
közülök vesszőjét. És mondá
25 az Örökkévaló Mózesnek:
Tedd vissza Áron vesszőjét a
bizonyosság elé őrizés végett. Jelül
az ellenszegülőeknek, hogy
megszűnjék zúgolódásuk elle-
nem, és hogy meg ne haljanak.
26 És Mózes megeselekvé, a

- 27 mint az Örökkévaló megparancsolta neki, úgy cselekedte meg. És
mondák Izrael gyermekei Mózesnek mondván: Ime, kimül-

והנה פרה משה-אהרן לבית
לוי ויצא פרה ויצין ציין ויגמל
כד שקדים: ויצא משה את-כל-
המפת מלפני יהוה אל-כל-בני
ישראל ויראו ויקחו איש מפתו:
כה פ ששי ויאמר יהוה אל-משה
השב את-משה אהרן לפני
העדות למשמרת לאות לבני-
מרי ותכל תלונתם מעלי ולא
כז ימתו: ויעש משה כאשר צוה
כז יהוה אתו בן עשה: פ ויאמרו
בני ישראל אל-משה לאמר הן

veg magyarázólag teszi hozzá: ויצא פרה וגי, *kifakasztta bimbót* stb. פרה származik פרה (= פרק, fakadni)-ból, azért: *bimbó*. ציין származik ציין (= ציין), fénylik-ből, azért: *virág*. — ויגמל fut. conv. kál, töve: גמל (= גמר, be-élvégezni), azért: ויגמל (a gyümölcsről) és érlele. (24) ויראו ויקחו איש מפתו, és láták és ki-ki közülök vevé az ő vesszejét, értsd: midőn meglátták vesszeiket, hogy ezek úgy maradtak, a mint voltak, mikor ideadták mig Áron vesszseje kivirágzott: akkor visszavévék vesszeiket, azaz: meg voltak győződve, hogy Áron az Isten választotta férfit, és nem zúgolódtak többé ellene. (25) לפני העדות, értsd: לפני ארון העדות, a bizonyosság szekrénye elé. V. ö. felj. 22. v. מרי, jelül az ellenszegülőeknek, értsd: hogy jelül szolgáljon azoknak, kik jövőben netalán ellenszegülni akarnának Áron és utódjai papi méltósága ellen. מרי (csak pauzában így hangzik, különben: קרי), származik קרה (ellenszegülni)-ből, hn. főnév: *ellenszegülés*. קר (tbbszámban קרי) hozzájárulással melléknévi értelemben használtatik, azért: קר-מרי, *ellenszegülő*. — ותכל תלונתם, *hogy szűnjék meg az ő zúgolódásuk*. ותכל rövid. fut. piél, mert óhajást fejez ki. Piél alakjának daczára *bennmúató* jelentésű. (V. ö. Példab.); áll pedig egyesszámban a tsz. főnév előtt, mivel a tsz. תלונת, e helyen elvont fogalmat: *zúgolódást* jelöl. De még másképen is igazolható az egyesszámú igeállítmány használata a tsz. alany előtt. V. ö. M. I. 47. 28. és még sok helyen. (27) ויענו אברנו וגי, *kimultunk, elvesztünk* stb. értsd: minduntalanul a halálveszedelemben forgunk. Hol kard, hol halálesapás fenyeget bennünket.

tunk, elvesztünk, mindnyá- כל
 28 jan elvesztünk. Minden közel הקרב | הקרב אל משכן יהוה
 járó, a ki közel jár az Örök- ימות האם תמנו לגוע;
 kévaló hajlékához, meghal;
 avagy fogytig kell-e kimúlnunk?

XVIII. FEJEZET.

Aron és utódjai papi hivatása és a leviták tisztje a szentély körül (1—7). Aron s utódjainak papi illetményei (8—20). A leviták illetményei (21—24). Adományok, melyeket a leviták tartostak a papoknak adni (25—32).

1 És mondá az Örökkévaló יהוה ואמר יהוה אל-אהרן אתה
 Áronnak: Te, meg fiaid és ובניך ובית-אביך אתך תשא
 atyád háza veled, viseljétek את-עון המקדש ואתה ובניך
 a szentély vétségét, és pedig אתך תשא את-עון כהנתכם;
 2 te, meg fiaid veled, viseljétek וגם את-אחיך ממה לוי שבט
 papságtok vétségét. De atyád- אביך הקרב אתך ויקו עלך
 fiait is, Lévi törzsét, atyád וישרתוך ואתה ובניך אתך
 nemzetségét, vedd melléd, לפני אהל העדות: ושמו
 és csatlakozzanak hozzád משמרתך ומשמרת כל-האהל
 3 te, és fiaid veled, legyetek a אף אל-בלי הקדש ואל-המזבה
 bizonyosság sátra előtt. És ök
 őrizték őrizetedet és az egész
 sátor őrizetét; csak a szentély edényeihez és az oltárhoz

(28) כל הקרב הקרב. szó szerint: minden közelgető, a ki közelget; értsd: a ki legkevésbé közelget. Az ige megkettőztetése diminutív értelmet kölcsönöz az állítmánynak. — והאם המנו וגו' avagy fogytig kell-e kimúlnunk? Értsd: megváltozhatlan isteni végzés-e, hogy közülünk senkisé maradjon életben. A „האם” szó elején kérdés, melynek pontozásáról torokhang előtt l. felj. 22, 16. תמנו (töve: תמם) áll תמני helyett. V. ö. feljebb és még sok helyen. Az adverbialis fogalom pedig igealakban van kifejezve, mivel a mondat főszóval bír. V. ö. M. I. 27, 20. és még sok helyen.

(1) ואתה ובניך אתך וגו' . A vāv ואתה elején értelmező, azért: és pedig: te meg fiaid veled stb. L. a fordítást. (2) ואתה וגו' . A vāv ezen ואתה ban (V. ö. felj. 1. v.) értelmező kötőszó, azért: még pedig stb. (3) ושמו משמרתך ומשמרת כל-האהל, értsd: lássák el az egész sátor körüli szolgálatot, mely a te felügyeleted alatt áll (V. ö. felj.

- ajándékok őrizetét; Izrael gyermekeinek összes szentelt tárgyait, neked adtam azokat tiszteletdíjúl, és fiaidnak örök
- 9 osztályrész gyanánt. Ez legyen a tied a szentségek szentségéből, a tűzre való áldozatokból; egyáltalában minden áldozatuk, akármiféle lisztáldozataik, akár bűnáldozataik, akár vétékáldozataik közül, a mit nekem hoznak, mint szentségek szentsége tied
- 10 legyen az, és fiaidé. Kiváló szent helyen egyed meg azt; minden férfi-személy egye azt. Szentség legyen az neked. És ez legyen a tied följajánlott ajándékaikból: Minden Izrael gyermekei lengetéseit, neked adtam azokat, és fiaidnak és leányaidnak veled.
- 12 örök osztályrészü. Minden, a ki házadban tiszta, egye azt. Az olajnak minden javát, és az édes bornak és gabonának minden javát, elsejüket, a melyet adni fognak az Örökkévaló tiszteletére, ne-

קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נְתַתִּים
 לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָהּ לְחֶקֶר־עוֹלָם;
 וְהָיְיָה לְךָ מִקְדָּשׁ חֲבִדָּשִׁים
 מִן־הָאֵשׁ כָּל־קָרְבָּנֵם לְכָל־
 מִנְחָתָם וּלְכָל־חַטָּאתָם וּלְכָל־
 אִשְׁמֵם אֲשֶׁר יִשְׁבּוּ לִי קָדְשׁ
 קָדְשִׁים לְךָ הוּא וּלְבִנְיָהּ; בְּקָדְשׁ
 הַקְּדָשִׁים תֵּאבְדֵנוּ כָּל־זָכוֹר יֹאכַל
 אֹתוֹ קָדְשׁ יִהְיֶה־לְךָ: וְהֵהֱרַדְתָּ
 תְּרוּמַת מַתָּנָם לְכָל־תְּנוּפֹתַי בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נְתַתִּים וּלְבִנְיָהּ
 וּלְבִנְתָיָהּ אֲתָדָה לְחֶקֶר־עוֹלָם כָּל־
 יב טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכַל אֹתוֹ: כָּל־
 חֵלֶב יִצְהָר וְכָל־חֵלֶב תִּירוֹשׁ
 וְדָגַן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לַיהוָה

osztályrés. הק. ezen jelentését l. M. I. 47, 22. és még sok helyen. Mivel Kórê és partja, Áronnak meg utódjainak a papi méltóságra való jogos igényeit kétségbe vonták, azért e helyen ismétlődnek Áron áldozári méltóságát és illetményeit megalapító törvények. (9) מן האש úgy értendő, mintha lenne a tüzre valókból. — מאשר על האש a viszonyító ל egybefoglaló. L. a fordítást. (10) בקדש הקדשים, kiváló szent helyen, értsd: a számára kijelölt helyen, azaz: a szentély udvarában, mely itten a közbelylyel szemben קדש nak nevezetik. (11) וזה־לך תרומת מתנם, es a tied felajánlott ajándékaikból, értsd: a miket leemelnek hala- és örömáldozataikból. V. ö. M. III. 7, 32. תנופת בני ישראל, Israel fiai minden lengetéseit, értsd: azon áldozatrészeket, melyekkel az áldozár lengetést tett. L. M. III. u. o. 30. (12) כל חלב ונו, az olaj minden javát, értsd: zsengejét, a mint maga a szent szöveg alább magyarázza, mondván: ראשיתם אשר יתנו ונו, zsengejüket, a mit adnak stb. יצהר hn. főnév (származik צָהַר [= צָהַר, fenylik]-ból), így nevezetik az olaj tiszta fényéről; חלב pedig nemcsak kövérséget jelöl, hanem minden ter-

13 ked adtam azokat. Minden gyümölcs zsengeje az ő földükön, a mit bevisznek az Örökkévaló tiszteletére, tied legyen; minden, a ki tiszta a te házában, egye azt.
 14 Minden átok alá eső Izraelben tied legyen. Valami az anyjának méhét először megnyitja, mind azon állatok közül, melyeket bemutatnak az Örökkévalónak, akár emberekből, akár barmokból, tied legyen; csakhogy engedd megváltani az ember elsőszülöttjét, valamint a tisztátalan állat első fajzatát is váltsd meg. A megváltandót pedig, mikor egy hónapos, váltsd meg, a te becslésed szerint öt ezüst sêkel árán, a szentély sêkele szerint, mely húsz gérât ér.
 17 De mindazáltal a barom első fajzatát, vagy a juh első fajzatát, vagy a kecske első fajzatát meg ne váltsd, szentség azok; vérüket hintsed az oltárra, és kövérségüket párologtasd el tüzre való áldozat gyanánt, kellemes illatúl az Örökkévaló tiszteletére. Azoknak a husa pedig legyen a tied, mint a leugított szegy, és mint a jobb lapoczka, 19 tied legyen. A szentségek minden emelékét, melyet Izrael fiai

יג לָךְ נִתְּנִים: בְּכוֹרֵי כָל־אֲשֶׁר
 בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר־יָבִיאוּ לַיהוָה לָךְ
 יוֹדִה כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכְלוּ:
 יד כָּל־חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָךְ יִהְיֶה:
 טו כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל־בֶּשֶׂר אֲשֶׁר־
 יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּאֶדָם וּבְבַהֲמָה
 יוֹדִי־לָךְ אֵךְ פְּדָה תְּפַדֶּה אֶת
 טז בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר־הַבְּהֵמָה
 הַטְּמֵאָה תְּפַדֶּה: וּפְדוּיוֹ מִבֶּן־
 חֲדָשׁ תְּפַדֶּה בְּעֶרְמֶךָ כֶּסֶף חֲמִשָּׁתַּיִם
 יז שֶׁקֶלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֲשָׂרִים
 גֵּרָה הוּא: אֵךְ בְּכוֹר־שׁוֹר אִוֹ
 בְּלוֹר כָּשֵׁב אִו־בְּכוֹר עֵז לֹא
 תְּפַדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם תִּזְרַק
 יח עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת הַלֶּבֶם תִּקְטֹר
 אִשָּׁה לָרִיחַ נִיחַח לַיהוָה: וּבִשָּׂרָם
 יוֹדִי־לָךְ כַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה וּכְשׂוֹק
 יט הַיְמִיִן לָךְ יִהְיֶה: כָּל אֲתוּמַת
 הַקֹּדֶשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְּגוֹי־יִשְׂרָאֵל

mény javarészét V. ö. M. I. 45, 18. (13) כָּל אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מ. I. 45, 18. (13) *minden gyümölcs zsengeje* stb. (14) חֵרֶם. E szó tárgyi és etymologiai magyarázatát l. M. III. 27, 28. (15) פֶּטֶר רֶחֶם L. magyarázatát M. II. 13, 2 — *de engedd megváltani* stb. V. ö. M. II. 13, 2. (16) בְּעֶרְכָךְ. E kifejezés magyarázatát l. M. III. 27, 2. (18) כַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה וּכְשׂוֹק, *mint a leugított szegy* stb. V. ö. M. III. 7, 30. (19) בְּרִית מִלַּח עוֹלָם הוּא, *örök szószövetség ez*, értsd: szóvetség, mely örökké

felemelnek az Örökkévaló tiszteletére, neked adtam, és fiaidnak és leányaidnak veled, örök osztályrészl. Örök szövetség ez, az Örökkévaló színe előtt, neked és ivadé-
 20 kodnak veled. És mondá az Örökkévaló Áronnak: Az ő földjükön földbirtokot ne örökölj, meg osztályrészed ne legyen neked közöttök; én vagyok a te osztályrészed és örökséged Izrael gyermekei
 21 között. Léví fiainak pedig adtam minden tizedet Izraelben birtokúl, szolgálatukért, melyet végeznek a találkozás sátra körül való szolgálattal.
 22 Hogy Izrael fiai ne közeledjenek többé a találkozás sátrához, mert ezáltal halálos
 23 bünt vennének magukra; hanem maga a Léví végezze a találkozás sátra körül való szolgálatot, és ők viseljék azoknak vétségét; örök törvény az nemzedékeiteknek; de Izrael gyermekei
 24 között ne örököljenek örök földbirtokot; hanem Izrael gyermekei tizedét, melyet felemelnek az Örökkévaló tiszteletére emelé-

לַיהוָה נָתַתִּי לָךְ וּלְבָנֶיךָ וּלְבָנֹתֶיךָ
 אֶתְךָ לְחֶק־עוֹלָם בְּרִית מְלֶכֶת
 עוֹלָם הוּא לִפְנֵי יְהוָה לָךְ וּלְזָרְעֶךָ
 אֶתְךָ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן
 בְּאַרְצֶם לֹא תִנְהַל וְהָלַק לֹא־
 יִהְיֶה לָךְ בְּתוֹכָם אֲנִי הֶלַקְךָ
 וְנִחַלְתָּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ׀
 כֹּא שְׁבִיעִי וּלְבָנֵי לְוִי הִנֵּה נָתַתִּי כָל־
 מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנִחְלָה חֶלֶף
 עֲבַדְתֶּם אֲשֶׁר־הֵם עֲבָדִים אֶת־
 כֹּא עֲבַדְתָּ אֹהֶל מוֹעֵד: וְלֹא־יִקְרְבוּ
 עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד
 כֹּא לְשֵׁאת חַטָּא לְמוֹת: וְעֹבֵד הַקֹּדֶי
 הוּא אֶת־עֲבַדְתָּ אֹהֶל מוֹעֵד וְהֵם
 יִשְׂאוּ עוֹנָם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם
 וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחָלוּ
 כֹּא נִחְלָה: כִּי אֶת־מַעֲשֵׂר בְּנֵי־
 יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִרְמוּ לַיהוָה תְּרוּמָה

tart, mely el nem romlik, mint a só. V. ö. M. III. 2, 13. (20) הַלַּק לֹא יִהְיֶה וְהֵם יִשְׂאוּ עוֹנָם, meg osztályrészed ne legyen neked közöttök. A szent földnek a tizenkét törzs közti felosztásában Léví nemzetsége nem vett részt. — אֲנִי הֶלַקְךָ, én vagyok osztályrészed, értsd: azokból élj, miket tiszteletemre bemutatnak. (21) חֶלֶף (származik הֶלַף [felváltani]-ból), voltaképen főnév, de használatik határozó gyanánt, és ekkor annyit jelent, mint: „—ért” (23) וְהֵם יִשְׂאוּ עוֹנָם, meg ők viseljék azoknak vétségét, értsd: a leviták az által, hogy a szent szolgálatot ellátják, magukra veszik Izrael bűnét, melyet elkövetnének, ha a szentélyhez közelednének. L. az előbbi verset. (24) אֲשֶׁר יִרְמוּ לַיהוָה תְּרוּמָה, melyet felemelnek Isten tiszteletére emeléskül. A tized (מַעֲשֵׂר) mint itt, még más helyen.

- kül, adtam a levitáknak birtokúl; azért mondtam nekik, Izrael gyermekei között ne örököljenek örök földbirtokot.
- 25 És szóla az Örökkévaló Mózes-
26 hez, mondván: A levitákhöz pedig szólj és mondd nekik: ha elveszitek Izrael fiaitól a tizedet, melyet adtam ti nektek azoktól örökségtekül: emeljetek ki belőle emelékét az Örökkévaló tiszteletére a
27 tizedből tizedet. És a ti emeléktek úgy tekintessék, mint a gabona a szérüből és mint
28 a folyadék a sajtóból. Akképen emeljetek ki ti is emelékét az Örökkévaló tiszteletére, minden tizedeitekből, a melyet elfogadtok Izrael fiaitól; és adjátok belőle az Örökkévaló emelékét Áronnak, a főpapak.
- 29 Minden ajándékaitokból emeljetek ki valamennyi emelékét az Örökkévaló tiszteletére;
30 minden javából annak szent részét belőle. És mondd nekik: mikor annak javát felemelitek belőle, tekintessék a levitáktól, mint

נָתַתִּי לְלוֹיִם לְנַחֲלָה עַל־בְּנֵי
אָמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
כִּי לֹא יִנְחָלוּ נַחֲלָה: כִּי וַיְדַבֵּר
כֹּה יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וְאֶל־
הַלְוִיִּים תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־
תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־
הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֵתֶם
בְּנַחֲלַתְכֶם וְהִרַמְתֶּם מִמֶּנּוּ
תְרוּמַת יְהוָה מֵעֵשֶׂר מִן־הַמַּעֲשֵׂר:
כֹּה וְנַחֲשַׁב לָכֶם תְרוּמַתְכֶם בְּדִגְוֹן
כִּי מִן־הַפֶּיֶן וּכְמִלֵּאָה מִן־הַיֶּקֶב: בֵּן
תְרוּמוֹ גַם־אֶתֶם תְרוּמַת יְהוָה
מִכֹּל מַעֲשְׂרֵיכֶם אֲשֶׁר תִקְחוּ
מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתֶּם מִמֶּנּוּ
אֶת־תְרוּמַת יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:
כֹּס מִכֹּל מִתְּנֵיתֶיכֶם תְרוּמוֹ אֵת כָּל־
תְרוּמַת יְהוָה מִכֹּל־חֶלְבֹו אֶת־
ל מִקִּדְשׁוֹ מִמֶּנּוּ: מַפְסִיר וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם בְּהִרְיַמְכֶם אֶת־חֶלְבֹו
מִמֶּנּוּ וְנַחֲשַׁב לְלוֹיִם בְּתִבּוּאָת

emelék (תרומה)-nek nevezetik. (26) מעשר מן המעשר, tizedet a tizedből. A levita tartozott abból, a mit Izrael fiaitól kapott, tizedrészét a בְּדִגְוֹן-nek adni. L. a következő verset. (27) ונחשב לכם תרומתכם וגי', emeléktek úgy tekintessék stb., azaz: a mit tized fejében Izrael fiaitól kaptatok, úgy tekintessék stb. melynek tizedrészét el kell választanotok a בְּדִגְוֹן számára. — וכמלאה, és mint a folyadék, értsd: bor, olaj. V. ö. M. II. 22, 28. (29) מכל חלבו, minden javából. V. ö. felj. 12. Az egyszámú rag חֶלְבֹו szóban vonatkozik a többnemű ajándékok minden egyes nemére, úgyezintén a birtokos rag a következő מִקִּדְשׁוֹ szóban. (30) בהרימכם וגי', mikor fölemelitek stb, értsd: mikor illetményeitek tizedrészét elválasztva, a בְּדִגְוֹן-nek adtátok: akkor a többi úgy tekin-

a szerű gyümölcse és mint a
31 sajtó gyümölcse. És ehetitek
azt minden helyen, ti és ház-
népetek, mert jutalmatok az
tinétek szolgálatotokért a ta-
32 lálkozás sátrában. És nem
fogtok viselni miatta bünt,
mikor javát kiemelitek be-
lőle, és Izrael gyermekeinek
szentségeit nem fogjátok meg-
szentségteleníteni, és nem haltok meg.

לא גָּרַן וּכְתוּבָאת יִקְבּוּ: וְאִכְלִיתֶם
אֹתוֹ בְּכֹל-מְקוֹם אַתֶּם וּבֵיתֵכֶם
כִּי-שֹׂכֵר הוּא לָכֶם הִלָּף עֲבַדְתֶּם
לֵב בְּאֵהָל מוֹעֵד: וְלֹא-תִשְׂאוּ עָלָיו
חַטָּא בְּהַרְיִמְכֶם אֶת-הַלֵּב מִמֶּנּוּ
וְאֶת-קִדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא
תַחֲלִלוּ וְלֹא תִמּוֹתוּ:

XIX. FEJEZET.

A vörös tehén és tisztító vizről szóló törvény (1—22).

הקת.

1 És szóla az Örökkévaló
Mózeshez és Áronhoz, mond-
2 ván: Ez a törvény szabványa,
melyet az Örökkévaló paran-
csolt, mondván: Szólj Izrael
fiaihoz, hogy vigyenek hoz-
zád egy egészen vörös tehe-
net, melyen hiba nincsen,
3 melyre iga nem jött. És ad-
játok azt Eleázár papnak, és
ez vigye azt, ki a tábor-

יִט וַיִּדְבֵר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-
אַהֲרֹן לֵאמֹר: זֹאת הַקָּת הַתּוֹרָה
אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר דִּבֵּר
אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֵיךָ
פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין
בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא-עָלָה עָלֶיהָ
עַל: וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל-אַלְעָזָר
הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל-מַחֲוֵיץ

tessék, mint a sz. ú. és borsajtó közönséges gyümölcse, melyet, szent minőség-
gel nem bírván, ehetek mindenütt. L. a következő verset.

(2) *הקת התורה*, ez a törvény szabványa. *הקת*-nak *voltaképi* jelen-
tését l. M. III. 19. 19. A szó e szoros értelmével itt is bír, azért: *szabvány*.
— *אשר צוה ה'*, melyet az Örökkévaló parancsolt. A mondat alanya 3. sze-
mélyben első személy helyett l. M. II. 24, 1. *אדמה תמימה*, egészen vörös.
אשר אין בה nem vonatkozik *פָּרָה*-ra — mivel akkor fölösleges lenne: *אשר אין בה*
— hanem tartozik a melléknévhez: *אֲדָמָה*-hoz, melyet közelebből meg-
határoz, és azért: *egészen*. — *אשר לא עלה עליה על*, melyre iga nem jött,
értsd: igát még nem vont. *על* hn. főnév, származik *עָלָל* (cselekedni)-ből.
(3) *ונתתם אתה*, és adjátok ast, t. i. te és Áron. — *ישחט אתה לפניו*, és vág-
ják le előtte, t. i. Eleázár előtt; *ישחט* pedig nem Eleázárra, hanem holmi

- 4 ból, és vágják le előtte. És Eleázár pap vegyen ujjával annak véreből és hintsen a találkozás sátra előrése irányában hétszer, és égesse meg a tehenet szemei előtt; bőrét és húsát és véré, ganéjával együtt égesse meg.
- 5 És a pap vegyen czédrusfát és izsópot és egy karmazsín színű fonalat és vesse a tehén égésének közepébe. És a pap mossa meg ruháit és füröszsze testét vízben, és azután menjen be a táborba; és a pap legyen tisztátalan estig.
- 6 És a ki azt elégeti, mossa meg ruháit vízben, és füröszsze testét vízben; és legyen tisztátalan estig. És egy tiszta férfiú szedje özsze a tehén hamvát, és tegye le azt a táboron kívül tiszta helyre, és legyen Izrael gyermekei közönségének őrizetül tisztító
- לְמַחֲנֶה וְשָׁחַט אֶתְּךָ לְפָנָיו: וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָה בְּאַצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל-נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל-מוֹעֵד מִדָּמָה שֶׁבַע פְּעָמִים: וְשָׂרַף אֶת-הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת-עֶרְוָה וְאֶת-בְּשָׂרָהּ וְאֶת-דָּמָהּ עַל-פְּרִשָׁה יִשְׂרָאֵל: וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵיִן אֲזוּב וְשֵׁנִי תוֹלַעַת וְהַשְּׂלִיף אֶל-תּוֹךְ שְׂרַפַת הַפָּרָה: וּכְכֹס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֵר יָבֵא אֶל-הַמַּחֲנֶה וְטָמְאָה הַכֹּהֵן עַד-הָעֶרֶב: וְהִשְׂרַף אֶתְּךָ יְכַסֵּם בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָמְאָה עַד-הָעֶרֶב: וְאַסְפָּן אִישׁ טָהוֹר אֶת אֵפֶר הַפָּרָה וְהֵנִיחַ מֵחוּץ לְמַחֲנֶה בְּמַקְוִים טָהוֹר וְהִיתָה לְעֵצָה בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמִי נֹדֵה הַטָּהָר

3. személyre vonatkozik, azért: *vágják le*. (4) *אל נכח פני אהל-מועד*, a találkozás sátrának előrése irányában, értsd: kelet felé, mely a szentély elő részét képezte, a fecesesenő áldozár pedig áll vala a szentély bejáratán. (5) *ושרף-לעיניו*, és égesse meg — szemei előtt, t. i. más áldozár égesse el Eleázár előtt. — *פרשה* birtokragozott főnév פָּרַש (ganéj)-ból. — *אזוב ושני* תולעת. L. magyarázatát M. II. 12, 22. (6) *אל תוך שרפת הפרה*, a tehén égésének közepébe, értsd: az égő lángjába. *שרפת* függő alakja שָׂרַף-nak, mely voltaképen *égsz* (= égő láng) jelöl. (9) *והניח וגי*, és tegye le, t. i. az összegyűjtött hamut. — *והיתה* nn. ige nem vonatkozik אָסַפְּ-re, mert az hn. főnév, hanem úgy értendő, mintha lenne: *ואת והיתה* és es legyen, azaz: szolgáljon. — *למי נדה*, tisztító vízre. A viszonyító ל e jelentését l. M. I. 45, 7. *נדה* pedig nn. főnév, származik: נָדַד (távolítani, t. i. a tisztátalanságot)-ból (V. ö. M. III. 12, 2.), azért: *למי נדה*, tisztító víz. — *הטאת היא*, tisztító áldozat es. *הטאת* származik טָטַט-ból, melynek jelentését a piélben l. M. II. 29, 36. azért

10 vízre; tisztító áldozat az. És
mossa meg az, ki fölszedi
vala a tehén hamvát, ruháit
és legyen tisztátalan estig;
és ez legyen Izrael gyerme-
keinek és az idegennek, ki
köztük tartózkodik, örök tör-
11 vényül. A ki valamely személy
holt testét illeti, miáltal tiszt-
12 tálan hét napig: Az tisztítsa
meg magát azzal a harmadik
napon és a hetedik napon, így
aztán megtisztúl; de ha nem
tisztítja meg magát a har-
madik napon és a hetedik
13 napon, meg nem tisztúl. Va-
laki illeti a holt ember
testét és meg nem tiszt-
títja magát, az megfertőz-
tette az Örökkévaló haj-
lékát; és az ilyen személy
irtassék ki Izraelből. Mert

hintő víz nem vettetett reá, tisztátalan legyen, tisztátalansága még
14 mindig rajta van. Ez a törvény, ha valamely ember meghal a
sátorban; valaki bemegy a sátorba, és mindaz, a mi a sátorban van,

י הוא: וְכַבֵּם הָאִסָּף אֶת־אֶפֶר
הַפֶּה אֶת־בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־
הָעֶרֶב וְהִיתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְגֵר
יֵא הֵגֵר בְּתוֹכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם: הִנָּע
בְּמַת לְכָל־נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא
יב שִׁבְעַת יָמִים: הוּא יִתְחַטֵּא־בּוֹ
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
יִטְהַר וְאִם־לֹא יִתְחַטֵּא
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
יג לֹא יִטְהַר: כָּל־הִנָּע בְּמַת
בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אִשְׁרֵי־יְמוֹת וְלֹא
יִתְחַטֵּא אֶת־מִשְׁכַּן יְהוָה טָמֵא
וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל
כִּי מִי נָדָה לֹא־זָרַק עָלָיו טָמֵא
יד יְהִי עוֹד טָמֵאתוֹ בּוֹ: זֹאת
הַתּוֹרָה אָדָם בְּיָמוֹת בְּאֶהָל
כָּל־הַבָּא אֶל־הָאֶהָל וְכָל־אִשֶּׁר

חֻקָּאת e helyen tisztító áldozat. (10) ולגר, és az idegennek, értsd: ki áttért az izraelita hitre. (גֵּר זָרָק). (11) במת לכל־נפש אדם csak annyit tesz, mint: במת כל נפש אדם, tehát körülírt st. constr. V. ö. alább 13. és még sok helyen. — וטמא. A ך kötőváv, mert וטמא még a föltételező mondathoz tartozik, azért: mi által. (12) הוא יתחטא בו, az tisztítsa meg magát avval, t. i. a tehén hamujával. הוא יתחטא fut. hithp. חֻקָּא-ból, melynek jelentése a piélben: tisztítani (a bűntől) és hithpáélben: magát tisztítani. — יטהר külön mondatot képez, azért: így aztán megtisztúl. L. a fordítást. (13) את משכן ה' טמא, az Örökkévaló hajlékát fertőztette meg, ha t. i. tisztátalan állapotában bement abba. — זרק perf. puál egyesszámban és vonatkozik a tsz. מים-ra, mely mint anyagnév majd egyes — majd többesszám értelmében áll. (14) זאת התורה זאת התורה, és a törvény, ha valamely ember meghal a sátorban,

- legyen tisztátalan hét napig. 15 És minden megnyitott edény, a melyen a fődél nincsen zsinórral megkötve, legyen tisztátalan. És ha valaki a szabad mezőn érint fegyverrel megöltet, vagy holt embert, vagy csontját, vagy a sírboltot, legyen tisztátalan 17 hét napig. És vegyenek a tisztátalan számára a megégetett tisztító áldozat hamvából, és adjon reá élő vizet 18 edénybe. És vegyen egy tiszta férfiú izsópot és mártsa be a vízbe, és hintsen a sátorra, és az edényekre és a személyekre, kik ottan voltak, vagy arra, a ki érinti vala a csontot, vagy a megölettet, 19 vagy a holtat, vagy a sírt. És a tiszta hintsen a tisztátalanra a harmadik napon és a hetedik napon; és mikor megtisztította őt a hetedik

értsd: a sátor, melyben halott fekszik. (15) צמיד (származik צמד [kálban nem fordul elő, nifálban pedig: esatlakozni]-ból), fődél; פתיל (származik פתל-ból, a kálban nem fordul elő, nifálban voltaképen: összefűzni, átvitt értelemben: küzdeni. V. ö. M. I. 30, 8.), zsinór, azért: צמיד פתיל (= צמיד עם פתיל, zsinórral ellátott fődél) és אשר אין צמיד פתיל עליו (és melyre a fődél nincsen zsinórral megkötve. (16) בחלל הרב vonzati viszonyban (stat. constr.) álló két főnév; חלל függő alakja חלל-nak (származik חלל, átszűrni)-ből, azért: חלל הרב, fegyverrel megöletett. — או בקבר, vagy sírboltot, értsd: melyben holt ember fekszik. (17) מעפר שרפת החמאת, mind a három főnév vonzati viszonyban áll egymással, azért: a megégetett tisztító áldozat hamujából. עפר függő alakja עפר (por)-nak, itt (és még néhány helyen) azonban אפר (hamu) értelmében használtatik. — מים חיים. E kifejezés tárgyi magyarázatát l. M. III. 14, 5. (18) ולקח איש טהור, ולקח, értsd: לקח איש טהור וטבל. V. ö. M. III. 1, 1. — ועל הנוגע וגו', vagy arra, a ki érinti vala stb. A váv ez utóbbi ועל elején osztó kötőszó gyanánt áll, azért: vagy. (19) וחמאו — וטהר. A két váv e két ige kezdetén vonatkozó kötőszók értelmében használva, úgy értendő, mint: mikor — akkor. L. a fordítást. A mondat állít-

napon: mossa meg ruháit, és fürödjék vízben, és akkor 20 legyen tiszta estén. És a férfi, a ki tisztátalanná lesz, és meg nem tisztítja magát, az olyan személy irtassék ki a gyülekezet közül; mert az Örökévaló szentélyét megfertőztette, hintő víz nem vettetett 21 reá, tisztátalan ő. És ez legyen nekik örök törvényül: a ki hinti a hintő vizeket, mossa meg ruháit, és a ki érinti a hintő vizeket, legyen tisztátalan 22 estig. És mindaz, a mit a tisztátalan érint, legyen tisztátalan; és az érintő személy legyen tisztátalan estig.

וּכְבַם בְּגָדָיו וְרֵחַן בְּמִים וְטָהַר
 בַּעֲרֵב: וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִטְמָא וְלֹא
 יִתְחַפֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
 מִתּוֹךְ הַקֹּהֵל כִּי אֶת-מִקְדָּשׁ
 יְהוָה טָמָא מִי נֹדֵה לֹא-יִזְנֶק
 כֹּא עָלָיו טָמָא הוּא: וְהִיתָה לָהֶם
 לְחֻקַּת עוֹלָם וּמִזְרָה מִי-הַנִּדָּה
 יְכַבֵּם בְּגָדָיו וְהִנְגַע בְּמִי הַנִּדָּה
 בַּב טָמָא עַד-הָעֶרֶב: וְכֹל אֲשֶׁר-יִגַע
 בּוֹ הַטָּמָא יִטְמָא וְהִנְפֵשׁ הַנִּגְעַת
 הַטָּמָא עַד-הָעֶרֶב: פ

XX. FEJEZET.

Mirjám halála Kádésben (1). A nép szüggölődik vízhiány miatt (2—6). Mózes vizet hoz ki a kősziklából M'ribhâh-ban (7—11) Mózes és Áron vétésége M'ribhâh vízén (12—13). Mózes üzenete Edôm királyához és ennek felelete (14—21). Áron halála Hôr hegyén és fídnak Eleázárnak felavattatása (22—29).

1 És eljövének Izrael gyermekei, az egész község. Czîn pusztájába, az első hónapon; és megmarada a nép Kádésben. És ott meghala Mirjám, 2 és ott eltemetteték. És a községnek nem volt vize; és

כ וַיָּבֹאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּלִלְהַעֲדָה
 מִדְּבַר-צִן בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיָּשֶׁב
 הָעָם בְּקִדְשׁ וַתָּמָת שָׁם מֵרִים
 ב וַתִּקְבְּר שָׁם: וְלֹא הָיָה מַיִם

mánya: והוא pedig azért ismételtetik, mivel az időhatározók: ביום השלישי והיום השביעי, melyek az első והוא (18. v.)-hoz is tartoznak, különben tőle megszire esnek. V. ö. M. IV. 1, 46. (20) mert az Örökévaló szentélyét fertőztette meg, ha t. i. tisztátalan állapotában abba bement. V. ö. feljebb 13. (21) ומזה part. hifil נָדָה-ból.

(1) בהרש הראשון, az első hónapon, értsd: a 40. esztendő első hónapján. בקדש, Kádésben. Ezen Kádés, mely Czîn pusztájában volt, nem tévesztendő össze Kádés-Bárnéával, mely Párán pusztájában vala. V. ö. M. V. 1, 10.

egybegyülenek Mózes és Áron ellen. És a nép pörlekedék Mózessel és szólának következőképen: Bárcsak kimúltunk volna atyánkfiai kimúltával az Örökkévaló színe előtt. És miért hoztátok be az Örökkévaló gyülekezetét e pusztába, hogy itt meghaljunk, mi és barmaink? És miért hoztátok fel minket Egyiptomból, hogy minket bevigyetek e rossz helyre, oly helyre, hol sem vetés, sem füge, sem szőlő, sem gránátalma nincsen, sőt víz sincs ivásra. És bemenének Mózes és Áron a gyülekezet elől a találkozás sátrának bemenetéhez és arczczal leborúlnak. És megjelenek nekik az Örökkévaló dicsősége. És szólak az Örökkévaló Mózeshez, mondván: Vedd a vesszőt, és gyűjtsd egybe a községet, te és bátyád Áron, és szóljatok a köszikla felől szemek előtt,

לְעֵדָה וַיִּקְהֵלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־
 אָהֲרֹן׃ וַיִּרֶב הָעָם עִם־מֹשֶׁה
 וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוֹ נֹעַנּוּ בְנוֹעַ
 אֲחִינוּ לִפְנֵי יְהוָה׃ וְלָמָּה הִבֵּאתֶם
 אֶת־קְהַל יְהוָה אֶל־הַמִּדְבָּר הַזֶּה
 לָמוֹת שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעִירָנוּ׃ וְלָמָּה
 הֶעֱלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם לְהֵבִיא אֲתָנוּ
 אֶל־הַמִּקְוֹם הַרְעָה הַזֶּה לֹא־מְקוֹם
 זֶרַע וְתֵאנָה וְגִפְן וְרִמּוֹן וַיִּמַּם אִין
 לִשְׁתוֹת׃ וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאָהֲרֹן מִפְּנֵי
 הַקְּהָל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
 וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֵּרָא כְבוֹד־
 יְהוָה אֲלֵיהֶם׃ פ שְׁלִישִׁי
 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
 קַח אֶת־הַמִּטָּה וְהַקְּהָל אֶת־
 הָעֵדָה אִתָּה וְאָהֲרֹן אֶחֱיוֹ
 וְדַבַּרְתֶּם אֶל־הַסֵּלַע לְעֵינֵיהֶם

(3) *לְעֵדָה וַיִּקְהֵלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־* és a nép pörlekedék Mózessel; jöllehet Áron ellen is kikeltek (1. az előbbi verset), főmeztámadásukat mégis Mózes ellen irányozták, mint a ki őket kivezette Egyiptomból. וַיִּרֶב fut. conv. הִיבֵל (= רִיב) -ból. — וְלוֹ נֹעַנּוּ וּגְוֹ, bárcsak kimúltunk volna stb. לוֹ itten óhajtást fejez ki. Aggodalom kifejezésére is használtatik. M. I. 50, 15. בְנוֹעַ אֲחִינוּ, atyánkfiai kimúltával. בְנוֹעַ főnévi igenév st. constructusban וַיִּבְנוֹ -ból. (6) וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאָהֲרֹן מִפְּנֵי הַקְּהָל, Mózes és Áron bemenének a gyülekezet elől, értsd: menekültek a lázadó gyülekezet elől, nem bírván elég vezéri bátorsággal a lázadó népnek ellientállni, hanem kétségbe esve arczra borúltak. Ez volt Mózes és Áron nehéz bűnök, mely miatt nem vihették be a népet az ígért földére. L. alább a 12. v. (8) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר, vedd a vesszőt, azt t. i., a melyet letett vala a biznyság szekrénye elé. V. ö. feljebb 17, 25. — וְדַבַּרְתֶּם אֶל־הַסֵּלַע לְעֵינֵיהֶם, és szóljatok a köszikla felől szemek előtt, értsd: szóljatok a nép előtt, hogy majd a köszikla vizet fog adni, nem pedig: szóljatok a kösziklához, mivel akkor Mózes

- hogy adja meg vizeit; és ki fogsz
 nekik hozni vizet a kősziklá-
 ból, és itatni fogod a közsé-
 9 get és barmait. És Mózes bevé
 a vesszőt az Örökkévaló színe
 elől, a mint neki megparan-
 10 solta. És egybegyűjték, Mó-
 zes és Áron, a gyülekezetet
 a kőszikla elé és mondá nek-
 11 kik: Halljátok csak ti, ellen-
 szegülők! vajjon mi hozha-
 tunk-e e kősziklából ki vizet
 12 nektek? És Mózes felemelé
 kezét, és megüté a kősziklát
 vesszejével kétszer, és kijöve
 igen sok víz, és ivék a köz-
 12 ség és az ő barma. És mon-
 dá az Örökkévaló Mózesnek
 és Áronnak: Mivel nem biz-
 tatok bennem, hogy meg-
 szenteljetek engemet Izrael
 gyermekeinek szemei előtt,
 azért ti nem fogjátok bevinni ezt a gyülekezetet a földre,
 13 melyet nekik adtam. Ezek a pörlekedés vizei, melyekért

ונתן מימיו והוצאת לָהֶם מַיִם
 מִן־הַפֶּלֶעַ וְהַשְׁקִיתָ אֶת־הָעֶדָה
 וְאֶת־בְּעִירָם: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־
 הַמַּטֵּה מִלִּפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ:
 וַיִּקַּח־לּוֹ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת־הַקֶּהֶל
 אֶל־פְּנֵי הַפֶּלֶעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
 שְׁמַעוּ־נָא הַמַּיִם הַמִּן־הַפֶּלֶעַ
 הַזֶּה נּוֹצֵיא לָכֶם מַיִם: וַיִּרֶם
 מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ וַיַּךְ אֶת־הַפֶּלֶעַ
 בְּמַטְהוֹ פַּעַמַּיִם וַיֵּצְאוּ מִן־רִבּוֹם
 וַתֵּשֶׁת הָעֶדָה וּבְעִירָם: ס
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
 אַהֲרֹן יַעַן לֹא־הֶאֱמַנְתֶּם בִּי
 לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
 לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת־הַקֶּהֶל הַזֶּה
 אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם:
 יִי הָמָּה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר־רָבוּ בְנֵי־

bizonyára azt cselekedte volna, és nem ütötte volna a kősziklát, hogy vizeit
 kiadja. (10) שמעו נא המרים, *halljátok csak, ti ellenszegülők!* értsd: ti, kik
 már annviszor ellenszegültetek Isten parancsának. המרים tsz. melléknévi ige-
 név, töve: מרה, ellenszegülni. — וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַמַּטֵּה מִלִּפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ,
hozhatunk-e elő esen kősziklából vizet? Ez mi tőlünk ki nem telik, hanem
 csakis Istentől, kinek hatalmában van a kősziklát kűtfővé átváltoztatni. (Zsolt.
 114, 8.) (11) וַיִּרֶם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת־הַקֶּהֶל אֶל־פְּנֵי הַפֶּלֶעַ, *hogy engem szenteljetek Izrael gyermekeinek*
szemei előtt; mert ha perezig sem veszítetek bátorságotokat a nép zúgolódá-
 sával szemben és nem ingadoztok lázadása miatt, hanem híven meg erősen
 ragaszkodtok Isten szent igéjéhez: akkor Isten Izrael gyermekei előtt meg
 van szentelve, látván, hogy misem renditheti meg a jámbort Isten iránti bi-
 zalmában. — וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת־הַקֶּהֶל אֶל־פְּנֵי הַפֶּלֶעַ, *perif. bifl., töve: אמן, melynek etymologiai és átvitt*
értelemben vett jelentését l. M. J. 15, 6. (13) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַמַּטֵּה מִלִּפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ, *és megszenteltetett*

Izrael fiai pörlekedtek az Örökkévalóval, és ő megszen-
 14 telteték azok által. És Mózes
 követeket küldé Kádésből
 Edóm királyához: Így szól
 atyádfia Izrael: te tudod
 mind a viszontagságot, mely
 15 minket ért. Miképen őseink
 lemenének Egyiptomba, és
 lakánk Egyiptomban sok ideig;
 és hogy rosszúl bántak velünk
 az egyiptomiak, és atyáinkal.
 16 És mikor felkiáltánk az Örök-
 kévalóhoz, meghallá a mi
 szavunkat, és küldé, és ki-
 hoza minket Egyiptomból.
 És ime, mi Kádés váro-
 sában vagyunk, mely hatá-
 17 rod szélén van. Kérlek, en-
 gedj átmennünk földeden;
 nem megyünk át szántóföl-
 dőn, sem szőlőn és nem isszuk
 a kút vizeit; a közúton megyünk, nem térünk ki sem jobbra, sem
 18 balra, míg túl nem léptünk határodon. És mondá neki Edóm: Nem
 19 mégy át rajtam, különben fegyverrel megyek ki ellened. És

יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה וַיִּקְדַּשׁ בָּם: ׀
 ד וְרַבֵּי וַיִּשְׁלַח מִשְׁלָח מַלְאָכִים
 מִקְדָּשׁ אֶל־מֶלֶךְ אֲדוֹם כֹּה אָמַר
 אַחִיךָ יִשְׂרָאֵל אֵתָּה יָדַעְתָּ אֵת
 כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מִצְּאֵתָנוּ: ׀
 ט וַיִּרְדּוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרַיִם וַנָּשֶׁב
 בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים וַיִּרְעוּ לָנוּ
 טז מִצְרַיִם וְלֹא־אֲבֹתֵינוּ: ׀ וַנִּצְעַק אֶל־
 יְהוָה וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ
 וַיִּצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ
 יז בְּקֶדֶשׁ עִיר קָצָה גְבוּלָךְ: ׀ נִעְבְּרָה
 נָא בְּאַרְצְךָ לֹא נִעְבֹּר בְּשָׂדֵךְ
 וּבְכַרְם וְלֹא נִשְׁתֶּה מִי בְּאֵר הָרֶקֶת
 הַמֶּלֶךְ נִלְךְ לֹא נִשְׁתֶּה יְמִין
 וּשְׂמֹאל עַד אֲשֶׁר־נִעְבֹּר גְּבוּלָךְ: ׀
 יח וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדוֹם לֹא תֵעָבֵר בִּי
 יט בְּיַד־בְּחָרָב אֵצֶל לְקַרְאֲתֶךָ: ׀ וַיֹּאמְרוּ

azok által, t. i. a vizek által, azaz: azok alkalmával. az által, hogy Mózesnek és Áronnak az ő bizalmatlanságukért annyira kelle bűnhödniök. (14) את כל התלאה. szószerint: mindazon fáradoimat, értsd: mindazon viszontagságokat. את כל התלאה-nak származását, voltaképi és átvitt értelemben vett jelentését (I. M. II. 18, 8.). — מצאתנו tárgyragozott perf. kál מצא-ból, anyyi, mint: מצאה אותנו. מצאה אותנו. (16) וישלח מלאך, és küldé követet t. i. Mózeset, ki Isten küldöttének neveztetik. V. ö. M. I. 32, 4. (17) ולא נשתה מי באר הרקת, sem nem isszuk a kút vizeit, értsd: ingyen. L. alább a 19. v. — המלך נלך, szószerint: a király útján, azaz: a közúton. נשטה fut kál נשטה-ból, נשטה helyett. — עד אשר נעבר גבולך, míg túl nem léptünk határodon, értsd: míg el nem hagytuk egészen országodat. (18) לא תעבר בי, szószerint: nem mégy át rajtam, azaz: országomon. (19) במסלה נעלה, a

- mondák neki Izrael gyermekei: A járt úton megyünk fel; és ha vizedet isszuk, én és barmaim, megadom annak az árát; nem kérek egyebet, csak gyalog akarok átmenni.
- 20 Amaz pedig mondá: Nem mégy át! És Edóm kiméne ellene, sok néppel és erős kézzel. Mikor Edóm tehát vonakodék Izraelnek megengedni, hogy átmenjen határán, akkor Izrael eltérel tőle. És elindulának Kádésből, és eljutának Izrael gyermekei egész közönsége, Hôr hegyére. És mondá az Örökévaló Mózesnek és Áronnak Hôr hegyén, Edóm országának határán következőképen:
- 24 Áron takaríttassék be az ő nemzetségeihez, mert be nem megyen a földre, melyet adtam Izrael gyermekeinek, mert ellenszegültetek parancsolatomnak a porlekedés vizei alkalmával. Vedd Áront

אֵלָיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמַסְלָה נַעֲלֶהָ
וְאִם־מִיַּמִּיךָ נִשְׁתַּחֲ אֲנִי וּמִקְנֵי
וְנִתְתִּי מִכְרָם רַק אֵין־דָּבָר בְּרוּגְלֵי
אֶעֱבְרָה: וַיֹּאמֶר לֹא תֵעָבֵר וַיֵּצֵא
אֶדוֹם לִקְרֹאתוֹ בַּעַם כְּבֹד וּבִיד
כֹּחַ חֲזָקָה: וַיִּמְאַץ וְאֶדוֹם נָתַן אֶת־
יִשְׂרָאֵל עֹבֵר בְּגִבְלוֹ וַיִּטּ יִשְׂרָאֵל
כִּב מֵעַלְיוֹ: פ חֲמִישִׁי וַיִּסְעוּ
מִקְדָּשׁ וַיָּבֹאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
כִּב בְּלִי־הַעֲדָה הָרַ הַהָר: וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּהַר
הַהָר עַל־גִּבּוֹל אֶרֶץ־אֶדוֹם
כִּב לֵאמֹר: יֹאסֵף אַהֲרֹן אֶל־עַמּוּי
כִּב כִּי לֹא יָבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר־
כִּב מְרִיתֶם אֶת־פִּי לְמִי מְרִיבָה: קח

járt úton megyünk fel, értsd: az országúton. — מסלה (származik קָלַל [emelkedni]-ből), a felöltött utat jelöli; — מִכְרָם birtokragozott főnév (vételár)-ből. — אֵין דָּבָר וּגוֹ' — *nem kérek egyebet, csak stb.* (21) וַיִּמְאַץ — A két váv vonatkozó kötőszó értelmében veendő: *mikor — akkor.* וַיִּטּ fut. conv. kál נָטָה-ból (= נִינְטָה) helyett. (22) הַר הַהָר, *Hôr hegye*, mely Edóm határán fekszik. Össze nem tévesztendő hasonlónevű hegységgel, mely Kanáán északi határát képezte. V. ö. alább 34. 7. 8. (24) אֶל עַמּוּי — *takaríttassék be Áron nemzetségeihez*, értsd: haljon meg, hogy lelke atyái lelkével egyesüljön. E kifejezésből kiliválglik, hogy a lélek öröklétéről való eszme már Mózes idejében általános ismeretes volt. V. ö. M. I. 25. 8. — עַל אֲשֶׁר מְרִיתֶם אֶת־פִּי, *mivel ellenszegültetek parancsolatomnak*, értsd: nem jártatok el oly módon, hogy nevem szenteltessék a nép szeméi előtt. V. ö. feljebb 12. v. — לְמִי מְרִיבָה, *a perlekedés vizei alkalmával.* A לֵ viszonyító ezen jelentését lásd II. Sám. 11, 1. és még más helyen. (25) וַיֵּצֵא, és vidd fel. העל hif. formájú, szigorú parancsoló

- és fiát Eleázárt és vidd fel
 őket Hôr hegyére és vettesd
 26 le Áronnal ruháit és öltöz-
 tesd fel azokba az ő fiát,
 Eleázárt; Áron pedig takarít-
 tassék el és haljon meg ott.
 27 És Mózes cselekedék, a mint
 az Örökkévaló megparancsolta;
 és felmenének Hôr hegyére
 az egész község szeme láttára.
 28 Mózes tehát levetközteté Áront
 ruháiból, és felöltözteté azok-
 ba az ő fiát, Eleázárt, és
 Aron meghala ott, a hegy
 tetején; és leszalla Mózes,
 29 és Eleázár, a hegyről. És mi-
 kor az egész község látá,
 hogy Áron kimúlt, akkor megsiratá Áront harmincz napig Izrael
 egész háza.

XXI. FEJEZET.

Israel legyözi Arád királyát és elpusztítja városait (1—3). Mózes kerülü Edöm országát (4). A hosszú kerülü úton a vígolódo nép mérges kígyókkal büntettetik meg (5—6). Mózes könyörög a népért (7). A réz-kígyó (8—9). A nép szállóhelyei Óbhóth-tól Gáj-ig és az emlékezesetes események (10—20). Mózes üsenete Szichôn, Emôri királyához és ennek felelete (21—23). Szichôn és Og elleni gyöszelmes háború (24—35).

- 1 És hallá a Kanááni, Arád **כא** וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ-עָרֹד
 királya, ki délen lakik vala, **כב** יָשַׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל הָרֹדֶד
 hogy Izrael eljött, a kéme

módu ige עלה-ból. V. ö. M. II. 33, 12. — והפשט את-אהרן את בניו והעל, *vetetsd le Áronnal ruháit.* — הפשט (imp. הִפְשִׁט-ból) két accusativust vonz, melynek egyike a magyar nyelvben (hol két accusativust vonzó ige nem fordul elő) az ige vonzatának megfelelő raggal pótoltatik. Ugyanaz megjegyzendő a következő: והלבשתם את אלעזר-ra nézve. L. a következő verseket. (29) ויראו-ויבנו, *midôn láták — akkor siraták meg.* A két vâv vonatkozó kötőszók értelmében. Láták pedig, hogy Áron meghalt a hegyen, midôn csak Mózes és Eleázár jöttek be Hôr hegyéről.

(1) דרך האתרים, *a kémek útján,* értsd: az úton, a melyen a kémek

útján; és hadakozék Izrael ellen, és többeket közüle fog-
 2 ságba ejte. És Izrael fogadást
 tőn az Örökkévaló tiszteletére
 és mondá: Ha adva adod
 ezt a népet kezembe, átok
 3 alá vetem városait. És az
 Örökkévaló meghallgatá Izrael
 szavát, és aláveté a Kaná-
 ánít, akkor átok alá veté őket,
 meg városaikat; és hívá a
 4 hely nevét Chormának. És
 elindulának Hôr hegyétől a
 nádas tenger felé vezető úton,
 hogy megkerüljék Edôm or-
 szágát; és a nép lelke elcsüg-
 5 gede az úton. És a nép szóla
 Isten és Mózes ellen: Miért
 hoztatok fel minket Egyiptom-
 ból, hogy meghaljunk a pusztá-
 tában? Mert nincs sem ke-
 nyér, sem víz; lelkünk pedig undorodik e hitvány eledel-
 6 től. És az Örökkévaló bocsátá a nép ellen a mérges kigyó-
 kat, melyek megmarák a népet; és meghala sok nép Iz-

הַאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב
 מִמֶּנּוּ שִׁבְיָ וַיִּדְרֵר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר
 לַיהוָה וַיֹּאמֶר אִם־נָתַן תִּתֵּן אֶת־
 הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי וְהִחַרְמֹתִי אֶת־
 עָרֵיהֶם: וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל
 יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת־הַפְּנֵעֵי וַיִּחַרֵם
 אֶתְהֶם וְאֶת־עָרֵיהֶם וַיִּקְרָא שֵׁם־
 הַמָּקוֹם חֲרֹמָה: פ וַיִּסְעוּ מֵהַר
 הַחֵר וְהָרַךְ יִסְסוּף לְסַבֵּב אֶת־
 אַרְצוֹ אֲדוֹם וַתִּקְצַר נַפְש־הָעָם
 בְּדַרְדֵּךְ: וַיִּדְבֵר הָעָם בְּאֱלֹהִים
 וּבַמֹּשֶׁה לָמָּה הֵעֲלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם
 לָמוֹת בְּמִדְבָר כִּי אֵין לָחֶם וְאֵין
 מַיִם וּנְפְשֵׁנוּ קָצָה בְּלַחַם הַקִּלְקֵל:
 וַיִּשְׁלַח יְהוָה בְּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים
 הַשָּׂרְפִים וַיִּנְשְׁכוּ אֶת־הָעָם וַיָּמָת

mentek a földet kikémleni (1. felj. 13, 22.). הַאֲתָרִים csak annyit tesz, mint
 הַתָּרִים. — וַיֵּשֶׁב fut. conv. kál שָׁבָה-ból. (2) וַיִּדְרֵר a vāv ez ige elején
 a főmondatot jelzi, azért: akkor átok alá vetem stb. (4) וַיִּסְעוּ מהר ההר וגו' ,
 és elindulának Hôr hegyéről stb. L. a térképen az útat, melyet vetek Edôm
 földének megkerülése végett. — וַתִּקְצַר נַפְשֵׁהֶם, és a nép lelke el-
 csüggede az úton. וַיִּשְׁמַע יְהוָה (= קצרה רוחו), annyit tesz, mint: elcsüggedett.
 (5) וַיִּדְבֵר הָעָם בְּאֱלֹהִים וּבַמֹּשֶׁה, és a nép szóla Isten és Mózes ellen. —
 דָּבַר ב' — olykor jó, majd rossz értelemben használtatik. Az összefüggése azonban min-
 dig kétségtelenné teszi, hogy milyen értelemben veendő. V. ö. feljebb 12, 1. 2.
 E helyen is világosan kiderül az összefüggésből, hogy וַיִּדְבֵר ב' — milyen értelemben
 használtatik. — וַיִּנְשְׁכוּ הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים, elcsüggede az úton. (= הֵעֲלִיתֵנוּ) vonat-
 kozik Istenre és Mózesre egyaránt. — וַיִּנְשְׁכוּ הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים, lelkünk undo-
 rodik a hitvány eledeltől. וַיִּנְשְׁכוּ הַנְּחָשִׁים, undorodik valamitől. קָצָה perf. kál
 וַיִּנְשְׁכוּ הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים, hitvány. (6) וַיִּשְׁלַח יְהוָה בְּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים,
 e helyen tsz. melléknév, származik שָׂרַף (égni)-ből, mely úgy a méregről, mint

- 7 rael közül. És a nép elméne מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חֲטָאנוּ כִּי־דַבַּרְנוּ בִיהוָה וּבַךְ הַתַּפְּלִל אֶל־יְהוָה וַיִּסַּר מֵעַלְנוּ אֶת־הַנֶּהַשׁ וַיִּתְּפַלֵּל מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל־נֶסֶם וְהָיָה כָּל־הַנֶּשֶׁפֶת וְרָאָה אֹתוֹ וַחַי: וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נֶחֱשׁ נֶחֱשֶׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל־הַנֶּסֶם וְהָיָה אִם־נִשְׁפַּת הַנֶּחֱשׁ אֶת־אִישׁ וְהָבִיט אֶל־נֶחֱשׁ הַנֶּחֱשֶׁת וַחַי: שֵׁשׁ וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּאַבְתָּ: וַיִּסְעוּ מֵאַבְתָּ וַיַּחֲנוּ בְּעֵי הָעֵבְרִים בְּמִדְבַּר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ: מִשֶּׁם נָסְעוּ וַיַּחֲנוּ בְּנַחֲלֹ זָרְד: מִשֶּׁם נָסְעוּ
- 7 rael közül. És a nép elméne
Mózeshez, és mondák: Vét-
keztünk, mert szoltunk az
Örökkévaló ellen és te ellen-
ned. Könnyörögi az Örökké-
valóhoz, hogy vegye el ró-
lunk a kígyót; és Mózes kö-
nyörge a népert. És mondá
8 az Örökkévaló Mózesnek:
Csinálj magadnak mérges kí-
gyót, és tűzd fel azt póznára,
és léssen, ha valaki megma-
ratik, nézze azt, és fog élet-
9 ben maradni. És Mózes ké-
szíte réz-kígyót, és helyezé
azt a póznára; és történt, ha
a kígyó valakit megmárt, és
tekintett a réz-kígyóra, élet-
10 ben maradt. És elindulának
Izrael gyermekei, és táborba
11 szállának Obhóth-ban. És el-
indulának Obhóthból és táborba szállának Abhárím romjainál a
12 pusztában, mely Móábh előtt fekszik napkeletről. Onnan elindultak, és
13 táborba szállának Záréd völgyében. Onnan elindultak, és táborba

a tűzről használtatik, azért: נֶחֱשׁ שָׂרָף, vagy csakis: שָׂרָף, mérges kígyó.

(7) וַיִּסַּר rövidült fut. híf., mivel óhajtást fejez ki, különben a fut. híf. וַיִּסִּיר.

(8) עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף, csinálj magadnak mérges kígyót. שָׂרָף annyi, mint נֶחֱשׁ

וְשִׂים אֹתוֹ, még pedig rézből, a mint a következő versből kitetszik. — אֹתוֹ

נֶסֶם, és tűzd fel azt póznára, hogy messziről látható legyen. נֶסֶם (származik

[נָצַץ] ból) minden magasra (jelül) emelt és messzire látható tárgyat, p.

lobogót (V. ö. M. II. 17, 15.) jelül, itt póznát. (9) וַחַי — והביט, néste és élet-

ben maradt. — Nem a rézkígyó okozta a gyógyulást, hanem a megmárt

embernek az ég felé irányzott tekintete és az Istenbe vetett bizalma. (11) וַיִּסְעוּ

וַיַּחֲנוּ, és elindulának Obhóth-ból stb. L. a térképet. בְּעֵי הָעֵבְרִים, szöszé-

rint az Abhárím romjainál; így nevezetik az Abhárím-hegység melletti rom-

jairól nevezetes hely. עֵים függő alakja עֵי (származik עֵי-בól)-nak, melynek

egyesszáma: עֵי, rom. — מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ, napkeletről, értsd: Móábtól napke-

letre. L. a térképet. (13) מִעֵבֶר אֲרִנֹן אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר, az Arnón folyó partján,

mely a pusztában van, mely nem tartozik Móábh tartományához, hanem az

- szállának az Arnôn partján, mely a pusztában van, mely kitér az Emóri határából; mert az Arnôn Móábh határa, Móábh és az Emóri között.
- 14 Azért emlékezetesnek mondatik az Örökkévaló hadainak könyvében: Váhêbhot Szúfâh mellett, és a folyók közül
- 15 Arnôn, és a folyók esése, mely hajol Ár lakóhely felé,
- 16 és érinti Móábh határát. És onnan B'eér (kút) felé; ez azon kút, mely felől az Örökkévaló mondotta Mózesnek: gyűjtsd egybe a népet, és
- 17 vizet akarok nekik adni. Akkor éneklí vala Izrael ezen éneket: Jöjj fel, kútforrás,
- 18 zengjetek neki versenyéneket: Kútfo, fejedelmek ásták azt,

וַיִּהְיוּ מֵעַבְרֵי אַרְנוֹן אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר
 הַיַּצָּא מִגְּבֹול הָאֵמֹרִי כִּי אַרְנוֹן
 גְּבֹול מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין
 הָאֵמֹרִי: עַל־כֵּן יֹאמֵר בְּסֵפֶר
 מִלְחַמַּת יְהוָה אֶת־וְהֵב בְּסוּפֶה
 וְאֶת־הַנְּחָלִים אַרְנוֹן: וְאֲשֶׁר
 הַנְּחָלִים אֲשֶׁר נָטָה לְשֵׁבֶת עַר
 וְנִשְׁעַן לְגְבוּל מוֹאָב: וּמִשָּׁם
 בָּאָרָה הוּא הַבְּאֵר אֲשֶׁר אָמַר
 יְהוָה לְמֹשֶׁה אֶסֶף אֶת־הָעָם
 וְאֶתְנֶה לָּהֶם מַיִם: ס אִזּוּ יִשִּׁיר
 יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלַי
 בְּאֵר עֲנִי לָהּ: בְּאֵר הַפְּרוּחַ

Emori birtoka; azért szabad volt nekik ottan táborba szállni. L. a térképet. (14) בספר מלחמות ה' az „Isteni harcok“ könyvében, melyben le valának írva a csodatettek, melyeket Isten tett Izraelért, Kanáán népei ellen vitt harczaiban. — את וְהֵב בְּסוּפֶה וְנָ, Váhêbhot Szúfâh mellett stb. Ezek helynevek a hol az izraeliták nagy győzelmeket arattak ellenségeik fölött, és a melyek, az „Isteni harcok“ könyvéből itten azért említetnek fel, kiderítendő, hogy az izraeliták e harcok alkalmával Móábh határába át nem csaptak. (15) וְאֲשֶׁר הַנְּחָלִים וְנָ, és a folyóvizek esése stb. E helyrajz szintén csak azért talál itt helyet az „Isteni harcok“ könyvéből, mivel szintén Móábh határán túl eső vidéken van. אֲשֶׁר (származik אֲשֶׁר-בֹּל, mely ige a héberben nem fordul elő, de igenis aram nyelvben, a hol annyit jelent, mint: le—kivetni, kitölteni, hmn. főnév, és használtatik úgy a folyóvíz eséséről, mint (nn. többesszámban) a hegylejtésről. V. ö. M. V. 3, 17. וְנִשְׁעַן, és érinti. וְנִשְׁעַן igének volta-képi jelentését l. M. II. 18, 4. (16) וּמִשָּׁם בָּאָרָה, és onnan B'eér felé. Ez is egy helynév, mely a többek közt az isteni harcok könyvében dicsőítőleg említettetik. (17) אִזּוּ יִשִּׁיר יִשְׂרָאֵל וְנָ, akkor éneklí vala Izrael stb., mikor t. i. a kútfo áldásában részesült. — עָלַי בְּאֵר, jöjj fel, kútfo, értsd: a mélyen fekvő víz emelkedék fölfelé és jöjjön fölszínre. — עֲנִי לָהּ fölváltva: énekeljete nekí. — יְנִי imp. kál יְנִי-בֹל, melynek voltaképi jelentése: felelmi, átvitt értelemben versenyben felváltott éneklésről használtatik. V. ö. M. II. 15, 21. (18) בְּאֵר הַפְּרוּחַ, kútfo — fejedelmek ásták azt, t. i. Mózes és Áron; ugyanaz

a nép nemesei fúrták jogarukkal. És a pusztából Mát-
 19 tánáh felé. És Mátánáhból
 Nácháliél felé, és Nácháliél-
 20 ből Bámôth felé. És Bámôth-
 ből a Gájig, mely Móábh me-
 zőségében vagyon, a Piszgáh
 tetejére, mely néz a sivatag
 21 felé. És Izrael követeket kül-
 de Szichônhoz, az Emóri ki-
 22 rályához, mondván: Engedd
 meg, hogy menjek által a te
 országodon; ki nem fogunk
 térni sem szántóföldre, sem
 szőlőbe, egy kútnak vizét
 sem iszszuk; az országúton
 fogunk menni, míg által me-
 23 gyünk a te határadon. De
 Szichôn nem engedte Izraelt
 általmenni az ő határán. És
 Szichôn egybegyűjté minden
 népét, és kiméne Izrael ellen a pusztába, és megérkezék
 24 Jáhác-ba, és hadakozék Izrael ellen. De Izrael megveré őt

שָׂרִים פָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בְּמַחֲקֵק
 בְּמִשְׁעָנָתָם וּמִמְדָּבָר מִתְנַהֵּה;
 יט וּמִמְתַּנְהֵה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל
 כ בְּמֹוֹת: וּמִבְּמֹוֹת הַגִּיאֵה אֲשֶׁר
 בְּשַׁדְּהָ מֹוֹאֵב רֹאשׁ הַפְּסִגָּה
 וְנִשְׁקָפָה עַל־פְּנֵי הַיַּשְׁמֹון: פ
 כא שְׁבִיעֵי וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים
 אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי לֵאמֹר:
 כב אַעֲבֹרָה בְּאַרְצְךָ לֹא נַפְּוֹה בְּשַׁדְּהָ
 וּבְכַרְוֹם לֹא נִשְׁתָּה מִי בְּאֶרֶץ
 כג בְּדַרְךְ הַמֶּלֶךְ גֵּלְךָ עַד אֲשֶׁר־
 כד נַעֲבֹר גְּבֻלְךָ: וְלֹא־נִתֵּן סִיחֹן
 אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶבֶד בְּגִבְוֹלוֹ
 וַיֹּאמֶר סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיֵּצֵא
 לְקָרְאֵת יִשְׂרָאֵל הַמְדַבְּרָה וַיָּבֵא
 נד וַיְהִצֵּה וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל: וַיִּבְרֹוּ

értelme a következő: כרוה נדיבי העם-pak, mely párhuzamos gondolat ismétlő-
 désben כרויה megfelel הכרויה-pak, נדיבי יעם pedig נדיבים-pak. באר föltétlen alany-
 eset (nomin. absol.). L. a fordítást. הפרוה tárgyragozott többesszámú ige értendő,
 ből. כרוה szintén tárgyragozott ige: כרוה-ból. — במשענתם במשענת המחקק,
 mintha lenne: jogaraikkal, értsd: törvényhozói méltóságuk erejénél fogva.
 מחקק part. piél חקק-ból; משענתם pedig birtokragozott tsz. főnév, rokonjelentésű
 חקק-ból származván, pálezát jelöl. — וממדבר מתנה וגי. Ezek és a követ-
 kező két versben előforduló helynevek egészen הישמן-ig, az idézett „Is-
 teni harcok“ könyvének a szavai. (20) ומבמות הגיא és Bámôth-tól Gáj-ig.
 יט itten tulajdonnév a mutató ה daczára, mint הצי. M. I. 13, 3. נשקפה
 alakú nn. ige' (töve: שקף), vonatkozik נג-
 ra, mely nőnemű. — על פני הישמן, sivatag felé. ישמן (származik ישם [= שם]-ből) főnév, rokonjelentésű: מד-
 בר. V. ö. M. V. 32, 10. (22) ורא נמה וגי V. ö. feljebb 20, 17. (23) יהצה
 A ה e szó végén אל értelmével bir (V. ö. M. I. 32, 4. és még sok helyen),
 azért: יב-
 ba. V. ö. Jes. 15, 4. (24) מארנון עד יבק וגי Arnôn-tól kezdve a
 9*

a kard élével; és elfoglala az ő országát az Arnóntól a Jabôkig, mind az Ammônitáig, mert az Ammôniták határa 25 erős vala. És elfoglala Izrael mindezen városokat; és lakék Izrael az Emóri minden városaiban, Chesbônban és minden hozzátartozó mezővárosokban. Mert Chesbôn vala 26 Szichônnek, az Emóri királyának városa, a ki hadakozott Móábh, első királya ellen, és elvevé tőle az ő egész földét 27 Arnônig. Azért mondják a költők: Menjetek be Chesbônba; építtessék fel és erősíttessék meg Szichôn városa. Mert tűz jött ki Chesbônból, láng Szichôn városából; megemésztette Ár-Móábhót, Arnôn magas helyeinek lakóit.

יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי-הָרֶב וַיִּירֶשׂ אֶת-
 אֶרְצוֹ מֵאַרְנֹן עַד-יַבֵּק עַד-בְּנֵי
 עַמּוֹן כִּי עַז גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן;
 כה וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל-הָעָרִים
 הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּכָל-עָרֵי
 הָאֱמֹרִי בְּחֶשְׁבֹן וּבְכָל-בְּנֵי-הָאֱמֹרִי
 כו כִּי חֶשְׁבֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי
 הָיָה וְהוּא נָלַחַם בְּמֹאָב מֹאָב
 הָרָאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת-כָּל-אֶרְצוֹ
 כז מִיַּד עַד-אַרְנֹן: עַל-כֵּן יֹאמְרוּ
 הַמְּשָׁלִים בְּאוֹ חֶשְׁבֹן תִּבְנֶה
 כח וְתִבְנֶנּוּ עִיר סִיחֹן: כִּי-אִשׁ יֵצֵאָה
 מִחֶשְׁבֹן לְהַבִּיא מִקְרִית סִיחֹן
 אֶכְלָה עַר מֹאָב בְּעַלְי בְּמוֹת

Fábók folyóig stb. Ez azon vidék, mely eleinte részint Moábh, részint Ammôn tartományához tartozott, most azonban Emóri kezében lévén (I. a következő két verset), az izraeliták azt elfoglalhatták. V. ö. M. V, 12, 16. (25) בחשבון ובכל-בנתיה, Chesbônban és hozzátartozó mesővárosaiban. A fővárossal szemben, mely héberben „anya“-nak (I. II. Sám. 20, 19.), a hozzátartozó vidéki városok mintegy leányainak (בנותיה) tekintetnek. (27) על כן יאמרו המשלים וגו' azért mondják a költők stb. A régi költők e helyen idézett szavai (27—30) egészen mirdna-ig, csak azért találtak itt helyet, hogy általuk bebizonyíttassék, miszerint Chesbôn városát és vidékét, mely eleinte Moábh tartományát képezte, az Emóri elfoglalta volt, minek következtében Izrael most Emóri kezéből elfoglalhatta. המשלים. A régi költők azért neveztetnek így, mivel rendszeren példabeszédekben és hasonlatokban (משלים) írták le költeményeiket. — באו חשבון. menjetek be Chesbônba. Feleztetés az emóritákhoz, hogy foglalják el Chesbôn városát. — תבנה ותבונן עיר סיחון, építtessék fel és erősíttessék meg Szichôn városa, értsd: Chesbôn, mely elfoglalása alkalmával leromboltatott, újra építtessék fel és erősíttessék meg, hogy Szichôn székvárosa legyen. תבונן (= תתבונן) fut. hitp. בין (= בין)-ból. A dages a ב-ban pótolja a hitp-áelt jellemző ת betűt. (28) כי אש יצאה מחשבון, mert tűz jött ki Chesbônból stb. azaz: az Emóri és Moábh közti viszály lángja. — ער tulajdonneve Moábh

- 29 Jaj neked, Móábh! elvesztél, כט ארנן: אוי־לך מואב אבדת עם
 K'môs népe! fiait foglyokká פמוֹשׁ נתן בניו פליטם ובנתיו
 adta, és leányait fogságba בשְׁבוֹת לַמֶּלֶךְ אַמְרֵי סִיחֹן:
 Szychônnek, az Emóri kirá- ל וַיָּרֶם אַבְד הַשְּׁבוֹן עַד־דִּיבֹן
 30 lyának. És az ő birodalmuk: וְנָשִׁים עַד־נָפַח אֲשֶׁר עַד־מִדְבָּא:
 Chesbôn birodalma elveszett לא וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצֵי הָאֱמֹרִי:
 Dibhônig; és elpusztítók נב וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת־יַעֲקֹב
 31 fáchig, mely Medbhâig ér. És וַיִּלְכְּדוּ בְּנֵתָיָה וַיִּירֶשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי
 Izrael lakék az Emóri fél- לג אֲשֶׁר־שָׁם: וַיִּפְנוּ וַיַּעֲלוּ דָרָדָה
 32 dén. Mózes pedig elküldé, הַבְּשָׁן וַיֵּצֵא עֹוג מִלְּדֵי־הַבְּשָׁן
 hogy megkémeleljék Jáázêrt; לְקִרְאָתָם הוּא וְכָל־עַמּוֹ לַמֶּלְחָמָה
 és elfoglalák mezővárosait, לר אֲדָרְעִי: מַפְסָר וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
 és kiüzé az Emorit, mely ott מֹשֶׁה אֶל־תִּירָא אֶת־וּ כִי בִידֶךָ
 33 volt. És megfordulának és נַתַּתִּי אֶת־וּ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־
 fölmenének Básán útján; és אֶרְצוֹ וְעַשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ
 34 kijöve Óg, Básán királyya לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב
 ellenük, ő, meg minden népe, orszagát, és bánj vele, a hogy
 háborúra Edrei felé. És mon- ki lakik vala Ches-

egyik fővárosának. V. ö. felj. 15. v. (29) עם כמוש, *Kemôs népe*, értsd: Mo-
 ábh lakói. ממוש volt a moábhíták és ammoniták istensége. V. ö. Birák 11.
 24. és még más helyen. — פליטם tsz. főnév, egyessz: פליט (= פליט), töve:
 פלט, menekülni. (30) וגו' ונרם אבד השבון וגו', úgy értendő, mintha lenne: ונרם
 וגו' אבד ניר השבון וגו', és az ő birodalmuk Chesbôn birodalma elveszett stb. ניר
 átvitt értelemben annyit tesz, mint: birodalom (V. ö. Kir. 11. 36.) ונרם
 (= ונרם) mutató ה-vel és birtokos raggal, mint: הערקך. M. III. 27,) pe-
 dig fölértlen alanyeset (nomin. absol.). — נשים (= נשים fut. conv. hif. נשים,
 elpusztítani)-ból, azért: és elpusztítók, t. i. az ő birodalmukat. (31) וישב
 אמרי, ישראל lakék tehát Emorî földén, értsd: sem Moábh, sem
 Ammôn földén nem lakott, hanem Emorî földén, a ki azt Moábh és Ammôn-
 tól előbb elvette volt. (32) ורגל לרגל viszonyított inf. piél רגל-ból, melynek ety-
 mologiai és átvitt értelemben vett jelentését l. M. V. 1, 24. — וירוש fut. conv.
 hifl. וירוש-ból, melynek jelentését l. M. II. 15, 9. (33) אדרעי tárgyesetben áll
 helyhatározó gyanánt (accus. adverbialis), azért: *Edrei felé*. (34) אשר
 אשר היה יושב, értsd: אשר היה יושב, ki lakik vala. V. ö. M. I. 18, 1. és még sok

35 bônban. És megverék őt és
 fiait és egész népét, úgy, hogy
 nem maradt neki maradéka;
 és elfoglalák az ő földét.

לֹא בַחֲשָׁבוֹן: וַיִּכּוּ אוֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו
 וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ עַד־בְּלַתִּי הַשְּׂאִיר־
 לוֹ שָׂרִיד וַיִּירְשׁוּ אֶת־אֲרָצוֹ:

XXII. FEJEZET.

Izrael megérkezik Móábh síkságára (1). Balák, Moábh királya fél Izraeltől (2-4). Balák küldöttséget meneszt Bileámhoz, hogy jöjjön hozzá és átkozza meg Izraelt (5-7). Bileám vonakodik a küldöttséggel elmenni (8-14). Balák egy másik nagyobb küldöttséget meneszt Bileámhoz, melylyel útnak ivdült (15-21). Az Isten angyala útjába áll Bileámnak (22-35). Balák fogadja Bileámot (36-41).

1 És elindulának Izrael gyer-
 mekei és táborba szállának
 Móábh síkságain a Járdên
 partján Jeréchô átellenében.

כַּב וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ
 בְּעֵרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן
 יַרְחוֹ:

2 És midôn látáBalák, Czippôr
 fia, mind a miket tett Izrael

3 Emórival, akkor Móábh na-
 gyon megfélemlék a néptől,
 mert sok volt; és Móábh irtó-
 zék Izrael fiaitól. És mondá

4 Móábh Midjân véneinek: Most
 fel fogja nyalni ezen népgyüle-

ב וַיֵּרָא בְּלָק בֶּן־צִפּוֹר אֶת־כָּל־
 אֲשֶׁר־עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֹמְרָיו: וַיִּגֵּר
 מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי רַב־
 הוּא וַיִּקְרָן מוֹאָב מִפְּנֵי בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶרְ-
 זֻקְנֵי מִדְּיָן עָתָה יִלְחֲבוּ הַבְּהֵלָה

helyen. (35) בלתי alakjánál fogva ragozott főnév: בְּלַת (töve: בְּלָה)-ből, annyit jelent, mint: *אשר לא*, nem. *מיקת השאיר*, *nem maradt stb.* — *השאיר וגו'* fut. conv. kál יִרְשׁוּ-ból.

(1) *וַיַּחֲנוּ בְּעֵרְבוֹת מוֹאָב וגו'*, és táborba szállának Moábh síkságain stb. A sík föld, mely északról délfele egészen a vörös tengerig a Járdên és a Sóstenger (ים המלח) két partján elterül. עֵרְבָה-nak nevezetik (V. ö. M. V. 1, 1.). יַרְחוֹ úgy értendő, mint פְּנֵי יַרְחוֹ, Jerichô városának átellenében. V. ö. M. V. 34, 1. (2) *וַיֵּרָא בְּלָק וגו' את כל אשר עשה ישראל לאומיו*, és midôn Balák látá stb., *miket Izrael tett Emórival*, a ki t. i. nem akarta megengedni, hogy Izrael békésen átvonulhasson az ő országán. (3) *וַיִּגֵּר מוֹאָב*, akkor megfélemlék Moábh, mivel ő is megtagadta tőle az engedélyt, hogy az ő országán békében átvonulhasson. וַיִּגֵּר fut. conv. kál גֵּר (tulajdonképen lakni [idegen földön], átvitt értelemben: visszahúzódni, félni)-ből. — וַיִּקְרָן fut. conv. kál קָרַן-ból, mely קָפַץ vonzatával annyit jelent, mint: irtózik (valaki, vagy valamitől). V. ö. M. II. 1, 12. (4) *וַיִּלְחֲבוּ* fut. piél לָחַד (= *לָקַח*, nyalni)-ből,

kezet minden környékünket, a mint felnyalja az ökör a mező fűvét. És Bálák, Czippôr fia, királya vala Móábhnak abban az időben. És küldte követeket Bileâmhoz, B'ôr fiához, Pthôr-ba, mely vala a folyam mellett, az ő népe fiainak tartományába, hogy meghívják őt, mondván: Ime, egy nép jött ki Egyiptomból; ime ellepte a föld színét, és ül velem szemközt. És most kérlek, jöjj csak, és átkozd meg nekem e népet, mert hatalmasabb nálamnál; talán bírok vele, és megverhetjük őt, és kiűzhetem őt ez országból. Mert tudom, hogy ál-

אֶת־כָּל־סְבִיבֹתֵינוּ כְּלָחֵץ
הַשּׁוֹר אֶת יֶרֶק הַשָּׂדֶה וּבִלְק
בֶן־צִפּוֹר מֶלֶךְ לְמוֹאֵב בֶּעֵת
הַהוּא: וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֵלֶי
בְּלָעַם בֶּן־בְּעוֹר פֶּתוּרָה אֲשֶׁר
עַל־הַנָּהָר אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹ לְקִרְאֵי
לֵאמֹר הִנֵּה עִם יָצָא מִמִּצְרַיִם
הִנֵּה כֹסֶה אֶת־עֵין הָאָרֶץ וְהוּא
יֹשֵׁב מִמֶּלִי: וְעַתָּה לְכֹה־נָא
אֲרֹה־לִי אֶת־הָעַם הַזֶּה כִּי־עַצְמוֹ
הוּא מִפְּנֵי אוֹלָי אוּכַל נִכְהֵ־בּוֹ
וּאֲנַרְשֶׁנוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי יִדְעֵתִי

használtatik (a kálban is) a szarvasmarháról, mely legelés közben a fűvet nyelvvel fölnyalja. — *ובלק בן צפור מלך למואב וני*, és Bálák, Czippôr fia, Moábh királya stb. Fönn (2. versben) Bálák még nem szerepel mint Moábh királya, de most már mint ilyen küldöttséget meneszt. *מלך למואב* körülírt st. constr., annyi, mint: *מלך מואב*. V. ö. M. I. 29, 9 és még sok helyen. (5) *אשר על הנדר*, mely a folyó mellett van, értsd: az Euphratest. V. ö. M. I. 2, 14. *ארץ בני עמו*, szószerint: népe fiainak tartománya, azaz: az ő nemzetségének tartománya, a honnan ő t. i. Bálák származott, a ki syrus vala. — *הנה כסה את עין הארץ*, *ime, ellepi a föld színét*, képes kifejezés töméntelen sokaság megjelölésére. V. ö. M. II. 10, 15. *ממלי*, *velem szemközt*. *מל* (= *מול*) és *מול* etymologiai jelentését l. M. II. 34, 3. (6) *ארה לי וני*, *átkozd meg nekem* stb. — A régi népek t. i. azt hitték, hogy a népnek vagy nemzetnek, melynek a jósló balszerencsáját jövendölte, okvetlenül elvesznie kell. Az illető nép ellenségével szembezállni nem mert, mihelyt ennek számára küldött kedvező jóslatról hallott, ha annak hírért a háború alkalmával vette, minden bátorságát elveszté olyannyira, hogy odahagyván a harezmezőt, futásnak eredt. A jóslat ezen hatását várta Bálák Bileâm átkozó szavától is, a ki akkori időben a leghíresebb varázslónak tartatott, azt hívén, hogy az izraelita nép is minden erejét és bátorságát el fogja veszteni, mihelyt megtudja, hogy a hatalmas varázsló Bileâm megátkozta. (L. alább, 6.) Bileâm azonban másképen vélekedett Izrael hite és szelleme iránt; tudta, hogy az Istenben bízik, és hogy a varázsszó ellene nem használ (l. alább 23, 23). Azért vonakodott eleinte Bálák kívánságának eleget tenni (l. alább 13), és mikor végre föltétele-

- dott, a kit megáldasz és át-
 7 kozott, a kit megátkozol. És
 elmenének Móábh vénei és
 Midján vénei, és a jóslatdíj
 kezökben, és eljövének Bile-
 âmhoz, és elbeszélék neki
 8 Bálák szavait. És mondá nek-
 ik: Maradjatok itt ez éjjel,
 és adok nektek feleletet, a
 mint az Örökkévaló hozzám
 szóland; és Móábh fejedelmei
 maradának Bileâmnál. És Isten
 9 eljőve Bileâmhoz és mon-
 dá: Kik ezek a férfiak ná-
 10 lad? És mondá Bileâm Isten-
 tennek: Bálák, Czippôr fia,
 Móábh királya, küldött hozzám.
 11 Ime a nép, mely kijött Egyip-
 tomból és ellepi a föld színét,
 most jöjj el, átkozd meg
 őt én nekem, talán bírhatok vele, hadakozván ellene, és

אֶת אֲשֶׁר-תִּבְרַךְ מִבְּרַךְ וְאֲשֶׁר
 תִּאָר יוֹאֵר: וַיִּלְכוּ זִקְנֵי מוֹאֵב
 וְזִקְנֵי מִדְיָן וְקַסְמִים בְּיָדָם וַיָּבֹאוּ
 אֶל-בְּלָעַם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דְּבָרֵי
 בְּלֶק: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֵינוּ פֹה
 הַגִּילָדָה וְהִשְׁבַּתִּי אִתְּכֶם דָּבָר
 כַּאֲשֶׁר יִדְבַר יְהוָה אֵלַי וַיִּשְׁבוּ
 שְׂרֵי-מוֹאֵב עִם-בְּלָעַם: וַיָּבֹאוּ
 אֲלֵיהֶם אֶל-בְּלָעַם וַיֹּאמְרוּ מִי
 הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ: וַיֹּאמֶר
 בְּלָעַם אֶל-הָאֱלֹהִים בְּלֶק בְּנֵי-
 צֶפֶר מֶלֶךְ מוֹאֵב שְׁלַח אֵלָי:
 הֲנִיָּה הָעַם הַזֶּה הֵיטָא מִמִּצְרַיִם וַיִּכַּסּוּ
 אֶת-עֵינַי הָאָרֶץ עִתָּה לָכֵּה קִבְדָּה
 לִי אֶתוֹ אוֹלֵי אוֹכְלֵי לֶחֶלֶם בְּנוֹ

sen beleegyezett, sőt útnak is indúlt, útközben a legkisebb akadályban isteni intést vélt észrevenni a visszatérésre és ros szándékának elejtésére. L. alább 34. v. — *אולי אוכל נכה בו וגו'*, szószerint: *talán bírok vele és megverjük őt* stb. (אֹכֵל fut. hofál בִּלְ-בֹל-ból, נֶכֶה pedig fut. hif. נִכָּה-ból) helyett a kötőváv kihagyásával (constructio asyndeta). (7) *וגי קסמים בידם*, úgy értendő, mintha lenne: *וגי קסמים בידם, és a jóslatdíj kezökben.* (8) *וישבו שרי מואב*, és maradádnak Moábh fejedelmei, értsd: Moábh vénei (1. felj. 7. vers), kik előkelő férfiak: fejedelmek valának, *וישבו* pedig itt átvitt értelemben azt jelenti: *és maradádnak.* V. ö. M. I. 24, 55. és még sok helyen. (9) *מי האנשים האלה עמך*, kik ezek a férfiak nálad? Csak azért, hogy vele szóba bocsátkozzék, intézte Isten e kérdést Bileâmhoz, nem pedig azért, mert nem tudta, kicsodák ők? Hasonlóképen kérdezi Isten Kájintól: *אי הבל אחיך, hol van fivéred Abel?* Szintén csak azért, hogy szóba bocsátkozzék vele. Mert hiszen Kájín feleli vala: *לא ידעתי, nem tudom:* Isten pedig azért mégis tudta, hogy Kájín megölte. V. ö. M. I. 10, 4. (11) *ויכס את עין הארץ*, és ellepi a föld színét, azaz: rengeteg sok. V. ö. M. II. 10, 15. — *לכה* hosszabbúlt imperat. kál (יִלְךְ-ból), mivel óhajtást fejez ki; *וגי* szintén a következő קִבְּה is hosszabbúlt imp. kál

csolatát, hogy tegyek akár
 19 kicsit, akár nagyot. És most
 kérlek, maradjatok itt, ti is,
 ez éjjel, hogy meg tudjam,
 mit fog ismét az Örökkévaló
 20 szólani velem. És eljőve az
 Isten Bileâmhoz az éjjel, és
 mondá neki: Ha az emberek
 eljöttek tégedet elhíni, kelj föl,
 menj el velök; de csak azt,
 a mit mondani fogok neked,
 21 cselekedjed. És Bileâm fel-
 kele reggel és megnyergelé
 az ő szamarát és elméne
 22 Móábh fejedelmeivel. És Isten
 haragja fellobbana, mert el-
 menő vala; és megállá az
 Örökkévaló angyala az úton,
 hogy akadályára legyen neki;
 ő pedig ül vala szamarán, és
 23 két legénye ő vele. És meglátá

אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת קַטְנָה אוֹ גְדוּלָה:
 יֵשׁ וְעַתָּה שִׁבּוּ נָא בְּזֶה גַם־אִתְּם
 הַלַּיְלָה וְאֲדַעַה מִה־יִסַּף יְהוָה
 בְּדַבַּר עֲמִי: וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל־
 בַּלְעָם לַיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־
 לִקְרֹא לְךָ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים קוּם
 לֵךְ אִתָּם וְאֵךְ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־
 אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֲתוֹ תַעֲשֶׂה: שְׁלִישִׁי
 נָא וַיָּקָם בַּלְעָם בַּבֶּקֶר וַיַּחֲבֹשׂ אֶת־
 כַּבֵּן אֶתְנֶן וַיִּלְךְ עִם־שְׁרֵי מוֹאָב: וַיַּחֲרֶ־
 אֵף אֱלֹהִים בִּי־הוֹלֵךְ הוּא וַיִּצְיָב
 מִלֶּאךְ יְהוָה בַּדֶּרֶךְ לַשְּׁטָן לוֹ
 וְהוּא רָכַב עַל־אֲתָנֹו וּשְׁנֵי נַעֲרָיו
 כָּבֵן עִמּוֹ: וַתֵּרָא הָאֲתוֹן אֶת־מִלֶּאךְ
 יְהוָה נֹעֵב בַּדֶּרֶךְ וַתִּרְבֹּץ שְׁלוֹפָה
 בְּיָדוֹ וַתֵּט הָאֲתוֹן מִן־הַדֶּרֶךְ

a szamar az Örökkévaló angyalát állani az úton, és ki-
 vont kardját kezében. És letére a szamar az útról, és

képen nn. melléknevek; de itten elvont főnevek értelmében használatnak. (19) *maradjatok itt*. שב, *igének ezen jelentését l. feljebb 8. v.* בזה pedig annyi, mint: במקום הזה. V. ö. M. I. 48, 9. — *hosszabbult fut. kál* בַּדֶּרֶךְ-ből, mivel óhajást fejez ki. A ו א szó elején vâv consecutivum, azért: *hogy*. — *mit fog ismét velem szólni az Örökkévaló*. יִסַּף (= יִסַּף) fut. hifil יִסַּף (hozzáadni)-ből. Itt (meg sok helyen) egy másik infinitivus (בִּדְבַר) kapcsolatában mondathatározó értelmében (*ismét*) használatik. (20) *ha meghívni tégedet stb.*, értsd: ha egyebet nem kívánnak tőled, mint, hogy velök menj: akkor elmehetsz velök. Bileâmnek tehát Bálák második küldöttségével sem lett volna szabad elmennie. Mert hiszen nemcsak meghívás végett jöttek, hanem azt akarták Bileâmtól, hogy a népet megátkozza. Isten pedig már első ízben (feljebb 12. v.) monda neki: Ne átkozd meg a népet, mert áldott. (22) *mert elmenő vala*, értsd: hogy késznek nyilatkozott az elutazásra, daczára annak, hogy más föl-
 adat nem várt reá Báláknál, minthogy Izraelt megátkozza. (23) *rotst*. Ezen szó alakjáról l. felj. 20, 17. — *ייך*. Ezen ige alakjáról l. felj. 20, 11. *להטתה* tárgy-

méne a mezőre. És megveré Bileám a szamarat, hogy 24 hajtsa az útra. És megállta az Örökkévaló angyala egy öblös úton a szőlők között, sövényfal egyfelől és sövény- 25 fal másfelől. És mikor a szamar meglátá az Örökkévaló angyalát, szorúla a falhoz, és szorítá Bileám lábát a falhoz; 26 a miért ismét megveré. És az Örökkévaló angyala ismét tova méne és megállta egy szoros helyen, hol nem volt út kitérni, sem jobbra, sem 27 balra. És mikor a szamar meglátá az Örökkévaló angyalát: lehevert Bileám alatt. És fellobbana Bileám haragja 28 és megveré a szamarat a bottal. És megnyitá az Örökkévaló a szamar száját; és ez mondá Bileámnak: Mit cselekedtem neked, hogy megvertél engemet immár három-

וַתִּלְךָ בַשָּׂדֶה וַיִּדְּ בְלָעַם אֶת־
 כד הָאֲתוֹן לְהַפְתָּהּ הַדֶּרֶךְ: וַיַּעֲמֵד
 מִלְּאֲדֵי יְהוָה בְּמִשְׁעוֹל הַכְרָמִים
 כה גָּדַר מִזֶּה וּגְדַר מִזֶּה: וַתִּרְאֵה
 הָאֲתוֹן אֶת־מִלְּאֲדֵי יְהוָה וַתִּלְחֹץ
 אֶל־הַקִּיר וַתִּלְחֹץ אֶת־רַגְלָא בְלָעַם
 כו אֶל־הַקִּיר וַיִּסַּף לְהַפְתָּהּ: וַיִּוֹסֶף
 מִלְּאֲדֵי־יְהוָה עֲבוּר וַיַּעֲמֵד בְּמַקְוֶם
 זָר אֲשֶׁר אֵין־הֶרֶף לְגִטּוֹת יָמִין
 כז וַשְּׂמְאוּל: וַתִּרְאֵה הָאֲתוֹן אֶת־
 מִלְּאֲדֵי יְהוָה וַתִּרְבֵּץ תַּחַת בְּלָעַם
 וַיַּחֲרֵאֶף בְּלָעַם וַיִּדְּ אֶת־הָאֲתוֹן
 כח בַּמַּקָּל: וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת־פִּי הָאֲתוֹן
 וַתֹּאמֶר לְבָלָעַם מַה־עֲשִׂיתִי לָךְ
 כִּי הִבִּיתִנִי זֶה שְׁלֹשׁ רַגְלַיִם:

ragozott inf. hif. נָסָה (hajolni)-ból, annyit tesz, mint: לְהַטּוֹת אוֹתָהּ, hogy hajtsa őt; הַדֶּרֶךְ pedig accus. adverb., azért: az útra. (24) בְּמִשְׁעוֹל הַכְרָמִים szószerint: a szőlők keskeny útján —, értsd: a szőlőbortek közi keskeny úton. מִשְׁעוֹל hn. főnév (származik שָׁעַל-ból), szűk öblös utat jelent. — גָּדַר rokonjelentésű név קִיר (kőfal)-rel a következő versben. (25) וַתִּלְחֹץ fut. conv. nifál (הִיץ-ból) bennható jelentéssel, azért: és szorúla; וַתִּלְחֹץ ellenben fut. conv. kál (ugyanazon tőből átható), azért: és szorítá. — אֶל הַקִּיר, a kőfalhoz. V. ö. az előbbi v. — וַיִּוֹסֶף לְהַכְתָּהּ, és megveré őt ismét, וַיִּוֹסֶף-nak az infinitívussal való használatáról l. feljebb a 19. versben. לְהַכְתָּהּ pedig tárgyragozott inf. hifil ל viszonyítóval, annyit tesz, mint: לְהַטּוֹת אוֹתָהּ. (26) וַיִּוֹסֶף־עֲבוּר annyit tesz, mint: וַיִּוֹסֶף לְעֲבוּר, és ismét tovamene. — וַשְּׂמְאוּל két főnév accusativusban helyhatározó értelmében, azért: se jobbra, se balra. (27) בַּמַּקָּל, bottal. Csak ez ízben verte meg bottal, mert megharagudott reá, de első ízben, mikor utbaigazítás végett tette (l. felj. 23. v.), csak kézzel verte. (28) שְׁלֹשׁ רַגְלַיִם, ily értelemben használatik, mint: שְׁלֹשׁ פְּעָמִים, háromszor. V. ö. M. II. 23, 14.

- 29 szor? Es mondá Bileám a száárnak: Mert gúnyt űztél velem. Bárcsak kardom volna kezemben, bizonyára most megöltelek volna! És mondá a száár Bileámnak: Vajjon nem én vagyok-e számarad, melyen űltél, mióta vagy, mind e napig? vajjon szoktam-e cselekedni veled ekképen? Amaz pedig mondá: Nem. És az Örökkévaló megnyitá Bileám szemeit, hogy látá az Örökkévaló angyalát állni az úton, és kivont kardját kezében; és meghajtá magát, arezezal. És mondá neki az Isten angyala: Miért verted számaradat immár három ízben? Ime én kijöttem, hogy legyen akadály, mert az út mely akaratom, ellen van, rögtön el lőn döntve. És a száár engem láta, és kitére előlem immár három ízben; ha ki nem tért

כט וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְאַתּוֹן כִּי הִתְעַלַּלְתָּ בִּי לֹא יִשְׁחָרֵב בְּיָדֵי כִּי עֵתָה ל הֲרַגְתִּידָּ: וְתֹאמַר הָאֲתוֹן אֶל־ בִּלְעָם הֲלֹא אֲנֹכִי אֲתִנְדֵּף אֲשֶׁר־ רַכְבָּתְךָ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכֵּן הִסְפַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה לֹא וַיֹּאמֶר לֹא: וַיִּגַּל יְהוָה אֶת־עֵינָי בִּלְעָם וַיֵּרָא אֶת־מַלְאֲכֵי יְהוָה נֹצֵב בְּדַרְךָ וְחִרְבוּ שַׁלְפָּה בְּיָדוֹ וַיִּקְדּוּ לֵב וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָאֲפִי: וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאֲכֵי יְהוָה עַל־מָה הִפִּיתָ אֶת־ אֲתִנְדֵּף יְהִי שְׁלוֹשׁ רִגְלִים הַגֵּה אֲנֹכִי יֵצְאֵתִי רֶשֶׁטִין כִּי־יִרְט הַדָּרָךְ לֹא לִנְגְדִי: וְתִרְאֵנִי הָאֲתוֹן נִתַּט לְפָנַי יְהִי שְׁלוֹשׁ רִגְלִים אֵלָיו נִטְתָּה

(29) *כי התעללת בי*, mert gúnyt űztél velem; voltaképen: játékot űztél velem, mert התעללת = 2. sz. nn. perf. hithp. עלל-ból, mely különösen a kised (עילל) könnyed cselekvés modoráról, avagy játékáról használtatik. — לו יש *כי עתה הרגתיך*, bárcsak kardom volna kezemben, most bizony megöltelek volna! Mekkora kudarcot — jegyzik meg bölcseink — vallott e valomással Bileám! Egész népet tönkretenni akart merő szavával: számará megölésére karda van szüksége! (30) מעודך ragozott módatározó (עוד) mem viszonyítóval, szószerint: *mióta vagy*, értsd: mióta először számarára űltél. — הסכנתי וגו' *ההסכן הסכנתי וגו'* inf. hifil kérdő ה-vel; *ההסכן הסכנתי* pedig perf. hifil. Mind a kettő származik בָּן (= שָׁבָן)-ból, melynek alapjelentése: *maradni*, átvitt értelemben, még pedig hifilben: *megszokni*. (32) *כי ירט הדרך לנגדי*, mert az út, mely akaratom ellen van, rögtön el lőn döntve, értsd: siettél egy útnak indulni, melyről tudtad, hogy akaratom ellen vagyom. L. felj. a 12. v. יָרַט perf. kál annyit jelent, mint: *dönteni* v. *dőlni*; *הדרך לנגדי* pedig úgy értendő, mintha lenne: *הדרך אשר לנגדי*. (33) *נשתה מפני*, *האולי*, ha ki nem tért volna előlem; *אולי* föltételező kötőszó, majd „*ha igen*“, majd „*ha nem*“ értelmében, a mi pedig az összefüggésből kitűnik. E helyen לילא

volna előlem, meg is öltelek volna tégedet, őt pedig élet-
 34 ben tartottam volna meg. És mondá Bileám az Örökkévaló angyalának: Vétkeztem, mert nem tudtam, hogy te állsz elébem az úton, és most, ha visszatetszik szemeidben, visz-
 35 sza akarok térni. És mondá az Örökkévaló angyala Bileámnak: Menj el a férfiakkal, mindazáltal az ígét, melyet hozzád szólni fogok, azt szól-
 36 jad. És elméne Bileám Bálák fejedelmeivel. Midőn Bálák meghallá, hogy Bileám eljön, kiméne eléje Móábh városába, mely az Árnón határán, a
 37 határszélen vala. És mondá Bálák Bileámnak: Vajjon nem küldve küldöttem-e te hozzád, hogy meghívjalak tégedet? miért nem jöttél el hozzám? Vajjon igazán meg nem tisztelhetlek eléggé tégedet?
 38 És mondá Bileám Báláknak: Ime eljöttem hozzád, mostan, vajjon szólhatok-e valamit? az ígét, melyet Isten számba
 39 teszen, azt fogom mondani. És elméne Bileám Bálákkal és

מִפְנֵי כִי עָתָה גַם־אֶתְּכָה הֲרַגְתִּי לְךָ וְאוֹתָהּ הֵחַיִיתִי: וַיֹּאמֶר בְּלָעָם אֶל־מַלְאָךְ יְהוָה הֲטֹאתִי כִי לֹא יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה נֹצֵב לְקַרְוֹתִי בְּדַרְךְ וְעַתָּה אִם־יָרַע בְּעֵינֶיךָ לֵךְ אֲשׁוּבָה לִי: וַיֹּאמֶר מַלְאָךְ יְהוָה אֶל־בְּלָעָם לֵךְ עִם־הָאֲנָשִׁים וְאַפְסֵם אֶת־הַדְּבָר אֲשֶׁר־אָדַבֵּר אֵלֶיךָ אִתּוֹ תְּדַבֵּר וַיֵּלֶךְ בְּלָעָם עִם־שְׂרֵי לְךָ בָּלָק: וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי־בָא בְלָעָם וַיֵּצֵא לְקַרְוֹתָו אֶל־עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־גְּבוּל אֲרֹנָן אֲשֶׁר לִזְבֻּזָה הַגְּבוּל: וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בְּלָעָם הֲלֹא שְׁלַחַת שְׁלַחַתִּי אֵלֶיךָ לְקַרְוֹתֶיךָ לִמְדָה לֹא־הִלַּכְתָּ אֵלַי לֵךְ הָאֲמַנִּים לֹא אוֹכַל בְּבַדְךָ: וַיֹּאמֶר בְּלָעָם אֶל־בָּלָק הִנֵּה־בָאתִי אֵלֶיךָ עָתָה הֵיכַל אוֹכַל דְּבַר מְאוּמָה הַדְּבָר אֲשֶׁר יֵשִׁים אֱלֹהִים בְּפִי אִתּוֹ אֲדַבֵּר: רַבִּיעַ לֹא וַיֵּלֶךְ בְּלָעָם עִם־בָּלָק וַיָּבֹאוּ

értelmében áll, azért: *ha nem*. — *גם אתכה הרגתי* úgy értendő, mintha lenne: *גם, meg is öltelek volna*. (34) *אשובה לך*. A személyragozott *ל* viszonyítónak a bizonyos igék kapcsolatában való használatáról I. M. I. 12, 1. és még sok helyen. (35) *ואפסם*, *csakhogy*. *אפסם* voltaképen főnév, mely *véget* jelöl; de gyakran használtatik, mint e helyet kizáró kötőszó gyanánt *רק* értelmében (37) *האמנם*, vajjon igazán? *אמנם* (= *אמנם*) *ב* *אמנם*-ből, *מ*, *א* által módhatározó: *valóban, igazán*. V. ö. M. I. 18, 13. *א ה* a szó elején kérdő *ה*, pontoztatik azonban *patach-echal*, mivel torokhang követi. V. ö. feljebb 16, 14. (39) *הצרות*, *Kirjâth Chucsoth* tulajdonneve a moábhíták egyik főváro-

eljutának Kirjâth-Chuczôthba. És Bálák ökröket és ju-
40 hokat levága és küldé Bile-
âmnak és a fejedelmeknek,
41 kik vele voltak. És midőn
reggel lőn, Bálák vivé Bile-
âmot és felvezeté Báâl magas
helyeire, a honnan meglátá a népnek egy részét.

מ קרית הצות: ויזבח בלק בקר
וצאן וישלח לבדעם ודשרים
מא אשר אתו: ויהי בבקר ויבן
בלק את-בלעם ויעלהו במות
בעל וירא משם קצה העם:

XXIII. FEJEZET.

Bálák áldozatai (1—6). Bileâm példabeszéde (7—30).

1 És mondá Bileâm Bálák-
nak: Építs itt nekem hét
oltárt és rendelj ide nekem
2 hét tulkot meg hét kost. És
Bálák cselekedék, a mint Bi-
leâm szólott; és felvive Bá-
lák meg Bileâm tulkot és
3 kost az oltárra. És mondá
Bileâm Báláknak: Állj égő
áldozataid mellé, én pedig
hadd menjek el, talán előmbe talál jönni az Örökkévaló, és

א כג ויאמר בלעם אל-בלק
בנה-לי בזה שבעה מזבחת
וקנן לי בזה שבעה פרים
ב ושבעה אילים: ויעש בלק
כאשר דבר בלעם ויעל בלק
ג ובלעם פר ואיל במזבח: ויאמר
בלעם לבלק התיצב על-עלתך
ואלכה אילי יקרה יהוה לקראתי

sának. (40) בלק בקר וצאן, és Bálák levága ökröt és juhot, értsd: nagy díszlakomát rendezett Bileâm tiszteletére. (41) במות בעל, a Báâl magaslatai. Ez olyan hely volt, a hol a moábhíták bálványuknak (a baálnak) áldoztak. — וירא משם קצה העם, a honnan látá a nép egy részét. Bálák t. i. azt hitte, hogy az átoknak annál nagyobb hatása lesz, ha Bileâm az átkozandó népet látja, mikor átkát rája kimondja. És mikor Bileâm ez ízben átok helyett áldást mondott Izraelre; Bálák őt más helyre (1. alább a 13. v.) vezette, a honnan a népet jobban láthassa, hogy megátkozza. De ez ízben is áldásra kényszerült Bileâm (1. alább 18—24). Végre Bálák Bileâmot oly helyre vitte, a honnan az egész népet láthatta (1. alább 24, 2.); de Bileâm az Isten népe szemléletén, elragadva az Isten lelkétől (ugyanott) harmad ízben mondá reá az áldó szavakat, melyeket Isten Bileâm szájába tett. (1. alább 24, 13.)

(2) פר ואיל, tulkot és kost, értsd: több tulkot és több kost, mivel itt פר és איל nem annyira az áldozatok számát, mint inkább nemét jelöli meg. (3) דבר מה וראני וגי, szó szerint: a minék a dolgát velem látatja, értsd: a mit velem látat stb. דבר (függő alakja דבר-nak) a vonzó, a kérdő névmás:

- a mit láttat velem, meg fogom neked jelenteni. És el-
 4 méne a hegy csúcsára. És Isten elébe jöve Bileâmnak, és ez mondá neki: A hét oltárt elrendeztem, és felvívék tulkot és kost az oltárra.
 5 És az Örökkévaló ada igét Bileâm szájába, és mondá: Térj vissza Bálákhoz, és ekképen szólj. És visszatére hozzá, és íme, ő áll vala égő áldozata mellett, ő és Móábh minden fejedelmei. És elkezde példabeszédét és mondá: Árámból hoz vala engem Bálák, Móábh királya, a napkeleti hegyekről: Jöjj el, átkozd meg nekem Jákobot, és
 8 jöjj, szidd meg Izraelt. Hogy átkozzam, kit Isten nem átkoz, és hogy szidalmazzam, kit az Örökkévaló nem szidal-

וְדַבֵּר מִה־יְרֵאֵנִי וְהִגַּדְתִּי לְךָ
 וַיֵּלֶךְ שָׁפִי: וַיִּקַּר אֱלֹהִים אֶל־
 בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת־שִׁבְעַת
 הַמִּזְבְּחֹת עֲרַכְתִּי וָאֵעַל פָּר וָאֵיל
 בַּמִּזְבֵּחַ: וַיִּשֶׁם יְהוָה דְּבַר בְּפִי
 בִּלְעָם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל־בְּלָק
 וְכַה תְּדַבֵּר: וַיָּשֶׁב אֵלָיו וְהִנֵּה
 נֹצֵב עַל־עֵלְתּוֹ הוּא וְכָל־שָׂרֵי
 מוֹאָב: וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר מִן־
 אָרָם יְנַחֵנִי בְּלָק מִקִּדְ־מוֹאָב
 מִהַרְרֵי קָדִם לָכֵה אֶרְהֹלִי יַעֲקֹב
 וּלְכֵה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל: מַה אֶקַּב
 לֹא קִבַּה אֵל וּמַה אֲזַעֵם לֹא זַעֵם

מה pedig a vonzott név. — שָׁפִי (mivel pauzában van, különben: שָׁפִי) szár mazik שָׁפָה elkopik-ból, hn. főnév kopaszhegyet jelöl, azért: וַיֵּלֶךְ שָׁפִי, és felmene a hegy csúcsára. (4) וַיִּקַּר fut. conv. nifál קָרָה-ból, mely *találkozni* (valakivel) jelöl; בִּלְעָם אל בלעם; וַיִּקַּר אֱלֹהִים אל בלעם tehát azt fejezi ki, hogy Isten Bileâmnak ez egyszer véletlenül megjelent; ellenben Isten megjelenéséről Izrael prófétáival szemben, mely bizonyos időben és helyen szokott megtörténni, a szent szöveg ezt az igét használja: וַיִּרְא (töve: רָאָה, *látni*), például: ה' וַיִּרְא ה' és még sok helyen. (7) וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ, és *elkezde példabeszédét*. A költői beszéd héberül משל (példa)-nak nevezetik. (V. ö. feljebb 21, 27.), mivel többnyire példák- és hasonlatokban folyik, וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ azért annyit jelent, mint: példabeszédben előadni valamit. — מן ארם וני, Áram (Syria)-ból stb., a hol Bileâm lakott. — מִהַרְרֵי קָדִם, a *keleti hegyekről*, értsd: Syriából, mely Móábh-tól keletre esik. — לָכֵה אֶרְהֹלִי, *jöj, átkozd meg nekem*. V. ö. felj. 22, 11. אֶרְהֹלִי hosszabbult imp. kál אָרָה-ból אָרָה (= קָבָה) helyett. Az אֶרְהֹלִי az אֶרְהֹלִי alatt pótolja a dágést a 3. töbetűben. — זַעֲמָה; az összefüggésből kitetszik, hogy hosszabbult imp. kál זַעֲמָה (töve: זָעַם, szidalmazni) helyett. (8) אֶקַּב. Ezen ige alakjánál fogva fut. nifál is lehet (קָבַב-ból), mint אֶקַּב (סָבַב-ból); de fut. kálnak is vehető, é. p. az arameusi nyelv formájára, a hol a hiányzó második tőhang dágés által az első töbetűben pótoltatik. V. ö. feljebb és még sok helyen. — קִבַּה tárgyragozott inf. kál קָבַב-ból. A הֵא a szó

- 9 maz? Mert a kősziklák tetejéről látom őt, és a halmokról szemlélem. Ime, egy nép, mely egyedül fog lakni, és a pogányok közé nem fogja magát számítani. Ki számlálhatja meg Jákob porát? És kicsoda határozza meg Izrael ivadékainak a számát. Vajha lelkem meghalna az igazak halálával, és végem hasonló lenne az övéhez! Ekkor Bálák mondá Bileâmnek: Mit cselekedtél nekem? hogy ellenségeimet megátkozzad, vettelek tégedet, és íme, áldva megáldod őket. És amaz felele és mondá: Nemde, azt, a mit az Örökkévaló számba teszen, azt kell őriznem, hogy elmondjam? És mondá neki Bálák: Jer, kérlek, velem más helyre, a honnan látni fogod; mindazáltal csak annak egy részét fogod látni,

ט יהוה: פִּי־מֵרֵאשׁ צִירִים אֲרֹאֲנוּ
 וּמִגְבְּעוֹת אֲשׁוּרָנוּ הִיָּעַם לְבַדָּד
 יִשְׁכֵּן וּבְנוִים לֹא יִתְחַשֵּׁב: מִי
 מִנֵּה עֹפֵר יַעֲקֹב וּמִסֶּפֶר אֶת־רֵבֶעַ
 יִשְׂרָאֵל תִּמְתַּת נַפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָיִם
 יֵאמֹר וַיֹּאמֶר אַחֲרֵיתִי כִּמְהוּ: וַיֹּאמֶר
 בְּלֶק אֶל־בְּלָעַם מַה עֲשִׂיתָ לִּי
 לְקַב אִיבִי לְקַחֲתִיךָ וְהִנֵּה בְרַכְתָּ
 יב בְּרַךְ: וַיַּעַן וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר
 יִשְׂרָיִם יְהוָה בְּפִי אֲתוֹ אֲשַׁמֵּר
 יג לְדַבֵּר: חֲמִישִׁי וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּלֶק
 לֵךְ־נָא אִתִּי אֶל־מִקְוֹם אֲחֵר
 אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם אִפְסֵי קִצְהוּ

végén ך helyett áll. (9) כי מראש צירים אראנו, mert a sziklák csúcsáról látom őt, t. i. azon helyről, a hova Bálák Bileâmot vitte. V. ö. felj. 22, 41. Hasonló értelemben veendő a következő párhuzamos: ומגבעות אשורנו. Mind a két ige אראנו és אשורנו tárgyragozott fut. kál. Az elsőnek töve: רָאָה, a másodiknak שׁוּר. A tárgyrag a népre vonatkozik. — הִיָּעַם לְבַדָּד יִשְׁכֵּן, ime, egy nép, mely egyedül fog lakni: a nép törvényei és erkölcsi feltételezik egyedülmaradását. יִתְחַשֵּׁב: szent hivatása tudatában mint Isten népe fog működni. בְּלָק אֶל־בְּלָעַם, értsd: szent hivatása tudatában mint Isten népe fog működni. (10) מִי מִנֵּה עֹפֵר יַעֲקֹב, ki számlálja meg Jákob porát, értsd: gyermekeit. וְאֵת מִסְפֶּר רֵבֶעַ יִשְׂרָאֵל, mintha lenne: וְאֵת מִסְפֶּר רֵבֶעַ יִשְׂרָאֵל, mi מִנֵּה מִי pedig a vers kezdetén ide is tartozik, ki határozza meg Izrael ivadékának a számát רֵבֶעַ (= רֵבִיךָ), mely párhuzamos רֵבֶעַ־רָל, átvitt értelemben ivadékot jelöl. — מוֹת יִשְׂרָיִם, az igazak halálával. Igazaknak nevezi Bileâm az izraelitákat. (11) בְּרַכְתָּ בְּרַךְ. Az infinitivus a verbum finitum után, mint szokottabb forma a költői nyelvben. (13) אִפְסֵי. L. feljebb 22, 35. — וּקְבֵנוּ csak az összefüggésből, nem pedig a szó alakjából tűnik ki, hogy tárgyragozott imp. kál, mert וּקְבֵנוּ־בֹל a tárgyragozott imp. kál lenne: וּקְבֵנוּ (mint וּקְבֵנוּ) vagy וּקְבֵנוּ (mint וּקְבֵנוּ). E szerint a —

de egészen nem fogod látni; és átkozd meg őt nekem on-
 14 nét. És vivé őt az örök me-
 zejére, a Piszgâh tetejére, és
 építe hét oltárt, és felvive
 15 tulkot és kost az oltárra. És
 mondá Báláknak: Állj itt égő
 áldozatod mellé, én pedig
 amott megjelenésnek megyek
 16 elébe. És az Örökkévaló eléje
 jönni találá Bileámnak, és
 ígét tesz vala szájába, és
 mondá: Térj vissza Bálák-
 17 hoz, és szólj ekképen. És
 eljöve hozzá, és amaz áll vala
 égő áldozata mellett, és Mo-
 ábh fejedelmei vele; és mon-
 dá neki Bálák: Mit szóltott
 18 az Örökkévaló: És elkezdé
 példabeszédét és mondá: Kelj
 föl, Bálák! és hallgasd; figyelj

19 reám, Czippôr fia! Isten nem ember, a ki hazudik; sem ember fia,
 a ki megbánna. Avagy ő mondotta volna és nem cselekedné? Ő
 20 szóltott volna és nem teljesítené? Ime, hogy áldjak, vettem pa-

תִּרְאֶה וְכִלְוֹ לֹא תִרְאֶה וְקִבְנוֹ-
 ד לִי מַשָּׁם: וַיִּכְלְהוּ שְׂדֵה לְעִיִּם
 אֶל-רֹאשׁ הַפְּסִגָּה וַיִּבְנוּ שִׁבְעָה
 מִזְבְּחֹת וַיַּעַל פָּר וְאִיל בַּמִּזְבֵּחַ:
 טו וַיֹּאמֶר אֶל-בְּלַק הַתִּיִצְבֵּב כֹּה עַל-
 טז עַלְתֶּךָ וְאַנְכִי אֶקְרָה כֹּה: וַיִּקֶּר
 יְהוָה אֶל-בְּלָעָם וַיִּשְׂם דָּבָר
 בְּפִיו וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל-בְּלַק
 ז וְכֹה תִדְבֹר: וַיָּבֹא אֵלָיו וְהִנֵּה
 נֹצֵב עַל-עַלְתּוֹ וְיִשְׂרֵי מוֹאָב אִתּוֹ
 וַיֹּאמֶר לוֹ בְּלַק מִה־דָּבָר יְהוָה:
 יח וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר קוּם בְּלַק
 וַיִּשְׁמַע הָאֲזִינָה עֲדֵי בְנוֹ צִפּוֹר:
 יט לֹא אִישׁ אֵל וַיִּכּוֹב וַיִּבְן-אֲדָם
 וַיִּתְנַחֵם הַהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה
 כ וְדָבָר וְלֹא יִקְיַמְנָה: הִנֵּה בְרַךְ

a ק alatt ׀ helyett áll és pótolja a dágest a harmadik töbetüben, a dáges pedig a nún epentheticumban elesik, mivel kihangzó áll előtte. (14) על ראש, fel a Piszgâh hegycsúcsára. V. ö. felj. 21, 20. (15) כה e helyen, a mint az összefüggésből kitetszik, helyhatározó, és annyit jelent, mint: שה, itt. (18) עדי birtokragozott határozó עד-ból (mint על-ból (עלי), azért: reám. — בנו צפור. A st. constr. ezen eredeti alakjáról I. M. I. 1, 24. (19) לא איש אל 'Isten nem ember a ki hazudjék stb., ő pedig egyszer megáldotta az ő népét és így áldott marad. V. ö. a következő verset. — ויתנחם fut. hithp. גחם-ból, mely a piélben azt jelenti: vigasztalni, a nifálban és hithpáelben: vigasztalni magát, azért átvitt értelemben: megbánni (valamit), szándékát megváltostatni. — ויתנחם tárgyragozott fut. hif. קום-ból, annyi, mint: יקים אותה. A nn. tárgyrag a meg nem határozott tárgyra vonatkozik, mely héberben nn. névmással vagy raggal jelöltetik. V. ö. M. I. 42, 11., II. 10, 11. (20) הנה הנה, úgy értendő, mintha lenne: הנה לברך לקחתי, ime, hogy áldjak,

- 25 meg nem issza. Ekkor mon-
dá Bálák Bileámnak: Se ne
átkozzad, se ne áldd meg őt.
- 26 És felele Bileám és mondá
Báláknak: Vajjon nem mon-
dottam-e neked következőké-
pen: mindent, a mit az Örök-
kévaló szólni fog, azt fogom
27 cselekedni. És mondá Bálák
Bileámnak: Jer, kérélek, hadd
vezesselek más helyre; talán
fog tetszeni az Isten szemei
előtt, hogy őt megátkozzad
- 28 nekem onnét. És Bálák vivé
Bileámot a P'ôr tetejére, mely
29 néz a J'simôn lapályára. És
mondá Bileám Báláknak:
Építs nekem itt hét oltárt,
és rendelj nekem ide hét
30 tulkot és hét kost. És Bálák
cselekedék, a mint Bileám
mondotta, és felvive tulkot és
kost az oltárra.

XXIV. FEJEZET.

*Bileám lelkesülve Israel jövőjén, melyet előre lát, áldja azt (1-9).
Bálák haragja Bileám ellen (10-11). Bileám, mielőtt visszautazik hazájába,
jövendöl Báláknak: mit tesz majdan Israel az ő népével (12-17), és mi tör-
ténik majd a szomszédnépekkel (18-25).*

- 1 És látá Bileám, hogy tet-
szik az Isten szemei előtt,
hogy megáldja Izraelt, nem

pes leírása a nép erejének, bátorságának és legyőzött ellenségének. (25) גם — גם,
mind — mind. Tagadó mondatban: sem — sem, azért: גם קב לא תקבנו גם
גם קב לא תקבנו, se ne átkozd, se ne áldjad. גם קב inf. kál בָּקב-ból, pedig
szabálytalan igealak, de úgy látszik, hogy tárgyragozott fut. kál, é. p. תקבני
helyett. V. ö. feljebb 13. v. (27) ישׁר fut. kál ישׁר (helyesnek látszik, tetszik)-
ból. — גם קבב tárgyragozott perf. conv. kál קבבבól.

(1) כפעם בפעם, szó szerint: mint már több ízben, értsd: mint ezelőtt.
— לקראת נחשים, varázslás végett, értsd: hogy mint varázsló módot keres-

- ment, mint már több ízben, varázslás végett; és fordítá a pusztá felé orcáját.
- 2 És felemelé Bileám szemeit és látá Izraelt táborozni törzsei szerint; és megszállá őt
- 3 Isten lelke. És elkezdé példabeszédét és mondá: Szól Bileám, B'ôr fia és szól a
- 4 férfitu, az éles szemű; szól az, ki hallja Isten szavait, ki látja a Mindenható látomását, leborúlva és nyílt szemekkel. Mily szépek sátraid,
- 6 Jákob! hajlékaid Izrael! Mint folyóvizek terjednek el, mint kertek a folyam mellett, mint

הַלֵךְ בַּפֶּעַם--בַּפֶּעַם לְקַרְאֵת
נְחִישִׁים וַיִּשֶׁת אֶל-הַמִּדְבָּר פָּנָיו:
וַיֵּשֶׂא בַלְעָם אֶת-עֵינָיו וַיֵּרֶא אֶת-
יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו וַתְּהִי עֲלָיו
רוּחַ אֱלֹהִים: וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר
נָאִם בַּלְעָם בָּנִו בְּעַר וַנָּאִם הַגִּבּוֹר
שֵׁתָם הָעֵינִי: נָאִם שָׁמַע אִמְרֵי-
אֵל אֲשֶׁר מַחֲזִה שְׂדֵי יְהוָה נָפֵל
וַגְּלוּ עֵינָיו: מִהֵ-טֹבוֹ אֱהֲלִיד
יַעֲקֹב מִשְׁבְּנֵתֶיךָ יִשְׂרָאֵל:
בְּנַחְלִים נַפְיִו כְּגַנְתַּי עָלַי נָהַר

sen, hogy Izraelt megátkozza, hanem: וישת אל המדבר פניו, a pusztá felé fordítá orcáját, a hol az Isten népe táborozott, hogy azt közvetlenségében szemlélhesse és szemléletén fellelkesevde, Isten akarata szerint megáldja. (2) וישא בלעם את עיניו, táborozva, törzsei szerint, azaz: kitűnő rendben és békességben egymással — ויהי עליו רוח אלהים, megszállá őt Isten lelke, hogy Izraelt megáldja. (3) נאם part. pass. kál (töve: נאם, halkan szöllani) használtatik, legtöbbsnyire Istennek prófétáival közölt szavairól, vagyis az Isten nevében közölt prófétai előadásról és áll rendszeren st. constructusban a szóló nevével, azért: נאם בלעם, Bileám szólása, vagy: szól Bileám. — שתם part. pass. kál, töve: שתם, mely ige csak ez egyszer fordul elő a szent írásban. Jelentése azonban kitűnik az összefüggésből, hogy egyértelmű a következő versben levő גְּלוּ (nyílt) szóval. Példa van rá a talmudban, a hol שְׁתָם annyit jelent, mint: megnyitni, azért: שתם העין, éles látású (= nyílt szemű), ki a messze jövőbe lát. (4) אשר מחזה שדי יהוה, a ki a Mindenhatónak látomását látja, értsd: a kinek a Mindenható Isten megjelenik, hogy láttassa vele a jövőbeli dolgokat. מְחִזָּה függő alakja מְחִזֶּה (part. aet. hifil)-nek, töve: חָזָה. — נפל מֵהֵ-טֹבוֹ, leborúlva, de nyílt szemekkel, értsd: Isten megjelenése előtt földre borúlt, mert nem bírt ama látnoki erővel, mely által Isten megjelenését lábain állva szemlélhette volna, de azért elméjének szemével mégis látta. (5) מהֵ-טֹבוֹ וגי, אהלֵךְ יַעֲקֹב וגי, mely szépek a te sátraid, óh Jákob stb. E versekben (5—9) Bileám magasztos képekben festi Izrael jövődöbeli szerencsését, nagyságát és boldogságát. מֵהֵ-טֹבוֹ perf. kál טוב igéből (nem tévesztendő össze מֵהֵ-טֹבוֹ-mal, mely adjectivum), azt jelentvén: jönnek vagy szépnak lenni. (6) כְּנַחְלִים נַפְיִו, mint folyóvizek terjednek el, ellenállhatatlanul terjednek szélylyel, mint az áradó

hívtalak, és íme, áldva áldot-
tad meg immár háromszor.

- 11 És most menekülj lakóhe-
lyedre. Mondottam, hogy tisz-
telve tisztellek meg tégedet,
és íme az Örökkévaló meg-
12 fosztott a tisztelettől. És
mondá Bileám Báláknak : Nem
mondottam-e meg követeidnek
is, a kiket hozzám küldöttél,
13 mondván : Ha Bálák nekem
adja házát tele ezüsttel és
arannyal, nem hághatomáltal
az Örökkévaló parancsolatát
hogy tegyek akár jót, akár
rosszat szívemből; a mit az
Örökkévaló szólani fog, a sze-
14 rint szólok majd én is. És
most, íme, elmegyek népem-
hez, jer csak, tanácsolni aka-
rok neked, az iránt, a mit e
nép tenni fog népednek a
15 késő napokban. És elkezdé
példabeszédét, és mondá : Szól
Bileám, B'ór fia, és szól a
16 férfiu, az éles szemű. Szól az, ki az Isten szavait hallja, és tudja a
Legmagasabbnak gondolatát; látja a Mindenható látomását, leborúlva
17 és nyílt szemekkel. Látom őt, de nem most; szemlélem őt, de nem

וְהִנֵּה בִּרְכַתְךָ בְּרֹךְ זֶה שְׁלֹשׁ
א פְּעָמִים: וְעַתָּה בְּרַח-לֵךְ אֶל-
מְקוֹמְךָ אֲמַרְתִּי כִּפְדֹּךָ אֲכַבְדְּךָ
ב וְהִנֵּה מְנַעַךְ יְהוָה מִכְבוֹד: וַיֹּאמֶר
בְּלָעָם אֶל-בְּלָק הֲלֹא גַם אֶל-
מְלֹאכְיֹתָי אֲשֶׁר-שָׁלַחְתָּ אֵלַי
ג דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר: אִם-יִתֶּן-לִי בְלָק
מָלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכֵל
לְעֹבֵר אֶת-פִּי יְהוָה לַעֲשׂוֹת
טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלְּבִי אֲשֶׁר-יִדְבֹּר
ד יְהוָה אִתּוֹ אֲדַבֵּר: שְׂבִיעִי וְעַתָּה
הֲנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכֹה אֵיעָצֶךָ
ז אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ
ח בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים: וַיִּשָּׂא מִשְׁרֹ-
ט וַיֹּאמֶר נָאִם בְּלָעָם בְּנֹו כְּעַד וְנָאִם
י הַגִּבֹּר שְׁתָּם הָעֵינַן: נָאִם שָׁמַע
אֲמַר-י אֵל וַיִּדַע דַּעַת עֲלִיּוֹן מִחַוְהָ
שְׂדֵי יְחֹוֹה נָפֵל וְגִרְדֵי עֵינָיִם:
יִי אֲרָאֵנוּ וְלֹא עָתָה אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא

כֶּסֶף, még pedig כֶּסֶף kapcsolatában azt jelenti: felindulás közben a kezeket összecsapni. (11) מְנַעַךְ ה' מִכְבוֹד, az Örökkévaló megfosztott a tisztelettől. Értsd: nem engedte, hogy a neked szánt tiszteletben részesülj. (13) מָלֵא בֵיתוֹ. V. ö. feljebb 22, 18. — מִלְּבִי, szívemből, értsd: én akaratom szerint. (14) אֵיעָצֶךָ, tanácsolni akarok neked az iránt, a mit tenni fog stb. Értsd: tanácsot akarok adni neked, hogy mikép gyöngítheted e népet. V. ö. alább 31, 16. אֵיעָצֶךָ tárgyragozott fut. kál יֵצֵא-ból. V. ö. M. II. 18, 19. (15) és (16). E két versre vonatkozó egyes grammatikai és tárgyi magyarázatokat l. feljebb 3. és 4. v. (17) וְלֹא עָתָה, látom őt, de nem most, értsd: látom a nép dicsőségét és hatalmát, melyre idővel emelkedik. Ugyanazt fejezi ki a következő

- közel. Csillag tűnik fel Jákob-
 ből, és vessző támad Izrael-
 ből, és ledönti Moábh olda-
 lait, és szétrombolja erős
 18 várait mind. És Edóm lészen
 martalék, és Széir leszen
 martaléka ellenségeinek; Iz-
 rael pedig hatalmat szerez.
 19 És uralkodni fog, ki Jákob-
 ból származik, és elvesziti a
 20 város minden maradékát. És
 látván Ámálêkot, elkezdé pél-
 dabeszédét és mondá: A nem-
 zetek elseje Ámálêk és vége
 21 az enyészetig. És látván a Kénit, elkezdé példabeszédét
 és mondá: Erős a te lakóhelyed és kősziklára rakott
 22 a te fészked: mégis ha majdan Káin; ki lészen takari-

párhuzamos: קרוב ולא קרוב. — אשורנו ולא קרוב. — כוכב, csillag, értsd: fényes uralkodó, mint azt világossá teszi a párhuzamos: שֶׁבֶט־vessző, mely névcsere (metonymia) által szintén uralkodót jelöl. — פָּאֲתֵי מוֹאָב, Moábh oldalait, értsd: kerítő falait. פָּאֲתֵי függő alakja פָּאֲתַיִם (פֶּאֶה)-ból, mint: (יִרְבְּתִים)-nak. — וְקִרְקַר כָּל־יה וקרקר כל־יה וקרקר כל־בני־שת: והיה אדם ירשה ויהיה ירשה שיעיר איביו יש וישראל עשה חיל: וירד מיעקב נ והאביר שריר מעיר: וירא את־עמלק וישא משלֹו ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד: כֹּא וירא את־הקני וישא משלֹו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע כֹּב־קנך: כי אם יהיה לבער קין ווגי.

párhuzamos: קרוב ולא קרוב. — אשורנו ולא קרוב. — כוכב, csillag, értsd: fényes uralkodó, mint azt világossá teszi a párhuzamos: שֶׁבֶט־vessző, mely névcsere (metonymia) által szintén uralkodót jelöl. — פָּאֲתֵי מוֹאָב, Moábh oldalait, értsd: kerítő falait. פָּאֲתֵי függő alakja פָּאֲתַיִם (פֶּאֶה)-ból, mint: (יִרְבְּתִים)-nak. — וְקִרְקַר כָּל־יה וקרקר כל־יה וקרקר כל־בני־שת: והיה אדם ירשה ויהיה ירשה שיעיר איביו יש וישראל עשה חיל: וירד מיעקב נ והאביר שריר מעיר: וירא את־עמלק וישא משלֹו ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד: כֹּא וירא את־הקני וישא משלֹו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע כֹּב־קנך: כי אם יהיה לבער קין ווגי.

párhuzamos: קרוב ולא קרוב. — אשורנו ולא קרוב. — כוכב, csillag, értsd: fényes uralkodó, mint azt világossá teszi a párhuzamos: שֶׁבֶט־vessző, mely névcsere (metonymia) által szintén uralkodót jelöl. — פָּאֲתֵי מוֹאָב, Moábh oldalait, értsd: kerítő falait. פָּאֲתֵי függő alakja פָּאֲתַיִם (פֶּאֶה)-ból, mint: (יִרְבְּתִים)-nak. — וְקִרְקַר כָּל־יה וקרקר כל־יה וקרקר כל־בני־שת: והיה אדם ירשה ויהיה ירשה שיעיר איביו יש וישראל עשה חיל: וירד מיעקב נ והאביר שריר מעיר: וירא את־עמלק וישא משלֹו ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד: כֹּא וירא את־הקני וישא משלֹו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע כֹּב־קנך: כי אם יהיה לבער קין ווגי.

párhuzamos: קרוב ולא קרוב. — אשורנו ולא קרוב. — כוכב, csillag, értsd: fényes uralkodó, mint azt világossá teszi a párhuzamos: שֶׁבֶט־vessző, mely névcsere (metonymia) által szintén uralkodót jelöl. — פָּאֲתֵי מוֹאָב, Moábh oldalait, értsd: kerítő falait. פָּאֲתֵי függő alakja פָּאֲתַיִם (פֶּאֶה)-ból, mint: (יִרְבְּתִים)-nak. — וְקִרְקַר כָּל־יה וקרקר כל־יה וקרקר כל־בני־שת: והיה אדם ירשה ויהיה ירשה שיעיר איביו יש וישראל עשה חיל: וירד מיעקב נ והאביר שריר מעיר: וירא את־עמלק וישא משלֹו ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד: כֹּא וירא את־הקני וישא משלֹו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע כֹּב־קנך: כי אם יהיה לבער קין ווגי.

tandó, ki tudja meddig tart
 23 téged Assúr fogva. És el-
 kezdé példabeszédét és mon-
 dá: Ah, ki menekülhet meg
 24 Isten végzése elől? És hadi-
 hajók Kittím partjáról, és
 szorongatják Assúrt, és szo-
 rongatják Ébher: de az is
 25 az enyészetnek indul. És felkele Bileâm és elmene és visszatére
 lakóhelyére; Bálâk is elment az ő utján.

כָּה עַד־מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּךְ: וַיִּשְׂא
 מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֹי מִי יִחִיֶּה מִשְׁמוֹ
 כָּה אֵל: וְצִים מִיַּד כְּתִים וְעַנּוֹ אֲשׁוּר
 וְעַנּוֹ־עֵבֶר וְגַם־הוּא עַד־אֶבֶד:
 כָּה וַיִּקָּם בְּלָעָם וַיִּלְךְ וַיֵּשֶׁב לְמִקְמוֹ
 וְגַם־בְּלָק הָלַךְ לְדַרְכוֹ:

XXV. FEJEZET.

*Moâbh leányai elcsábítják az izraelitákat, kik a Baal-Peôr-hoz ragasz-
 kodnak (1—3), a miért ezek halállal bünhődnek (4—5). Pinchász megöli
 Zimrît, az izraelita férfit és Kozbît, a midjanita asszonyt (6—9), azért
 örök papsági szövetségben részesítették (10—13). A midjaniták szorongat-
 tandók (16—19).*

1 És Izrael lakék Sittîmben.
 És a nép elkezdé paráznál-
 2 kodni Moâbh leányaival. És
 ezek elhívák a népet isteneik

כָּה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁטִים וַיַּחֵל
 הָעָם לְזִנוּת אֶל־בָּנוֹת מוֹאָב:
 ב וַתִּקְרְאוּן לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן

— ha majdan lakóhelyedből kiüzendő leszesz — ki tudja meddig Assyria —
 a hová fogságba kerülsz — tart fogva tégedet! — tart fogva *עד מה* oly értelemben áll,
 mint: *עד מתי*. V. ö. Zsolt. 79, 5. — *תשבעך* pedig tárgyragozott fut. kál, annyi
 mint: *תשבעה אותך*. (23) *מי יחיה*, szó szerint: ki élhet meg, értsd: *ki menekül-*
het meg. — *משומו אל*, Isten végzése elől, értsd: ha Isten annak vesztét hatá-
 rozta el. Ezt pedig Bileâm, tekintettel Assyriára — melynek végleges vesztét
 előre látta — jövendölte. *משומו אל* vonzati viszonyban áll egymással, annyi
 mint: *משום אל*. A vonzó név ezen alakjáról l. M. I. 1, 21. IV. 23, 18.
 (24) *וצים מיד כתים* *וגי*, és hadihajók Kittím partjáról stb. Kittím rendszeren
 Görögország csak egyik szigetét (Cyprus) jelöli; de itten Görögországot álta-
 lában. *צים* tsz. hn. fn. *צַי* (töve: *צוה*) ból, *צַיִים* helyett (V. ö. עֲבָרִים. V. ö. még alább
 helyett. M. II. 2, 13.); *יָד* (függő alakban *יָד*) pedig átvitt értelemben *par-*
tot, oldalt jelöl. V. ö. M. II. 2, 4. és még sok helyen. — *וענו אשור*. A *ו*
וגם elején pleonasmus, mint a *וְאָדָּה וְ* szóban. L. M. I. 36, 24. — *הוא*
is, t. i. *כתים*, mely jelentése szerint egyszámú névnek tekintetik. — *עדי*
אבד. Ennek grammatikai jelentését l. feljebb 20.

(1) *ויחל* fut. conv. *היחל*-ból. V. ö. M. I. 9, 20. — *לזנות אל בנות*
מואב, *paráználkodni Moâbh leányaival*, értsd: bálványuk tiszteletére rút faj-
 talanságra vetemült; a hogy a következő versből kiderül. V. ö. még alább
 (17., 18.) (3) *ויצמד* fut. conv. *יצמד* (esatolni)-ból. V. ö. felj. 19, 15 —

áldozati lakomáira. A nép pedig evék, és leborúlnak 3 Isteneik előtt. És így csatlakozék Izrael Báál-P'ôr-hoz. És fölgerjede az Örökkévaló 4 haragja Izrael ellen. És mondá az Örökkévaló Mózesnek: Vedd a nép minden fejeit és akaszd fel őket az Örökkévaló tiszteletére a nap előtt, hogy lecsillapodjék az Örökkévaló felgerjedt haragja Izrael ellen. És mondá Mózes 5 Izrael bíráinak: Öljétek meg, kiki közületek embereit, kik csatlakoztak Báál-P'ôr-hoz. És 6 íme, egy férfiu Izrael fiai közül eljött, és bemutatá atyafainak a midjáni nőt, Mózes szemei előtt, és Izrael fiai egész közönségének szemei előtt. Ezek pedig sírnak

וַיֹּאכְלֵם הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְאֱלֹהֵיהֶן׃
וַיַּעֲמֵד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעֹר וַיַּחֲרֵ-
אֶת־יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה קַח אֶת־כָּל־רֵאשֵׁי
הָעָם וְהִקַּע אוֹתָם לַיהוָה נֶגֶד
הַשָּׁמַיִם וְיֵשֶׁב הָרוֹן אֶת־יְהוָה
מִיִּשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־שַׁפְטֵי
יִשְׂרָאֵל הָרוֹגוּ אִישׁ אֶנְשֵׁי
הַנַּעֲמָדִים לְבַעַל פְּעֹר׃ וְהָגֵדָה
אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי יִקְרַב
אֶל־אִחֵי אֶת־הַמִּדְיָנִית רַעֲנִי
מִשְׁחָה וְלַעֲיִנִי כָל־עֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
וְהָמָּה בָכִים פָּתַח אֱהֵל מוֹעֵד׃
מִפְּטוֹר וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־
אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה
וַיִּקַּח רֶמֶס בִּידָיו׃ וַיִּבֹא אֲחֵר אִישׁ־
יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקְּבֵה וַיִּדְקַר אֶת־
שִׁנָּיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־

7 bemenetén. És meglátá Pinehász, Eleázárnak, Áron fő-
pap fiának fia, fölkele a község közül és ragada dárdát
8 kezébe. És bemene az izraelita férfi után a hálószobába,
és átszúrta mindkettőjüknek, az izraelita férfúnak és az

לְבַעַל פְּעֹר, *Báál-Peôr*hos. — Báál-Peôr, tulajdonneve a moábhíták bálványá-
nak, melynek tiszteletére a moábhita leányok esábították az izraelitákat. —
וַיַּחֲרֵ אֶת־יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל, és fellobbana Isten haragja Izrael ellen, értsd: a vész-
halál kitört a nép között. V. ö. alább 8. (4) רֵאשֵׁי הָעָם, a nép fejei, értsd:
a nép birái. V. ö. a következő verset. — וְהִקַּע אוֹתָם, és akaszd fel őket, t. i.
azokat, kik Báál-Peôrhoz szegődtek. — וְהָגֵדָה, imp. hif. וְהִקַּע-בֹּל. — נֶגֶד הַשָּׁמַיִם,
a nap előtt, értsd: mindenkinek szeme lattára. (5) הָרוֹגוּ אִישׁ אֶנְשֵׁי, ölessétek
meg, ki-ki közületek embereit, értsd: minden bíró ítélje halálra a Báál-Peôr
tiszteletén talált bűnösöket. (6) וְהָמָּה בָכִים, ezek pedig sírnak, t. i. az
irtóztató kicsapongás látásán. (8) אֶל־הַקְּבֵה, a hálószobá (al-kow)-ba; קָבֵה nn.
fn., származik קָבַב (= קָבַב, fúrni)-ból. — וַיִּדְקַרְהֶם, birtokragozott nn. főnév, mely-

asszonyoknak, belét. És megszűnnek a halálcsapás Izrael 9 gyermekeiről. És valának, kik meghalnak vala a halálcsapásban, huszonnégyezeren.

הָאִשָּׁה אֶל-קִבְתָּהּ וְתַעֲצֵר הַמִּגְפָּה
מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וַיְהִי הַמֹּתִים
בַּמִּגְפָּה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אֱלֹהִי

פִּינְחָס.

10 És szóla az Örökkévaló Mózes-
11 hez, mondván: Pinchász, Eleázárnak, Áron főpap fiának fia, elfordította haragomat Izrael gyermekeiről, midőn érettem buzgólkodott közöttök, hogy el nem törültem Izrael gyer-
12 mekeit buzgóságomban. Azért mondd: íme, adom nekie szövetségemet, a békesség
13 szövetségét. És ez legyen nekie, és ivadékának utána az örök papságnak szövetsége; azért, mivel buzgólkodott Isteneért és engesztelte Izrael gyer-

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
פִּינְחָס בֶּן-אֱלֶעָזָר בֶּן-אֶחָתָן הַכֹּהֵן
הַיָּשִׁיב אֶת-חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי-
יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָאוֹ אֶת-קִנְיָאתִי
בְּתוֹכֵם וְלֹא-כִלִּיתִי אֶת-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָאתִי: לָכֵן אֶמַר
הֲנִי נֹתֵן לּוֹ אֶת-בְּרִיתִי שְׁלוֹם:
וְהִיְתָה לּוֹ וּלְזֵרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית
בְּהַגְתָּ עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנְיָ
לְאֱלֹהֵי וַיִּכְפַּר עַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

nek alakja rag nélkül קָבָה; ha rag járúl hozzá a הוֹלֵם az első töbetűn változik, rendesen קָמַץ הַטּוֹף-ra (mint: הַדְּשָׁה-ből הַדְּשָׁה); itt pedig kivételképen הַטּוֹף קָמַץ-ra. — ותַעֲצֵר הַמִּגְפָּה וּגַ' és megállta a halálcsapás stb., mely t. i. kitört vala a nép között. V. ö. felj. 4. v. (11) בְּקִנְיָאוֹ אֶת קִנְיָאתִי szöszertint: midőn buzgón teljesítette buzgólkodásomat, azaz: *buzgólkodott érettem*, megölvén a gonosz férfút és a gonosz asszonyt, mi által lecsillapította fellobbant haragomat Izrael ellen. a gonosz alanyragozott inf. piél. a dages azonban, könnyebb kiejtés végett, a 2. töbetűből az alatta levő שָׁנָא miatt kiesett. (12) בְּרִיתִי שְׁלוֹם úggy értendő, mintha lenne: *ברית שלום, szövetségem a béke szövetsége*. Ép úggy *נתיבותיה שלום* (Példab. 3, 17.) = *נתיבותיה נתיבות שלום*, a békesség ösvényei (a vonzónév kihagyásával). (13) *וְהִיְתָה לּוֹ וּגַ' ברית כהונת עולם*, és ez legyen stb. az örök papság szövetsége, értsd: e kötött szövetségemnél fogva ő és ivadéka örök papsági tisztségben részesüljenek, mert jöllehet a papi hivatal már előbb adatott Áronnak és fainak: az mégis csak Áronnak és fainak, kik vele együtt kenettek fel, valamint mindazoknak, kik ezután születtek, jutott osztályrészül, nem pedig Pinchászknak, ki akkor már élt és fel nem kenetett; ki csak ez alkalommal részesítettet a papsági tisztségben. — קָנָא לְאֱלֹהֵי, *buzgólkodott Isteneért*. קָנָאִי igének ezen vonatáról l. felj. 11, 29. (14) הַטּוֹף hn.

- 14 mekeiért. És a megölt izraelita férfinak a neve, a ki megöletett a midjáni nővel: Zimrî, Szálû fia, atyja házá-
nak fejedelme, Simeôn nemzetségéből. És a megölt midjáni-
15 tana asszonynak a neve: Kozbî, Czûr leánya; a midjáni-
tana nemzetség-ek feje és egy atyai ház főnöke volt ő.
16 És szóla az Örökkévaló Mózeshez,
17 mondván: Szorongassátok a midjánitákat, és
18 verjétek meg őket. Mert ők szorongatnak
vala titeket fondorlataikkal, melyekkel
fondorkodtak ellenetek a P'ôr dolgában,
és Kozbî, a midjanita fejedelem leánya,
az ő testvérük dolgában, ki megöletett
vala a
19 halálcsapás napján a P'ôr dolga miatt. És lőn a halálcsapás után:

וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמָּכָה אִשׁוֹ י
הָיָה אֶת־הַמִּדְיָנִית זִמְרִי בֶן־י
סָלִוּ אִשְׁיָא בֵּית־אָב לְשִׁמְעוֹנִי
וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמָּכָה הַמִּדְיָנִית כּוֹזְבִי
בֶּת־צֹר רֵאשׁ אֲמוֹת בֵּית־אָב
בְּמִדְיָן הוּא פ
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר
צָרוּר אֶת־הַמִּדְיָנִים וְהַכִּיתֶם
י ז אֹתָם׃ כִּי צָרוּרִים הֵם לָכֶם
י ה בְּנַכְלִיהֶם אֲשֶׁר־נָכְלוּ לָכֶם עַל־
עַל־דָּבָר פְּעוּר וְעַל־דָּבָר כּוֹזְבִי
בֶּת־נִשְׂיָא מִדְיָן אֲהַתֶּם הַמָּכָה
בְּיוֹם־הַמִּגְפָּה עַל־דָּבָר־פְּעוּר׃
י ו יְהִי אַחֲרֵי הַמִּגְפָּה׃ פ

XXVI. FEJEZET.

Népszámlálás Moábh síkságain (1—51). Az ígért földének felosztásáról szóló törvény (52—56). Lévi nemzetségének családjai szerint való száma (57—63). Azok közül, kik számláltattak Szinai pusztájában, senki sem maradt életben, kivéve Kálébh és Fosue (64—65).

- 1 Hogy az Örökkévaló mondá Mózesnek és Eleázárnak, Áron főpap fiának következőképen:

כּו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל אֱלֹעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר׃

part. pass. hífl. n-
ból, mig **הַמָּכָה** (l. a következő verset) nn. part. pass. hífl. ugyancsak **נְכָה**-ból. — **נִשְׂיָא בֵּית אָב**, szó szerint: az atyai ház fejedelme, értsd: a család főnöke. V. ö. feljebb 3, 24. (15) **רֵאשׁ אֲמוֹת בֵּית אָב בְּמִדְיָן** **וּרֵאשׁ אֲבוֹת בֵּית אָב דְּוָא**, a midjanita nemzetségek feje és egy atyai ház főnöke. A /midjanita nemzetségeket l. M. I. 25, 4. — **אֲמוֹת** tsz. nn. főnév (származik **אָמָה** ból); egyesszáma **אָמָה**, a bibliában nem fordul elő, de annál gyakrabban az aram nyelvben. (17) **צָרוּר** inf. a parancsoló módú. ige helyett. V. ö. M. II. 20, 8. (18) **בְּנַכְלִיהֶם אֲשֶׁר נָכְלוּ** **וְגַרְוֵי**, *fondorlataikkal, melyekkel fondorkodtak stb.*, midőn t. i. a Báál-P'ôr tiszteletére csábitottak. V. ö. feljebb 1—3. V. ö. M. I. 37, 18.

(1) **וַיֹּאמֶר וְגַרְוֵי**, *hogy mondá stb.* E vers jöllehet a fejezet kezdetét képezi, mégis benső összefüggésben van az előbbi verssel. Ugyanis a halálc-

- 2 Vegyétek föl Izrael fiai egész
közönségének fősszegét húsz
évestől és följebb, atyjuk háza
szerint; mindenkit, a ki hadba
3 megy Izraelben. És Mózes és
Eleázár főpap szólának velök
a felől Móábh síkságain a
Járdên mellett, Jeréchô átelle-
nében, mondván: Számláljátok
4 őket húsz évestől és föl-
jebb, a mint az Örökkévaló
megparancsolta volt Mózes-
nek és Izrael fiainak, kik
kijönnek vala Egyiptom föl-
déről: Rubên, Izrael elsőszü-
5 lötté. Rubên fiai: Chanôkh-
tól a chanókhî család, Pallú-
6 tól a palluí család. Chezrôn-
tól a chezrônî család, Khár-
7 mítól a khármî család. Ezek a rubénî családok. És valá-
nak számláltjaik: negyvenhárom ezer, hétszáz és harminc-

ב שֵׁאוּ אֶת־רֹאשׁ | כָּל־עַדְתַּת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל מִבְּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה
לְבֵית אֲבֹתָם כָּל־יָצֵא צְבָאָה
בְּיִשְׂרָאֵל: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר
הַכֹּהֵן אֹתָם בְּעֵרְבַת מוֹאָב עַל־
ד יַרְדֵּן יַרְחוֹ לְאֹמֶר: מִבְּן עֶשְׂרִים
שָׁנָה וּמַעְלָה כָּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיְצֵאִים
ה מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: לִי רֹאשׁוֹן בְּכוֹר
יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רֹאשׁוֹן הַנּוֹד מִשְׁפַּחַת
הַחֲנֹכִי לְפִלֹא מִשְׁפַּחַת הַפְּלֹאִי:
ו לְחֶצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרוֹנִי לְכַרְמִי
מִשְׁפַּחַת הַכַּרְמִי: אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת
הָרֹאשׁוֹנִי וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
וְאַרְבַּעִים אָלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת

pás után, melyben sokan elhaltak, Mózesnek újra kelle számlálnia a népet, hogy annak számát ismerje pontosan, annyival is inkább, mivel az ígélet földje, a hátramaradtak közt, é. p. a személyek száma szerint volt felosztandó.

(L. alább 52—55.) (2) שאו את ראש וגו', vegyétek fel a fősszeget stb. נשא ראש, ezen jelentéséről l. M. II. 30, 12. יצא צבא. Értelmét l. feljebb 1, 23.

(3) וידבר משה ואלעזר הכהן אותם, Mózes és Eleázár, a főpap, szólának velök a felől, t. i. a számlálás felől; אותם mind a két jelentést foglalja magában, t. i. velök és az őket illető dolog felől. — בערבת מואב, Moábh síkságain.

בְּעֵרְבַת מוֹאָב pontos meghatározását l. feljebb 22, 1. ירחו, על ירדן lenne: על ירדן נגד ירחו (v. על פני ירחו) (V. ö. M. V. 32, 43), a Járdên mellett Jerichô átellenében. (4) מבן עשרים שנה ומעלה, húsz évestől és följebb. Ez, egy függő hiányos mondat, ugyanis függ az előtte való לאמר szótól, és kiegészítendő: מבן עשרים שנה ומעלה, mondván, hogy számlálja őket húsz évestől stb. L. a fordítást. — כאשר צוה, a mint megparancsolta vala régmúlt időben, még mikor kijöttek Egyiptomból. V. ö. M. II. 30, 13. (5) הנוד úgy értendő, mintha lenne: להנוד, Chanókh-tól. (6) פקדיהם a himn. rag: יָדָם nem vonatkozhatik az előtte való מִשְׁפַּחַת-ra, mert ez nőnemű, hanem vonatko-

- 8 És Pallú fiai: Eliábh. És Eli- וְשֵׁלֻשִׁים: וּבְנֵי פִלּוּת אֱלִיאָב: ה
 9 ábh fiai: N'muél és D'áthân וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן וְאֶבְיָתָר הֵיוּ-דָדָתָן וְאֶבְיָתָר קָרוּאֵי הָעֵדָה אֲשֶׁר הֵצִי עַל-מִשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן בְּעֵדַת-קָרָה בְּהִצְתָם עַל-יְהוָה: וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת-פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת-קָרָה בְּמִזְרַת הָעֵדָה בְּאֹכַל הָאֵשׁ אֵת הַמְּשִׁים וּמֵאֵתִים אִישׁ וַיְהִי לָנֶס: וּבְנֵי-קָרָה לֹא-מָתוּ: ס בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם לְנְמוּאֵל יב
- 10 az Örökkévaló ellen. És a föld megnyitá száját és elnyelé őket, és Korê-t, midőn a közönség meghalt, midőn a tűz megemésztette a kétszázötven férfit, és lőnek
- 11 intőpéldává. Korê fiai pedig
- 12 nem haltak meg. Simon fiai, családjaik szerint: N'muél-tól

zik az alatta értendő férfiakra. (9) *הֵצִי* perf. hifil *נָצַה*-ból, mely ige nifálban kölcsönös (reciprok) cselekvést *pörlekedni*, hifilben pedig átható cselekvést, *pört* vagy *zendülést támasztani*, jelöl. — *בְּהִצְתָם* tárgyragozott infinit. hifil *נָצַה*-ból. Jelentéséről l. az előbbi jegyzetet. (10) *וַתִּפְתַּח וּגְיָה*, és *megnyitá stb.* V. ö. feljebb 16, 32. — *וַיְהִי לָנֶס*, és *lőnek intő példává*, hogy ezentúl senki se merjen Áron és utódjainak papi méltósága ellen pártot ütni. *נָס* hn. főnév (származik *נָסַם* [= *נָצַץ*, csillámlik]-ból), használtatik minden a magasságban lebegő, messzire látható tárgy, p. a zászlóról és lobogóról; átvitt értelemben minden esodaszerű, szembeütlő tüneményről; itten végre *intő példát* jelöl. (11) *וּבְנֵי קָרָה לֹא מָתוּ*, *Korê fiai pedig nem haltak meg.* Ők t. i. nem vettek részt atyjuktól Mózes és Áron ellen támasztott lázadásban. „A gyermek pedig ne bűnhődjék atya bűneért.“ (12) *לְנְמוּאֵל*, *N'muél-tól.* Ez más helyen (l. M. I. 46, 10.) J'muél-nek neveztetik. E családfőn kívül még többen fordulnak elő e fejezetben, kik itten másképen neveztetnek meg, mint a fent jelzett helyen. Így Simeon fiai közül *צַחֲרִי* (M. I. 46, 10), itt *צַחֲרִי*-nak neveztetik (mely két név azonban egyenlő jelentésű, mert ott (M. I. 46, 10.) *צַחֲרִי* [= *צַחֲרִי*] és *צַחֲרִי* világitást jelöl.) Binjámin fiai közül *אֲחִירָם* (alább 38. v.), ott (M. I. 46, 21.) *אֲחִירָם*-nek, *שִׁשְׁפָּאִם* (alább 39. v.), ott (M. I. 46, 21.) *אֲחִירָם*-nek; úgyszintén *הוּפָאִם* (alább 39. v.), ott (M. I. 46, 21.) *אֲחִירָם*-nek; Iszákhár fiai közül *נִשְׁוֵב* (alább 24. v.), ott (M. I. 46, 13.) *אֲחִירָם*-nak neveztetik (mely hangváltozás az idő folyamában nem ritka eset a héber tulajdonneveknél); mások megint e helyen egészen hiányoznak (kik alkalmasint gyermekek nélkül elbaltak vala). Így Simeon fiai közül *אוֹרֵד* (M. I. 46, 10), Binjámin fiai közül hiányoznak itten: *רֵאשׁ*, *בְּקָר* és *אֲרָד* (M. I. 46, 21.). Végre megjegyzendő még az e fejezetben felsorolt családfőkre nézve, hogy vannak közülök, kik ottan (M. I. 46, 21.) a törzsatyák fiainak mondatnak, tényleg pedig azoknak unokái voltak. Így

a n'muéli család Jámintól a jáminî család, Jákhîntól a 13 jákhinî család. Zêráchtól a zárechî család, Saültól a saulî 14 család. Ezek a simonî családok: huszonkétezer és két- 15 száz. Gâd fiai családjaik szerint: Czfôn-tól a cz'fonî család, Chágî-tól a chágî család, 16 Súnî-tól a súnî család. Ozní-tól az oznî család, Êritól az 17 éri család. Arôd-tól az arôdí család, Árelítól az árelî család. 18 Ezek Gâd fiainak családjai, számláltjaik szerint: negy- 19 vezer és ötszáz. Juda fiai: Êr és Onân, és meghala Êr meg Onân Kanáán földén. 20 És valának Juda fiai családjaik szerint: Sélâh-tól a selâhnî család. Pêrecz-tól a páreczî család, Zêráchtól a zárechî 21 család. És valának Pêrecz fiai. Checchrôntól a checchronî család, Chamûl-tól a chamulî család. 22 Ezek Juda családjai számláltjaik szerint: hetvenhatezer 23 és ötszáz. Iszákhâr fiai családjaik szerint: Thólâtól a tholaî család, Puvâ-tól a pûnî

משפחת הנמואלי לימן משפחת
הימיני לימן משפחת הימיני:
לזרח משפחת הזרחי לשאול
משפחת השאול: אלה משפחת
השמעוני שנים ועשרים אלף
ומאתים: ס בני גד למשפחתם
לצפון משפחת הצפוני להני
משפחת חהני לשוני משפחת
השוני: לאזני משפחת האזני
לערי משפחת הערי: לארוד
משפחת הארודי לאראלי
משפחת האראלי: אלה משפחת
בניגד לפקדיהם ארבעים אלף
וחמש מאות: ס בני יהודה
ער ואונן וימת ער ואונן בארץ
בנען: ויהיו בני יהודה
למשפחתם לשלח משפחת
השלני לפרץ משפחת הפרצי
לזרח משפחת הזרחי: ויהיו בני
פרץ לחצרן משפחת החצרני
לחמואל משפחת החמואלי: אלה
משפחת יהודה לפקדיהם ששה
ושבעים אלף וחמש מאות: ס
בני יששכר למשפחתם תולע
משפחת התולעי לפודה משפחת

אֲרָךְ és אֲרָךְ, kik nem Binjámin fiai, hanem Belának, Binjámin fiainak fiai V. ö. alább 40. v. és M. I. 46, 21.) (15) לצפון. Ez első helyen (M. I. 46, 17.) פינחם-nak nevezetik. — אֲזָנִי itten אֲזָנִי helyét foglalja el. Lásd ugyanott. (20) שְׁלַחִי שְׁלַחִי helyett, mivel a származéknevet (patronymicum) képző: יֵצֵא azon tulajdonneveknél, melyek הֵצֵא ragon végződnek, a bennhangzó ה kihagyása mellett a הירק egy közbeszúrt נ (nûn epentheticum) alá jön. V. ö. alább 44. v. (23) פִּינְחָם jobb hangzás végett פִּנְחָם helyett. (29) בני מנשה, Me-

- 24 család. Jásúbh-tól a jásubhí család, Simrôntól a simroní család.
- 25 család. Ezek Iszákhâr családjai, számláltjaik szerint: hatvannégyezer és háromszáz.
- 26 Zebulûn fiai családjaik szerint: Széredtől a szárdí család, Élôn-tól az éloní család; Jáchl'êl-től a jáchl'éli család.
- 27 Ezek a zebuluní családok, számláltjaik szerint: hatvan-
- 28 ezer és ötszáz. József fiai családjaik szerint: M'nássêh
- 29 és Efrâjim. M'nássêh fiai: Mákhirtól a mákhirí család; és Mákhîr nemzé Gileâdot.
- 30 Gileádtól a gileádî család. Ezek Gileád fiai: Jêzertől az jezri család, Chêlektől a chelkí
- 31 család. És Aszriêltől az ászriéli család, és Sêkhemtól a
- 32 sikhmî család. És Smidától a smidái család, és Chêfertől
- 33 a chefrí család. De Cz'láfchâdnak, Chêfer fiának nem voltak fiai, hanem csak leányai; és Cz'láfchâd leányainak nevei: Máchlâh és Noâh, Choglâh,
- 34 Milkâh és Thirezâh. Ezek M'nássêh családjai, számláltjaik szerint: ötvenkétezer és
- 35 hétszáz. Ezek Efrajim fiai, családjaik szerint: Suthêlach-

כד הפוני: לישוב משפחת הישבי
כה לשמן משפחת השמרני: אלה
משפחת יששכר לפקדיהם
ארבעה וששים אלה ושלוש
כו מאות: ס בני זבולן
למשפחתם לסדר משפחת
הסרדי לאלון משפחת האלני
לילהאל משפחת הילהאלי:
כז אלה משפחת הזבולני לפקדיהם
ששים אלה וחמש מאות: ס
כח בני יוסף למשפחתם מנשה
כט ואפרים: בני מנשה למכיר
משפחת המכיר ומכיר הוליד
את-גלעד לגלעד משפחת
ל הגלעדי: אלה בני גלעד איעזר
משפחת האיעזרי לחלק משפחת
לא החלקי: ואשריאל משפחת
האשראלי ושכם משפחת
לב השכמי: ושמידע משפחת
השמידעי וחפר משפחת
לז החפרי: וצלפחד בן-חפר לא
היו לו בנים כי אם-בנות ושם
בנות צלפחד מחלה ונעה חגלה
לד מלכה ותרצה: אלה משפחת
מנשה ופקדיהם שנים וחמשים
לה אלה ושבע מאות: ס אלה
בני-אפרים למשפחתם לשותף

nassêh fiai: a többszám unokái miatt alkalmaztatik, kik fiával együtt sorolatnak fel. (33) מחלה ונו, Czlafchâd leányai itt azért sorolatnak fel, mivel örökséget kaptak az ígêret földének felosztása alkalmával L. alább 27, 1-7.

tól a suthalhî család, Bhêk-
hertől a bhákhri család,
Thâchan-tól a thâchanî csa-
36 lád. Meg ezek Suthâlach fiai:
37 Érántól az éranî család. Ezek
Efrájim fiainak családjai, szám-
láltjaik szerint: harminczkét-
ezer és ötszáz. Ezek József
38 fiai családjaik szerint. Binjá-
mîn fiai családjaik szerint:
Belától a bálî család, Ásbêl-
től az ásbêlí család, Achirámtól
39 az achirámî család. Szufân-
tól a sfufânî család; Chufâm-
40 tól a chufámî család. És valá-
nak Belá fiai: Órd és Náá-
mân; az árdî család, Náá-
41 mântól a náámî család. Ezek
Binjámîn fiai családjaik sze-
rint; és számláltjaik: negy-
42 venötezer és hatszáz. Ezek
Dân fiai családjaik szerint:
Suchámtól a suchámî család;
ezek Dán családjai, család-
43 jaik szerint. Mind a suchámî
családok számláltjaik szerint:
hatvannégyezer és négyszáz.
44 Ásêr fiai családjaik szerint:
Jimnâh-tól a jimnaî család,
Jisvî-tól a jisvî család; Briâh-
45 tól a briî család. Briâh fiai-

משפחת השתלחי לבקר
משפחת הכנזי לתחן משפחת
לו התחני: ואלה בני שותלח לערן
לו משפחת הערני: אלה משפחת
בני-אפרים לפקדיהם שנים
ושלשים אלף וחמש מאות
אלה בני-יוסף למשפחתם: ס
לו בני בנימן למשפחתם לבלע
משפחת הדלעי לאשביל
משפחת האשבילי לאחורם
לט משפחת האחורמי: לשפופם
משפחת השופמי רחופם
מ משפחת החופמי: וידו בני-
בלע ארד ונעמן משפחת הארדי
מא לנעמן משפחת הנעמי: אלה
בני-בנימן למשפחתם ופקדיהם
חמשה וארבעים אלף ושש
מב מאות: ס אלה בני-דן
למשפחתם לשוחם משפחת
השוחמי אלה משפחת דן
מג למשפחתם: כל-משפחת
השוחמי לפקדיהם ארבעה
וששים אלף וארבע מאות: ס
מד בני אשר למשפחתם לימנה
משפחת הימנה לישוי משפחת
הישוי לבריעה משפחת
מה הבריעי: לבני בריעה להבר

(44) משפחת הימנה, a *jimnai* család. ימנה-ból a származéknév (patronymicum) szabály szerint (l. feljebb 20.) ימני-nek kellene hangzania, valamint ישויה-ból képeztetik לישוי בריעה, ישויה-ból: בריע. (45) שוחם azonos שוחם-mal (M. I. 46, 24.),

- tól: Chèbhertől a chebhri család, Málkiéltől a málkiéli család, És Ásér leányának neve
- 46 Szârách. Ezek Ásér fiainak családjai számláltjaik szerint: ötvenháromezer és négyszáz.
- 48 Náftáli fiai családjaik szerint: Jáche'êltől a jáche'êli család,
- 49 Gunítól a guní család. Jêcer-től a jêzri család, Sillém-től a sillémí család. Ezek Náftáli családjai családjaik szerint, és számláltjaik: negy-
- 51 venötezer és négyszáz. Ezek Izrael fiainak számláltjai: hatszázezer, meg egy ezer hét-
- 52 száz és harminc. És szóla az Örökkévaló Mózeshez, mond-
- 53 ván: Ezeknek osztassék el a föld örökségül, a nevek szá-
- 54 ma szerint. A nagyobb számú családnak nagyobb és a kisebb számúnak kisebb örökséget adj; mindeniknek számláltjai szerint adassék meg
- 55 az ő öröksége. Mindazáltal sors szerint osztassék fel a

משפחת החברי למלכיאל
 מו משפחת המלכיאל: ושם בת-
 מו אשר שרה: אלה משפחת בני-
 אשר לפקדיהם שלשה
 והמשים אלף וארבע מאות: ס
 מה בני נפתלי למשפחתם להוציא
 משפחת היצאלי לגוני משפחת
 מט הגוני: ליצר משפחת היצרי
 נ שלם משפחת השדמי: אלה
 משפחת נפתלי למשפחתם
 ופקדיהם המשה וארבעים אלף
 וארבע מאות: אלה פקדוי בני
 נא ישראל שש-מאות אלף ואלף
 שבע מאות ושלשים: פ שלשי
 נב ונדבר יהוה אל-משה לאמר:
 נג לאדה תחלק הארץ בגולה
 נד במספר שמות: לרב תרבה
 נהלתו ולמעט תמעט נהלתו
 איש לפי פקדיו יתן נהלתו:
 נה אך-בגורל יחלק את-הארץ

mely több családból állott, azért a többesszámban *אלה, ezek, stb.* (46) ושם *שרה*, Ásér leányának neve *Szârách*. Ez is itten azért talál helyet, mivel mint Cz'láfchâd leányai részt vett az ígêret földének birtoklásában; de hogy mi okból ezt a szent szöveg elhallgatja, azt nem tudhatjuk. (52) *לאלה, ezeknek stb.*, t. i. kik imént névleg felsoroltattak. (54) *לרב וגו'*, a nagyobb számúnak *stb.*, értsd: a nagyobb számú családnak *stb.*, mely több húsz éves férfit számlál, *נהלתו, תרבה*, annyi mint *תתן ותרבה, adj többet*, hasonlóképen *תמעט* annyit jelent, mint: *תתן מעט, adj kevesebbet* (V. ö. M. II. 30, 15.). *איש לפי פקדיו וגו'*, mindeniknek adassék számláltjai szerint, azaz: minden családnak adassék az egyes húszesztendős férfiai száma szerint. (55) *mindazáltal sors szerint osztassék fel stb.* Értsd: a sors (גורל) határozza meg, mely vidéken és hol valamely törzs, vagy család

föld, atyjuk nemzetségeinek
 56 nevei szerint örököljenek. A
 sors jelzése szerint osztassék
 el mindegyiknek az öröksége,
 akár nagy, akár kicsiny le-
 57 gyen. És ezek Lévinek szám-
 láltjai családjaik szerint: Ger-
 sôn-tól a gersúnni család,
 K'hâth-tól a k'hâthî család,
 58 M'rârítól a m'rârî család. Ezek
 Lévî családjai: a libhnî csa-
 lád, chebhronî család, a mâchlî
 család, a músî család, a kor-
 chî család; és K'hâth nem-
 59 zette Ámrâmot. És Ámrâm
 feleségének neve: Jokhêbed,
 Lévî leánya, kit Lévinek szült
 Egyiptomban; és szüle Am-
 râmnak Áront és Mózeszt és
 60 nénjöket Mirjâmot. Áronnak
 pedig született Nádâbh és
 Abhihû, Eleázâr és Ithâmâr.
 61 És meghalának Nádâbh és Abhihû, mikor bevittek ide-

לְשֵׁמוֹת מִזֹּת־אֲבֹתָם יִנְחִלוּ:
 עַל־פִּי הַגּוֹזֵל תִּחַלֵּק נַחֲלָתוֹ בֵּין
 רֵב לְמַעֵט: ׀ וְאֵלֶּה פְּקוּדֵי
 הַלְוִי לְמִשְׁפַּחַתָּם לְגֵרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת
 הַגֵּרְשָׁנִי לְקָהַת מִשְׁפַּחַת הַקָּהָתִי
 לְמִרְרֵי מִשְׁפַּחַת הַמִּרְרִי: אֵלֶּה
 מִשְׁפַּחַת לְוִי מִשְׁפַּחַת הַלְבִּנִי
 מִשְׁפַּחַת הַחֶבְרֹנִי מִשְׁפַּחַת הַמַּחֲלִי
 מִשְׁפַּחַת הַמוֹשִׁי מִשְׁפַּחַת הַקָּרְחִי
 וְקָהַת הַוַּיֵּלֶד אֶת־עַמְרֹם: וְשֵׁם
 אִשְׁתֵּי עַמְרֹם יוֹכְבֵד בַּת־לְוִי אֲשֶׁר
 יָלְדָה אֹתָהּ לְוִי בְּמִצְרַיִם וְתֵלֶד
 לְעַמְרֹם אֶת־אֶהֱרֹן וְאֶת־מִשֵּׁה
 וְאֵת מִרְיָם אֶחָתָם: וַיֵּלֶד לְאֶהֱרֹן
 אֶת־נָדָב וְאֶת־אֲבִיהוּא אֶת־
 60 אֶלְעָזָר וְאֶת־אִיתָמָר: וַיָּמָת נָדָב
 וְאֲבִיהוּא בְּהַקְרִיבוֹם אֲשֶׁר־זָרָה

foglalja el az ő örökségi földét. E szerint az ígért földének a 12 törzs közt: felosztása két különböző, de egymást kiegészítő törvény szerint történt: 1. a húszévesek száma szerint, mely a földbirtok terjedelmét és értékét határozta; 2. sors szerint, mely a földbirtok merre való fekvését jelölte meg. יהלק את הארץ. A nifal formájú igének cselekvő jelentése van, ha az alany szenvedő (V. ö. M. II. 21, 28. és még más helyen); nemre nézve pedig az igének — ha az alanyt megelőzi — nem kell avval megegyeznie. (56) בין רב למעט — úgy értendő, mint בין מעט, akár nagy, akár kicsiny, t. i. a törzs vagy család száma. (57) למשפחתם, és ezek Lévî számláltjai az ő családjaik szerint. A következő versekben (57--62) a szent szöveg felsorolja ismét Lévî nemzetsége három főcsaládjának: Gersôn, K'hâth és M'rârînak egyes családjait, melyek közül azonban itt néhány család hiányzik. Így Gersôn családjai közül a simî család, K'hâth családjai közül az ozzieli család és még mások hiányzanak. V. ö. feljebb 3, 17. stb. (59) ילדה אתה וגו', kit szült stb., ki nem teszi azonban Jokhêbed anyjának a nevét. (62) התפקדו.

gen tüzet az Örökkévaló színe
 62 elé. És valának számláltjaik :
 huszonháromezer , minden
 férfiszemély egy hónapostól
 és följebb ; mert nem számláltattak Izrael fiai között,
 mert nem adatott nekik örök-
 63 ség Izrael fiai között. Ezek
 a Mózes és Eleázár főpap
 számláltjai , kik számlálták
 Izrael fiait Moâbh síkságain,
 a Járdén mellett, Jeréchô
 64 átellenében. És ezek között
 nem volt férfi a Mózes és
 Áron főpap megszámláltjai
 közül, a kik számlálták vala
 Izrael fiait Szinai pusztájá-
 65 ban ; mert az Örökkévaló
 mondotta volt felölök : Halva
 haljanak el a pusztában ; és nem maradt meg közülök senki,
 kivéve Kálêbh, J'fünne fia, és Josuê, Nûn fia.

XXVII. FEJEZET.

Cz'lafchád leányai Mózesről atyjuk örökségét követelik (1—5). Öröklési jog (6—11). Mózes értesül haláláról az Abharîm hegyén (12—14). Mózes könyörög az Istennek, hogy népvészért rendeljen a közönségnek (15—17). Josue, Nûn fia népvészérré avattatik fel (18—23).

1 És oda lépének Cz'lafchád
 leányai, a ki Chêfer fia vala,
 ez meg Gilâd fia, ez pedig
 Mâkhir M'nássêh fiának fia
 vala József fiának, M'nássêh-
 nek családjából. És ezek az
 ő leányainak nevei : Máchlâh,

כב לַפְנֵי יְהוָה: וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם
 שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף כִּלְיֹכֶר
 מִבְּנֵי-חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה בֵּין לֵא
 הַתְּפֻקָּדוֹת בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי
 לֹא-נִתְּנוּ לָהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי
 סג יִשְׂרָאֵל: אֵלֶּה פְקֻדֵי מִשְׁחֵה
 וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פְּקָדוֹ אֶת-
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל-
 סד יַרְדֵּן יְרֵחוֹ: וּבְאֵלֶּה לֹא-הָיָה אִישׁ
 מִפְּקֻדֵי מִשְׁחֵה וְאַחֲרָיו הַכֹּהֵן אֲשֶׁר
 פְּקָדוֹ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבַּר
 סה סִינַי: כִּי-אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת
 יָמָתוֹ בְּמַדְבַּר וְלֹא-נִתְּרָה מֵהֶם
 אִישׁ כִּי אִם-כָּלֵב בֶּן-יִפְנֶה וַיְהוֹשֻׁעַ
 בֶּן-נּוּן: ׀

כז וַתִּקְרַבְנָה בָּנוֹת צִלְפַּחַד בְּנֵי-
 חֶפְר בֶּן-גִּלְעָד בְּנֵי-מְכִיר בְּנֵי-
 מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בְּנֵי-יוֹסֵף
 וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בָּנוֹתָיו מַחֲלָה נָעָה

Ezen igeforma jelentéséről I. feljebb 1, 47. (63) אלה פקודי משה ונו' Ezek Mózes számláltjai stb. E szavak vonatkoznak Izrael számláltjaira (I. felj. 26, 5—51.), nem pedig Lévî nemzetségeire (I. felj. 57—62), a mint a következő versekből is világosan kitetszik. — ירדן ירחו. A st. constr. ezen értelméről I. feljebb 22, 1.

Noâh és Choglâh, és Mil-
 2 kâh és Tirêâh. És állának
 Mózes elé és Eleázár főpap
 elé, meg a fejedelmek és az
 egész község elé, a találko-
 zás sátrának bemenetén,
 3 mondván: Atyánk meghalt a
 pusztában, ő pedig nem volt
 azon párt között, mely össze-
 gyülekezett az Örökkévaló el-
 len Kôrêh pártjával, hanem
 a maga bűnében halt meg,
 4 és fiai nem voltak neki. Mi-
 ért töröltessék ki atyánk neve
 az ő családjából azért, mivel
 hogy nincsen neki fia? adj
 nekünk örökséget atyánk atya-
 fiai között. És Mózes vivé
 5 azoknak ügyét az Örökkévaló
 6 elé. És mondá az Örökké-
 7 való Mózesnek, következőképen: Cz'lâfchâd leányai helyesen
 szólnak; adj nekik birtokot örökségül atyjuk atyafiai kö-

ב וְהִגְלָה וּמְלָכָה וּתְרַצָּה: וַתַּעֲמֹדנָה
 לְפָנַי מֹשֶׁה וּלְפָנַי אֱלֵעָזָר הַכֹּהֵן
 וּלְפָנַי הַנְּשִׂאִים וְכָל־הָעֵדָה פָּתַח
 אֶחָד־מוֹעֵד לֵאמֹר: אָבִינוּ מָת
 בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא־יָדָה בְּתוֹךְ
 הָעֵדָה הַנּוֹעֵדִים עַל־יְהוָה בְּעֵדְתִי
 לָרָח בִּי־בַחֲטָאוֹ מֵת וּבָנִים לֹא־
 הָיוּ לוֹ: לָמָּה יִגְרַע שֵׁם־אָבִינוּ
 מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֵּן
 תְּנַחֲלֶנּוּ אַחֲרָיו בְּתוֹךְ אֶחָיו
 אָבִינוּ: וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן
 לְפָנַי יְהוָה: פ רַבִּיעַ
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 בֵּן בְּנוֹת צַלְפַּחֵד וְדַבַּרְתָּ נָתַן תַּתֵּן
 לָהֶם אַחֲזֵת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֶחָיו

(2) ותעמדה. Ez ige szorosan függ össze ותקרבה igével az előbbi vers kezdetén, és úgy értendő, hogy odalépének és állának stb. ה' הנועדים על ה', kik összegyűltek az Örökkévaló ellen, értsd: kik ellenszegültek. הנועדים particip. nifál יעד-ból; itt annyit jelent, mint הנקדלים. — בחטאו מת, a maga bűnében halt meg, nem pedig amaz egyetemes bűnben, mely miatt sokan a halálesapással sújtattak. (4) יגרע fut. nifál גרע-ból, melynek alapjelentése: levonni, átvitt értelemben, még pedig nifálban: másnál csekélyebb lenni, számba nem vétetni, azért: לממה יגרע, miért ne jöjjön számba, vagy miért töröltessék ki. — בי אין לו בן, mivelhogy fia nincsen. כי e mondatban oly értelemben veendő, mint: על אשר, mivelhogy. (5) ויקרב משה וגו' és Mózes vivé stb., értsd: várta, hogy Isten vele közölni fogja, mi módon döntse el Cz'lafchâd leányai ügykérését. V. ö. felj. 9, 8. (7) בן בנות צלפחד דברת, Cz'lafchâd leányai helyesen szólnak. בן e helyen módhatározó gyanánt használt főnév tárgyestben (accusativus adverbialis), azért: helyesen. V. ö. M. II. 10, 29. — ותעברת את נחלת אביהן להן, ותעברת את atyjuk örökségét & redjuk. Mivel — Cz'lafchâd leányai — nem voltak a törvényes örökösök, hanem csak hitestvérok hiánya következtében léptek az öröklés jogába, azért a szent szöveg ez alkalomból használja e kifejezést:

zött, és vidd át atyjuk örök-
 8 ségét ő reájok. Izrael fiaihoz
 pedig szólj következőképen :
 ha valaki meghal, és nincsen
 9 fia nékie, engedjétek átszállni
 leánya sincsen, akkor adjátok
 10 örökségét fivérenek. És ha
 nincsenek neki fivérei, akkor
 adjátok örökségét az ő atyja
 11 fivérenek. És ha az ő atyjá-
 nak nincsenek fivérei, akkor
 adjátok örökségét vérrokonná-
 nak, ki hozzá legközelebb, az
 ő családjából, hogy örökölje
 azt. És ez legyen Izrael gyer-
 mekeinek jogtörvénye, a mint
 megparancsolta vala az Örök-
 12 kévaló Mózesnek. És mondá
 az Örökkévaló Mózesnek : Menj
 fel az Abhárím ezen hegyére
 és szemléld meg a földet,
 melyet adtam Izrael fiainak.
 13 Mikor azt megszemlélted, te
 is be fogsz takaríttatni nem-
 14 zetségeidhez, a mint betakaríttatott
 bátyád Áron. Mivel-
 hogy ellenszegültetek parancsolatomnak
 Ozín pusztájában
 a közönség porlekedése alkalmával,
 mikor engem szentelni

אֲנִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת־נַחֲלַת
 אֲבִיהֶן לָהֶן: וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי־יָמִית וְכֵן
 אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ
 לְבָתוֹ: וְאִם־אֵין לוֹ בֵּת וְנָתַתֶּם
 אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאָחָיו: וְאִם־אֵין לוֹ
 אָחִים וְנָתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאָחֵי
 אָבִיו: וְאִם־אֵין אָחִים לְאָבִיו
 וְנָתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְשֹׂארוֹ הַקָּרֵב
 אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְרִשׁ אֹתָהּ
 וְהִיְתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת
 מִשְׁפַּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
 מֹשֶׁה: פ

יב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֵה אֶל־
 הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה וּרְאֵה אֶת־
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 יג וּרְאִיתָה אֹתָהּ וְנֹאסַפְתָּ אֶל־עַמִּידָהּ
 גַּם־אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר נֹאסַפְתָּ אֶת־הָאֶרֶץ
 יד אֲחִידָהּ: כַּאֲשֶׁר מְרִיתֶם פִּי
 בְּמַדְבַּר־צֹן בְּמַרְיַבַּת הָעֵדְרָה

וְהַעֲבַרְתָּ, mely valamely jognak átvitelét jelöli, a mely az illetékes személyről az illetéktelenre átvihető. (9) *לאחיו, fivérenek*, t. i. atyja fivérenek. (11) *להקת משפט, jogtörvényül*, értsd: az öröklési jogot szabályozó törvényül. (12) *עלה אל הר העברים הזה, menj fel az Abhárím ezen hegyére*; ez nem mint egy azonnal teljesítendő parancsolat, hanem mint annak előleges jelentése tekintendő, melyet Mózesnek halála előtt majdan teljesítenie kell; *עַמִּידָהּ* pedig tulajdonképen a Jordánon túli (V. ö. felj. 21, 11.). *הַר הָעֵבְרִים* tehát a Jordánon túl fekvő hegységet jelöli, melynek egyike a *הַר נָבוֹ*, *N'boh hegye*, melyre Mózes halála előtt felment, hogy onnan az ígéret földét megtekinthesse. (14) *כאשר* *מְרִיתֶם*, úgy értendő, mint: *על אשר מְרִיתֶם*, *mivelhogy ellenszegültetek*. V. ö.

- kellett volna a vizeknél sze-
meik előtt. Ezek Kádès pör-
lekedési vizei, Czîn pusztá-
15 jában. És szóla Mózes az
Örökkévalóhoz, mondván :
16 Rendeljen az Örökkévaló, min-
den halandó lelkének Istene,
egy férfit a közönség fölé,
17 ki előttök kivonúljon és a ki
előttök bevonúljon, és a ki
öket kivigye, és a ki öket
bevigye; hogy ne legyen az
Örökkévaló közönsége, mint
a nyáj, a melynek nincsen
18 pásztora. És mondá az Örök-
kévaló Mózesnek: Vedd mel-
léd Jósuét, Nûn fiát, a fér-
fiút, kiben szellem van, és
19 tedd reá kezedet, és állítsd
őt Eleázár főpap elé, és az
egész közönség elé és adj
neki parancsolatokat szemeik
20 előtt, és adj fõnségedbõl reá, hogy hallgasson reá Izrael
21 gyermekeinek egész közönsége. És Eleázár főpap elé
álljon, és kérdezze tõle az Úrim itéletét, az Örökkévaló

לְהַקְדִישֵׁנִי בַמִּים לְעֵינֵיהֶם הֵם
מִי־מִרְיַבַּת קָדֵשׁ מִדְּבַר־צִין : ׀
וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר :
יִפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי הַרוּחַת לְכָל־
בָּשָׂר אִישׁ עַל־הָעֵדָה : אֲשֶׁר־
יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֹא לִפְנֵיהֶם
וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם וְלֹא־
תִּהְיֶה עֵדוּת יְהוָה בְּצֵאתָן אֲשֶׁר
אֵין־לָהֶם רֹעִה : וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה קַח־לְךָ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון
אִישׁ אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ וּסְמַכְתָּ אֶת־
יָדְךָ עָלָיו : וְהֶעֱמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי
אֲלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָל־הָעֵדָה
וְצִוִּיתָה אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם : וְנִתְּנָה
מִהוֹדְךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָל־
עַדְתּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : וְלִפְנֵי אֲלֹעֶזֶר
הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאֵל לֹא בְּמִשְׁפַּט

feljebb 20, 24. (16) 'יפקד וגו' rendeljen stb. פִּקֵּד igének ezen jelentését a kál-
ban I. M. I. 40, 4. — אֱלֹהֵי הַרוּחַת לְכָל בָּשָׂר, minden halandó lelkének Istene.
הַרוּחַת לְכָל בָּשָׂר e helyen ellentétes értelemben használtatik רִיחַ (lélek)-chal.
בָּשָׂר pedig körülírt vonzati viszony (V. ö. alább 30, 2. és még sok helyen).
(17) 'אשר יצא וגו' ; a ki kivonúljon stb., a ki vezérelje öket. — וְלֹא תהיה וגו'.
A ואֵין־לָהֶם רֹעִה consecutivum, azért : hogy ne legyen stb. (18) קַח לְךָ וגו'
vedd magadnak stb., értsd : válaszd magadnak. (V. ö. M. III. 8, 2.) וּסְמַכְתָּ אֶת
וְיָדְךָ עָלָיו, és tedd kezedet reá, jelölül annak, hogy átruházod reá a nép vezér-
ségének hivatalát. (19) 'וצוית אהו וגו' ; parancsolj neki stb., értsd : adj neki
utasításokat, melyek szerint a népet vezérelje. (20) 'ונתת מהודך עליו וגו', és adj
fõnségedbõl õ reá, értsd : ruházd fel õt a vezérségi tekintélyvel, hogy a
nép kellõ tisztelettel viselkedjék iránta és neki engedelmesskedjék. (21) 'ושאל־לו
és kérdesse õt, t. i. Josuê Eleázárt. שָׁאֵל ige a kértzett személynév úgy da-

színe előtt. Ennek szava szerint vonúljanak ki, és ennek szava szerint vonúljanak be, ő, meg Izrael minden gyermekei vele, és az egész közösség. És Mózes cselekedék, a mint az Örökkévaló neki megparancsolta vala. És vevé Jósuét, és állítá őt Eleázár főpap elé és az egész közösség elé. És rátevé kezeit, és meghagyá neki, a mint az Örökkévaló szólott Mózes által.

הַאֲרִים לִפְנֵי יְהוָה עַל־פִּי יֵצְאוּ
 וְעַל־פִּי יָבֹאוּ הוּא וְכָל־בְּנֵי־
 כב יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל־הָעֵדָה: וַיַּעַשׂ
 מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אִתּוֹ
 וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֵדְהוּ לִפְנֵי
 אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָל־הָעֵדָה:
 כג וַיִּסְמַךְ אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֵהוּ
 כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:
 פ הַמִּישׁ

XXVIII. FEJEZET.

Az áldozatokról szóló törvény (1—2), melyek minden napon (3—8), szombatnapon (9—10), újholdnapon (11—15), pészach-ünnepen (16—25), a hetek ünnepén bemutatandók voltak (26—31).

1 És szóla az Örökkévaló
 2 Mózeshez, mondván: Parancsolj Izrael fiainak, és mondd nekik: az én áldozatomat, tűzben elégetendő eledelemet, nekem jó illatúl, ügyeljetek, hogy azokat nekem bemutassátok annak idejében. És mondd
 3 meg nekik: ez a tűzre való áldozat, melyet áldozatok az

כח וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 כג צוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבָּנִי לַחֲמִי לְאִשִּׁי
 רִיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי
 ג בְּמוֹעֵדוֹ: וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה
 אֲשֶׁר תִּקְרְבוּ לַיהוָה כְּבָשִׂים

tivusaal — (ל); mint accusativussal (את) construáltatik. — במשפט האורים, az Úrim ítélete szerint. A háború kérdése és hasonló fontos kérdések az „Úrim“ ítélete szerint voltak eldöntendőek. V. ö. M. II. 29, 30.

(2) אֶת־קִרְבָּנִי — השמר וגו', áldozatomat — őriszék stb. A mindennapi áldozatokat illető parancsolat e helyen való ismétlése (I. M. II. 29, 38—42.) az által okolható meg, mivel a szentírás itten nemcsak a mindenkori, hanem az újhold-, a szombat- és ünnepnapokon bemutatandó áldozatok, meg a hozzátartozó italáldozatokat egyszerre és kellő rendben sorolja fel. — לַחֲמִי לְאִשִּׁי, לַחֲמִי értelmelvénye az előtte álló áldozatnak; לְאִשִּׁי pedig ragozott többesszámú főnév (אִשִּׁים), mely tűzben elégetendő áldozatrészeket jelöl, azért: אֶת־קִרְבָּנִי לַחֲמִי לְאִשִּׁי, az én áldozatomat, tűzben elégetendő eledelemet. — רִיחַ נִיחָחִי. E kifejezés jelentéséről I. M. I. 8, 21. (3) לַיּוֹם, a napra, értsd: naponként. —

Örökkévaló tiszteletére, egy-
 éves ép bárányokat, ket-
 tőt naponként, égőáldozatul,
 4 mindig. Az egyik bárányt
 mutasd be reggel, és a má-
 sodik bárányt mutasd be a
 5 két este között. És egy tized
 Éfáh lisztlángot, lisztáldoza-
 túl, vegyítve egy negyed Hín
 6 tört olajjal. Ez a mindenkori
 égő áldozat, mely készítettett
 a Színai hegyen, kellemes
 illatúl, tűzre való áldozat az
 7 Örökkévaló tiszteletére. És
 italáldozata egy negyed Hín
 mindenik bárányhoz; a szent-
 ségre önts ki szeszes italt az
 8 Örökkévaló tiszteletére. És a
 második bárányt mutasd be
 a két este között; a reggeli
 lisztáldozat és italáldozat sze-
 rint mutass tűzrevaló áldoza-
 ot, kellemes illatúl az Örök-
 9 kévaló tiszteletére. És a szombati napon két egyéves ép bá-
 rányt, és két tized lisztlángot lisztáldozatul, olajjal vegyítve,
 10 és annak italáldozatát. Ez a szombati égőáldozat szombaton-
 ként, mindenkori égőáldozat és ennek italáldozata mellett.

בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לְיוֹם
 ד עֲלֶה תָּמִיד: אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד
 ה תַּעֲשֶׂה בַּבֶּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי
 ה תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים: וְעִשְׂרִית
 ה אֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָהּ
 ו בִשְׁמֵן קֹתִית רְבִיעֵת הַהֵיזֶן: עֲלֹת
 ז תָּמִיד תַּעֲשֶׂה בְּהַר סִינֵי לְרִיחַ
 ז גִּיחָה אִשָּׁה לַיהוָה: וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת
 ח הַהֵיזֶן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֶּדֶשׁ הַסֶּךָ
 ח נִסְךְ שֶׁכֶר לַיהוָה: וְאֶת הַכֶּבֶשׂ
 הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים
 ח כְּמִנְחַת הַבֶּקֶר וּבְנִסְכּוֹ תַעֲשֶׂה
 ט אִשָּׁה רִיחַ גִּיחָה לַיהוָה: פ
 ט וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנַיִם־כֶּבֶשִׂים בְּנֵי־
 ט שָׁנָה תְּמִימִם וְשְׁנֵי עִשְׂרֹנִים
 י סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָהּ בִשְׁמֵן וְנִסְכּוֹ:
 י עֲלֹת שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ עַד־עֲלֹת
 הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ: פ

עֲלֶה határozó jelentésű főnév tárgy esetben, azért: égőáldozatul. — תָּמִיד, *mindig*, értsd: minden napon a meghatározott időben: reggel és este. (4) אֶת־אֶחָד, értsd: annyi mint a הכֶּבֶשׂ הָאֶחָד, az egyik bárányt. V. ö. M. II. 29, 39. — וְעִשְׂרִית, *mely készítettett a Színai hegyén*, t. i. a hajlék felavatása alkalmából. V. ö. ugyanott. (7) בַּקֶּדֶשׁ, a szentségre, értsd: az oltárra. — וְנִסְכּוֹ שֶׁכֶר, önts ki szeszes italt. הַסֶּךָ imp. hifil נִסְךְ (kiönteni)-ből, innen neveztetik a kiöntött italt: נִסְךְ; שֶׁכֶר pedig részegítőt jelöl. (8) בֵּין הָעֶרְבִים, e kifejezés jelentéséről l. M. II. 12, 6. (9) וְנִסְכּוֹ. A rag: ם" vonatkozik mind-egyik כֶּבֶשׂ-re. (10) עֲלֹת שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ, szószerint: a szombat égő áldozata szombatián, értsd: a szombati égőáldozat szombatonként (V. ö. M. II. 16, 14.). A birtokos rag בְּשַׁבְּתוֹ végén שַׁבָּת-ra vonatkozik, mely olykor hímnemű. V. ö.

- 11 És hónapjaitok első napjain mutassatok be égőáldozatúl az Örökkévaló tiszteletére két fiatal tulkot és egy kost, hét hibanélküli egyéves bárányt.
- 12 És három tized lisztlángot lisztáldozatúl, olajjal vegyítve, mindenik tulokhoz, és két tized lisztlángot lisztáldozatúl, olajjal vegyítve, mindenik kos-
- 13 hoz. És egy-egy tized lisztlángot lisztáldozatúl olajjal vegyítve, mindenik bárányhoz. Ez kedves illatú égőáldozat, tűzre való áldozat az Örökké-
- 14 való tiszteletére. És italáldozataik: egy fél Hîn bor legyen mindenik tulokhoz, és egy harmad Hîn mindenik koshoz, és egy negyed Hîn mindenik bárányhoz. Ez az újhold égő áldozat minden újhold napján, az év valamennyi hónap-
- 15 jain. És egy kecskebakot bűn-áldozatúl az Örökkévaló tiszteletére, a mindenkori égőáldozat
- 16 mellett áldoztassék, és az ahhoz való italáldozat. És az első hónapon, a hónap tizennegyedik napján Peszách az Örökkévaló tiszte-
- 17 letére. És ezen hónap tizenötödik napján ünnep; hét napig kovásztá-

י" וּבְרֵאשֵׁי הַדְּשִׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֲלֶיהָ
 לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי-בָקָר שְׁנַיִם
 וְאַיִל אֶחָד בְּבָשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה
 י" שִׁבְעָה תְּמִימִם: וְשִׁלְשָׁה עֶשְׂרִים
 סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לֶפָר
 הָאֶחָד וְשְׁנַי עֶשְׂרִים סֹלֶת מִנְחָה
 בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְאֵיל הָאֶחָד:
 י" וְעֶשְׂרֵן עֶשְׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה
 בְּשֶׁמֶן לְכֹבֶשׂ הָאֶחָד עֲלֶיהָ רֵיחַ
 י"ד נִיחָח אֲשֶׁר לַיהוָה: וְנִסְכֵיהֶם
 חֲצֵי הַהֵין יְהוּדָה לֶפָר וְשְׁלִישֵׁת
 הַהֵין לְאֵיל וּרְבִיעֵת הַהֵין לְכֹבֶשׂ
 י"ו יַיִן זֹאת עֲלֵת הַדֶּשׁ בְּחֹדְשׁוֹ
 מ"ו לְחֹדֶשׁ הַשָּׁנָה: וְשַׁעִיר עֲזִים
 אֶחָד לְחַטָּאת לַיהוָה עַל-עֲלֹת
 הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: ס שִׁי
 מ"ו וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר
 י" יוֹם לְחֹדֶשׁ פֶּסַח לַיהוָה: וּבַחֲמִשָּׁה
 עָשָׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ הַזֶּה חֵג שִׁבְעַת

M II. 16, 26. (11) וּבְרֵאשֵׁי הַדְּשִׁיכֶם, szó szerint: hónapjaitok fejein, értsd: *hónapjaitok első napjain*. (14) עֲלֵת הַדֶּשׁ בְּחֹדְשׁוֹ, szó szerint: az újhold égőáldozata újhold napján, értsd: *az újholdi égőáldozat minden újhold napján*. A birtokos rag בְּחֹדְשׁוֹ végén az előtte való חֹדֶשׁ-re vonatkozik, mely hímnemű (V. ö. feljebb 10. v.); הַדֶּשׁ pedig e helyen (mint a מַחַר הַדֶּשׁ Sám. I. 20, 18.) nem az egész hónapot, hanem csak első napját: *újholdat* jelöl. — וְנִסְכּוֹ. A birtokos rag נִסְכּוֹ végén, nem vonatkozhatik הַשָּׁעִיר הַחַטָּאת -ra, mivel italáldozat (נְקִיבִים) a bűnáldozathoz (חַטָּאת) nem tartozott, hanem vonatkozik a fenn (14. v.) említett áldozatok mindegyikére. (16) פֶּסַח E szó alatt, e helyen nem a *pészách-ünnep*, hanem — csak a *pészách-áldozat* — mely niszán hó 14-én

18 lan kenyeret kell enni. Az első napon szent gyülekezet; semmi művészeti munkát ne végezzetek. És mutassatok be tüzre való égőáldozatúl az Örökkévaló tiszteletére két fiatal tulkot és egy kost, meg hét egyéves bárányt; hibánélküliek legyenek azok ti néktek; És lisztáldozatukat lisztlángból, olajjal vegyítve; három tizedet mindenik tulokhoz, és két tizedet mindenik koshoz készítsetek. Egy-egy tizedet készíts egy-egy bárányhoz úgy mint a hét bárányhoz; és egy bakot bűnáldozatúl, hogy engeszteljen éretetek, a reggeli égő áldozaton kívül, mely a mindenkori égő áldozatra való, mutassátok be ezeket. Ezek szerint mutassatok be mindenik napon, hét napig kedves illatú, tüzre való eledelt, az Örökkévaló tiszteletére; a mindenkori égő áldozat mellett mutattassék be,

25 és az ahhoz való italáldozat. És a hetedik napon legyen nálatok szent gyülekezet; semmi művészeti munkát ne végezzetek. És a zsengek napján, midőn bemutattok új lisztáldozatot az Örökkévaló tiszteletére, heteiteken legyen

יח ימים מצות יאכל: ביום הראשון
מקרא קדש כל־מלאכת עבודה
יש לא תעשו: והקרבתם אשה עלה
ליהוה פרים בני־בקר שנים
ואיל אחד ושבעה כבשים בני
כ שנה תמימם יהיו לכם: ומנחתם
סלת בלולה בשמן שלשה
עשרונים לפי ושני עשרונים
כא לאיל תעשו: עשרון עשרון
תעשה לבבש האחד לשבעת
כב הכבשים: ושעיר השאת אחד
כג לכפר עליכם: מלבד עלת הפקר
אשר לעלת התמיד תעשו את־
כד אדה: כאלה תעשו ליום שבעת
ימים לכם אשה ריח־ניחה
ליהוה על־עולת התמיד יעשה
כה ונספו: וביום השביעי מקרא־
קדש יהיה לכם כל־מלאכת
כו עבודה לא תעשו: ס וביום
הבכורים בהקריבכם מנחה
חדשה ליהוה בשבעתיכם

délután volt levágandó (1. M. II. 12, 5.) — értetik. (18) מקרא קדש és
מלאכת עבודה magyarázatát 1. M. III. 23 25. (23) אשר לעלת התמיד, mely a
mindenkori égőáldozatra való, értsd: mely minden napon bemutatandó volt.
V. ö. feljebb 6. v. (24) כאלה תעשו ליום, ezek szerint mutassatok be minden
napon, értsd: ezek száma szerint pészach-ünnep minden napján. (26) וביום
וגו הבכורים, és a zsengek napján stb.; és a הבכורים-nak nevezeték az ötvene-

nálatok szent gyülekezet, semmi művészeti munkát ne végezzetek. És mutassatok be kedves illatú égő áldozatúl az Örökkévaló tiszteletére két fiatal tulkot, egy kost, hét egyéves bárányt, És lisztáldozatokat lisztlángból, olajjal vegyítve, három tizedet mindenik tulokhoz, két tizedet mindenik koshoz; egy-egy tizedet egy-egy bárányhoz; így mind a hét bárányhoz; egy kecskebakot, hogy engeszteljen érettetek; a mindenkori égőáldozaton és az ahhoz való lisztáldozaton kívül mutassátok be, — hibanélküliek legyenek azok ti néktek, — és az azokhoz való italáldozataikat.

מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־
מִלְאֲכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃
כִּי וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לְרִיחַ נִיחָח
לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנָיִם
אֵיל אֶחָד שְׁבַעֵה כִבְשִׁים בְּנֵי
כֹה שֶׁנָּה׃ וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה
בְּשֶׁמֶן שְׁלִישִׁה עֶשְׂרִים לֶפֶר
הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרִים לְאֵיל הָאֶחָד׃
כֹּס עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לֶכֶּשֶׁת הָאֶחָד
לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים׃ שְׁעִיר עִזִּים
לֹא אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃ מִקְבֹּד עֲלֵת
הַתְּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַעֲשׂוּ תַמִּימִם
יְהוּי־לָכֶם וְנִסְפִּיהֶם׃ פ

XXIX. FEJEZET.

A haronás napján (1—6), az engesztelés napján (7—12), a sátoros ünnepen (12—34) és a szar-ünnepen bemutatandó áldozatok (35—39).

1 És a hetedik hónapon, a hónap elsején, legyen nálatok szent gyülekezet, semmiféle művészeti munkát ne végez-

כֹּס וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד
לְחֹדֶשׁ מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
כָּל־מִלְאֲכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃

dik nap az ômer első napjától (ניסן 16.) számítva a két kenyér (שתי הלהם) miatt, melyek az napon az új búzatermésből voltak bemutatandók. V. ö. M. III. 23, 17. — másképen ez ünnep a számlálendő hetek miatt — hetek ünnepének (חג שבועות) is nevezetik. V. ö. M. V. 16, 10 מנחה חדשה, új lisztáldozatot. Így nevezi itten a szent szöveg a két kenyeret az új búzából. — בשבועתיכם, értsd: בהגו שבועתיכם, heteitek ünnepén, azaz: a számlált 7 hét végén. (27) והקרבתם עלה וגו' mutassatok be égőáldozatot stb. V. ö. M. III. 23, 18., a hol a szent szöveg azon áldozatokat említi fel, a melyek a kenyér (שתי הלהם)-hez tartoztak; itt pedig azokat, melyek az ünnepnap végett voltak bemutatandók. Ugyanezen okból említi fel a szent szöveg e helyen a többi ünnepnapokon bemutatandó volt áldozatokat, melyek a párhuzamos helyen M. III. 23. fejezetben egyenként felsorolva nincsenek.

zetek; a harsogás napja legyen ez nálatok. És mutassatok be kedves illatú égő áldozatúl az Örökkévaló tiszteletére egy fiatal tulkot, egy kost, hét hibánélküli egyéves bányt, és lisztáldozatokat lisztlángból, olajjal vegyítve: három tizedet a tulokhoz, két tizedet a koshoz, és egy tizedet mindenik bányhoz, így mind a hét bányhoz, és egy kecskebakot bünáldozatúl, hogy engeszteljen éretetek, az újhold égő áldozatán és az ahhoz való lisztáldozaton, és a mindenkori égőáldozaton, és az ahhoz való lisztáldozaton kívül, és az azokhoz való italáldozatokat törvényük szerint, hogy kedves illatú tűzre való áldozat legyen az Örökkévaló tiszteletére. És ezen hetedik hónap tizedikén legyen nálatok szent gyülekezet, a melyen sanyargassátok lelkeiteket, semmi nemű munkát ne végezzetek. És mutassatok be kedves illatú égőáldozatúl az Örökkévaló tiszteletére: egy fiatal tulkot, egy kost, hét egyéves bányt; hibánélküliek legyenek azok ti néktek; és lisztáldozatokat lisztlángból, olajjal vegyítve: három tizedet a tulokhoz, két tizedet egy koshoz, egy-egy tizedet mindenik bányhoz, így mind a hét bányhoz, egy kecske-

ב יום תרועה יהיה לכם: ועשיתם
 ב עלה לרעה נחה ליהוה פר בין
 ב בקר אחד איל אחד כבשים בני-
 ג שנה שבעה תמימים: ומנחתם
 ג סלת בלולה בשמן שלשה
 ד עשרנים לפר שני עשרנים לאיל:
 ד ועשרון אחד לכבש האחד
 ה לשבעת הכבשים: ושעיר-עזים
 ה אחד חטאת לפר עליכם:
 ו מלבד עלת החדש ומנחתה
 ו ועלת התמיד ומנחתה וגם ביהם
 ז כמשפטם לרעה נחה אשה
 ז ליהוה: ס ובעשור החדש
 ח השביעי הזה מקרא-קדש יהיה
 ח לכם ועניתם את-נפשתיכם כל-
 ח מלאכה לא תעשו: והקרבתם
 ט עלה ליהוה רעה נחה פר בין
 ט בקר אחד איל אחד כבשים
 ט בני-שנה שבעה תמימים יהיו
 ט לכם: ומנחתם סלת בלולה
 י בשמן שלשה עשרנים לפר שני
 י עשרנים לאיל האחד: עשרון
 י עשרון לכבש האחד לשבעת
 יא הכבשים: ושעיר-עזים אחד

(7) מלבד הטאת הכפרים (11) V. ö. M. III. 23, 27. ועניתם וני' az engesztelés bünáldozatán kívül, mely benn a szentségben volt bemutatandó. V.

- bakot bűnázozatúl, — az engesztelő bűnázozaton és a mindenkori égőáldozaton és a hozzávaló lisztáldozaton kívül, — és az azokhoz tartozó
- 12 italáldozatokat. És a hetedik hónap tizenötödik napján legyen nálatok szent gyülekezet, semmiféle művészeti munkát ne végezzetek, hanem üljetez ünnepet az Örökkévaló tiszteletére hét napig.
- 13 És mutassatok be tűzre való kedves illatú égőáldozatúl az Örökkévaló tiszteletére: tizenhárom fiatal tulkot, két kost, tizennégy egyéves bárányt,
- 14 hibanélküliek legyenek, és lisztáldozatukat lisztlángból, olajjal vegyítve: három tizedet a tulokhoz, így mind a tizenhárom tulokhoz, két tizedet az egyik koshoz, így mind a 15 két koshoz, és egy-egy tizedet az egyik bárányhoz, így mind a tizennégy bárányhoz,
- 16 és egy kecskebakot bűnázozatúl; a mindenkori égőáldozaton, a hozzátartozó liszt- és italáldozaton kívül. És a 17 második napon: tizenkét fiatal tulkot, két kost, tizennégy egyéves hibanélküli bárányt, és az azokhoz való liszt- és italáldozataikat, a tulkokhoz, a kosokhoz és a 19 bárányokhoz, számuk, törvényük szerint, és egy kecskebakot bűnázoz-

הַפָּאָת מִלֶּבֶד הַפָּאָת הַכַּפְּרִים
 וְעֹלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם:
 יב ס שְׁבִיעִי וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם
 לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקָּרָא-קֹדֶשׁ
 יְהִיָּה לָכֶם כָּל-מִלְאכְתָּ עַבְדְּךָ
 לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגְתֶּם חֵג לַיהוָה
 יג שְׁבַעַת יָמִים: וְהִקְרַבְתֶּם עֹרֹה
 אִשָּׁה רִיחַ נִיחָה לַיהוָה פְּרִים
 בְּנֵי-בָקָר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֵילִם
 שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה אַרְבַּעַה
 יד עָשָׂר תְּמִימִם יְהוּ: וּמִנְחָתָם
 סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה
 עֶשְׂרִים לֶפֶר הָאֶחָד לְשֹׁלֶשֶׁה
 עָשָׂר פְּרִים שְׁנֵי עֶשְׂרִים לְאֵיל
 טו הָאֶחָד לְשְׁנֵי הָאֵילִם: וְעֶשְׂרֹן
 עֶשְׂרֹן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד לְאַרְבַּעַה
 טז עָשָׂר כְּבָשִׂים: וּשְׁעִיר-עֲזִים אֶחָד
 הַפָּאָת מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתָּמִיד
 יז מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ס וּבַיּוֹם
 הַשְּׁנַיִ פְּרִים בְּנֵי-בָקָר שְׁנָיִם עָשָׂר
 אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה
 יח אַרְבַּעַה עָשָׂר תְּמִימִם: וּמִנְחָתָם
 וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וּלְכְּבָשִׂים
 יט בְּמִסְפָּרָם בְּמִשְׁפָּט: וּשְׁעִיר-עֲזִים

ö. M. III. 16, 3. ונסכיהם ragozott többesszámú főnév: (נְסֻכִים), a rag nem vonatkozhatik עלה-ra, mert ez nőnemű, sem הפָּאָת-ra, mert ehhez italáldozat (נְסֻכִים) nem járt: hanem tartozik a többi ünnepnapai áldozatokhoz, melyekhez

zatúl, — a mindenkori égő-
 áldozaton és a hozzá való
 lisztáldozaton kívül, — és
 20 italáldozataikat; és a harma-
 dik napon tizenegy tulkot, két
 kost, tizennégy egyéves hiba-
 21 nélküli bárányt, és az azok-
 hoz való liszt- és italáldozataikat a tulkokhoz, a kosok-
 hoz és a bárányokhoz szá-
 22 muk, törvényük szerint, és
 egy bakot bűnáldozatúl, a
 mindenkori égőáldozaton és
 az ahhoz való liszt- és italál-
 23 dozaton kívül. És a negyedik
 napon: tíz tulkot, két kost,
 tizennégy egyéves, hibanel-
 24 küli bárányt, a hozzájuk való
 liszt- és italáldozataikat, a
 tulokkhoz, a kosokhoz és a
 bárányokhoz, számuk, tör-
 25 vényük szerint, és egy kecs-
 kebakot bűnáldozatúl, a min-
 denkori égőáldozaton, a hoz-
 zátartozó liszt- és italáldozata-
 26 ton kívül. És az ötödik na-
 pon kilenez tulkot, két kost,
 tizennégy egyéves, hibanel-
 27 küli bárányt, és a hozzávaló
 liszt- és italáldozataikat, a
 tulkokhoz, a kosokhoz és a
 bárányokhoz, számuk, törvé-
 28 nyük szerint, és egy bakot bűnáldozatúl, mindenkori égő-
 áldozaton és a hozzátartozó liszt- és italáldozaton kívül.
 29 És a hatodik napon: nyolez tulkot, két kost, tizennégy
 30 egyéves hibanelküli bárányt, és a hozzávaló liszt- és ital-

אֶחָד הַפָּאֵת מִלֶּבֶד עֶלְתַּת הַתָּמִיד
 כ וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּיָהֶם: ס וּבַיּוֹם
 הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עֲשָׂתֵי־עֶשְׂרֵת אֵילִים
 שְׁנָיִם כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה
 כא עֶשְׂרֵת תְּמִימִם: וּמִנְחָתָם וְנִסְפָּיָהֶם
 לְפָרִים לְאֵילִים וְלִכְבָּשִׂים בְּמִסְפָּרָם
 כב בְּמִשְׁפָּט: וְשַׁעִיר הַפָּאֵת אֶחָד
 מִלֶּבֶד עֶלְתַּת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ
 כג וְנִסְפָּהּ: ס וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי פָּרִים
 עֶשְׂרֵה אֵילִים שְׁנָיִם כִּבְשִׂים בְּנֵי־
 שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵת תְּמִימִם:
 כד וּמִנְחָתָם וְנִסְפָּיָהֶם לְפָרִים לְאֵילִים
 וְלִכְבָּשִׂים בְּמִסְפָּרָם בְּמִשְׁפָּט:
 כה וְשַׁעִיר־עִזִּים אֶחָד הַפָּאֵת מִלֶּבֶד
 עֶלְתַּת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ: ס
 כו וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תִּשְׁעֵה
 אֵילִים שְׁנָיִם כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
 כז אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵת תְּמִימִם: וּמִנְחָתָם
 וְנִסְפָּיָהֶם לְפָרִים לְאֵילִים וְלִכְבָּשִׂים
 כח בְּמִסְפָּרָם בְּמִשְׁפָּט: וְשַׁעִיר
 הַפָּאֵת אֶחָד מִלֶּבֶד עֶלְתַּת הַתָּמִיד
 כט וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ: ס וּבַיּוֹם
 הַשְּׁשִׁי פָּרִים שְׁמֹנֶה אֵילִים שְׁנָיִם
 כָּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵת
 ל תְּמִימִם: וּמִנְחָתָם וְנִסְפָּיָהֶם

- áldozataikat, a tulkokhoz, a kosokhoz és a bárányokhoz, számuk, törvényük szerint.
- 31 És egy bakot bűnáldozatúl, a mindenkori égőáldozaton, a hozzávaló liszt- és italáldozatokon kívül. És a hetedik napon: hét tulkot, két kost, tizennégy egyéves hibánélküli bárányt, és a hozzávaló liszt- és italáldozataikat, a tulkokhoz, a kosokhoz és a bárányokhoz, számuk, törvényük szerint, és egy bakot bűnáldozatúl, a mindenkori égőáldozaton, a hozzátartozó liszt- és italáldozaton kívül. A nyolczadik napon legyen nálatok záró-ünnep; semmiféle művészeti munkát ne végezzetek. És muttassatok be tűzre való, kedves illatú égőáldozatúl az Örökkévaló tiszteletére egy tulkot, egy kost, két egy éves hibánélküli bárányt. A hozzávaló liszt- és italáldozataikat, a tulokhoz, a koshoz és a bárányokhoz, számuk, törvényük szerint, és egy bakot bűnáldozatúl, mindenkori égőáldozaton és a hozzátartozó liszt és italáldozaton kívül. Ezeket mutassátok be az Örökkévaló tiszteletére ünnepeiteken, fogadott és szabad akarattól

לִפְרִים לְאֵילָם וּלְבָשִׂים
 לֹא בְמִסְפָּרם כְּמִשְׁפֵּט: וְשַׁעִיר הַפֶּאֱתָה
 אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתָּמִיד מִנְחַתָּהּ
 לֹא וְנִסְכָּיהָ: ׀ וּבָיִוֹם הַשְּׁבִיעִי
 פָּרִים שִׁבְעָה אֵילָם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים
 בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעָה עֶשֶׂר תְּמִימִם:
 לֹא וּמִנְחַתָּם וְנִסְכָּהֶם לִפְרִים לְאֵילָם
 וּלְבָשִׂים בְּמִסְפָּרם כְּמִשְׁפֵּטם:
 לֹד וְשַׁעִיר הַפֶּאֱתָה אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת
 הַתָּמִיד מִנְחַתָּהּ וְנִסְכָּהּ: ׀ ׀
 לֹה מִמִּטְוֶה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֵרֶת
 תִּהְיֶה לָכֶם פֶּלִי־מִלְאֲכָת עֲבֹדָה
 לֹא תַעֲשׂוּ: וְהִקְרַבְתֶּם עִלָּהּ
 אִשָּׁה רִיחַ נִיחָח לַיהוָה פֶּר אֶחָד
 אֵיל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
 לֹד שִׁבְעָה תְּמִימִם: מִנְחַתָּם וְנִסְכָּיהֶם
 לִפְרֹא לְאֵיל וּלְבָשִׂים בְּמִסְפָּרם
 לֹה כְּמִשְׁפֵּט: וְשַׁעִיר הַפֶּאֱתָה אֶחָד
 מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתָּמִיד וּמִנְחַתָּהּ
 לֹש וְנִסְכָּהּ: אִלָּה תַעֲשׂוּ לַיהוָה
 בְּמִזְבְּחֵיכֶם לֶבֶד מִנְדְּרֵיכֶם

italáldozat is járt. (35) וגו' השמיני עצרת וגו' *a nyolczadik napon záró ünnep*,
 עֲצֵרֶת etymologiai és tárgyi magyarázatát l. M. III. 23, 36. (39) לֶבֶד
 מִנְדְּרֵיכֶם, *fogadott áldozataitokon kívül stb.*, értsd: ha netalán fogadtatok
 az év folyamában, hogy valamely áldozatot akartok bemutatni Isten tisztele-
 tére: akkor mutassátok be azt három főünnep (שלוש רגלים) valamelyikén az

felajánlott áldozataitokon kívül, וגְדַבַּתֶּיכֶם לְעֻלְתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם
 égőáldozataitok, akár liszt-
 áldozataitok, akár italáldozataitok, akár örömláldozataitok legyenek.
 וְלִנְסֻכֵיכֶם וְלִשְׁלָמֵיכֶם ;

XXX. FEJEZET.

A fogadalom érvényességéről (2--3). A hajadonleány fogadalmáról (4--6). A férjes asszony fogadalmáról (7--9). Az özvegy vagy elvált asszony fogadalmáról (10--13). Az asszony melyik fogadalmát férje érvényteleníti (14--17).

- 1 És mondá Mózes Izrael **ל** וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 gyermekeinek mind a szerint, כָּכָל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה ;
 a hogy az Örökkévaló meg- מִטּוֹת.
 parancsolta vala Mózesnek.
 2 Szóla pedig Mózes a **ב** וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רֵאשֵׁי הַמִּטּוֹת
 nemzetségek főnökeihez, Iz- לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר
 rael fiaihoz, mondván: Ez az **ג** אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה : אִישׁ כִּי־יִדַּבֵּר
 ige, melyet az Örökkévaló
 parancsolt: Ha férfiú fogadal-

illető ünnepi áldozatokon kívül. — לעלתיכם ולמנחתים וגו', akár égő-, akár lisztáldozataitokat illeti. A ל ezen jelentéséről l. M. I. 17, 20.

(1) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְגו', Mózes mondá stb. t. i. az ünnepnap i áldozatokról szóló törvényeket. V. ö. M. III. 24, 44. (2) רֵאשֵׁי הַמִּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל, körülírt st. constructus csak annyit jelent, mint: ראשי מטות בני ישראל, Izrael gyermekei törzsökeinek főnökei, értsd: *Israel fiai törzsfőnökeihez*. A körülírt st. constr. alkalmazásáról lásd M. I. 29, 9. — יָשָׁבֵעַ inf. nif. שבֵּעַ-ból (mely ige a kálban nem fordul elő); az inf. azonban a határozott módú ige (verb. finitum) helyett áll, mintha lenne: יָשָׁבֵעַ. V. ö. M. I. 41, 43. és még sok helyen. — לֹא־אֶסֶר אֶסֶר עַל נַפְשִׁי, hogy magától valamit tiltsón, értsd: esküszik tilosnak tekinteni valamit magára nézve, a mi törvényileg meg van engedve. לֹא־אֶסֶר viszonyított inf. אֶסֶר-ból, melynek voltaképi jelentése: megkötni, átvitt értelemben: eltiltani (mint az ellentétes: הִתֵּיר [= הִקְטִיר]-nek alapjelentése: feloldani, átvitt értelemben: megengedni); innen a főnév: אֶסֶר (új héber nyelvben: אָסִיר), tilalom. — לֹא יִחַל דְּבָרוֹ, szószerint: meg ne szentségtelenítse szavát, értsd: meg ne szegje szavát. יִחַל fut. חִלַּל-ból. Ezen igének a futurum-kálban, kétféle alakja van, é. p.: 1. a szabályszerű (a személyt és számot jelző betűk: [אֵיתָן] kámecscsel, mint: יִחַל, חִלַּל), mikor annyit jelent, mint: „készeni“; 2. (אֵיתָן) pátáchehal, mint יִחַל, חִלַּל), mikor annyit jelent, mint: „megszentségteleníteni“ V. ö. M. V. 2, 25. Bírák 13, 5. Ezekiel 39, 7. — כָּכָל הַזֶּה מִכִּי יַעֲשֶׂה, mind a szerint, a mint szájából kijön, cselekedjék, értsd: a mint szentül ígért, vagy fogadott, úgy cselekedjék.

- mat fogad az Örökkévaló tiszteletére, vagy esküdván esküszik, hogy magától valamit tiltson: meg ne szegje szavát, hanem mind a szerint, a hogy kijön szájából, cselekedjék. És ha valamely aszszony fogad fogadalmat az Örökkévaló tiszteletére, vagy tilt magától valamit atyja házában hajadon korában, és atyja hallani fogja fogadalmát, vagy tilalmát, melylyel magától valamit tiltott, és atyja nékie hallgat: akkor érvényesek minden fogadalmi és minden tilalom, melylyel valamit magától tiltott, legyen
- 4
- 5
- 6
- 7

נָדַר לַיהוָה אֶת־הַשְּׁבַע שְׁבַע־הָאָסֶר אֶסֶר עַל־נַפְשׁוֹ לֹא יִחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל־הֵצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה׃
 וְאִשָּׁה כִּי־תִדַּר נָדַר לַיהוָה וְאִסְרָה אֶסֶר בְּבֵית אָבִיהָ בְּנַעֲרִיהָ׃ וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת־נִדְרָהּ וְאִסְרָה אִשָּׁר אִסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וְהַחֲרִישׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ כֹל־נִדְרֶיהָ וְכֹל־אֶסֶר אִשָּׁר אִסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יִקֹּום׃
 וְאִם־הֵנִיא אָבִיהָ אֶתָּה בְּיוֹם שָׁמְעוּ כֹל־נִדְרֶיהָ וְאִסְרָה אִשָּׁר אִסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ לֹא יִקֹּום וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ כִּי־הֵנִיא אֶתָּה׃ וְאִם־הִיוּ תִּהְיֶה לְאִישׁ׃

V. ö. alább 32, 24. (4) ואסרה וגו', vagy tilt' stb. A vāv az ige elején ellentétes jelentésű, azért: vagy, a mi a szöveg összefüggéséből világosan kiderül; mert נָדַר נָדַר alkalmaztatik, mikor valaki fogadást tesz, hogy valamit cselekedni fog (V. ö. M. III. 7, 16.); míg ellenkezőleg אֶסֶר אֶסֶר csak oly esetben használtatik, mikor esküszik, hogy a különben megengedett cselekvéstől tartózkodni fog. L. feljebb 3. v. — בְּבֵית אִבִּיהָ בְּנַעֲרִיהָ, atyja házában hajadon korában, értsd: nagykorú leány létére de férjhez még nem ment, s így még atyja hatalma alatt áll. בְּנַעֲרִיהָ birtokragozott tsz. főnév: נַעֲרִים, hajadonkor. (5) ואסרה, birtokragozott főnév, rag nélkül: אֶסֶר, mely jelentésére nézve egyenlő אֶסֶר-ral, de nem alakjára nézve. — וְקָמוּ, szó szerint: akkor fennállnak, azaz: érvényesek; a vāv pedig וְקָמוּ elején — mivel e szóval az utómondattal kezdődik — vonatkozó kötőszó értelmében áll, azért: akkor. (6) וְאִם־הֵנִיא אֶתָּה אֶתָּה, hogyha pedig atyja gátolta. הֵנִיא perf. hif. נִיא (ellentmondani)-ból. itt annyi, mint gátolni. (V. ö. feljebb 14, 34.) — בְּיוֹם שָׁמְעוּ, szó szerint: hallása napján, értsd: a mikor hallotta. שָׁמְעוּ alanyragozott inf. kál. וְהָיָה יִסְלַח לָהּ, és az Örökkévaló meg fogja neki bocsátani, hogy fogadását meg nem tartotta. — כִּי־הֵנִיא אֶתָּה אֶתָּה, mert atyja gátolta őt, és így bünt nem követett el. (7) וְאִם־הִיוּ תִּהְיֶה לְאִישׁ וְנִדְרֶיהָ עֲלֶיהָ אוּ מִכֶּטֶם שְׁפִתֶיהָ, és

- dalmai vannak, vagy a miket eskü gyanánt ajkai-
 8 és férje valamely napon hallja
 és hallgat nékie: akkor áll-
 janak annak fogadalmai és
 tilalmi, melyekkel magának
 valamit eltiltott, legyenek ér-
 9 vényesek. De ha férje gátolta
 őt, a mikor hallja: akkor fel-
 bontotta annak fogadalmát,
 mely őt terheli, és ajkainak
 szavát, melylyel magának va-
 lamit eltiltott, és az Örökké-
 10 való megbocsát nékie. A mi
 pedig az özvegy és férjétől
 elvált asszony fogadalmát il-
 leti, mind a mit eltiltott ma-
 gának, érvényes légyen reá
 11 nézve. Ha pedig férje házá-
 ban fogadott, vagy magának
 12 valamit eltiltott esküvel, és
 férje hallja és hallgat nékie,
 nem gátolta őt: akkor állja-
 nak minden fogadalmi és minden, a mit magának eltiltott, legyen
 13 érvényes. De ha férje azokat felbontja, a mely napon hallja ajkainak
 minden kiejtése akár fogadalmait, akár a magától tiltott dolgot ille-

וְנִדְרֶיהָ עֲלֶיהָ אִם מִבְּטָא שְׁפִתֶיהָ
 אֲשֶׁר אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ: וְשָׁמַע
 אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ וְהַחֲרִישׁ לָהּ
 וְקִמּוּ נְדָוֶיהָ וְאָסְרָה אֲשֶׁר-אָסְרָה
 עַל-נַפְשָׁהּ יִקְמוּ: וְאִם בְּיוֹם
 שָׁמַע אִישָׁהּ יִנִּיא אוֹתָהּ וְהִפֵּר
 אֶת-נְדָוֶיהָ אֲשֶׁר עֲלֶיהָ וְאֵת מִבְּטָא
 שְׁפִתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ
 וַיְהוֶה יִסְלַח-לָהּ: וְנָדַר אֱלֹמְנָהּ
 וּגְרוּשָׁה כָּל אֲשֶׁר-אָסְרָה עַל-
 נַפְשָׁהּ יִקּוּם עָלֶיהָ: וְאִם-בֵּית
 אִישָׁהּ נָדְרָה אוֹ-אָסְרָה אִפְרָה עַל-
 נַפְשָׁהּ בְּשִׁבְעָהּ: וְשָׁמַע אִישָׁהּ
 וְהַחֲרִישׁ לָהּ לֹא הֵנִיא אֶתָּהּ
 וְקִמּוּ כָּל-נְדָוֶיהָ וְכָל-אִפְרָה אֲשֶׁר-
 אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ יִקּוּם: וְאִם-
 הִפֵּר יִפֵּר אֶתָּם | אִישָׁהּ בְּיוֹם
 שָׁמְעוֹ כָּל-מוֹצֵא שְׁפִתֶיהָ לְנִדְרֶיהָ

ha férjhez megy és fogadalmi vannak, vagy a miket eskü gyanánt ajkai-
 val kiejtett, értsd: fogadalmakat tett, vagy esküdött, hogy valamit magától
 tilt, még mielőtt férjhez ment. מִבְּטָא fn. származik בָּטָא-ból, mely ige és a
 belőle származó név: שְׁפִתִים kapcsolatában a meg gondolatlanul kiejtett eskü-
 ről használtatik. V. ö. M. III. 5, 4. (9) וְהִפֵּר, akkor felbontotta, mert eskü-
 igével kezdődik már az utómondatt, a vāv pedig az ige elején vonatkozó kötő-
 szó gyanánt áll. (10) וְנָדְרָה וּגְרוּשָׁה, és az özvegy, vagy férjétől elvált
 asszony fogadalma stb., a kinek t. i. férje ninesen, de atyja hatalma alatt
 sem áll, úgy, hogy senki sinosen, a ki fogadalmait felbonthatná. (11) וְאִם
 וּגְרוּשָׁה, ha pedig férje házában fogadta, t. i.: az özvegy vagy
 férjétől elvált asszony; férje pedig meghalt, vagy férjétől elvált, mielőtt fo-
 gadalma teljesítendő volt. (13) וְהִפֵּר וְהִפֵּר אֶתָּם, fogadalmait és a magá-

- tőleg ne legyen érvényes; férje felbontotta azokat, és az Örökkévaló megbocsát nékie
- 14 Minden fogadalmat és minden esküvel való tiltást, hogy testét sanyargassa, férje megerősítheti, és férje felbont-
- 15 hatja azt. De ha férje hallgatva hallgat neki egyik naptól a másik napig: akkor megerősítette minden fogadalmait, vagy tilalmait, melyek vannak ő rajta; megerősítette azokat, mert hallgatott nékie, a mely
- 16 napon hallotta. Hogy ha felbontva felbontja azokat, miután hallotta: akkor ő viselje annak
- 17 bűnét. Ezek a törvények, melyeket az Örökkévaló parancsolt Mózesnek a férj és felesége, az atya és leánya között, hajadon korában, atyja házában.

וְלֹא־סָפַר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁהּ
 הַפָּרוֹם וַיְהוּהָ יִסְלַח־לָהּ: כָּל־גֵּדֶר
 וְכָל־שְׁבַעַת אָסַר לְעֵנַת נַפֶּשׁ
 אִישָׁהּ יְקַיְמֶנּוּ וְאִישָׁהּ יִפְרְנֶנּוּ:
 וְאִם־הִחֲרִישׁ יַחֲרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ
 מִיּוֹם אֲלֵי־יוֹם וְהַקִּים אֶת־כָּל־
 גִּדְּרֶיהָ אִו אֶת־כָּל־אִסְרֶיהָ אֲשֶׁר
 עָלְיָהּ הַקִּים אַתֶּם כִּי־הִחֲרִישׁ לָהּ
 בַּיּוֹם שָׁמְעוּ: וְאִם־הִפְרָ יִפְרָ אַתֶּם
 אַחֲרַי שָׁמְעוּ וְנִשְׂא אֶת־עוֹנָהּ:
 אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ
 בֵּין־אָב לְבֵתוֹ בְּנַעֲרֻתָּהּ בֵּית
 אָבִיהָ: פ שְׁנֵי

től tiltott dolgot illetőleg. A ל ezen jelentéséről lásd feljebb 29. 7. — הַפָּרוֹם tárgyragozott perf. hifil פָּרַר (= פֹּר) -ból, annyi mint: הִפְרָ אֶתֶם, *felbontotta azokat.* (14) וְכָל־שְׁבַעַת אָסַר לְעֵנַת נַפֶּשׁ, és minden esküvel való tiltást, hogy testét sanyargassa, értsd: ha egy asszony eskü által fogadta, hogy testét böjt által sanyargatni akarja. עֲנֹת נַפֶּשׁ voltaképi jelentéséről l. M. III. 16, 29. — יִפְרְנֶנּוּ, az elsõ kettõ tárgyragozott fut. hif. = יָקוּם אִתּוֹ — יִפְרָ אִתּוֹ, az elsõ kettõ kettõ (= פֹּר) -ból. L. feljebb 13. v. (15) מִיּוֹם אֶל יוֹם, *egyik naptól a másik napig,* értsd: a naptól, melyen a fogadalmát hallotta, a rákövetkező napig. — וְהַקִּים, *akkor megerősítette* stb. A vāv ezen ige elején vonatkozó kötöszó gyanánt áll, azért: *akkor.* (16) וְנִשְׂא אֶת עוֹנָהּ, *viselje bűnét,* értsd: a férj viselje az asszony bűnét, a ki oka annak, hogy felesége nem tarthatja, a mit szentül fogadott; ő pedig — a férj — nem bontotta fel annak idejében.

XXXI. FEJEZET.

Irtó háború a midjániták ellen, melyben Bileâm is megöletett (1—12). Mózes haragszik a hadvezérekre, hogy életben hagyták a midjánita asszonyokat (13—18). A hadférfiak és a préda mi módon való tisztulása (19—24). A préda felosztása a harczférfiak és a község közt, és az elvadásztandó adóarány száma (25—47). A hadvezérek által felajánlott arany szerek Isten tiszteletére (48—54).

- 1 És szóla az Örökkévaló
 2 Mózeshez, mondván: Állj boszút Izrael gyermekeiért a Midjánitákon, azután be fogsz takaríttatni nemzetségeidhez.
 3 És szóla Mózes a néphez, mondván: fegyverezetek fel közületek férfiakat a hadba, hogy vonúljanak Midján ellen, és álljanak boszút az Örökkévalóért a Midjánitákon. Egyegy ezret egy-egy törzsből, Izrael minden törzseiből, küldjete a hadba. És kiszolgáltattak Izrael ezrei közül minden törzsből egy ezer: tizenkétezer felfegyverzett a hadba.
 5 És Mózes elküldé őket, minden törzsből egy ezret a hadba; őket és Pinchâszt, Eleázâr főpap fiát a hadba, és a szent edények és trombiták

לא יודבר יהוה אל-משה לאמר:
 נקם נקמת בני ישראל מאת
 המדינים אחר תאסף אל-עמיה;
 וידבר משה אל-העם לאמר
 החלצו מאתכם אנשים לצבא
 ויהיו על-מדין לתת נקמת-יהוה
 במדין: ארף למטה ארף למטה
 לכל מפות ישראל תשלחו
 לצבא: וימסרו מאלפי ישראל
 ארף למטה שנים-עשר ארף
 חלוצי צבא: וישלח אתם משה
 ארף למטה לצבא אתם ואת-
 פינחס בן-אלעזר הכהן לצבא
 וכלי הקדש והחצצרות התרועעה

(3) החלצו imp. nif. תִּלְן-ből, mely ige többnyire annyit jelent, mint vonni, ki- v. levonni; azért átvitt értelemben, még pedig nifálban: *megmenekülni*; itt azonban, a mint az összefüggésből is kiderül, annyit jelent, mint: *harcra készülni, felfegyverkezni*. — ויהיו על מדין úgy értendő, mintha lenne: *hogy vonúljanak háborúba Midján ellen*. V. ö. alább 7. v. — נקמת די st. constr., szószerint: az Örökkévaló boszúját, értsd: *hogy boszút álljanak a midjánitákon azért, mivel Isten népét csábították a Baál-Peór tiszteletére*. (4) ארף למטה ארף למטה, *minden törzsből ezret*. Az osztószám képzéséről a héber nyelven l. feljebb 3, 47. (5) וימסרו fut. conv. nif. קָסַר (átadni)-ból. Itt oly értelemben használtatik, hogy a katonák hadvezérek kezére bocsáttattak. (6) וכלי הקדש, *és a szentség edényei*. Ez alatt értetnek a frigláda (יָאֵר) és a főpap homlokdíszé (יָאֵר). V. ö. M. III. 8, 9. — והחצצרות

- a haronászásra valának kezében.
- 7 És harcra keltek Midjân ellen, a mint az Örökkévaló megparancsolta Mózesnek, és megölének minden férfiszemélyt. És Midjân királyait megölték a megöletteken kívül: az Évít és Rêkhemet, Cûrt, Chûrt és Rêbhát, Midjân öt királyát; és Bileámot B'ôr fiát is megölték a kard élével. És Izrael fiai fogságra vivék a Midjânbeli asszonyokat és gyermekeiket; és összes barmaikat és nyájaikat és minden vagyonukat zsákmányúl vitték.
- 10 És összes városaikat, lakóhelyeik szerint, és összes palotáikat tüzzel megégették. És elvivék az összes zsákmányt, és mindent, a mit kezeikbe ejtettek emberekből és barmokból.
- 12 És vivék Mózeshez és Eleázár főpaphoz és Izrael gyermekei közönségéhez, azt, a mit fogságba ejtettek és elhajtottak, és elragadtak, a táborba, Môâbh sikságain, a Járdén mellett, Jericho átellenében. És kimenének Mózes és Eleázár főpap, és a község fejedelmei eléjük, ki a tábor-

בְּיָדוֹ; וַיַּצְבְּאוּ עַל-מִדְיָן בְּאִשְׁרֵי
צִיָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה וַיְהַרְגוּ כָּל-
זָכָר: וְאֶת-מַלְכֵי מִדְיָן הָרְגוּ עַל-
חֲלָלֵיהֶם אֶת-אֹנִי וְאֶת-רָקִם וְאֶת-
צִוִּיר וְאֶת-חִוִּיר וְאֶת-רֹבֵעַ הַמִּשְׁרַת
מַלְכֵי מִדְיָן וְאֵת בְּלָעִם בֶּן-בְּעֹוֹר
הָרְגוּ בַּחֶרֶב: וַיֵּשְׁבוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
אֶת-נְשֵׁי מִדְיָן וְאֶת-טַפָּם וְאֵת
כָּל-בְּהֵמָתָם וְאֶת-כָּל-מִקְנֵיהֶם
וְאֶת-כָּל-חֵילֵם בְּזוּזוֹ: וְאֵת כָּל-
עֲרֵיהֶם בְּמוֹשְׁבֹתָם וְאֵת כָּל-
מִוִּרְתָּם שָׂרְפוּ בְּאֵשׁ: וַיִּקְחוּ אֶת-
כָּל-הַשְּׁלָלָה וְאֵת כָּל-הַמַּלְקוֹחַ
בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה: וַיָּבֹאוּ אֶל-
מֹשֶׁה וְאֶל-אַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל-
עֲדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲתֵּי-הֵשִׁבִי
וְאֵת-הַמַּלְקוֹחַ וְאֵת-הַשְּׁלָלָה אֶל-
הַמַּחֲנֶה אֶל-עֲרֵבֹת מוֹאָב אֲשֶׁר
עַל-יַרְדֵּן יְרֵחוֹ: שְׁלִישִׁי וַיָּצְאוּ מֹשֶׁה
וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל-נְשֵׂי־יִשְׂרָאֵל הָעֵדָה
לִקְרֹאתָם אֶל-מַחֲנֶה לְמַחֲנֶה:

התרועה, és a trombiták a haronászásra. L. felj. 10, 9. (7) וַיַּצְבְּאוּ fut. conv. kál צָבָא ből, mely ige צָבָא (hadsereg)-ből származik, azért: és harcra keltek. (8) על חֲלָלִים, a karddal megöletteken kívül. על ezen jelentését l. feljebb 28. (10) מִוִּרְתָם. E szó jelentéséről l. M. I. 25, 16. (11) מַלְקוֹחַ hn. főnév לָקַח ből; a מ a szó elején főnévképzőül használtatik, különösen az ellenség által elhajtott marháról (l. a következő v.), de másnemű zsákmányt is jelöl. (12) וְאֵת הַשְּׁלָלָה וְאֵת הַמַּלְקוֹחַ וְאֵת הַשְּׁבִי, a mit elfogtak, elhajtottak és elragadtak. שְׁבִי vonatkozik a fogságba esett emberekre; מַלְקוֹחַ az elhajtott mar-

14 ból. És Mózes megharagudék a hadsereg főnökeire, az ezredesekre, és a századosokra, kik eljutnak vala a hadjárat-
15 ról, és mondá nekik Mózes: vajjon megtartottátok-e életben
16 mind a nőszemélyt? Ime, ők voltak, kik Izrael gyermekeit, Bileám szavára, hűtlenségre csábították az Örökkévaló ellen P'ór dolgában, a miért halálesapás támadta az Örök-
17 kévaló közönségében! És most öljetek meg minden férfiszemélyt gyermekestül, és minden asszonyt, ki férfiút ismer vala közösülés által, öljetek
18 meg. Minden leánygyermeket pedig, az asszonyok közül, kik közösülés által férfiszemélyt nem ösmertek, tartsátok élet-
19 ben magatoknak. Ti pedig vesztegeljeteke táboron kívül hét napig; mindenki, ki embert öl vala, és mindenki, ki megölettet érint vala; megtisztítsátok magatokat a harmadik napon és a hetedik napon, mint magatokat, és kiket fog-
20 ságba ejtettetek. És minden ruhát, és minden bőrből vagy kecskeszörből készített. szerszámot, és minden faeszközt; ezekkel együtt tiszt-

יד ויִקְצַף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחֵיִל
שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת
טו הַבָּאִים מִצְבֵּא הַמִּלְחָמָה: וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הַחַיִּיתֶם כָּל-
טז נַקְבָּה: הֲיֵן הַנְּהָה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
פְּדוּבָר בְּלִעָם לְמִסְרָ-מֵעַל בְּיַהוָה
עַל-דִּבְרֵי פְעוּר וַתְּהִי הַמִּנְפָּה
יז בַּעֲדַת יַהוָה: וְעַתָּה הֲרִגְוּ כָל-
זכר בַּטָּף וְכָל-אִשָּׁה יָדַעַת אִישׁ
יח לְמִשְׁכַּב זָכָר הֲרִגְוּ: וְכָל הַטָּף
בְּנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ מִשְׁכַּב
יט זָכָר הַחַיִּי לָקֵם: וְאַתֶּם חָנוּ מִחוּץ
לְמַחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים כֹּל הָרֶג
נָפֶשׁ וְכָל-נִגְעַ בְּהָלָל תִּתְחַטְּאוּ
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
כ אַתֶּם וְשִׁבְיֹכֶם: וְכָל-בְּנֵי וְכָל-
כָּלִי-עוּר וְכָל-מַעֲשֵׂה עֵינִים וְכָל-

hákra (1. az előbbi v.) és שלל minden egyébnemű zsákmányra. (15) החייתם, vajjon életben tartottátok-e meg, értsd: vajjon tehetétek-e ezt? A ה ez ige kezdetén nem annyira kérdést, mint inkább csodálkozást (ה' התימה) fejez ki, melynek vocalizálása egyenlő a kérdő ה vocalizálásával, t. i.: הֵ, mely torokhang előtt —-ra változik. V. ö. feljebb 16, 22. (16) ברבר בלעם, Bileám szavára, azaz: tanácsára. V. ö. feljebb 24, 14. — למסר מעל בה', szószerint: hogy átadja hűtlenségre Isten ellen, értsd: *hogyan hűtlenségre csábítsa Isten ellen.* (19) מחנה שכניה, a táboron kívül, értsd: a belső tábor (מחנה שכניה), a hová annak, a ki holt t'esten lett tisztátalan, nem volt szabad bemennie. (V. ö. M. IV. 8, 2.) (20) תתחטאו fut. hitpáel reflexiv jelentéssel, azért: *tisztítsátok meg magatokat a tisztátalan edényekkel együtt, a melyeket a mid-*

- 21 títsátok meg magatokat. És mondá Eleázár főpap a hadférfiaknak, kik háborúba mennek vala: Ez a törvény rendelete, melyet az Örökkévaló
- 22 parancsolt Mózesnek. Csak az aranyat és az ezüstöt, a rezet, a vasat, az ónt és az ólomot,
- 23 minden szerszámot, mely tűzbe jön, tűzön vigyetek át, hogy megtisztúljon, mindazáltal tisztító vízben tisztíttassék meg; valami pedig nem jön a tűzbe,
- 24 vigyétek a vízbe. És mossátok meg ruhátokat a hetedik napon és tiszták lesztek; és ezután bemehettek a táborba.
- 25 És mondá az Örökkévaló Mó-
- 26 zesnek, következőképen: Vedd fel az elhajtottaknak, a fogságba ejtetteknek főszámát az emberekből és a barmokból, te és a főpap Eleázár,
- 27 és a község családfőnökei. És oszd el az elvitt zsákmányt azok közt, kik a harezban részesültek, kik kimennek vala a hadba, és az egész

כא בְּלִי-עֵינַי תִּתְּחַמְּאוּ: ס וַיֹּאמֶר
 אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל-אֲנָשֵׁי הַצִּבְיָה
 הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת הַקֵּת
 הַתּוֹרָה אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה אֶת-
 כב מֹשֶׁה: אַךְ אֶת-הַזָּהָב וְאֶת-הַכֶּסֶף
 אֶת-הַנְּחֹשֶׁת אֶת-הַבַּרְזֶל אֶת-
 כג הַבְּדִיל וְאֶת-הָעֻפְרוֹת: כָּל-דָּבָר
 אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ
 וְטָהַר אַךְ בְּמֵי נְדָה יִתְחַמְּאוּ
 וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ
 כד בְּמַיִם: וְכִבְסֶתֶם בְּגֵדֵיכֶם בַּיּוֹם
 הַשְּׁבִיעִי וְטָהַרְתֶּם וְאַחַר תִּבְאוּ
 כה אֶל-הַמַּחֲנֶה: ס וַיֹּאמֶר יְהוָה
 לוֹ אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: שֵׂא אֶת רֹאשׁ
 מַלְקוֹת הַשְּׁבִי בְּאָדָם וּבְבְהֵמָה
 אֹתָהּ וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְרֹאשֵׁי אֲבוֹת
 כו הָעֵדָה: וְחֲצִית אֶת-הַמַּלְקוֹת בֵּין
 תַּפְשֵׁי הַמַּלְחָמָה הַיְעָאִים לַצִּבָּא

janiták elleni háborúból elhoztak. (21) ויאמר אלעזר הכהן וגו', és mondá Eleázár, a főpap stb. A tisztulás törvényének részletes előadása Eleázárt, mint a főpapot illette. V. ö. feljebb 19, 3. — זאת הקת התורה. Ennek magyarázatát l. feljebb u. r. 2. (22) אך את הזהב וגו', csak az aranyat stb. אך kizáró kötőszó, azt jelenti, hogy az érezből készült edények csak úgy tisztúlnak meg egészen tisztátlanságuktól, hogy ha tűz- vagy forró vízbe (הַנְּעֻלָה) — a szerint, a mint az illető edény tűzben vagy forróban használtatik — (l. a következő verset) tisztítás végett hozatnak. (23) mindazáltal tisztító vízzel tisztíttassék, mielőtt t. i. a tisztítandó edényt izzóvá teszi a tűzben, vagy leforrázza forró vízzel, tisztítsa azt törvény szerint tisztító vízzel. (L. feljebb 19. v.) (26) את ראש מלקות השבי úgy értendő, mintha lenne: ראש מלקות והשבי, vagyis: ראש מלקות והשבי, az elhajtott marháknak és a fogságba ejtett embereknek a főszámát. (27) תפשי המלחמה, így nevez-

- 28 község között. Es emelj ki adó-
mennyiségül a hareosok közül,
kik a hadba mennek vala,
az Örökkévaló tiszteletére *egy*
személyt ötszáz közül: az
emberekből, és a barmokból
és a szamarakból és a juhok-
29 ből, azoknak feléből vegyétek
azt, és adjad Eleázár főpap-
nak az Örökkévaló ajándékát.
30 És Izrael gyermekei feleré-
széből végy egyet, kiragadva
az ötvenből: az emberekből, a
szarvas marhákból, a szamarak-
ból és a juhokból, az összes
barmokból; és adjad azokat a
31 Levitáknak, kik őrizik az Örök-
kévaló hajlékának őrizetét. És
eselekvének Mózes és Eleázár
főpap, a mint az Örökkévaló
megparancsolta vala Mózes-
32 nek. És vala az elvitt préda a
zsákmányon kívül, melyet a hadsereg elragadott: juhok hatszázezer,

כח ובין פל־העדה: והרמת מכם
לַיהוָה מֵאֵת אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה
הַיְצֵאִים לְצִבָּא אֶחָד נֶפֶשׁ מֵחֵמֶשׁ
הַמֵּאוֹת מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבָּקָר
וּמִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הַצֹּאֵן:
כט מִמַּחְצִיתָם תִּקְחוּ וְנָתַתָּה לְאַלְעָזָר
לְהִכֹּן תְּרוּמַת יְהוָה: וּמִמַּחְצֵת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל תִּקַּח אֶחָד אֶחָז
מִן־הַחֲמֹשִׁים מִן־הָאָדָם מִן־
הַבָּקָר מִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הַצֹּאֵן
מִכֹּל־הַבְּהֵמָה וְנָתַתָּה אֹתָם
לְלִוִים שְׂמֹרֵי מִשְׁמַרְתּוֹ מִשְׁבֵּן
לֹא יְהוּדָה: וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר
הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
לֵב מֹשֶׁה: וַיְהִי הַמִּלְקָח יָתֵר הַכֹּהֵן
אֲשֶׁר בָּזְזוּ עִם הַצִּבָּא צֹאֵן יָשֵׁב־
מֵאוֹת אֶלֶף וְשֵׁבַע־אֶלֶף

tetek a harezolók, kik fegyvert ragadnak (תַּפְּשֵׁי הַרֶבֶב). (28) והרמת, szó szerint: emelj fel, értsd: *ajánlj fel.* (V. ö. M. II. 25, 2.). — מִבְּמֵס hn. főnév קָמַס (számlálni)-ból, azért: *adó-mennyiség.* — נֶפֶשׁ אֶחָד = אֶחָד נֶפֶשׁ, *egy személy.* נֶפֶשׁ rendesen ugyan nőnemű, de olykor hímneműnek vétetik, különösen számnévvel kapcsolatban. V. ö. M. I. 46, 27. és még más helyen. (29) מִמַּחְצִיתָם, *azoknak feléből,* értsd: az elhozott zsákmány azon felerészéből, mely nekik osztályrészül jutott. (30) אֶחָז part. pass. kál אָחַז (megfogni)-ból. אָחַז tehát szó szerint: megfogott, értsd: *a mint kesed alá kerül,* akár jó, akár hitvány legyen. V. ö. M. III. 27, 33. (32) וַיְהִי הַמִּלְקָח וּגִ' *és vala az elvitt jószág* stb. E helyen מִלְקָח úgy az elhajtott marhákra, mint a fogságba ejtett emberekre alkalmaztatik, a mint a következő versekből világosan kitetszik. — וַיְהִי הַכֹּהֵן יָתֵר, *a zsákmányon kívül* stb., mely nem volt közös, és mely nem osztatott fel a tizenkétezer harezférfi és a község közt, hanem minden egyes harezférfiúnak tulajdona volt, melyet maga számára a csatatéren szerzett; יָתֵר e szerint itt nem *maradékot,* hanem: *többletet* jelöl *egy bizonyos*

- 33 hetvenezer és ötezer, és szarvas-
 34 marha: hetvenkétezer, és szá-
 35 marak: hatvanegyezer, és sze-
 mélyek, az asszonyok közül,
 kik nem ismertek férfit kö-
 zösülés által, összesen: har-
 36 minckétezer személy. És vala
 a fele része azoknak, kik ki-
 mennek vala a hadba, szám-
 szerint: háromszáz harminc-
 37 hétezer és ötszáz juh. És az
 adóösszeg az Örökkévaló tisz-
 teletére a juhból: hatszáz-
 38 hetvenöt. És a barmok: har-
 minchatezer; és azoknak az
 adóösszege az Örökkévaló tisz-
 teletére hetvenkettő. És szá-
 39 marak: harmincezer és ötszáz;
 és azoknak adóösszege az
 Örökkévaló tiszteletére hatvan-
 40 egy. És emberi személyek:
 tizenhatezer; és azoknak az
 adóösszege az Örökkévaló tisz-
 teletére harminckét személy.
 41 És Mózes adá az Isten tiszte-
 letére a felajánlott adóösszeget
 Eleázár főpapnak, a mint az
 Örökkévaló megparancsolta volt
 42 Mózesnek. Izrael fiainak fele
 részéből, melyet Mózes elkü-
 lönített azon férfiakétől, kik a
 43 hadba mennek vala; vala pe-
 dig a közönség fele része a
 44 juhból: háromszázharminchétezer és ötszáz, és barmok:

ל: וְחִמֶּשֶׁת אֲלָפִים: וּבָקָר שְׁנַיִם
 לו: וְשִׁבְעִים אֲלָף: וְחִמְרִים אֶחָד
 לה: וְשִׁשִּׁים אֲלָף: וְנֶפֶשׁ אָדָם מִן
 הַנְּשִׂיִם אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ מִשְׁכָּב
 זָכָר כָּל-נֶפֶשׁ שְׁנַיִם וְשִׁלְשִׁים
 לו: אֲלָף: וְתָהִי הַמַּחְצֵה הַלֵּךְ
 הַיְצֵאִים בְּצַבָּתָא מִסֶּפֶר הַצֹּאֵן
 שְׁלֹש־מֵאוֹת אֲלָף וְשִׁלְשִׁים אֲלָף
 וְשִׁבְעַת אֲלָפִים וְחִמֶּשׁ מֵאוֹת:
 לו: וְהָיָה הַמֶּכֶס לַיהוָה מִן-הַצֹּאֵן שֵׁשׁ
 לה: מֵאוֹת חֲמִשׁ וְשִׁבְעִים: וְהַבָּקָר
 שְׁשָׁה וְשִׁלְשִׁים אֲלָף וּמֶכֶס
 לט: לַיהוָה שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים: וְחִמְרִים
 שְׁלֹשִׁים אֲלָף וְחִמֶּשׁ מֵאוֹת
 וּמֶכֶס לַיהוָה אֶחָד וְשִׁשִּׁים:
 מ: וְנֶפֶשׁ אָדָם שְׁשָׁה עָשָׂר אֲלָף
 וּמֶכֶס לַיהוָה שְׁנַיִם וְשִׁלְשִׁים
 מא: נֶפֶשׁ: וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת-מֶכֶס
 תְּרוּמַת יְהוָה לְאַעֲזָר הַכֹּהֵן
 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה:
 מב: חֲמִשִּׁי וּמִמַּחְצֵית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר חָצָה מֹשֶׁה מִן-הַאֲנָשִׁים
 מג: הַצְּבָאִים: וְתָהִי מַחְצֵת הָעֵדָה
 מִן-הַצֹּאֵן שְׁלֹש־מֵאוֹת אֲלָף
 וְשִׁלְשִׁים אֲלָף שִׁבְעַת אֲלָפִים
 מד: וְחִמֶּשׁ מֵאוֹת: וּבָקָר שְׁשָׁה

menyiségen kívül. L. a fordítást. (35) ונפש. Az alany ismétlésének oka
 ról l. feljebb 1, 46. és még sok helyen. (36) מחצה nn. főnév, származik חצה

- 45 harminchatezer, és szamarak:
 46 harmincezer és ötszáz, és
 emberi személyek: tizenhat-
 47 ezer. És vevé Mózes Izrael
 gyermekeinek fele részéből a
 kiragadottat, egyet ötvenből,
 az emberek és a barmok kö-
 zől, és adá azokat a Leviták-
 nak, kik őrzik vala az Örök-
 kévaló hajlékának őrizetét, a
 mint az Örökkévaló megpa-
 48 rancsolta volt Mózesnek. És
 járulának Mózeshez a hadez-
 redék felügyelői, az ezredesek
 49 és a századosok. És mondák
 Mózesnek: Szolgáid felvették
 a hadakozó férfiak főszámát,
 kik kezünk alatt voltak, és
 egy sem hiányzott közülünk.
 50 Azért hozánk áldozatot az
 Örökkévalónak, kiki a mit ta-
 lált, arany ékszerekben: térd-
 kötőt és karperecet, gyűrűt,
 fülbevalót és karikát, hogy
 51 engeszteljünk lelkeinkért az Örökkévaló színe előtt. És
 Mózes és Eleázár főpap elfogadták tőlök az aranyat, min-

מה ושלשים אלף: וחמרים שלשים
 מו אלף וחמש מאות: ונפש אדם
 מז ששה עשר אלף: ויקח משה
 מן החצית בני ישראל את האחו
 אחד מן החמשים מן האדם
 ומן הבהמה ויתן אתם ללויים
 שמרי משמרת משכן יהוה
 כאשר צוה יהוה את משה:
 מה ויקרבו אל משה הפקדים אשר
 לאלפי הצבא שרי האלפים
 מט ושרי המאות: ויאמרו אל משה
 עבדך נשאו את ראש אנשי
 המלחמה אשר בידנו ולא נפקד
 נ ממונו איש: ונקרב את קרבן
 יהוה איש אשר מצא כלי הזהב
 אצערדה וצמיד טבעת עגיל
 וכומז לכפר על נפשתינו לפני
 נא יהוה: ויקח משה ואלעזר הפהן
 את הזהב מאתם כל כלי

(osztani)-ból, csak annyit jelent, mint מְחֻצֵית (egy fél). (48) הפקדים אשר, *a* פקדי אלפי הצבא körülírt st. constr., annyit fejez ki, mint: פקדי אלפי הצבא, *a* hadsereg esreinek felügyelői. V. ö. M. I. 29, 9. (49) אשר בידנו, mely kezünkben, értsd: felügyeletünk alatt van. וְ ezen jelentéséről I. feljebb 33. v. — נפקד perf. nifal פָקַד (szemügyre venni)-ből. Ezen ige többféle jelentésének egyike pedig a nifalban: hiányosni. (50) את קרבן ה', Isten áldozatát, értsd: az áldozatot, melyet Istennek tartozunk, mint a kik a háború alkalmával számláltattunk. — אצערדה nn. fn., töve: אָצַר, lépni. — צמיד I. M. I. 24, 22. — עגיל, fülbevaló; így nevezetik gömbölyű (עגיל) alakjáról. — כומז I. M. II. 35, 22. לכפר וגו', hogy engeszteljen stb. V. ö. M. II. 30, 16. (51) כל כלי מעשה, min-
 denféle műszer, értsd: a felajánlott arany, a nevezett ékszerekre feldolgozott

52 denféle műszert. És vala az az összes felajánlott arany, melyet felajánlottak az Örökkévaló tiszteletére: tizenhatezer hétszáz és ötven Sêkel, az ezredesektől és a századosoktól.
 53 A hadakozó férfiak zsákmányoltak, ki-ki magának. És
 54 Mózes és Elázár főpap vevék az aranyat az ezredesektől és századosoktól és bevivék azt a találkozás sátrába Izrael gyermekeinek emlékezetéül az Örökkévaló színe előtt.

נב מעשה: ויהי | פל־זהב התרומה
 אשר הרימו ליהוה שלשה עשר
 אלף שבע־מאות וחמשים שקל
 מאת שרי האלפים ומאת שרי
 הנאות: אנשי הצבא בן־זו איש
 לו: ויקח משה ואלעזר הכהן
 את־זהב מאת שרי האלפים
 והמאות ויבאו אתו אל־אהל
 מועד ופרוץ לבני־ישראל לפני
 יהוה: פ שש

XXXII. FEJEZET.

Rúbên és Gád nemzetségei örökségük elfoglalhatását kéri, a Járdên keleti részén (1–5). Mózes dorgálja őket e kívánságuk miatt (6–15). Erre ők föltételeket szabnak, melyekbe Mózes beleegyezik (16–32). Mózes kijelöli nekik az elfoglalandó földet (33–38). A föld elfoglaltatik (39–42).

1 Rúbhên fiainak és Gád fiainak pedig számos és föltötte sok marhája volt. És láták Jázêr földét és Gileâd földét és íme, baromtartásra
 2 alkalmas hely. És bemenének Gád fiai, meg Rúbhên fiai, és mondák Mózesnek és Elázár főpappnak és a község fejedelmeinek, következőképen:
 3 Átárôth és Dibhôn és Jázêr és Nimrah és Chesbôn és Elálêh és Sz'bâhm és
 4 N'bhô és B'ôn: Azon föld, melyet az Örökkévaló meg-

לב ומקנה | רב יהוה לבני
 ראובן ולבני־גד עצים מאד
 ויראו את־ארץ יעור ואת־ארץ
 גלעד והנה המקום מקום מקנה:
 ויבאו בני־גד ובני ראובן ויאמרו
 אל־משה ואל־אלעזר הכהן
 ואל־נשיאי העדה לאמר:
 עמרות ודיבן ויעור ונמרה
 והשבון ואלעלה ושכם ונבו
 ובען: הארץ אשר הזה יהוה

arany volt. (53) *בזו איש לו, zsákmányoltak ki-ki magának*, értsd: ezen zsákmány nem volt közös, a melyet azért nem kellett felosztani a harczerfiak és a község között. L. feljebb 27. v. (54) *וכן לבני ישראל, emlékezetül Izrael gyermekeinek*, hogy t. i. nagy győzelmet arattak a midjaniták fölött.

(1) *מקום מקנה*, szó szerint: *a nyáj helye*, értsd: *baromtartásra alkal-*

vert Izrael közönsége előtt, baromtartásra alkalmas föld, szolgálidnak pedig marhájuk
 5 vagyon. Mondák tehát: Ha kegyességet találunk szemeid előtt, adassék ezen tartomány örökségül szolgálidnak; ne vigy minket át a Járdén
 6 folyón. És mondá Mózes Gád fiainak és Rúbhên fiainak: Avagy atyafiaitok háborúba menjenek-e, ti pedig itt vesztegeljetek? És miért akarnátok elfordítani Izrael gyermekeinek szívét, hogy át ne menjenek a földre, melyet az
 8 Örökkévaló nekik adott? Így cselekedtek atyáitok, mikor küldöttem őket Kádes-Bárneá-ból megszemlélni a földet; felmenének Eskôl völgyéig és megszemlélék a földet és elfordíták Izrael gyermekeinek szívét, hogy be ne menjenek a földre, melyet az Örökkévaló nekik adott. Fellobbana azért az Örökkévaló haragja azon a napon, és esküvék, mondván:

לפני עדת ישראל ארץ מקנה
 ה הוא ולעבדיך מקנה: ס ויאמרו
 אס-מצאנו חן בעיניך יתן את
 ה הארץ הזאת לעבדיך לאהוה
 ו אל-תעברנו את-היהוה: ויאמר
 משה לבני-גד ולבני ראובן
 ה החיכם יבאו למלחמה ואתם
 ז תשבו פה: ולמה תניאון את-
 לב בני ישראל מעבר אל-
 ה הארץ אשר-נתן להם יהוה:
 ה כה עשו אבותיכם בשלחי אתם
 ט מפרש ברגע לראות את-הארץ:
 ויעלו עד-גחל אשכול ויראו
 את-הארץ ויניאו את-לב בני
 ישראל לב-תובא אל-הארץ
 אשר-נתן להם יהוה: ויחר-אף
 יהוה ביום ההוא וישבע לאמר:

mas hely. (5) ויאמרו וגי, és mondák stb. Az állítmány (mely már fent a 2. versben ki van téve) e helyen való ismétlése abban leli indokolását, mivel különben a mondat objectuma igen távolra esik az alanytól. V. ö. feljebb 1, 46. és még sok helyen. — יתן את הארץ הזאת וגי, adassék ezen tartomány stb. הארץ a mondat alanya: mely, hogy szenvedő, mutatja az előtte való ואת. Hogy יתן is hímnemű, míg az alany nőnemű, ez abban leli magyarázatát, hogy az igeállítmány az alanyt megelőzi, és nem egyezik meg avval szükségképen számra és nemre nézve. V. ö. felj. 26, 55. é. m. m. h. (7) ולמה תניאון את לב בני ישראל וגי, miért akarjátok Israel gyermekeinek szívét elfordítani stb. ויניאו futurum hiil (a קרי szerint) וגי-בól, mely (a kálban csak a כתיב-ben fordul elő) annyit jelent, mint megtagadni valamit valakitől (V. ö. feljebb 30, 6.), átvitt értelemben: eltiltani. וגי-בól, mely (valakinek) elfordítani, elcsábítani. (8) כן עשו אבותיכם וגי, így cselekedtek atyáitok stb. V. ö. feljebb

- 11 Ha látni fogják azon férfiak, kik
feljönnek vala Egyiptomból
húsz évestől és feljebb, azon
földet, melyet esküdtem volt
Ábrahámnak, Izsáknak és
Jákoknak, mert nem követ-
12 tek engemet teljesen, — ki-
véve Káléb hot, J'fünne fiát,
a Knizzit, és Josuét, Nûn
fiát, mert teljesen követték
13 az Örökkévalót. És fellobbana
az Örökkévaló haragja Izrael
ellen, és bujdosatá őket a
pusztában negyven évig, míg
kifogyott az egész nemzedék,
mely cselekszik vala, a mi
visszatetsző az Örökkévaló
14 szemei előtt; és íme, ti tá-
madtatok atyáitok helyett,
gonosz emberek fajzata! hogy
még növeljétek az Örökké-
való fölgerjedt haragját Izrael
15 ellen. Mert ha elfordúltok, és
nem követitek őt, még
tovább hagyja azt a pusztában, és így elveszítnétek ezt
16 az egész népet. És közeledének hozzá és mondák: Aklo-
kat akarunk itt építeni nyájaink számára, és városokat

אם יראו האנשים העלום
ממצרים מן עשרים שנה
ומעלה את האדמה אשר
נשבעתי לאברהם ליצחק
וליעקב כי לא מלאו אחרי:
יב בלתי כלב בניפנה הקנני
ויהושע בניגון כי מלאו אחרי
יהוה: ויחראף יהוה בישראל
וינעם במדבר ארבעים שנה
עד-תם פל-הדור העשה הרע
יב בעיני יהוה: והנה קמתם תחת
אבותיכם תרבות אנשים השאים
לספות עוד על חרון אפי-יהוה
מז אר-ישראל: כי תשובן מאחרי
ויספ עוד להניחו במדבר
ישחתם לכל-העם הזה: ס
מז ויגשו אליו ויאמרו גדרת צאן
נבנה למקננו פה וערים לטפנו:

12, 32—33. (11) אם יראו האנשים וגו' *ha látni fogják a férfiak* stb. Ez hiányos mondat, melynek föltételező része ויעקב szóval véget ér. Az utómondattal, mely átokesküt tartalmaz, kiegészítendő. L. erről M. I. 21, 23. és még sok helyen. — בי לא מלאו אחרי, ez elypticus mondat, és úgy értendő, mintha lenne: *בי לא מלאו ללכת אחרי, mivel nem követtek engem teljesen.* L. a következő verset. (13) וינעם tárgyragozott fut. hif. נוע (mozogni)-ból, azért: és bujdosatá őket. (14) תרבות nn. főnév, származik קרה (növekedni)-ből. A ת a név elején főnévképző, azért: תרבות, voltaképen: *növekedés*, rossz értelemben: fajzat. (15) *ha elfordúltok tőle.* בי תשובן מאחרי *ha* elfordúltok tőle. mint: אם, *ha*. (16) גדרת צאן, *aklok*, גדרת nn. tbsz. fn. vonzati viszonyban, גדרת-ből, melynek egyesszáma: גדרה (= גדר) falat jelöl; itt azonban, a mint

- 17 gyermekeinknek ; mi pedig
 felfegyverkezve siettünk Izrael
 gyermekei előtt, míg bevit-
 tük őket helyükre. Csak
 gyermekeink lakjanak meg-
 erősített városokban a föld
 18 lakói elől. Nem térünk vissza
 házainkba, míg Izrael gyer-
 mekei nem foglalták el, kiki
 19 örökségét; mert nem akarunk
 birtokot szerezni köztük a
 Járdén tulsó partján, mert
 örökségünk jutott mi nekünk
 Járdénon innen napkelet fe-
 20 lől. És mondá nekik Mózes :
 Ha megeselekszitek ezt a
 dolgot, ha kivonúltok felfegy-
 verkezve az Örökkévaló színe
 21 előtt a hadba, és kiki közü-
 letek átmegy felfegyverkezve
 a Járdénon az Örökkévaló
 színe előtt, míg kiüzte ellen-
 22 ségeit maga elől, és elfoglal-
 tatott a föld az Örökkévaló
 színe előtt, és csak azután tértek vissza, tiszták lesztek Isten
 és Izrael előtt : akkor ezen föld legyen a ti öröksétek az Örökké-
 23 való színe előtt. Ha pedig nem cselekedtek ekképen, vétkeztek az

י וַאֲנַחְנוּ נִחְלַץ הַשִּׁים לַפְּנֵי בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר אִסְדִּיבִיאֵנָם
 אֶל־מְקוֹמָם וְיָשֹׁב מִפְּנֵי בְעָרֵי
 יח הַמִּבְצָר מִפְּנֵי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ : לֹא
 נָשׁוּב אֶל־בְּתִינוּ עַד הַתְּנַחֵל
 יט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נִחְלָתוֹ : כִּי
 לֹא נִנְחַל אֹתָם מֵעַבְרֵי הַיַּרְדֵּן
 וְהִלָּאָה כִּי בָאָה נִחְלָתָנוּ אֵלֵינוּ
 מֵעַבְרֵי הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה : פ שְׁבִיעִי
 כ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה אִם־תַּעֲשׂוּן
 אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה אִם־תִּחְלְצוּ לַפְּנֵי
 כא יְהוָה לַמְּלָחָמָה : וְעַבְרֵי לַכֶּם בְּלֹא־
 הַלִּיץ אֶת־הַיַּרְדֵּן לַפְּנֵי יְהוָה עַד
 הוֹרִישׁוּ אֶת־אִיְבֹי מִפְּנֵי :
 כב וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לַפְּנֵי יְהוָה וְאַחַר
 תָּשֻׁבוּ וְהִייתֶם נְקִיִּים מִיְהוָה
 וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהִיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת
 כג לַכֶּם לְאַחֲזָה לַפְּנֵי יְהוָה : וְאִם־
 לֹא תַעֲשׂוּן כִּן הִנֵּה חֲטָאתֶם

az összefüggésből kiviláglik : *aklot.* (17) נִחְלַץ fut. nif. נִחְלַץ-ból. V. ö felj. 31, 3. — הַשִּׁים többsz. part. pass. kál הִישׁ (sietni)-ből, azért : נִחְלַץ הַשִּׁים וגו' , annyi, mint : *felfegyverkezve sietünk stb.* — אִסְדִּיבִיאֵנָם a hif. אִסְדִּיבִיאֵנָם, *bevittük őket.* (20) אִם לַמְּלָחָמָה ה' , *ha felfegyverkezve vonúltok háborúba az Örökkévaló színe előtt,* értsd : Isten és világ előtt. (22) וְהִייתֶם נְקִיִּים מִיְהוָה וּמִיִּשְׂרָאֵל , *és tiszták lesztek az Örökkévaló és Izrael előtt ;* ezek a szavak még a feltételező mondathoz tartoznak, oly értelemben : ha minden kötelességeiteket az ország elfoglalása körül elkövettétek, akkor ezen föld — t. i. a Járdén keleti részén — legyen a ti öröksétek. (23) חֲטָאתֶם *származik* (származik

- Örökkévaló ellen, és tapasztalni fogjátok bűnötök büntetését, mely érni fog titeket.
- 24 Építsetek magatoknak városokat gyermekeitek számára, és aklokat juhaitok számára, és a mint kijön szájatokon,
- 25 cselekedjete. És mondák Gád fiai és Rúbhên fiai Mózesnek a mint következik: Szolgáid úgy fognak cselekedni, a mint urunk megparancsolja.
- 26 Gyermekeink, feleségeink, nyájaink és összes barmaink legyenek ott Gileád városai-
- 27 ban; a mi pedig szolgálóidat illeti, mindenki közülünk menjen át felfegyverkezve a hadba, az Örökkévaló színe előtt, a mint urunk szól.
- 28 Meghagyá tehát Mózes felölök Eleázár főpapnak és Jósuének, Nûn fiának, és az izraelita nemzetségek család-
- 29 főnökeinek, és mondá nekik Mózes: Ha Gád fiai és Rubhên fiai átmennek a Járdénon ti veletek, kiki közülök felfegyverkezve a hadba az Örökkévaló színe előtt, és a föld meghódítva leszén elöt-
- 30 tetek: adjátok nekik Gileád földét örökségül. Hogy ha pedig

לְיְהוָה וְדָעוּ הַמֵּאֲתָלֶם אֲשֶׁר
 כה תִּמְצָא אֶתְכֶם: בְּנוֹ-לָכֶם עָרִים
 לְמִבְּנֵיכֶם וּגְדֹרֹת לְצִנְאֲכֶם וְהִיגֵא
 כה מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ: וַיֹּאמֶר בְּנֵי-גָד
 וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר
 עֲבַדְיָךְ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אָדָנִי מִצִּוְיָהּ:
 כו טַפְּנוּ נְשֵׁינוּ מִקְּנֵנוּ וְכָל-בְּהֵמַתֵּנוּ
 כו יְהוּיִשָּׁם בְּעֵרֵי הַגִּלְעָד: וְעֲבַדְיָךְ
 יַעֲבֹרוּ כָּל-חַלּוּץ צִבְיָה לְפָנֶי
 יְהוָה לְמַלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אָדָנִי
 כה דָּבַר: וַיֵּצֵאוּ לָהֶם מֹשֶׁה אֶת אֶלְעָזָר
 הַכֹּהֵן וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן וְאֶת
 כה רְאוּשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לְבְנֵי
 כה יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֱלֹהִים
 אֲסִיְעֵבְרוּ בְנֵי-גָד וּבְנֵי-רְאוּבֵן
 אֶתְכֶם אֶת-חַלּוּצֵי כָּל-חַלּוּץ
 לְמַלְחָמָה לְפָנֶי יְהוָה וְנִבְּשָׁה
 הָאָרֶץ לְפָנֵיכֶם וְנָתַתֶּם לָהֶם
 הָאָרֶץ הַגִּלְעָד לְאִחֵיהֶם: וְאִם

אֲחֵיהֶם) nemcsak bünt, hanem büntetést is jelöl, a mint ez az összefüggésből világosan kiderül. (24) לְצִנְאֲכֶם csak annyit jelent, mint: לְצִנְאֲכֶם. Az utolsó forma צִנְאֵן-ból. Az első צִנְיָה-ból származik. — והיוצא מפיכם, és a mi kijön szájatokból, értsd: a mit ígértetek. V. ö. felj. 30, 3. (28) ויצאו להם משה את אלעזר ויהושע בן-נון וגו' *Mózes meghagyá felölök Eleázár főpapnak és Jósuének, Nûn fiának stb.*, mint a kinek felügyelete alatt az ígért föld felosztandó leszén; ויצא-nak többféle vonzatáról és e szerinti jelentéséről I. M. II. és még sok helyen. (20) ויאמר משה אליהם, és mondá nekik Mózes, t. i. Eleázárnak és Jósuének és a törzsatyáknak. (30) ונאחזו perf. conv. nif. אָחַז-

nem mennek át felfegyverkezve ti veletek: akkor nyereznek örökséget köztetek Kanáán földén. És felelének Gád fiai és Rúbhên fiai mondván: A mit az Örökkévaló szólott szolgálád felől, akképen akarunk cselekedni; mi át fogunk menni felfegyverkezve az Örökkévaló színe előtt Kanáán földére, hogy örökségünk földbirtoka nekünk jusson Járdénon innen. És Mózes adá nekik, Gád fiainak és Rúbhên fiainak és M'nasêh, József fia fél törzsének, Szichônnek, Emorí királyának birodalmát és Ognak Básân királyának birodalmát, az országot városai szerint a határokkal együtt, az ország városait köröskörül. És Gád fiai építék Dibhôn és Atarothôt, és Arôert.

35 És Atrôth Sofânt és Jázêrt, és Jogbehâht, és Beth-Nimráht és 36 Bêth-Hárânt; megerősített városokká és juhaklokká. És Rubhên fiai 37 építették Chesbôn, és Elâlêt és Kirjathâjmot; és Nebhôth 38

לֹא יַעֲבְרוּ הַלְוָיִים אִתְּכֶם וְנֹאחֲזוּ
 לֹא בְתֹכֶכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: וַיַּעֲנוּ בְנֵי־
 גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר אֵת אֲשֶׁר
 דִּבֶּר יְהוָה אֶל־עֲבָדָיךָ בֶּן גַּעֲשָׂה:
 לֵב נַחֲנוּ גַעֲבֹר הַלְוָיִים לִפְנֵי יְהוָה
 אֶרֶץ כְּנָעַן וְאֹתָנוּ אַחֲזֹת נַחֲלָתָנוּ
 לֵב מַעֲבֹר לַיַּרְדֵּן: וַיִּתֵּן לָהֶם מֹשֶׁה
 לְבְנֵי־גָד וּלְבְנֵי רְאוּבֵן וְלַחֲצִי
 שֵׁבֶט מִנְּשֵׂא בֶן־יוֹסֵף אֶת־
 מַמְלַכֶת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְאֶת־
 מַמְלַכֶת עֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן הָאֶרֶץ
 לְעָרֶיהָ בְּגִבְלַת עַרְי הָאֶרֶץ סָבִיב:
 לֵב וּבְנֵי בְנֵי־גָד אֶת־דִּיבֹן וְאֶת־
 לֵב עֶטְרוֹת וְאֶת עֶרְעֵר: וְאֶת־עַמְרֹת
 לֵב שׁוּפָן וְאֶת־עֵינֹר וַיִּגְבְּהָהּ: וְאֶת־
 בֵּית נַמְרָה וְאֶת־בֵּית הָרֶן עַרְי
 לֵב מִבְּצָר וְגִדְרֹת צֹאן: וּבְנֵי רְאוּבֵן
 בָּנוּ אֶת־חֶשְׁבֹן וְאֶת־אֶלְעֵלָּא
 וְאֶת קִרְיָתִים: וְאֶת־נְבוֹ וְאֶת־

ból, mely ige a káiban *megragadni*, nífálban pedig *birtokba venni* (valamit) jelent. (32) נחזו annyit jelent, mint: אָנְחֵנוּ — אל ארץ כנען, *Kanáán földére* (accus. adv.). — *hogy* ואתנו אחזת נחלתנו ונ' — *hogy* örökségünk földbirtoka nekünk jusson stb. וַאֲנֵנו e helyen oly értelemben veendő, mintha lenne: וְתִהְיֶה לָנוּ, *hogy legyen*, vagy *hogy jusson nekünk*. (33) לְעָרֶיהָ, *városai szerint*, értsd: a városok beosztása szerint. V. ö. alább 34, 42. — עם גבלת ונ' úgy értendő, mint: עם גבלת ונ', *a határokkal együtt*. L. a fordítást. (34) וּבְנֵי בְנֵי־גָד אֶת־דִּיבֹן ונ', *Gád fiai építették Dibhôn* stb. — Ez úgy értendő, hogy a már létezett városokat átalakították és megerősítették, hogy alkalmasak legyenek családjaik befogadására és nyájuk tartására, a mint alább a 36. vers végszavaiból világosan kiderül. (38) מִסִּבַּת שֵׁם,

és Baál-Meont, melyeknek a neve megváltoztatott, és Szibh-mât, és elnevezék a városokat, melyeket építettek a régi neveken. És elmenének Mák-hírnak, Menáséh fiának fiai Gileádba és elfoglalák azt, és kiűzék az Emorít, ki abban lakott. És Mózes adá Gileádot Mákhírnak, M'náséh fiának; és ez lakék abban. És Jaír, Mnáséh fia, elment, és elfoglalá falvaikat, és elnevezé azokat Jaír falvainak. És Nôbhach elment, és elfoglalá Knâthot és leányvárosait és elnevezé azt Nôbhachnak a maga nevérol.

בעל מעון מוספת שם ואת-
שבמה ויקראו בשמת את-
למ שמות הערים אשר בנו; וילכו
בני מכיר בין מנשה לגלעד
וילקדה וירש אתהאמרי אשר
מ בה; מפסור ויתן מנשה את-
הגלעד למכיר בין מנשה וישב
מא בה; ויאיר בין מנשה הלך וילקד
אתהחותרים ויקרא אתהן חותר
מב ויאיר; ונבה הלך וילקד את-
קנת ואתבנתיה ויקרא לה נבה
בשמו;

XXXIII. FEJEZET.

Israel szállóhelyei Ramszész-től Moâbh síkságain való megérkezéseiig (1—49). Kanán földének mi módon történendô elfoglalása és lakóival mi-képen való elbánása (50—56).

מסעי.

1 Ezek szálló helyei Izrael gyermekeinek, kik Egyiptom földéről kijöttek seregeik szerint, Mózes és Áron keze 2 alatt. És Mózes feljegyzé elindulásaitat szállóhelyeikre

לג אלה מסעי בני ישראל אשר
א יצאו מארץ מצרים לצבאתם
ב ביד משה ואהרן; ויכתב משה
אתמוצאיהם למסעיהם עלפי

melyeknek nevei meg lettek változtatva, értsd: nem bírták többé ôsrégi neveiket. (V. ö. M. I. 28, 19. és még sok helyen). — מוספת tsz. nn. part. pass. hífil מוספ-בól. — ויקראו בשמת את-שמות הערים אשר בנו, és elnevezék a városokat, a melyeket építettek a régi neveken. (41) החותרים ragozott tbbsz. nn. főnév חתר (falu)-ból.

(1) אלה מסעי בני ישראל, ezek Israel gyermekeinek szállóhelyei. L. alább 3—49. — מסעי függő alakja מסעים-nak (származik נסע-ból), melynek jelentéséről I. fejebb 10, 12. (2) ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם, és Mózes feljegyzé elindulásaitat szállóhelyeikre. Mózes eleinte csak az elindulás helyeit jegyezhetette fel, mivel a szállóhelyet előre nem tudta; ezt a felhő le-

- az Örökkévaló parancsolata szerint; ezek pedig szállóhelyeik elindulásaik szerint:
- 3 és elindulának Rámszész-ből az első hónapban az első hónap tizenötödik napján. Pészách után való reggelen kimentek Izrael gyermekei felemelt kézzel minden Egyiptombelinek szeme láttára. Az egyiptomiak pedig eltemetik vala azokat, kiket az Örökkévaló megvert köztük, minden elsőszülöttet; az ő isteneiken pedig tett az Örökkévaló ítéleteket. És elindulának Izrael gyermekei Rámszész-ből, és táborba szállának Szukkóthban. És elindulának Szukkóthból, és szállának táborba E'thâmban, mely fekszik a pusztaszelén. És elindulának E'thâmból és megtérének Pi-Hachiróth felé, mely Báál Cz'fônna szemközt volt, és szállának táborba Migdól előtt. És elindulának Pné-Hachirothból, és átmenének a tenger közepén a pusztába; és járának három napi utat Éthâm pusztájában és szállának táborba Márahbán.

ereszkedésével tudta meg. על פי ה'. E szavak tartoznak משה ויכתב משה-hez. Mózes t. i. feljegyzé azokat Isten parancsolatára. ואלה מסעיהם למוצאייהם, és ezek szállóhelyeik elindulásaik szerint, értsd: a következő (3 - 49.) versek a szállóhelyek neveit is tartalmazták, hol a pusztában táboroztak. (3) ממחרת הפסח, hol a pészách után való reggelen, értsd: az első (niszân) hó 15-én, a mint a szent szöveg magyarázólag hozzáteszi; pészách alatt tehát a pészách-áldozat értetik, mely az első hó 14-én a két est közt bemutatandó volt. V. ö. M. II. 12. 6. — ביד רמה. E kifejezés magyarázatát l. M. II. 14. 8. (5) ויסעו ויג' מרעמסס, és elindulának Rámszész-ből stb. V. ö. M. I. 12. 37. L. a térképet. (7) וישב azért áll egyszámban, mivel a népre vonatkozik, mely mint gyűjtőnév, majd egyes-, majd többesszámú igeállítmánnyal köttetik össze. V. ö. fe'jebb 11. 1. és még sok helyen. (8) מפני החירת annyi mint: מפני החירת. Hogy החירת = מפני החירת -thal, magának a versnek összefüggéséből is ki-

- 9 És elindulának Máráhból, és eljutának Élímbába; Élímben pedig valának tizenkét vízforrás és hetven pálmafa, és
 10 szállának táborba ottan. És elindulának Élímből, és szállának táborba a nádas tenger
 11 mellett. És elindulának a nádas tengertől, és szállának
 12 táborba Szín pusztájában. És elindulának Szín pusztájából és szállának táborba Dofkáh-
 13 ban. És elindulának Dofkáhból, és szállának táborba
 14 Álúsban. És elindulának Álusból, és szállának táborba R'fidímben, a hol nem volt
 15 vize a népnek, hogy ihatna. És elindulának R'fidímből és szállának táborba Szinâi pusz-
 16 tájában. És elindulának Szinâi pusztájából és szállának táborba Kibhrôth-hát-táavában.
 17 És elindulának Kibhrôth-hát-táavából, és szállának táborba
 18 Chacérôth-ban. És elindulának Chacérôthból, és szállá-
 19 nak táborba Rithmában. És elindulának Rithmából, és szállá-
 20 nak táborba Rimmôn - Pâreben. És elindulának Rimmôn-
 21 Pârecből és szállának táborba Libhnâban. És elindulának
 22 Libhnâból és szállának táborba Riszszában. És elindulának
 23 Riszszából, és szállának táborba K'héláthában. És elindulá-
 24 nak K'héláthából, és szállának táborba Hár-Sáferben. És elindulá-
 25 nak Hár-Sáferből, és szállának táborba Charádában. És el-

ט וַיֵּסְעוּ מִמָּרָה וַיָּבֹאוּ אֵלֵימָה
 וַיְבֹאִילֶם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם
 וַיִּשְׁבְּעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ--שָׁם׃
 י וַיֵּסְעוּ מֵאֵילֶם וַיַּחֲנוּ עַל-יַם-סוּף׃
 יא שְׁנֵי וַיֵּסְעוּ מִיַּם-סוּף וַיַּחֲנוּ
 יב בְּמִדְבַר-סִין׃ וַיֵּסְעוּ מִמִּדְבַר-סִין
 יג וַיַּחֲנוּ בְּדַפְקָה׃ וַיֵּסְעוּ מִדַּפְקָה
 יד וַיַּחֲנוּ בְּאֵלוֹשׁ׃ וַיֵּסְעוּ מֵאֵלוֹשׁ
 וַיַּחֲנוּ בְּרַפְיָדִם וְלֹא-הָיָה שָׁם
 טו מַיִם לָעָם לְשִׁתּוֹת׃ וַיֵּסְעוּ
 טז מִרַפְיָדִם וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר סִנְי׃
 טז וַיֵּסְעוּ מִמִּדְבַר סִנְי וַיַּחֲנוּ בְּקִבְרֹת
 יז הַתְּאוּה׃ וַיֵּסְעוּ מִקִּבְרֹת הַתְּאוּה
 יח וַיַּחֲנוּ מַחְצֹרֹת׃ וַיֵּסְעוּ מַחְצֹרֹת
 יט וַיַּחֲנוּ בְּרַתְמָה׃ וַיֵּסְעוּ מִרַתְמָה
 כ וַיַּחֲנוּ בְּרַמֵּן פְּרָן׃ וַיֵּסְעוּ מִרַמֵּן
 כא פְּרָן וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה׃ וַיֵּסְעוּ מִלִּבְנָה
 כב וַיַּחֲנוּ בְּרִשְׁשָׁה׃ וַיֵּסְעוּ מִרִּשְׁשָׁה וַיַּחֲנוּ
 כג בְּקִהְלָתָה׃ וַיֵּסְעוּ מִקִּהְלָתָה
 כד וַיַּחֲנוּ בְּהַר-שָׁפֵר׃ וַיֵּסְעוּ מִהַר-
 כה שָׁפֵר וַיַּחֲנוּ בְּחָרָדָה׃ וַיֵּסְעוּ

derül. פָּה és פָּיִם rokonjelentésű nevekről I. feljebb 12, 8. (14) וְלֹא הָיָה שָׁם V. ö. M. II. 15, 23. (18) וַיֵּסְעוּ מַחְצֹרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרַתְמָה V. ö. feljebb 12, 16. a hol csak Parán pusztájá általában meg van nevezve, de nem az

- indulának Charádából és szállának táborba Mákhélóthban.
- 26 És elindulának Mákhélóthból, és szállának táborba Tácháthban. És elindulának Tácháthból, és szállának táborba Táráchban. És elindulának Táráchból és szállának táborba Mithkâhban. És elindulának Mithkâhból és szállának táborba Chásmónâhban. És elindulának Chásmónâhból és szállának táborba Mószeróthban. És elindulának Mószeróthból, és szállának táborba Bné-Jáakânban. És elindulának Bné-Jáakânból és szállának táborba Chôr-hag-Gidgâdban. És elindulának Chôr-hag-Gidgâdból, és szállának táborba Jotbháthâban.
- 34 És elindulának Jotbháthâból, és szállának táborba Ábhrónában. És elindulának Ábhrónából és szállának táborba Ecjon-Gâbherben. És elindulának Ecjon-Gâbherből, és szállának táborba Czín pusztájában; ez Kâdés. És elindulának Kâdesből és szállának táborba Hôr-hegységén, Edôm földének határán. És Áron főpap fölmené Hôr hegyére, az Örökkévaló parancsolatára és meghala ott, a negyvenedik évben, minekutána Izrael gyermekei kijöttek Egyiptom földéről, az ötödik hónapban, 39 a hónap elsején. Áron pedig százhuszonhárom esztendő 40 volt, midőn meghalt Hôr hegyén. És meghallá a Ka-

כו מהרדה ויחנו במקהלת: ויסעו
 כז ממקהלת ויחנו בתחת: ויסעו
 כח מתחת ויחנו בתרה: ויסעו מתרה
 כט ויחנו במתקה: ויסעו ממתקה
 ל ויחנו פחשמנה: ויסעו מהשמנה
 לא ויחנו במסרות: ויסעו ממסרות
 לב ויחנו בבני יעקן: ויסעו מבני
 לד יעקן ויחנו בחר הגדגד: ויסעו
 מהר הגדגד ויחנו ביטבתה:
 לה ויסעו מיטבתה ויחנו בעברנה:
 לו ויסעו מעברנה ויחנו בעצין
 לז גבר: ויסעו מעצין גבר ויחנו
 מא במדברצן הוא קדש: ויסעו
 מקדש ויחנו בחר החר בקצה
 לח ארץ אדום: ויעל אהרן הכהן
 אל-הר החר על-פי יהוה וימת
 שם בשנת הארבעים לצאת
 בני-ישראל מארץ מצרים
 בחדש החמישי באחד לחדש:
 לו ואהרן בן-שלוש ועשרים ומאת
 שנה במתו בחר החר: ו
 מ וישמע הבנעני מלך ערד והוא-

egyek szállóhelyek. (37) ויסעו מקדש וגו' és elindulának Kâdesből stb. V. ö. feljebb 20, 22. (40) מלך ערד — וישמע, és hallá — Arâd királya, hogy Iz-

- náánita, Arád királya, ki lakik
 vala dél felől Kanáán földén.
 Izrael fiainak megérkezését.
 41 És elindulának Hôr hegyétől
 és szállának táborba Cálmonáh-
 42 ban. És elindulának Cálmonáh-
 ból, és szállának táborba
 43 Punônban. És elindulának
 Punônból és szállának táborba
 44 Obhóthban. És elindulának
 Óbhóthból és szállának tá-
 borba Ijjê-há - Abhárîmban,
 45 Moâhh határán. És elindulá-
 nak Ijjîmból, és szállának
 46 táborba Dibhôn-Gádban. És
 elindulának Dibhôn-Gádból, és
 szállának táborba Almon-
 47 Dibhla-Thâjmában. És elin-
 dulának Álmon-Dibhla-Thâj-
 mából és szállának táborba
 az Abhárîm hegyein N'bhô
 48 előtt. És elindulának az Ab-
 hárîm hegyeiről, és szállának
 táborba Móábh síkságain a
 Járdên mellett Jeréchô átel-
 49 lenében. És táborozának a
 Járdên mellett Béth-há-J'si-
 50 môthtól Abél-hás - Sittîmig, Móábh síkságain. És szóla az
 Örökkévaló Mózeshez, Móábh síkságain a Járdên mellett, Jeréchô
 51 átellenében, mondván: Szólj Izrael fiaihoz, és mondd nekik: hogy ha
 52 ti átkeltek a Járdên folyón Kanáán földre: üzzétek ki a föld összes
 lakóit magatok elöl és veszítsétek el összes szemlélő köveiket, valamint

יֵשֵׁב בְּנֶגֶב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֵנֵי
 מֵא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֵּסְעוּ מִהַר הַחֲרָר
 מִב וַיֵּחָנוּ בְּצִלְמֹנָה: וַיֵּסְעוּ מִצִּלְמֹנָה
 מִג וַיֵּחָנוּ בְּפּוֹנִן: וַיֵּסְעוּ מִפּוֹנִן וַיֵּחָנוּ
 מִד בְּאַבְתָּ: וַיֵּסְעוּ מֵאַבְתָּ וַיֵּחָנוּ בְּעֵי
 מֵה הָעֵבְרִים בְּנֹבֵל מוֹאָב: וַיֵּסְעוּ
 מִו מֵעֵיִם וַיֵּחָנוּ בְּדִבְרֵן גָּד: וַיֵּסְעוּ
 מִז מִדִּבְרֵן גָּד וַיֵּחָנוּ בְּעַלְמֹן
 מִז דִּבְלַת־יְמִיָּה: וַיֵּסְעוּ מִעַלְמֹן
 דִּבְלַת־יְמִיָּה וַיֵּחָנוּ בְּהַר הָעֵבְרִים
 מִח לְפָנֵי נָבוֹ: וַיֵּסְעוּ מִהַר הָעֵבְרִים
 וַיֵּחָנוּ בְּעַרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן
 מִט יַרְחוֹ: וַיֵּחָנוּ עַל־הַיַּרְדֵּן מִבֵּית
 הַיְשׁוּמֹת עַד אֵבֶל הַשְּׂמִיּוֹם
 ג בְּעַרְבַת מוֹאָב: ס שְׁלִישִׁי וַיִּדְבֵּר
 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעַרְבַת מוֹאָב
 נֹא עַל־יַרְדֵּן יַרְחוֹ לֵאמֹר: דִּבֵּר אֶל־
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי
 אַתֶּם עֵבְרִים אֲתִי־יַרְדֵּן אַרְו־
 נֹב אֶרֶץ כְּנָעַן: וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־כָּל־
 יֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאֶבְרַתֶּם

rael t. i. Kanáán déli határánál megérkezett. V. ö. felj. 11, 1—3. (44) ויסעו ווג' מאבת ווג' V. ö. feljebb 21, 11. (52) והורשתם ווג'. E vers utómondatot képez az előbbi versben foglalt feltételező mondathoz. L. a fordítást. והורשתם perf. conv. hifil וַיֵּרַשׁ-ból, mely alapjelentménye: *elfoglalni*; átvitt értelemben, még pedig hifilben: *kiűzni*. — משפית משכיותם ragozott többesszámú főnév

összes öntött szobraikat vesztésétek el, és minden magas helyeiket pusztítsátok el. És foglaljátok el a földet, és telepedjete le abban; mert nektek adtam a földet, hogy azt bírjátok, És osszátok föl magatok közt a földet sors által, családjaitok szerint: a nagyobbak nagyobb örökséget és a kisebbnek kisebb örökséget, a mely helyre valakinek számára a sors kijött, az legyen az övé; őseitek törzsei szerint bírjátok azt örökseggül. De ha ki nem üzitek a föld lakóit magatok elől: leszen, hogy azok, kiket hátra hagytok, lesznek tövisékké szemeitekben és fullánkokká oldalaitokban, és szorongatni fognak titeket a földön, melyben laktok. És leszen, hogy a mint szándékoztam azokkal cselekedni, cselekedni fogok ti veletek.

אֶת כָּל־מִשְׁכֵּי־בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל־צִלְמֵי־מִסְכַּתְכֶם תִּהְיוּ־הֵאָדָּו וְאֶת כָּל־בְּמוֹתֵם תִּשְׁמִדוּ: וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ וּשְׁבַתֶּם־בָּהּ כִּי לָכֵם נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ לְרִשְׁתָּהּ אֹתָהּ: וְהִתְנַחַלְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ בְּגוּרָל לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם לְרֹב תְּרֹבוּ אֶת־נַחֲלֹתוֹ וְלִמְעַט תִּמְעִיט אֶת־נַחֲלֹתוֹ אֵל אֲשֶׁר־יֵצֵא לּוֹ שֵׁמָּה הַגּוּרָל לְוֵי יְהוּדָה לְמִטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנַחֲלוּ: וְאִם־לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהֶם לְשָׂבִים בְּעֵינֵיכֶם וּלְצַנִּינִים בְּצַדִּיכֶם וְצָרְרוּ אֹתְכֶם עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ: וְהָיָה כִּי־אֲשֶׁר דְּמִיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אַעֲשֶׂה לָכֶם:

ból, töve: שָׂדָה (szemlélni), azért: מִשְׁכֵּי־בְנֵי־יִשְׂרָאֵל (= אבני משכיותם) szemlézőköveiket. V. ö. M. III. 26, 1. — צִלְמֵי מִסְכַּתְכֶם. A vonzati viszonyban álló nevek-nél a birtokos rag — még akkor is, hogyha szorosabban véve a rag a *vonzó-névhez* tartozik — a *vonzott névhez* esatlakozik (mint: אֵלֶיךָ בְּקֶסֶף), azért: *öntött szobraikat.* (53) הוֹרַשְׁתֶּם. E helyen az ige voltaképi értelmében használtatván (l. az előbbi v.), azt jelenti: *és foglaljátok el.* Lásd a fordítást. (54) וְהִתְנַחַלְתֶּם perf. conv. hithp. גָּחַל-ból, mely ige a hithpáélben is csak annyit jelent, mint a kálban: *birtokba venni valamit.* Vonzza azonban a tárgyesetet, mikor *mások számára* (V. ö. M. III. 25, 46.) veszi birtokába. — לְרֹב תְּרֹבוּ אֶת־נַחֲלֹתוֹ, a nagyobb számú törzsnek nagyobb örökséget adjatok stb. Ennek tárgyi magyarázatát l. feljebb 26, 54. — אֵל אֲשֶׁר יֵצֵא וְגוֹ, úgy értendő, mintha lenne: *אל המקום אשר יצא וְגוֹ, a mely helyre számára kijött* stb. (55) לְשָׂבִים בְּעֵינֵיכֶם וּלְצַנִּינִים בְּצַדִּיכֶם, *tövisékké szemeitekben és fullánkokká oldalaitokban*, értsd: nagy fájdalmakat és gyötrelmeket okoznak nektek. שָׂבִים többesz. hn. főnév (egyesszámban nem fordul elő), származik: שָׂבָד (= שוֹדָד)-ból. צַנִּינִים (= צָנִים) szintén többesz. főnév (mely egyesszámban nem fordul elő), származik צָנַף-ból.

XXXIV. FEJEZET.

Az ígélet földének határai (1-15). A férfiak nevei, kik hivatvák az ígélet földét az izraelitáknak birtokba adni (16-29).

- 1 És szóla az Örökkévaló **לד וידבר יהוה אל-משה** א
 2 Mózeshez, mondván: Parancsold meg Izrael fiainak, és **לאמר: צו את-בני ישראל** ב
 mondd nekik: mikor bementek Kanáán földére, ez a föld, **ואמרת אליהם פיאתם באים**
 mely esik tinéktek örökségül. **אלהארץ פנען זאת הארץ**
 Kanáán földje határai szerint. **אשר תפל לכם בנהלה ארץ** ג
 Legyen nektek a déli határszél: Czín pusztájától Edóm **פנען לנבלתיה: והיה לכם**
 mellett; és legyen nektek a **פאת-נגב ממדבר-צן על-ידי**
 déli határ a sós tenger végétől **אדום והיה לכם נגב** ד
 kelet felől. Aztán megfordúl a határ dél felől az Ákrábhîm hágójáig, és átme- **מקצה ים-המלח קדמה: ונסב**
 4 **לכם הנגב מנגב למעלה**
 gy Czînnig, és kitért Kádês-Bárnêa déli oldala felől, és ki- **עקרבים ועבר צנה והיה**
תוצאתו מנגב לקדש ברנע

(2) **וזאת הארץ**; kijelöli pontosan az ígélet földének határait, melyeken belül Izrael földje (**ארץ ישראל**) és melyeken túl az ígélet földén kívül levő föld (**היוצא לארץ**). (3) **פאת נגב**, a déli oldal, értsd: délkeleti esúcsát. **אדום**, ממדבר צן על ידי אדום, *Czîn pusztájától Edóm mellett*. Edóm t. i. Kanáán földétől délre fekszik, Czîn pusztája pedig Edómtól északra, és a Holt-tengertől nyugatra. L. a térképet. — **מקצה ים המלח קדמה**, a Sós-tenger szélén, keletről, értsd: a Holt-tenger dél-keleti esúcsát, úgy a Holt-tenger Kanáán földének keleti határán belül jutott. (4) **ונסב לכם הנגב וגו'**, *innen a határ megfordúl* stb. Az ország határa nem halad mindig egy irányban, hanem majd be-, majd kifelé fordul, majd fel-, majd ismét lefelé tér a határszél; innen ezen igék használata a határvonal haladásáról: **ונסב ועבר**, és megfordúl, **ונסב** és átmen, **ועלה** és felmegy, **וירד** és lemegy, **ויצא** és kimegy stb. **מנגב למעלה עקרבים**. *Ákrábhîm hágójának déli oldala felé*; Ákrábhîm e szerint a határvonalon belül lévén, az ígélet földéhez tartozott. — **צנה**, *Czînnig*. Az **הַ** a szó végén **ל** értelmében. V. ö. M. I. 32, 4. és még sok helyen. — **והיה תוצאתו מנגב לקדש ברנע**, *kitért Kádês-Bárnêa déli oldala felől*, úgy, hogy ez Kanáán földének határán belül fekiült. **תוצאותו** ragozott többesszámú hn. főnév; származik (**יצא**)-ból; mindazáltal állítmánya az állítmány egyesszámú hn. ige, mivel a héberben az állítmány, ha az alanyt megelőzi, azzal sem

- megy Chacâr-Áddárig, és át-
 5 megy Áczmonaig, Aczmontól
 pedig kerül a határ Egyiptom
 folyóig, és végig foly a ten-
 6 gerig. A mi pedig a nyugati
 határt illeti, úgy szolgáljon
 nektek a nagy tenger egy-
 szersmind határúl. Ez legyen
 nektek a napnyugati határ.
 7 Meg ez legyen nektek az
 éjszaki határ: a nagy ten-
 gertől kezdve jelöljétek ki
 azt magatoknak a Hôr he-
 8 gyéig. A Hôr hegyétől fogva
 jelöljétek ki Chamâth men-
 tén, úgy, hogy a határ ki-
 9 nyúljon Czdâd felé, aztán
 kinyúl Chacâr - Énân felé.
 10 határ. Aztán jelöljétek ki
 magatoknak napkeleti határ-

וַיֵּצֵא הַצֵּר-אֶדֶר וְעֵבֶר עֲצֻמְנָה׃
 וְנִסְבַּ הַגְּבוּלָ מֵעֲצֻמֹן נַחֲלָה׃
 מִצְרַיִם וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו הַיָּמָה׃
 וְגְבוּלָ יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל
 וְגְבוּלָ וְהָיְיָהּ לָכֶם גְּבוּלָ יָם׃
 וְהָיְיָהּ לָכֶם גְּבוּלָ צִפּוֹן מִן-
 הַיָּם הַגָּדוֹל תִּתְּאוּ לָכֶם הַר-הַחֵרָר׃
 מֵהַר הַחֵרָר תִּתְּאוּ לְבֵנָא חֲמַת
 וְהָיוּ תוֹצְאוֹת הַגְּבֹל צֹדָה׃ וַיֵּצֵא
 הַגְּבֹל וְפָרְגָהּ וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו
 הַצֵּר עֵינָן וְהָיְיָהּ לָכֶם גְּבוּלָ
 צִפּוֹן׃ וְהַתְּאוּיֹתֶם לָכֶם לְגְבוּלָ

számban, sem nemben nem kell megegyeznie. V. ö. M. I. 47, 28. (5) נַחֲלָה מִצְרַיִם, *Misrájim-folyóig*. Ezen folyó, mely Kanáan déli határán nyugat felé folyik és a Közép-tengerbe ömlik, más helyen (Jos. 13, 3.) *שִׁחֵר*-nak nevezetik. V. ö. M. I. 15, 18. — *וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו הַיָּמָה*, és végig foly a tengerig. *הַיָּמָה*, e helyen nem vehető átvitt értelemben: *Nyugat felé*, mivel akkor nem veheti fel a mutató ה-t. A tenger pedig, melyről itt van a szó, a Közép-tenger, mely Palesztinától nyugatra fekszik. Ezzel befejeződik a Járdên-folyó nyugati oldalán fekvő ígért földe határának pontos leírása, mely a Holt-tenger délkeleti csücsán veszi kezdetét (l. feljebb 3. v.) és végét éri ott, a hol a Sichôr-folyó a Közép-tengerbe szakad. (6) *וְהָיְיָהּ לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל*, azért: *a mi a nyugati határt illeti*. *וְהָיְיָהּ לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל*, úgy szolgáljon nektek a nagy tenger egyszersmind határúl. A két vāv *וְהָיְיָהּ* és *וְהָיְיָהּ* kezdetén vonatkozó kötöszó gyanánt használtatik: *úgy* — *egyszersmind*. — *וְהָיְיָהּ לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל* alatt értetik a Közép-tenger. (7) *תִּתְּאוּ* fut. piél *תִּתְּאוּ* (= *תִּתְּאוּ*) meg- vagy kijelölni valamit, azért: *jelöljétek ki magatoknak határokat*. — *הַר הַחֵרָר*, *Hôr-hegység*, mely az ígért földének északnyugati határát képezte. E hegy nem tévesztendő össze ama hasonló nevű hegytel, mely a Holt-tengertől délre Edôm határán fekszik, melyen Áron meghalt. V. ö. feljebb 20, 26. (9) *וְהָיְיָהּ לָכֶם גְּבוּלָ צִפּוֹן*, *ez legyen nektek éssaki határ*, értsd: a Közép-tenger melletti Hôr hegyétől, egészen Chacâr-Enânig. Itt kezdődik a keleti határ. (10) *וְהַתְּאוּיֹתֶם* perf. conv. *hithpáél* *תִּתְּאוּ*-ból, mely

- nak Chacâr-Énántól S'fâmig,
 11 S'fâmtól a határ lemegy Ribhlâig, mely Ájintól keletre esik; továbbá lemegy a határ és érinti Kinêreth tenger
 12 partját keleten, aztán lemegy a határ a Járdên mentén és kinyúl a sós tenger felé. Ez legyen nektek a föld határai
 13 szerint körös-körül. És Mózes parancsolá Izrael fiainak, mondván: Ez a föld, melyet elosszatok magatok közt a sors által, melyet az Örökkévaló parancsolt, hogy adjam a kilencz törzsnek és a fél törzsnek,
 14 mert vették Rúbhên fiainak nemzetsége, atyjai házuk szerint, és Gâd fiainak nemzetsége, atyjai házuk szerint, és M'násêh fél nemzetsége
 15 vették örökségüket. A két nemzetség és a fél nemzetség vették örökségüket a Járdên
 16 non innen, Jeréchô átellenében napkelet felől. És szóla az
 17 Örökkévaló Mózeshez, mondván: Ezek azon férfiak nevei,

יא קדמה מחצר עינן שפמה: וירד הגבל משפם הרבלה מקדם לעין וירד הגבל ומחה על-כתף יב ים-כנרת קדמה: וירד הגבל הירדנה והיו תוצאתיו ים המלח זאת תהיה לכם הארץ לגבלתיה יג סביב: ויצו משה את-בני ישראל לאמר זאת הארץ אשר התנהלו אתה בגורל אשר צוה יהוה לתת לתשעת המפות יד וחצי המפה: כי לקחו מפה בני הראובני לבית אבתם ומטה בני-הגדי לבית אבתם וחצי מטה מגשה לקחו נחלתם: טו שני המפות וחצי המפה לקחו נחלתם מעבר לירדן ויהו קדמה מזרחה: פ וביעי וירדן יהוה יז אל-משה לאמר: אנה שמות האנשים אשר-ינחלו לכם את-

ige e helyen annyit jelent, mint: תָּצַא (= תָּיַד), kijelölni (l. feljebb 7.), azért: וירד הגבל משפם הרבלה מקדם, *jelöljétek ki magatoknak keleti határnak.* (11) וירד הגבל ומחה על-כתף ים כנרת קדמה, *és érinti a Kinnêreth (Genesaret)-tónak oldalát keletről, úgy, hogy a tó a határon belül marad.* ומחה perf. conv. kál, töve: מָחָה, melynek alapjelentése: *erősen illetni, átvitt értelemben: kitörültni.* (12) וירד הגבל הירדנה, *innen lemegy a határ a Járdênhez, mely északról dél felé folyván, a Sós (Holt)-tengerbe szakad.* והיו תוצאתיו ים המלח, *és végig megy a Sóstengerig, még pedig dél-keleti esúésáig, azon pontig, a melyen a déli határvonal kiindult.* L. felj. 3. v. (15) קדמה מזרחה, *napkelet felé, értsd: a Járdên-folyótól napkeletre.* (17) לכם, *számotokra, nem pedig nektek, mert קָחַל (a kálban) azt jelenti: birtokba venni (nem pedig: birtokba*

- kik számotokra birtokba vegyék a földet: Eleázár főpap 18 és Jehosûah, Nûn fia; és egy-egy fejedelmet mindenik törzsből vegyetek, hogy birtokba adják a földet. És ezek a férfiak nevei: Jûda nemzetségéből Kâlêbh, J'fûnneh 20 fia. És Simeôn fiainak nemzetségéből: S'muêl, Ámmihûd 21 fia. Binjamîn nemzetségéből: 22 Elidâd, Kizslôn fia. És Dân fiainak nemzetségéből a fejedelem: Bukkî, Jogli fia. József fiai közül, M'násêh fiainak nemzetségéből, a fejedelem: 24 Chániêl, Éföd fia. És Efraïm fiainak nemzetségéből a fejedelem: K'muêl, Siftân fia. 25 Z'bulûn fiainak nemzetségéből a fejedelem: Elicáfân, Pâr-nâkh fia. És Iszâkhâr fiainak nemzetségéből a fejedelem: 27 Páltiêl, Azân fia. És Asêr fiainak nemzetségéből a fejedelem: Achihûd, S'lómî fia. 28 És Náftâlî fiainak nemzetségéből a fejedelem: P'dâêl, Ámmihûd 29 fia. Ezek azok, kiknek az Örökkévaló parancsolta, hogy birtokba adják a földet Izrael fiainak Kanáán földén.

הָאָרֶץ אֲלֵעֹד הַכֹּהֵן וַיְהִי שֵׁשׁ בֵּן
 יח נון: וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד
 מִמִּטָּה תִקְחוּ לָנָחַל אֶת־הָאָרֶץ:
 יט וְאֵדָה שְׁמוֹת הָאָנָשִׁים לְמִטָּה
 כ יְהוּדָה בְּלֵב בֶּן־יִפְנֶה: וְלִמִּטָּה
 כא בְּנֵי שְׁמֵעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד:
 כב לְמִטָּה בְּנִמֹּן אֶלִידָד בֶּן־בְּסֹלוֹן:
 כג וְלִמִּטָּה בְּנֵי־דָן נָשִׂיא בְקִי בֶן־
 כד יִגְדִי: לְבְנֵי יוֹסֵף לְמִטָּה בְּנֵי־
 כה מְנַשֶּׁה נָשִׂיא חֲנִיאל בֶּן־אֶפְרַיִם:
 כו וְלִמִּטָּה בְּנֵי־אֶפְרַיִם נָשִׂיא קִמּוּאֵל
 כז בֶּן־שַׁבְטֹן: וְלִמִּטָּה בְּנֵי־זְבוּלוֹן
 כח נָשִׂיא אֶלִיעֶזֶר בֶּן־פְּרֻזָּה: וְלִמִּטָּה
 כט בְּנֵי־יִשְׁשַׁכָּר נָשִׂיא פְּלִטְיָאֵל
 לו בֶּן־עֵזֶן: וְלִמִּטָּה בְּנֵי־אֲשֶׁר נָשִׂיא
 לה אַחִיהוּד בֶּן־שְׁלָמִי: וְלִמִּטָּה בְּנֵי־
 לו נַפְתָּלִי נָשִׂיא פְּדָה־אֵר בֶּן־
 לז עַמִּיהוּד: אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 לָנָחַל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ
 פְּנִינָן: ב הַמִּשְׁי

adni, mely jelentéssel נָחַל ige csak hífil és piél ragozási formában bír), azért kik számotokra az országot birtokba vegyék.

XXXV. FEJEZET.

A leviták negyvennyolcz városa és az azokhoz tartozó szabad terek körös-körül (1—5). Ezek közül hat legyen menedék-város (6—8). A gyilkosról szóló törvény (9—30). Váltásgűj menekülhetés végett el nem fogadandó (31—34).

- 1 És szóla az Örökkévaló לֵה וַיִּדְבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה א
 Mózeshoz, Móábh síkságain, בְּעֵרְבַת מוֹאָב עַד־יַרְדֵּן יַהוּ
 Járdên mellett, Jeréhô átel- לֵאמֹר: צֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ב
 2 lenében, mondván: Paranc- וְנָתַנּוּ לְלוֹיִם מִנְחֵלַת אֹהֳתָם ב
 csold meg Izrael fiainak, hogy עָרִים לְשֶׁבֶת וּמִגְרָשׁ לְעָרִים ב
 adjanak a levitáknak öröksé- סְבִיבֹתֵיהֶם תִּתְּנוּ לְלוֹיִם: וַהֲיוּ ג
 gük birtokából városokat a הָעָרִים לָהֶם לְשֶׁבֶת וּמִגְרָשֵׁיהֶם ג
 lakásra, meg szabad tért a וַהֲיוּ לְבִהְמָתָם וּלְרֹכְשָׁם וּלְכָל ד
 3 városokhoz köröskörül adjatok חֵיתָם: וּמִגְרָשֵׁי הָעָרִים אֲשֶׁר ד
 a levitáknak. És a városok תִּתְּנוּ לְלוֹיִם מִקִּיַּר הָעִיר וְהוֹצֵאָהּ ה
 szolgáljanak nekik a lakásra, אֶלֶף אַמָּה סְבִיב: וּמִדָּתָם מֵהוֹיֵן ה
 és szabad tereik szolgáljanak לְעִיר אֶת־פְּאֵת־קִדְמָהּ אַלְפִּים ו
 4 barmaiknak és vagyonuknak בְּאַמָּה וְאֶת־פְּאֵת־נֹגֵב אַלְפִּים ו
 és minden életszükségle- בְּאַמָּה וְאֶת־פְּאֵתֵיהֶם אַלְפִּים ז
 5 tükre. És a városokhoz való בְּאַמָּה וְאֶת־פְּאֵת צִפּוֹן אַלְפִּים ז
 szabad terek, melyeket adni
 fogtok a levitáknak, a város-
 nak falán kívül legyenek,
 ezer könyök köröskörül. To-
 vábbá mérjetek a városon kívül napkeleti oldalán kétezer
 könyöknyit, és déli oldalán kétezer könyöknyit, és nyugati oldalán
 kétezer könyöknyit, és éjszaki oldalán kétezer könyöknyit, a város

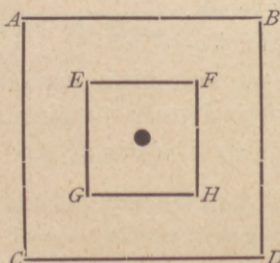
(2) מִגְרָשׁ hn. főnév (származik גָּרַשׁ [elhajtani]-ból), a város előtt levő szabad tért jeléli, a hová a marhát szokták kihajtani. Különösen azonban használtatik מִגְרָשׁ a leviták azon negyvennyolcz, a város körül levő szabad teréről, melyeket az ígérlet földének különböző helyein örökségül kaptak az izraelitáktól. (3) חֵיתָם, és minden életszükségletükre. חֵיתָם ragozott nn. főnév חָיָה (élet)-ből, töve: חָי. (4) מִקִּיַּר הָעִיר וְהוֹצֵאָהּ szó szerint: a város falától és kijebb; azaz: a város falán kívül. — אֶלֶף אַמָּה סְבִיב, ezer könyök köröskörül; értsd: ezer könyöknyit a város minden oldalán, úgy, hogy egy négyzetet képezzen, melynek minden oldala ezer könyöknyi hosszú. (5) וְאֶת־פְּאֵתֵיהֶם אַלְפִּים, továbbá mérjetek stb., értsd: a már megjelölt ezer könyöknyi négyzetet kívül, mérjetek ismét kétezer könyöknyi négyzetet, melynek oldalai egyenlő távolságra legyenek a belső négyzet oldalaitól, úgy, hogy a város

pedig legyen középtt. Ezek legyenek tinétek a városokhoz való szabad terek. A mi pedig a városokat illeti, a melyeket adni fogtok a levitáknak, t. i. a hat menedékvárost, melyet adni fogtok, hogy oda meneküljön, a ki valakit megölt. És ezeken kívül adjatok negyvenkét várost. Mindössze a városok, a melyeket adnatok kell a levitáknak: negyvennyolcz város; azokat és szabad tereiket. És a városok, melyeket adni fogtok, legyenek Izrael gyermekeinek birtokából; a nagyobbtól vegyetek sokat, és kisebbtől vegyetek keveset; mindenki birtokához képest, melyet örökölni fog, adjon 9 városából a levitáknak. És szóla az Örökkévaló Mózes-

בְּאַמְרָה וְהָעִיר בְּתוֹךְ זֶה יִהְיֶה לָהֶם מִגְרָשׁ הָעָרִים: וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלֹוִים אֶת שְׁש־עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֶס שְׂמָה הָרֶצֶח וְעֲלֵיהֶם תִּתְּנוּ אַרְבַּעִים וְשֵׁתִים עִיר: כֹּל־הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלֹוִים אַרְבַּעִים וְשֵׁמֹנֶה עִיר אֶתְּהֶן וְאֶת־מִגְרָשֵׁיהֶן: וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ מֵאַחַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הָרֶב רַבְּבוֹ וּמֵאֵת הַמַּעֲט תִּמְעִטוּ אִישׁ כְּפִי נִחְלָתוֹ אֲשֶׁר יִנְחֵלוּ יִתֵּן מֵעָרֵיו לְלֹוִים: ב שֵׁי וַיְדַבֵּר יְהוָה

mindkét négyzetnek középpontját képezze, mint azt a következő ábra mutatja:

$AB = 2000$ könyök
 $BD = 2000$ "
 $DC = 2000$ "
 $CA = 2000$ "
 $EF = 1000$ "
 $FH = 1000$ "
 $HG = 1000$ "
 $GE = 1000$ "

EF négyzet = 1.000.000
 □ könyök: מגרש לשבת.
 AB négyzet = 4.000.000
 □ könyök: מגרש
 לבהמתם ולרכשם ולכל חיתם.
 ● = város.

תוך ומרתם perf. conv. kál מִדָּר (mérni)-ból; בְּתוֹךְ pedig viszonyított főnév, melynek függő alakja: תוֹךְ, mely gyakrabban fordul elő. (6) וְאֵת הָעָרִים feltétlen tárgyeset (accus. absolutus), azért: a mi pedig a városokat illeti, — את שש — המקלט וגו' az előbbi וְאֵת הָעָרִים-nak. מקלט hn. főnév (származik קלט [be-, összevonni]-ból), helyiséget jelöl, mely (valakit v. valamit) bevon, vagy befogad, és עיר, menedékváros, a mely a gyilkost befogadta. L. alább 11. v. — לָנֶס שְׂמָה וגו' úgy értendő, mintha lenne: תהייה לָנֶס שְׂמָה, szolgáljanak arra, hogy oda fusson stb. (8) מֵאֵת הָרֶב וגו', a nagyobbtól stb., értsd: a nagyobb törzstől, mely nagyobb örökséget örökölt.

- 10 hez, mondván: Szólj Izrael fiaihoz, és mondd nekik: Ha átkeltek a Járdên folyón Kanáán földére: Rendeztetek be magatoknak városokat, menedék-városokul legyenek tinéktek, a hova meneküljön emberölő, ki valakit agyon ver 12 szándék nélkül. Es szolgáljanak magatoknak e városok menedékhelyül a vérboszuló ellen; és meg ne haljon az emberölő, mielőtt nem áll a 13 község elé ítéletre. A városok pedig, melyeket adni fogtok, hat város, szolgáljon menedékhelyül ti néktek: Háromat e városok közül adjatok a Járdênnon innen és a másik három várost adjatok Kanáán földén; menedék-városok legyenek, Izrael fiainak és az idegennek és a közöttök való lakónak legyen e hat város menedékhelyül, hogy odameneküljön, a ki valakit megöl szándék nélkül. Ha pedig vas eszközzel megverte, úgy, hogy meghala: gyilkos 17 az; halállal büntetessék meg a gyilkos. Ha kézi kővel, mely ál-

V. ö. feljebb 26, 54. (11) והקרייתם perf. conv. hífil קרה-ból, mely ige a kálban annyit jelent, mint: elébe jönni (valakinek), a hífilben: elébe vinni (valakinek), alkalmassá tenni, azért: והקרייתם לכם ערים, rendeztetek be magatoknak városokat. (12) מפני הנאל oly értelemben áll itten, mint: a vérrokon elől. גאל voltaképi és átvitt értelemben vett jelentését I. M. III. 25, 25. — עד, mielőtt áll. עד rendesen az idő- v. helyhatárt jelöli, a meddig ér valaki v. valami; itt ellenben — a mint az összefüggésből kitűnik — ואם בכלי וואם בכזל, ha vas-essközzel ütötte meg stb. A vas-eszközzel való ütés halálós lehet, akármily kiesiny is lenne, azért szánt-szándékos gyilkosságnak tekintetik. (17) באבן ידי, kézi kővel, olyan kő, melyet kézzel szoktak hajítani.

- tal meghalhat, verte őt, úgy, **יָד אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ הִכּוּ וַיָּמָת** **יָה**
 hogy meghala: gyilkos az; **רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוֹמַת הָרֹצֵחַ: אִם**
 halállal büntetessék meg a **בְּכָל עֵינֵי־דָּאֲשֶׁר־יָמוּת בּוֹ**
 18gyilkos. Vagy ha kézi faesz- **הִכּוּ וַיָּמָת רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוֹמַת**
 közzel, mely által meghalhat, **הָרֹצֵחַ: גַּאֲל הָדָם הוּא יוֹמַת**
 verte őt, úgy, hogy meghala: **אֶת־הָרֹצֵחַ בִּפְגָעוֹ־בּוֹ הוּא יִמָּתְנוּ:**
 gyilkos ő; halállal büntettes- **וְאִם־בְּשֵׁנָאָה יִהְיֶה־פָּנָיו אִו־הַשְּׁלִיךְ:** **ב**
 19sék meg a gyilkos. A vérbo- **עָלָיו בְּצַדִּיקָה וַיָּמָת: אִם בְּאִיבָה** **בא**
 szuló rokon ölje meg a gyil- **הִכּוּ בִידּוֹ וַיָּמָת מוֹת־יוֹמַת**
 kost; mikor reá talál. ölje **הַמִּבְּהָרֵה רֹצֵחַ הוּא גַּאֲל הָדָם**
 20 meg őt. Ha gyűlöletből taszítja **יָמַת אֶת־הָרֹצֵחַ בִּפְגָעוֹ־בּוֹ:**
 őt avagy hajított reá, leselkedve **וְאִם־בִּפְתַּע בְּלֹא־אִיבָה הִדְפּוֹ** **כב**
 utána, valamit, hogy meg- **אִו־הַשְּׁלִיךְ עָלָיו בְּלֹא־כָל־כֹּחַ**
 21 hala, avagy ellenségeskedésből **בְּצַדִּיקָה: אִם בְּכָל־אִבְנֵי אֲשֶׁר־יָמוּת**
 verte meg őt kezével, úgy, **בָּהּ בְּלֹא רְאוֹת וַיִּפֹּל עָלָיו וַיָּמָת**
 hogy meghala: halállal büntet-
 tessék meg az, a ki megverte;
 gyilkos ő; a vérboszuló ro-
 kon ölje meg a gyilkost, mi-
 22 kor reá talál. Hogy ha vélet-
 lenül, minden ellenségeskedés nélkül, taszította őt, vagy hajított
 23 reá valami szerszámot szándék nélkül, vagy akárminemű kövel,
 mely által meghalhat, nem látván őt, — melyet reá vetett, úgy,

יָד vonzati viszonyban áll, melyben a vonzott név: יָד melléknév értelmében veendő. V. ö. M. II. 18, 21. és még sok helyen. (18) כָּלֵי עֵינֵי־דָּא, *kézi faeszköz*. Mindkét vonzott név: עֵי־נָא és יָד melléknév gyanánt használtatik. (19) בִּפְגָעוֹ־בּוֹ, *midőn talál reá*, értsd: akár hol találja. בִּפְגָעוֹ alanyragozott inf. kál בִּנֵּן viszonyítóval בִּפְגָעוֹ-ból, melynek jelentéséről és vonzatáról l. M. I. 28, 11. (20) יִהְיֶה־פָּנָיו, *taszítja őt*, t. i. kezével, vagy másképen testének valamelyik részével, a mitől meghalt, gyilkosnak tekintik, miután leselkedett utána. או־הַשְּׁלִיךְ *vagy leselkedve utána reá vetett valamit stb.* Akármit vetett legyen reá, a mitől meghalt, gyilkosnak tekintetik, miután leselkedett utána. או־כַּיִּבָּה viszonyított nn. főnév, származik: צָדָה (leselkedni)-ból. (21) או־כַּיִּבָּה, *avagy gyűlöletből ütötte meg kezével stb.* Ha gyűlöletből teszi, akkor nem kell, hogy vas-eszközzel tette legyen, hanem kezével is, ha agyonütötte, gyilkosnak tekintetik, és életével kell lakolnia érte. (22) וְאִם בִּפְתַּע, *de ha véletlenül stb.* פְּתַע voltaképi jelentése: rögtön (V. ö. feljebb 6, 9.), de itten, a mint az összefüggésből is világosan kiderül, *véletlen* értelmében használtatik. (23) בְּלֹא רְאוֹת *úgy értendő, mintha lenne: reá, an-*

30 nemzedékről nemzedékre, minden lakóhelyeitekben. A ki valakit agyonüt, tanúk szavára öljék meg a gyilkost; de egy tanú nem tehet tanúságot ember ellen, hogy meghaljon. És ne vegyetek váltságot a gyilkoló embertől, a ki halálra bűnös, hanem halállal büntetessék meg. És ne fogadjatok el váltságdíjat a menekülésért menedékvárosába, hogy visszatérjen és lakjék a földön, mielőtt a főpap meghalt; hogy meg ne fertőztessétek a földet, a melyen vagytok, mert a vér az, mely megfertőzteti a földet. És a földnek nem bocsáttatik meg a vér miatt, mely rajta ontatott, ha csak nem annak 34vére által, a ki ontotta. És meg ne fertőztessed a földet, a melyen ti laktok, a melyen én lakozom; mert én, az Örökkévaló, lakozom Izrael gyermekei között.

לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם:
 ל כל־מִכָּה־נֶפֶשׁ לְפִי עֵדִים וְרֵצָה
 אֶת־הָרֵצָה וְעַד אֶחָד לֹא־יִעֲנֶה
 לֹא בְנֶפֶשׁ לְמוֹתָ: וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר
 לְנֶפֶשׁ רֵצָה אֲשֶׁר־הִיָּה רִשְׁעִי
 לֹב לְמוֹת בְּיַמּוֹת יוֹמָתָ: וְלֹא־תִקְחוּ
 כֹפֶר לָנוּס אֶרֶץ־עֵיר מִקְלָטוֹ
 לָשׁוּב לְשֵׁבֶת בְּאֶרֶץ עַד־מוֹת
 לֹב הַכֹּהֵן: וְלֹא־תִחַנְּפוּ אֶת־הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר אִתְּכֶם בְּהִי בִי הַדָּם הַזֶּה
 וְהִנֵּה אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא־רֵץ לֹא־
 יִכְפֹּר לַדָּם אֲשֶׁר שָׁפַךְ־בָּהּ בְּיַד־
 לֹב אִם בְּדָם שָׁפַךְ: וְלֹא תִטְמֵא
 אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אִתְּכֶם יֹשְׁבֵיהֶם
 בְּהִי אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ בִּי
 אֲנִי יְהוָה שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי־
 יִשְׂרָאֵל: פ שְׁבִיעִי

mében használtatik. (30) כל מכה נפש וגו', a ki valakit agyonüt stb. Ez nem merő ismétlése azon törvénynek, mely M. III. 24, 17. előfordúl, hanem vonatkozik a fönnebbi (16—21.) esetekre. — ועד אחד לא יענה וגו', de egy tanú ne tegyen tanúságot stb., értsd: egy tanú tanúsága nem elég, hogy vallomására valaki halálra ítéltessék el. (32) ולא תקחו כפר לנוס וגו', és ne fogadjatok el váltságdíjat a menekülésért stb. attól az embertől t. i., kiről a törvényhatóság előtt kitűnt, hogy szándék nélkül ölt meg valakit. Ne engedjétek meg neki, hogy otthon lakhassék, és hogy ne térjen vissza a menedékvárosba, a hova futott, mielőtt a törvényszék elé állíttatott. לָנוּס vizs onyított főnévi igenév-nom-ból. — עד מות הכהן, mielőtt a főpap meghal. עַד ezen jelentését l. feljebb 12. v. (33) תחנפו fut. hif. הִנֵּה-ből, mely ige rendesen képmutatós-kodást jelent; de e helyen — a mint az összefüggésből kitűnik (l. a következő verset) — וְלֹא תִטְמֵא (megfertőztetni) értelmében használtatik. L. a ford. (34) ולא ראשי האבות למשפחה בני, mert a néphez szól. — ראשי האבות למשפחה בני וגלעד st. constructus. = ראשי אבות משפחה וגו' és ראשי אבות בני וגו'. L. a fordítást.

XXXVI. FEJEZET.

Cz'lafchâd leányainak — hogy örökségök más atyai törzs kesére ne kerüljön — az ő atyai törzsükből való férfiakhoz kell vala menniök férjhez (1—7). A leányt illető öröklési jog (8—9). Cz'lafchâd leányai nagybátyáik fiaihoz mentek férjhez (10—13).

- 1 És előlépének az atyák fejedelmei Gileâd fiainak nemzetségéből, a ki Mâkhîrnak, M'nâsêh fiának fia vala, József fiainak nemzetségei közül, és szólának Mózes előtt és a fejedelmek előtt, kik Izrael gyermekei atyáinak fejedelmei valának. És mondák: Az Örökkévaló parancsolta volt urunknak, hogy a földet sors által adja birtokukba Izrael fiainak; továbbá meghagyatott urunknak az Örökkévaló által, hogy adja bátyánknak C'lâfchâdnak örökségét az ő leányainak; ha ezek lennének feleségei valamelyiknek az izraeliták nemzetségeinek fiai közül: akkor az ő örökségökkel csökkenne őseink öröksége, és nagyobbodnék azoknak a nemzetségi öröksége, kiknek feleségei lettek; és a sors által nyert örökségünktől elszakaszatnék. És mikoron lesz Izrael fiainak a Jôbbêl, még akkor is az ő örökségök azoknak a nemzetségi örökségéhez tartoznék, a kiknek feleségei lettek; és

לו וַיִּקְרְבוּ רֹאשֵׁי הָאָבוֹת
לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי-גִלְעָד בֶּן-מְכִיר
בֶּן-מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי יוֹסֵף
וַיִּדְבְּרוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפְנֵי
הַנְּשִׂאִים רֹאשֵׁי אָבוֹת לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמְרוּ אֶת-אֲדֹנֵי צִוָּה
יְהוָה לָתֵת אֶת-הָאָרֶץ בְּנַחֲלֵהָ
בְּגֹרֶל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲדֹנֵי צִוָּה
בִּיהוָה לָתֵת אֶת-נַחֲלַת צִלְפַּחֲדָר
אֶחָיו לְבָנָיו: וְהָיוּ לְאָחֵד מִבְּנֵי
שִׁבְמֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים
וַנִּגְרַעָה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבוֹתֵינוּ
וְנוֹסַף עַל נַחֲלַת הַמִּשְׁפָּחָה אֲשֶׁר
תְּהִינָה לָהֶם וּמִגֵּרָה נַחֲלָתָנוּ
יִגְרַע: וְאִם-יְהִי הַיּוֹבֵל לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְנוֹסַפָּה נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת
הַמִּשְׁפָּחָה אֲשֶׁר תְּהִינָה לָהֶם

(2) אֲדֹנֵי perf. puál; בְּ-; אֲדֹנֵי, meghagyatott általa. (3) וְהָיוּ — וַנִּגְרַעָה. A két vav e két ige kezdetén vonatkozó kötőszók, azért: ha — akkor. — וְנוֹסַף וְנִי עַל נַחֲלַת הַמִּשְׁפָּחָה וְנִי, és nagyobbodnék a törzs öröksége stb., értsd: atyai örökségünk csökkenne, azoknak atyai öröksége pedig, kikhez férjhez mennek, anynyival nagyobbodnék, mert ha meghalnának, férjeik és fiaik öröklik hátrahagyott földeiket. וְנוֹסַף perf. conv. nifál יִגְרַע (öregbiteni)-ból. (4) וְאִם יְהִי הַיּוֹבֵל וְנִי, és ha leszén a jôbbêl stb.: ez sem változtat a dolgon. Mert csak az eladott tel-

- igy az ő örökségök atyáink
nemzetségének örökségétől
5 elszakasztatnék. És Mózes
megparancsolá Izrael fiainak
az Örökkévaló parancsolatára,
mondván: József fiainak nem-
6 zetsége igazat szól. Ez az, a
mit az Örökkévaló parancsolt
C'láfchâd leányaira nézve,
mondván: azoknak a feleségei
legyenek, kik tetszenek sze-
meik előtt; csak hogy atyjuk
nemzetségének családjából va-
lókhoz menjenek feleségekül.
7 Hogy ne kerüljön Izrael fiai-
nak öröksége az egyik nem-
zetségről a másik nemzet-
ségre, hanem kiki Izrael fiai
közül maradjon atyja nem-
8 zetségének örökségében. És
minden fekvő birtokot öröklő
leány Izrael fiainak nemzet-
ségei közül, az ő atyja nem-
zetségének családjából való-
hoz menjen feleségül, hogy
Izrael fiai birják, kiki atyjá-
9 nak örökségét. És hogy át
ne szálljon valami fekvő örök-
ség az egyik nemzetségről a másik nemzetségre, hanem
mindenki Izrael fiainak nemzetségei közül maradjon állan-
10 dóan örökségének birtokában. A mint az Örökkévaló meg-
parancsolta volt Mózesnek, akképen cselekedtek C'láfchâd
11 leányai. És lettek Machlâh, Tircâh és Choglâh és Milkâh

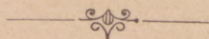
kek térnek vissza a jóbhêl évében régi tulajdonosához, nem pedig az örökölt jószág. (6) לבנות צלפחד, C'láfchâd leányaira nézve. A lâmed לבנות elején -ra nézve értelmében áll, mert e parancsolat csakis Cz'láfchâd leányainak szól. (7) ולא תסב נחלה לבני ישראל = ולא תסב נחלת בני ישראל, hogy ne kerüljön Izrael gyermekeinek öröksége, körülírt st. constr. V. ö. feljebb I. v.

és Noáh, C'láfchâd leányai
 12 nagybátyjaik fiainak feleségei.
 13 M'násêhnek, József fiainak
 családjáiból valókhöz mentek
 feleségekül. És így marad az
 ő örökségök atyjuk nemzet-
 ségének családjánál. Ezek a
 parancsolatok és az ítéletek,
 melyeket az Örökkévaló meg-
 parancsolt Mózes által Izrael
 fiai felől, Moábh sikságain, a
 a Járdên mellett, Jeréchô átellenében.

צִלְפַּחַד לְבָנֵי דִּיהֵן לְנָשִׁים :
 מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי-מִנְשֶׁה בֶן-יוֹסֵף
 הָיוּ לְנָשִׁים וַתְּהִי גִחְלָתָן עַל-
 מִטָּה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן : אֵלֶּה
 הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה
 יְהוָה בְּיַד-מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל-יַרְדֵּן יְרֵחוֹ :

חוק

תפב fut. nif. קָבַב-ból. (13) אלה המצות והמשפטים וגו' (13) *ezeek a parancsolatok és az ítéletek stb.* Ezek a fönnebbi törvényekre vonatkoznak, milyenek: a fogadalmak, az örökösödési jog, a menedék-városokról stb. szóló törvények, melyeket Isten Mózesnek parancsolt, hogy tanítsa azokra Izrael fiait Móábh sikságain.

אלה מסעי בני ישראל אשר
 יצאו מארץ מצרים לעבאם
 עזקיזראל פיאנק שאללהעי,
 MIDON KIMENTEK EGYPTOMBOL.

B
922.
IV.

NUMERI

VAGYIS

MÓZES NEGYEDIK KÖNYVE

MASSZORETIKUS SZÖVEGGEL

MAGYARRA FORDITOTTA

ÉS

NYELVTANI S TÁRGYI MAGYARÁZATOKKAL ELLÁTTA

DEUTSCH HENRIK

AZ ORSZ. IZR. TANÍTÓKEPEZDE IGAZGÁTOJA ÉS AZ ORSZ. BABBIKÉPZŐ-INTÉZET
RENDKIVÜLI TANÁRA.

MINDEN JOG FENTARTVA

BUDAPEST, 1889.

A SZERZŐ TULAJDONA

NYOMATOTT NEUMAYER EDÉNÉL, Ó-UTCA 2. SZÁM.